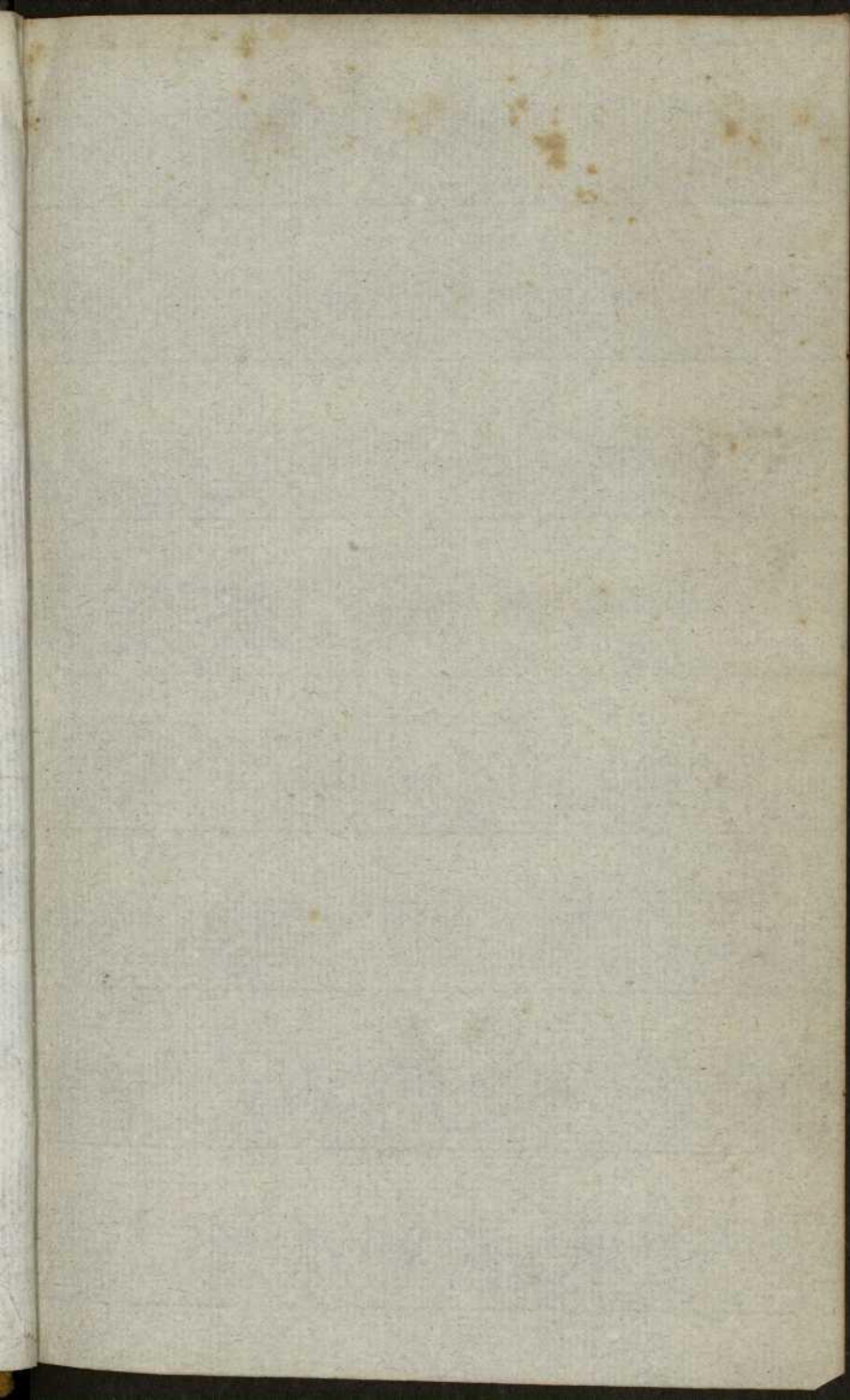

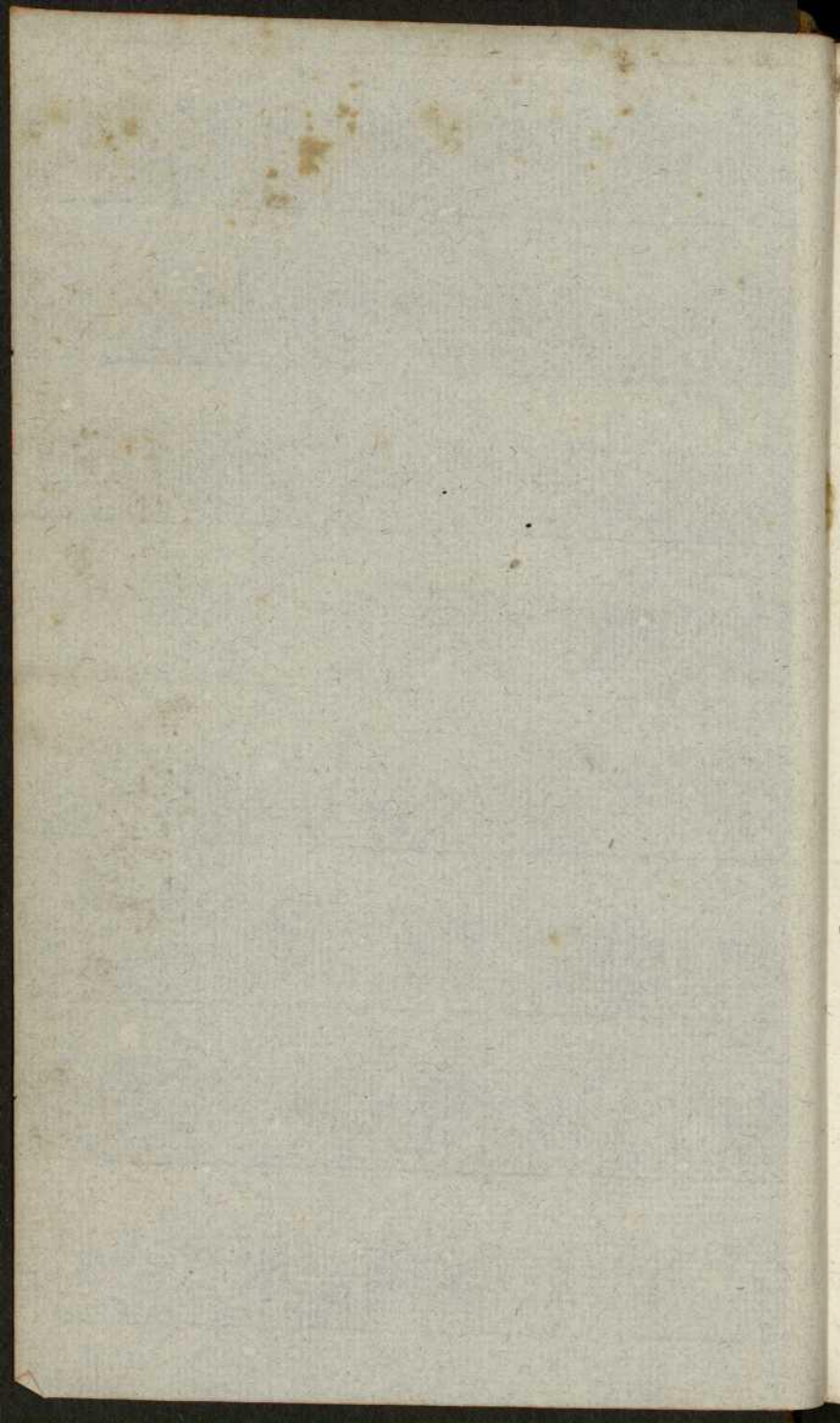
13749

13.227

41
216
RATIO MEDENDI
MAXIMILIANI STOLL

R A T I O
M E D E N D I

P A R S   S E C U N D A .

MAXIMILIAN STOLL

PHYSICIAN

OF THE

UNIVERSITY OF ZÜRICH

MAXIMILIANI STOLL

S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII SS. TRINIT.
PHYSICI ORDINARII, ET PROF. PRAX,
MEDICAE P. O.

P A R S S E C U N D A

RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI

Nova editio accuratior et emendatior;

TICINI MDCCLXXXVIII.

Sumptibus) Typographiae Monasterii S. Salvatoris et
) Balthassariæ Comini Bibliopolae.
Praesidib. rei lit. permitt.

170

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

540 EAST 57TH STREET

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 733-4100

WWW.CHICAGO.EDU

© 1998 THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ALL RIGHTS RESERVED

PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

0-100000-000000-000000

CONSPECTUS

MATERIARUM PARTIS SECUNDAE

ANNI 1777.

	pag.	I
C APUT I. IANUARIUS.		
II. FEBRUARIUS.		2
III. MARTIUS.		15
IV. APRILIS.		19
V. MAIUS.		31
VI. IUNIUS.		38
VII. IULIUS.		35
VIII. AUGUSTUS.		37
IX. <i>Febris puerperarum.</i>		38
X. <i>Febris aestivae varii lusus.</i>		58
XI. <i>Reflexiones in historias supra recensitas.</i>	102	— 122
XII. <i>Febris aestivae complicatio cum aliis mor- bis, et parasitica eiusdem indoles.</i>		143
XIII. SEPTEMBER.		192
XIV. OCTOBER.		196
XV. NOVEMBER.		203
XVI. DECEMBER.		227
XVII. <i>Varia.</i>		256

Finis Conspectus Materiarum Partis Secundae.

CONSPECTUS

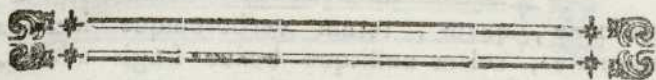
MATERIARUM PARTIS SECUNDAE

ANNO 1774

1	Capitulum I. Ianuarius.
2	II. Februarius.
3	III. Martius.
4	IV. Aprilis.
5	V. Maius.
6	VI. Iunius.
7	VII. Iulius.
8	VIII. Augustus.
9	IX. Septembris.
10	X. Octobris.
11	XI. Novembris.
12	XII. Decembris.
13	XIII. Ianuarius.
14	XIV. Februarius.
15	XV. Martius.
16	XVI. Aprilis.
17	XVII. Maius.
18	XVIII. Iunius.
19	XIX. Iulius.
20	XX. Augustus.
21	XXI. Septembris.
22	XXII. Octobris.
23	XXIII. Novembris.
24	XXIV. Decembris.
25	XXV. Ianuarius.
26	XXVI. Februarius.
27	XXVII. Martius.
28	XXVIII. Aprilis.
29	XXIX. Maius.
30	XXX. Iunius.
31	XXXI. Iulius.
32	XXXII. Augustus.
33	XXXIII. Septembris.
34	XXXIV. Octobris.
35	XXXV. Novembris.
36	XXXVI. Decembris.
37	XXXVII. Ianuarius.
38	XXXVIII. Februarius.
39	XXXIX. Martius.
40	XL. Aprilis.
41	XLI. Maius.
42	XLII. Iunius.
43	XLIII. Iulius.
44	XLIV. Augustus.
45	XLV. Septembris.
46	XLVI. Octobris.
47	XLVII. Novembris.
48	XLVIII. Decembris.
49	XLIX. Ianuarius.
50	L. Februarius.
51	LXI. Martius.
52	LXII. Aprilis.
53	LXIII. Maius.
54	LXIV. Iunius.
55	LXV. Iulius.
56	LXVI. Augustus.
57	LXVII. Septembris.
58	LXVIII. Octobris.
59	LXIX. Novembris.
60	LXX. Decembris.
61	LXXI. Ianuarius.
62	LXXII. Februarius.
63	LXXIII. Martius.
64	LXXIV. Aprilis.
65	LXXV. Maius.
66	LXXVI. Iunius.
67	LXXVII. Iulius.
68	LXXVIII. Augustus.
69	LXXIX. Septembris.
70	LXXX. Octobris.
71	LXXXI. Novembris.
72	LXXXII. Decembris.
73	LXXXIII. Ianuarius.
74	LXXXIV. Februarius.
75	LXXXV. Martius.
76	LXXXVI. Aprilis.
77	LXXXVII. Maius.
78	LXXXVIII. Iunius.
79	LXXXIX. Iulius.
80	LXXXX. Augustus.
81	LXXXXI. Septembris.
82	LXXXXII. Octobris.
83	LXXXXIII. Novembris.
84	LXXXXIV. Decembris.
85	LXXXXV. Ianuarius.
86	LXXXXVI. Februarius.
87	LXXXXVII. Martius.
88	LXXXXVIII. Aprilis.
89	LXXXXIX. Maius.
90	LXXXXX. Iunius.
91	LXXXXXI. Iulius.
92	LXXXXXII. Augustus.
93	LXXXXXIII. Septembris.
94	LXXXXXIV. Octobris.
95	LXXXXXV. Novembris.
96	LXXXXXVI. Decembris.
97	LXXXXXVII. Ianuarius.
98	LXXXXXVIII. Februarius.
99	LXXXXXIX. Martius.
100	LXXXXXX. Aprilis.
101	LXXXXXXI. Maius.
102	LXXXXXXII. Iunius.
103	LXXXXXXIII. Iulius.
104	LXXXXXXIV. Augustus.
105	LXXXXXXV. Septembris.
106	LXXXXXXVI. Octobris.
107	LXXXXXXVII. Novembris.
108	LXXXXXXVIII. Decembris.
109	LXXXXXXIX. Ianuarius.
110	LXXXXXXX. Februarius.
111	LXXXXXXXI. Martius.
112	LXXXXXXXII. Aprilis.
113	LXXXXXXXIII. Maius.
114	LXXXXXXXIV. Iunius.
115	LXXXXXXXV. Iulius.
116	LXXXXXXXVI. Augustus.
117	LXXXXXXXVII. Septembris.
118	LXXXXXXXVIII. Octobris.
119	LXXXXXXXIX. Novembris.
120	LXXXXXXX. Decembris.

122

Finis Conspectus Mathematicae Partis Secundae.

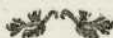
PRAEFATIO

En alterum Rationis medendi tomum, ex sedula penes lectos aegrorum contemplatione natum.

Nulla nec isthòc anno observationum monstra venabar, sed totus in eo eram, ut fidelem constitutionis annuae, vicissitudinum temporis, materiae morbificae, et morborum imaginem siserem, et exacte notarem varias aegritudinum commistiones, transitus varios una serie sese excipientium morborum, eorumque lusus mirificos uno eodemque tempore conspicuos, et eadem prognatos origine, veluti totidem diversa eiusdem Hydrae Lernaeae capita.

Hos conatus si multorum industria iuverit, fors condi quondam febrium systema poterit, firmioribus nixum fundamentis; multaue ab aliis collecta, sed ordine nullo, et nullo ad aliorum inventa respectu habito, atque in vasto observationum campo tamquam totidem dispersa membra, in unum tandem aedificium coibunt, nullis argutantium ratiunculis subruendum, utpote aeternae naturae opus immortale.

Haec ratio est, quare multa, praecipue in cadaveribus reperta, futuros in usus reposuerim, contentus hac simplici temporum morborumque descriptione, utilissima quidem, ni me omnia fallunt, sed ob stylum monotonon humilioremque, et circa res saepe easdem, semper notissimas versantem, lectorum orexi fortasse non ardentia. At malui placuisse paucis, et pluribus

profuisse, quam, rerum verborumque iucunda
varietate, solam nullisque bonae frugis admira-
tionem multorum captasse.

Id assero me nulli methodo prae alia quacun-
que addictum esse, sed eligere illam quam anni
constitutio, eique respondens aegritudo poposcerit:
esse idcirco subinde soli sanguinis missioni et an-
tiphlogistico apparatusi locum, esse et soli ferme
persaepe emetico, esse etiam locum utrique auxi-
liorum horumce generi non raro.

Multo dignos encomio arbitror, qui reperiun-
dis novis insudant, sed nec inutiliter eorum locari
operam, qui illorum, quae prisca aetas tulit, no-
tiones examinant, contrahunt, dilatant, rectificant.
Illi regiones detegunt incognitas: hi patrio solo
docent recte uti, atque id minori quidem cum
gloria, sed emolumento non impari.

Huic proposito si satisfecero, dignum patienti-
ae laborisque praemium recepi.

EPHEMERIDES

ANNI 1777.

CAPUT I.

IANUARIUS.

Initio Ianuarii, nives copiosissimae, vento per intervalla furente et procelloso. Frigus. Circa medium mensis dies aliquot egelidi. Die 17, gelu recruduit ad 23. usque protensum. Inde tempus denuo egelidum, tepidum, nivesque colliquatae.

Ianuarii descriptio.

Die 7. et 19. huius mensis maximum frigus fuit in thermometro *Reaumuriano*, — 0 8. gr. id est: infra punctum congelat.

Die 13. 23. 24. 25. 26. frigus minimum. — 0. 1. gr. id est supra punct. congel.

Calor medius atmosphaerae. — 0 2½. gr.*

Die 17. altissima barometri statio 28. poll. Viennens. 6. lin.

Die 8. 19. statio eiusdem infima 27. poll. 6. lin.

Pars II.

A

(*) Calor medius atmosphaerae elictebatur ex caloribus singulorum mensis dierum in summam collectis, et per numerum dierum illum mensis constituentium divisus.

Morbi inflammatorii

Hoc mense phlogosis late imperitabat; hinc frequens pleuritis, et rheuma inflammatorium, et lumbago, et ischias. Morborum decursus celer, impetuofus, et cum discrimine. Aegrotantium vis magna, sed funerum non magna.

Phlebotomiae, et totius antiphlogistici apparatus usus creberrimus hac tempestate, et magnopere salutaris fuit, at perquam rarus emeticorum.

C A P U T II.

FEBRUARIUS.

Februarii descriptio.

Ab exordio Februarii ad eiusdem fere medium, magna frigoris calorisque vicissitudo fuit, insignem per biduum atmosphaerae teporem frigore per alios binos dies excipiente, idque alternatim. Vix una alterave nix, eaque pertenuis. A 15., aer quatrduo serenus, siccus: at reliquum mensis nebulosum partem maximam, et valde humidum cum nive una exigua. Venti aut nulli, aut tenues.

Die 1. et 2. Febr. frigus maximum — o. $7\frac{1}{2}$. gr.

Die 26. frigus minimum + o. 7. gr.

Calor atmosphaerae medius + o. $\frac{1}{2}$. gr.

Die 26. et 27. altissima barometri statio 28. poll. 3. lin.

Die 18. eiusdem statio infima 27. poll. $2\frac{1}{2}$. lin.

Primum mensis dimidium febres infestavere, indole, numero, eventuque ab iis non diversae,

Medendi.

quae annum nascentem exorsae sunt. Inclinato vero mense, morborum numerus contractior fuit et ingenium minus ferox, minusque praecipuus decursus, et rare mortis.

Sub exitus mensis, febris catharrhalis saepius visa, et rarior pleuritis, nisi ipsam hanc febrim catarrhalem compellere pleuritidem velis, sed curatam, et acie refracta incurstantem, quaeve aegros obambulare permittit, et acuta pleuritide praecedentium septimanarum diuturnam magis.

Catarrhi febriles, inflammatorii.

Febrim hancce catarrhalem antiphlogistica methodus sanavit, missiones sanguinis, et emollientia herbarum radicumque decocta cum missi-
mo nitri sale.

Eorum cura.

Id generis catarrhofes febres temporibus phlogosi faventibus exortas, et hoc, et aliis annis non raro in immedicabilem pulmonum phthisin conversas vidi. Eius rei rationem hanc deprehendi, quod multi in terris hisce ita opinantur, phlebotomiam catarrho nunquam convenire, neque disquirant, quatenam illa catarrhi species sit quae id auxilium abhorreat, quaeve e contrario exposcat.

Neglecti in phthisin abeunt.

V. S. instituenda est.

Hi sub eodem catarrhi vocabulo diversissimos reipsa morbos complectuntur, et eandem semper aegritudinem arbitrantur, cui phlebotomia semper etiam officiat.

Diversae catarrhorum species non confundendae

Catarrhi, hac tempestate, a phlogistica corporis totius, sed praecipuis pulmonum, intempere nascebantur, erantque aut inflammatorii, aut subinflammatorii, eosque pleuritides, vel peripneumonias *mitificatas* aptius compellasset. Has utique missus semel iterumque sanguis iuvabat, et potio multa emolliens, nitrosa, et fracta tandem phlogosi, at tussi nihilominus ob consuetudinem

redeunte, narcoticum vespertinum pulmones irritatos componens.

Cur catarrhi saepius negligantur, et quae infortunio?

Sed ipsi morbi fallax lenitas imponit non paucis, ut ab aere frigidiori non caveat, e victu nil detrahant, carneo, vinoso, morboque tam levi, quem etiam, ob salubritatem quamdam imaginariam, fauste fortunataeque sibi eventurum existimant, satisfacisse sibi male persuadeant, si semel bisve per diem vasculum decocti cuiusdam pectoralis hauserint. Interim, etsi non magna, pulmonum inflammatio perniciosos intus cuniculos agit, et pure clanculum nato atque intra faecos concluso, pulmones subruit ocius, serius.

Ab hucusque descripto catarrho differt catarrhus biliosus. Huius idea,

Alia alterius catarrhi ratio est, alio observari tempore soliti, biliosi videlicet. Qua enim tempestate biliosa febris, pleuritis potissimum biliosa, dominatur, multae aliae aegritudines leviores, nondum formatae, nondum insignibus suis gentilitiis insignitae, simul spectantur, quasi principis morbi satellitium: in eo non infimum locum catarrhus quidam tenet, non dissimilis indolis a principe biliosa febre quam sequitur, at gradus solummodo inferioris. Hosce catarrhos, aequae ac ipsam dominantem biliosam febrem, sanguinis missio, iterata praecipue et profusior multum exasperat, at alvi ductio nonnunquam tollit, aut emesis, eaque certius, aut emoto catharsis certissime.

se curatio.

Paucissimae intermittentes hoc tempore comparebant, et eae faciles, solisque ferme solventibus mitioribus ac antiphlogisticis obaudientes.

Morbi maligni historia

Cum sub anni elapsi dies ultimos in malignissimum morbum inciderim, ex quo aegerime et inter graves cum morte luctas vix, ac ne vix quidem, emersem, observationes plures

Medendi.

et hinc hisce mensibus magis propriae, me penitus deficiunt.

Huius ipsius gravissimae febris descriptionem a solertissimo Medicinae Candidato Antonio Coe-
ren, cuius tantae in me fidelitati, cum aegrotanti assisteret indefessus, hic publicum testimonium lubens do, curatissime conscriptam in locum deperditi substituam. Eam multis observationibus foetam iudico, nec minoris ac illas Hippocratis morborum imagines momenti. Par certe utrobi-
que morbi gravitas, nec inferior hic est narrantis fides.

Fateor quidem me illorum morborum historiae plerumque pluris facere, quos Medicus, qui conscripserat, non erat ipsemet expertus, sed in aliis spectatos solerter in pugillaribus consignavit.

Ea res, praeter opinionem multorum, erit et vero minus videbitur consentanea. At novi quam longe aliud sit, intelligere morbum in alio homine visum, intellectumque rite consignare, atque item aliud, eundem ipsum experiri, si qui aegrotat, medicinam calleat et suam ipsius aegritudinem dignoscere, de eiusdem intensione, causis, eventive iudicium iustum ferre, et medicinam opponere non tumultuariam, quamve ratio suggerat, non pavor.

Certe non facile quemquam vidi, qui in concinnius et ad formandam istam diagnosis inep-
tius referat, quam plerumque ipsemet artem me-
dicam professus soleat ad alium de suo ipsius mor-
bo referre, si quando seriam collegae opem im-
ploret.

Novi non paucos, qui pessimam sibi met me-
dicinam fecerant, et quosdam etiam, qui fune-
stam, in re non abstrusa nec difficili, ubi aliis

Cur, qui
suum ipsius
morbum des-
cribit, eum
plerumque
male descri-
bat, et male
sibi ipse me-
dicinam fa-
ciat?

omnibus profuissent, praeterquam sibi. Fuit qui ob leuem cephalalgiam, imminentis coryzae nunciam, sanguinem copiosissimum ad animi deliquium usque sibi eduxit, valetudine eam tantam iacturam gravissime perferente, et diu posthac attrita. Is apoplexiam sibi instare falso existimabat, quam opinionem in alio eiusdem secum ipso habitus facile explosisset.

Alium novi et libris celebrem et Artis usu, qui ob eundem apoplexiae metum, a qua erat, si quisquam alius, alienus, a multis annis omni ferme mense phlebotomiam unam, quin et alteram celebravit; atque imaginarium mortis genus in aliud commutavit non fictum, immemor illius.

Nonne haec stultitia est, ne moriari, mori?

Hos fortis humanae impatientia et amor sui nimius, prohibet moderate et aequo animo de sua suorumque valetudine existimare, indociles fortunam adversam pati.

AUTORIS
IPSIUS
MORBUS.

PAUCIS annis, cum in Hungaria Physici, ut vocant, munere fungerer, binis vicibus ex febre Autumnali putrida graviter decubui. Saepissime postea intermittentibus febribus conflictabar, quotidianis, tertianis, ita ut, anno uno cum dimidio, continuos in intermittentem relapsus paterer, auxiliis quibuscunque in usum frustra vocatis, et cortice peruviano ipsomet febrisugae virtutis oblito tandem, utut et largiter assumpto et per annum integrum quotidie, aliisque coindicatis non neglectis.

Tandem amatam mihi gentem invitus deserui, coeloque commutato, etsi aliis non insalubri, Viennam concessi, ut amicorum colloquio mentem solarer studiis fractam et longo morbo,

eorundemque consilio uterer in valetudine restau-
randa.

Convalui, non tamen ita, ut non identidem
os amaresceret, aut epigastrium per vices non do-
leret, nec color ora tingeret subictericius.

Annus et tres propemodum menses exegi,
dubia hac sanitate semper usus, quam nulla ratio-
ne poteram confirmare.

Autumno anni 1776. appetente, cum me
multus labor, isque ingratus premeret, simulque
diuturnus moeror ob domesticam quamdam cala-
mitatem, isque compressus animum morderet gra-
vius, amaror latendi cum dolore ventriculi coe-
pit. Rem hancce remedia salina et eccoprotica so-
labantur non persanabant. Post medium Decem-
brem eiusdem anni, mane inter sudores infuetos
evigilanti, gravissimo pondere comprimi epigastrium
videbatur, extra lectum evanido. Frigoris maior
quam alias, vel in calefacto cubiculo, impatien-
tia, ructus rodentissimi, acrimouia verbis non ex-
primenda, appetitu tamen non imminuto.

Praevertere cladem potuissim, ni mens fuisset
aliorum violenter abrepta et oblita sui.

Die 20. Decembris 1776., septima vesperti-
na, dolere caput obtuse coepit: insuperabilis som-
nolentia, sensuum multa confusio: lumborum do-
lor, et dedolatio. Nox implacida, insomnia, ia-
cilitatio aestusque magni.

Die 21. Decembris, alvus septies mota ab
assumpto tartari cremore: levamen nullum, cepha-
lalgia ingens. Febris maior, nox gravior.

(*) Ob sensus confusos aeger sibi met consu-
lere non potuit. Sumpsit potus antiphlogisticos.

A 4

(*) Hic Autor, in confinio alienationis animi iam non ipse morbum
narrare videtur, sed ab altero narrandum relinquere. Nota Editoris.

Die 22. Decembris, omnia exacerbata: mense interdiu constabat: nox laboriosa, et subdelirium: remedia eadem.

23. et 24. Decembris, magne symptomatum accessio, pulsus pleni, frequentes, validi. Noctu inquietus: somni exigui, insomniis horridi. Mens vacillabat. Crebra enemata, et eadem remedia.

25. Decembris, nil emendatum. Sanguinis unciae vij detrahebatur, crusta diffusa, cinerea sublivescente, tremula, molli, gelatinam exacte referente, contactu: nulla allevatio. Vesperi tantumdem sanguinis educebatur absque crusta phlogistica, superficie prae rubra, crassamento denso tenacique, et sine sero. Nox multum turbata, et mentis alienatio per vices.

26. Decembris, calores magni, continui, et nullis a morbi initio horroribus interstincti. Pulsus frequentissimi, debiliores: temulentia maior quam praeteritis diebus. Synapismi pedum plantis apponebantur. Remedia eadem. Nox deterior.

27. Decembris, aestus ingens. Pulsus crebriores debilioresque. Somni parvi. Terrores, incontinentia corporis, et aliena sermocinatio. Duo vesicantia furis applicabantur. Hordei decoctum cum multo vitrioli spiritu, extractum item corticis Peruviani et camphora exhibebantur. Ardor in abdomine: nox gravis admodum: pervigilium, insaniam, sermones.

28. Decembris, praecordiorum contentio, sublimis, dolentes, tympanitica: etiam interdiu per intervalla delirium. Secessus eo nycthemero triginta tres, spontanei, cum ingente virium iactura et lingua siccescente.

Die 29. Decembris, injecto clystere, ex lacte, theriacina vitello ovi subacta, et theriaca Andromachi, alvus conticuit. Duo alia vesicantia

femoribus admora fuere; nocivique synapsin pedum plantis. Noctu sopore detinebatur. Eo die, uti etiam.

Diebus 30, 31, sopor, delirium, subdelirium. Pulsus creberrimi humilesque. Alvus inscio in lectum missa. Noctes diebus peiores.

1. Ianuarii, mador universi corporis, delirium grave, assiduum. Duo vesicantia brachiis admovebantur.

2. Ianuarii, delirium continuum et ferox: risus, clamor. Oculi protuberantes, superciliofi, truces, immoti. Balbuties, vox rauca, floccorum collectio, et lusus manuum. Tendines salientes et pulsus celerrime frequentissimeque et inaequaliter micantes, humillimi, sub exploratote digito evanescentes. Hucusque largae extracti corticis Peruviani doses ingerebantur. Remedia, alimenta, eo nycthemero ori infusa, non deglutiebantur. Vesperi mador denuo totius corporis, et tussis orta est cum sputo pauco, tenaci. Latum vesicans ad nucham applicabatur.

Ad hunc usque diem morbus identidem incrementa sumsit. Hodie vitae finem praestolabantur, et iam futurum funus parabant.

3. Ian. mane quietius habuit, delirabat minus, et interruptim: nulli manuum inconcinni motus. Lotium missurus matulam petiit. Summa debilitas: oblata denuo sorbillabat: per vices obdormivit. Tussis eum sputo tenaci, pituitoso. Vesperi somnus profundus, tranquillus, cum respiratione bona, cum sudore ea tota nocte profuso, aequabili, universali, multum allevante, et pulsu paululum assurgente ac vividiore.

Urinae per totum morbi decursum a naturalibus non multum abludabant, et nubeculam habebant in medio suspensam. Lingua plerumque humida erat, abdomen molle, et respiratio laudabilis.

4. Ian. mane mens rediit : praesentes agnovit, tranquillus, et absque caloribus diem exegit. Noctu plusculum incaluit: somnus, infomnia terrefica.

Ex eo tempore mente constare perseveravit. Noctes tamen nondum omnino placidae, inter infomnia et sudatiunculas exigebantur. Prima vice denuo aliquid alimenti expetebatur (*).

Sensuum
internorum
vigor, ex-
ternis pro-
prie abolitus.

Quo tempore sensuum externorum facultas omnis suspensa fuerat, mente longissimum emotata, quidam tamen sensuum internorum mirum quantum viguere. Anno enim integro propemodum evoluta, cum haecce ex adversariis depremerem, eorundem adamussim et vividissime adhucdum recordor circa quae ludibunda tunc mens ferebatur.

Cum agnoscere circumstantes inciperem (visu auditu ac caeteris sensibus externis quasi repente restitutis) imagines subdelirio conceptas non dimisi, et opus, quod delirans volutabam, perficere integris etiam sensibus externis, et diu adlaborabam. Ea res effecit ut, etsi mente gauderem, iam non amplius alienata, et mei meorumque essem probe conscius, nihilominus adhuc desipere multis visum sim, quod dicerem quaedam illis rebus consentanea, quae nuper delirans conceperam.

Multo examine postmodum, varioque ratione convalescens usus sum, ut evincam, opus antea a me sano agitatam, an vero mentis, vel morbi emotae, figmentum fuerit, quod adeo lucidam sui ideam, eamque non absonam reliquisset.

(*) Narrationem hic Ipse resumit Autor.

A die quarta Januarii ad finem ferme mensis, pyralismus diu noctuque copiosus adfuit, irritatio faucium assidua ab affluxu humorum salivalium perpetuo, inde tussis molesta, thorace bono ac indolente.

Vertigo et animi deliquia erectum sedere non permiserunt.

Obiecta omnia ad perpendicularum erecta, ita inclinata pronaque adparebant, quasi in meum caput ruitura. Quaeve cum horizonte *παραλληλως* excurrerant, mihi videbantur elevari, atque ita affurgere, ut, qui per cubiculum ambulabant, per planum acclive ascendere viderentur; mihi que ipse visus sum plano pavimento incedens per acclivia gradiri.

Visus depravatus in reconvalescente

Prout longius a morbo provehebar, ita et hoc visus vitium corrigi, et corporis firmari vires, meque respicere vultu denuo propitio coepit.

Υγιεία πρεσβιστά μακάρων (*)

Die 1. Martii 1777., denuo Nosocomii curam resumsi.

Ex eo tempore, illaesa hucusque sanitate fruor, multoque meliori quam illa fuerat morbum huncce praegressa.

Corticis Peruviani et vesicantium hic potior usus fuit: camphora enim et vitrioli spiritu diutius uti, ob ingentem ardorem in abdomine ex utroque remedio natum, non licuit.

Curam quoque confirmatoriam idem cortex absolvit.

Nullus dubito quin hanc ruinam non fortunate a meo capite propulsassem, si fomitem futuri incendii tempestiva emesi submovissem, eo vide-

(*) Sanitas Divarum princeps.

licet tempore, cum acres ructus, et oris amaror intensus, et diuturna ventriculi infirmitas, morbi que gastrici praegressi me praemonuerant. At orto iam incendio diffusoque, serum erat vanumque consilium extinguere velle scintillam malorum causam.

Id unum supererat, efficaci condimento septicam morbi vim coercere, et admotis vesicantium stimulis torporem fibrarum excutere, donec subacta materies e corpore fugam capesseret.

Febris malignae varia
notio.

Inter bis mille aegros morbis acutis detentos nullum in Nosocomio habui haecce inter symptomata denuo eluctatum, at mortuos non paucos absque tanto pravaru reru concursu.

Nemo non *malignam* hanc meam febrem appellabit, atque in eo omnes consensuros arbitror, etsi alii aliis sit malignitatis notio, eaque de re multum disceptetur.

Plures febrium historias collegi, quas, qui legerint, unanimi calculo *malignas* dicent, utut ipsae hae febres adeo inter se differant, ut nulla hucusque stabilita malignitatis definitio eas omnes complectatur.

Vidi enim malignas febres, quae pulsibus, et urina, et calore, bonis ac naturalibus, aegrotanti nihilominus non praevisam perniciem intarunt.

Fuere quae febris e contrario evidens et magna exarsit, illaque fallax bonitas omnino defuit. Hos, aequae ac illos, *maligna* febris detentos fuisse, et morbi cursus et finis docuit.

Febres quasdam observavi sensim sine sensu obrepentes, aegrotis diutius erectis et ambulantibus. Hae tandem ingravescebant, et longius protractae malignitatem indubiam exhibuere.

Aliae vero quasi ex composito utcumque antea sanos visos adoriebantur cum magna et subita virium iactura.

Nec una eademque semper in omni maligna febre animi conditio erat. Habuimus incurios, indifferentes; sed et meticulosos, de valetudine recuperanda mire anxios, et spe deiectos: quosdam antea sanos adamussum conscios, et memoria vel in minutissimis fida; alios vero hebetes, obliuissos, et mente dubia.

Multas alias *malignae* febris anomalias vidi, quas qui non videre, malignitatis ideam inadaequatam et mancam efformarunt.

Quisquam symptomatum variorum lusus fuerat, neminem tamen tot inter aegros unquam deprehendi, quem, sanissimum antea et nihil praesentientem, subito maligna febris subverterat.

Non defuere quidam, qui se antea exacte sanos dicebant; sed rem scrupulosius persecutus, futuri morbi molimina, at neglecta, et ab aegro ipsomet aut stupidiore, aut rerum suarum incurio, aut negotiis distracto non animadversa, priusquam impetum facerent repentinum et magnum, instituto curatioi examine facile collegi.

Nullum etiam habuimus *malignae* aegrotantem, qui causam non haberet illustrem et luculentam.

De causis
febris mali-
gnae.

Quotquot maligne decubuerunt, primas vias varia ratione vitiatas et sigaa sordium systematis gastrici indubitata, et ante morbi eruptionem et sub eiusdem initia, ad unum omnes exhibuerunt: atque haec erat illa *evidens atque omnibus applicata* morbi causa.

Causam hanc *evidentem* dixi, etsi eiusdem morbi modi non fugiat.

Hinc febres malignae a nobis visae, non absque nota quidem causa fuere, sed absque nota evidentis causae agendi ratione.

Febres biliosae, putridae, pituitosae quomodo fiant malignae.

Febres biliosas putridasque per se utique minime malignas, varia tamen ratione in malignissimas observavi conversas, aut neglectu remediorum, aut methodo calefaciente adhibita, aut venae sectionibus intempestivis, et antiphlogistico apparatu.

Paucissimae id genus febres occurrebant, quae, primo tantum nycthemero, sub biliosarum, aut putridarum familia continebantur, eoque elapso, sua sponte in malignas subito transibant.

Quae lentae, nervosae, biliosae, putridae, exanthemate miliarum, petechiali, erysipelatoso stipitatae, in initio progressuque fuere, subinde in malignas vidimus dicta ratione commutatas.

Infusa benignae febris in malignam commutatio apte et efficaciter praeventebatur, dummodo aegri, priusquam illa contingeret, sese nobis commiserant.

De duplici meteorismo.

Duas meteorismi species in febribus biliosis, putridis, aut harum prava sobole, malignis videlicet, deprehendi, lethalem unam, ubi emortua intestina, utpote quae prae caeteris visceribus putredinis vim in hisce febribus experiuntur, multo aere, quem putrida faex dimittit, distenduntur, distentaque abdomen tympanitice attollunt, ventre resoluta et profluente. Atque hoc alvi profluvium finire tragoediam solebat.

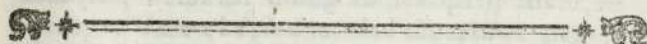
Altera species meteorismi sanationem non raro admittit, ubi multa colluvies, intra sublime abdomen collecta, moveri incipit, atque exitum tumultuarie molitur, interaneis integris quidem, at imbecillis.

Atque hic alter meteorismus in hac mea febre observabatur. Qua ratione taediosos eiusmodi alvi fluxus praeverterim, aut praesentes compreferim in meis aegris, inferius dicam.

Nulla dari pathognomica malignitatis signa, nullamque eius definitionem condi posse, nec ullam existere *malignam* febrim, quae specifica sit et sui generis, collectae febriom malignarum historiae evincunt. Hinc alia habetur in alio homine maligne febricitante malignitatis ratio, et notio alia, alius etiam in aliis medendi modus, sua cuius peculiaris malignitas est, suaeque methodus therapeutica. Sed ea de re alibi explicatius differam.

Febris maligna non est specifica, et sui generis.

Sed alia est in alio malignitas.

C A P U T III.

MARTIUS.

Dies primi humidi valde, et nubibus tristes, at nives pluviaeque raras. Ab octavo mensis die, tempestas serena magis et sicca. Ab undecima denovo nubes confertae, madore multo graves ad 25. usque mensis diem, ventis validissimis, pluviusque, nive grandineque foetis, et propemodum continuis. Ab eo die, serenitas amoenissima, *εὐδία*, nebulae paucae, matutinae, sine vento. Ultimo nubes, slante Borea acute gelido, successere.

Marcii descriptio.

Die 7. Martii, frigus maximum—o 1. gr.

Die 29., eiusdem calor maximus. + o. 16.

gr.

Medius atmosphaerae calor + o. 5. $\frac{1}{2}$ gr.

Die 24. Martii, altissima barometri statio, 28. poll. 4 lin.

Die 12. Martii, eius infima statio 27. poll. 4. lin.

Maior hunc mensem salubritas, quam elapsos commendabat. Morbi universim perpauca, nec valde acuti.

Rheuma varium, eiusque cura.

Hos inter frequentius obvenerunt ischiades lumbagineque, magis solito rebelles et pertinaces. Primas, quas se obtulerant, missione sanguinis, et lato vesicante ad loca dolentia applicato tentabam. At utut sanguis eductus crustam phlogisticam, eamque crassam exhiberet, nullum tamen, aut perquam exiguum levamen phlebotomia aegris tulit, nullum etiam adnotae cantharides, quas in inflammatorio rheumatismo lumborum, artuum, thoracis, quasi specificas priori anno saepissime demirabar. Verum serius constabat me rheuma non inflammatorium pro inflammatorio habuisse, et anni tempore frigidiusculo, et educto phlogistico sanguine, ac morbis hucusque potissimum inflammatoriis deceptum.

Rheuma originis gastricae

Haec rheumata originis gastricae fuerant, et fordium ventriculi progenies, absque multis quidem amarescentis sabutrae signis, quibusdam tamen. Casu medelam detexi, cum in ischiade id genus rebeli sulphur auratum alterandi scopo exhiberem. Vomuit aeger praeter meam voluntatem, reiectaque multa bile, etsi eius vix aliqua, etque dubia, signa prae se ferret, et sanguinem antea eductum crusta crassissima tegetet, mox egregie allevabatur, emesique dein denuo repetita sanabatur.

Postea pluribus eonsimili morbo vexatis, ex efficacius et celerius profui, casu fortuito monstrante vitam.

Sub

Subinde omisso vomitorio, purgantibus usus sum repetitis et variis. Verum longa curatio fuit et laboriosa, missaque multa ambage vomitoria resumfi.

Perquam paucis dolor levissimus restabat, articuloꝝ expeditiores motus impediens, utut emetico repurgatis, et repetitim. Has dolorum reliquias vesicans, ipsi dolenti loco impositum, quod initio non profuerat, profligavit.

Febris catarrhalis, quae ultima mensis clapsi tempora notabat, in mensem Martium proferebatur, et prae caeteris morbis frequens comparebat.

Febris catarrhalis mensis Martii,

Verumtamen remissior febris erat, et in quibusdam perobscura. Mitius multo et plerumque erecti aegrotabant, sed diutius. Feminas prae viris

inter faeminas frequens,

haec tussis species affecit. Febricula exigua, errabunda, plerosque tenuit, quosdam nulla. Lingua omnibus albida, mucosaque fuit, et multa dentibus sordities inhaesit. Tussitatio molesta, nocturna, et in initio sicca, dein pauca mucosa, tandem plura, et puriformia extussitabant; nonnumquam etiam sanguis non dilutus, nec florens neque spumans educebatur. Sentum pressionis ad sternum et scrobiculum omnes habuere, et abdominis aegrotantis signa: anorexiam, oris amarittem, borborygmos, et ventrem aut exsiccatum, aut pauca faetidissimaque et crebro reddentem.

Inter viros, factores, sutores, textores atque id genus homines hac tussi frequentius laborabant, eaque prae aliis cruenta.

& inter quosdam opifices.

Neglecta tussis compagem pulmonum multum labefactabat, et phthisin mentiebatur.

Eius cura.

Curam a phlebotomia exorsi sumus, una, duabus, prout aegri conditio poscebat; tum ventrem crebro enemate sollicitavimus, iis praecipue,

qui cruenta sputabant : tandem purgantia eccoprotica, mannata per epicrasin dedimus. Purgato abdomine, et sanguinis per id circuitu liberiore effectu, atque alvo moderate fluente, vim morbi, humoresque copiosius intra pectus irruentes avocamus, mitescente cruenta tussi.

Sub morbi finem, aut ubi is neglectus phthisin prae se ferebat, decoctum lichenis Islandici et radicis polygalae amarae auxilio fuit.

Mutatio materiei morbi-
ficae iuxta anni
tempus.

Pleuritica Ianuarii labes, Februario mense in catarrhosam, haecque mense Martio in puitosam pulmonum diathesin, cuius portio etiam ab abdomen regurgitabat, defuisse videbatur.

Sub mensis finem materies, quae hucusque catarrhalem febrim genuit, solosque ferme initio pulmones, quos afficeret, tandem et una abdomen selegit, diffundi magis visa est, perque universum corpus dispensari, et eiusdem petere superficiem : haec subinde miliaribus et scarlatina effloruit.

Quae remedia fuerint
hoc mense
frequentiora.

Hoc mense perquam rarus emeticorum usus erat, maior multo purgantium, at blandiorum, et vicibus repetitis. Neque illud molestissimum alvi profluvium experiebar hac tempestate, quod Aestate, Autumno et Hyemis initio vel sponte, vel apurgante utut lenissimo excitabatur, difficillime comprimendum et diuturnum.

CAPUT IV.

APRILIS.

Exordium mensis erat serenum siccum, ventisque asperatum peracutis. A quinto ad undecimum usque, nives tenues, et sparsim, item nebulae, multusque et frigidus humor, intercurren-
te subinde superficialia congelatione ab asperioris Boreae flatu.

Aprilis descriptio.

Post, mitescentibus paulatim ventis, serenitas rediit, calore indies aucto, attamen haud supra modum. Circa 24, aura denuo refrigerare et humectari coepit: at, ultimis mensis diebus, resiccata iterum moderate incaluit.

Die 7. Aprilis, calor minimus + 0. 2. gr.

Die 23. Aprilis, calor maximus + 0. 16. gr.

Calor medius + 0. 8. gr.

Die 11. Aprilis, altissima barometri statio, 28. poll. 5. lin.

Die 18. Aprilis, statio infima 27. poll. 3. lin.

Morborum maior hoc mense varietas, maior et numerus fuit.

Materies pituitosa, quae mense Martio pulmones et abdomen obsederat, hoc mense sua se-
de dimota et mobilior effecta, diversos homines diversimode affectit, prout in unoquoque vel hanc, vcl illam partem magis idoneam offenderat, cui sese affigeret peculiarius.

Quenam materies hoc mense fuerit dominata.

Hinc una eademque pituitosa Veris materies febres, et duratione, et intensione, et efflorescen-

Ab eadem materie variae febres ortae sunt.

tilis, et doloribus variarum partium variis, multum ab se invicem differentes produxit.

Febris scarlatinosa maxime pueros arripuit, non raro etiam adultos, sexum potissimum sequiorem, puellas imbecillas, et irregularibus usas catameniiis. Gravis subinde angina hanc febrim comitabatur.

scarlatinosa

Angina etiam absque hoc exanthemate frequens fuit, sed non absque febre scarlatinosa aemulante, tonsillis et uvula mirum tumentibus, abolitaque omni plerumque deglutiendi facultate, et faucibus tenacissimo copiosoque glutine supra modum refertis.

catarrhosae

Febris catarrhosa nihilominus non omnino hoc mense siluit, sed quandam hoc tempore mutationem est passa. Tussis praecipue noctem infestabat. Respiratio impeditior cum sensu oppressionis.

Dolor dilacerans et pungens, alterutrum vel et utrumque latus thoracis per amplum spatium occupabat, diffusus subinde ad artus inferos superioresque, et noctu intensior. Ardor sternum omne tenebat. Lingua fordida, oris amarities, cardialgia, et mictus ardens fere omnibus fuit, perstrictumque vago et leviculo horrore corpus quasi ab aerae frigidioris afflatu. Detracta, aut etiam non detracta, prout e re visum fuerat, in initio sanguinis non magnae copia, multo solvente potu et sale medio corpora replevimus, et ipecacuanha demum iterum iterumque propinata movimus emesin eventu fortunato.

Quaedam
species cruen-
tae tussis.

Opificibus et artificibus illis, qui inter exiguas inspirationes et expirationes corpore inclinato, sedentariam motusque expertem vitam agunt, haec tussis haud raro sanguinem excussit. Eandem sanguinem sputantibus curationem adhibebamus,

solventem videlicet, in initio, et demum evacuan-
tem. Vomitum quibusdam hoc mense movimus,
plerisque solam alvum. Certe hanc speciem cruen-
ti sputi tuto celeriterque vomitorium compressit,
dummodo corpori ingerebatur ad vomendum apto
effecto, et solventibus repleto. Sed et elapsi men-
sis methodum multis applicabamus eccoproticam
et per epicrasin purgantem.

Quemadmodum *febris catarrhosa* adultos, vi-
ros praecipue, et robustioris compagis feminas in-
vasit, sic *tussis convulsiva* aetatem teneram, et ir-
ritabiles multoque phlegmate redundantes femellas.
Eandem, si rei caput spectes, medicinam haec
tussis puerorum expetit quam catarrhus adulto-
rum, eademque esse cum illo aegritudo videbatur,
solaque et accidentali modificatione differre.

Febris rheumatica multorum articulos, pedum,
manuum, digitorum, genua, lumbos, etc. dolo-
re lacerante, noctu intensius saeviente, vel et car-
nes inter articulos sitas multum torfit, efflorescen-
tiis subinde miliformibus stipata, albis, rubris aut
utriusque invicem commixtis. Pone loca dolentia
copiosior plerumque eruptio fuit, eaque quibus-
dam lenire dolores videbatur. Rheumaticam hanc
febrim, si *simplex* ea fuerat, seu *miliaris*, prae-
missa subinde phlebotomia, multo solvente salino-
que potu, subiuncto ferius et non raro repetito
vomitorio, aggrediebamur. Peracta emesi alvum
moderatae fluere expediebat. Ita multos sanavimus,
et quos ista ratione febris quidem, attamen non-
dum omnia artuum dolor deseruerat, vesicantia
quotidie, vel alternis diebus applicata, epidermide
relicta, et remedia alterantia, diaphoreticave a do-
lorum reliquiis liberarunt.

Febris anginosa subinde simplex fuit; non ra-

*Febris angino-
sa,*

ro vero, quemadmodum antea dictum, exanthemate scarlatino aegros infecit.

Usus vesicantium in hac angina

Ablatam deglutiendi facultatem vesicans amplum externo gutturi ita appositum, ut inter utramque emplastri extremam oram sola nucha interiaceret, paucis horis restituit. Plerumque missionem sanguinis praemisimus.

Discutiente decocto, cui mel rosarum et sal ammoniacus admista fuerant, fauces eluebantur, prodeunte magna ductilissimae pituitae quantitate, aegrove allevato. Dein alvum, subinde et vomitum ciebamus blande et per epicrasin, et diu.

Quidam anginosorum ad nos venerunt misso iam saepius et multo sanguine, cataplasmate, et gargarismate emolliente usi continuo, verum absque levamine, tonsillis in dies tumidioribus et deglutitione a biduo prorsus ablata. Hos admotum vesicans cito et efficaciter curavit.

Hinc emollientium gutturi faucibusque applicandorum, et liberalioris repetitaeve saepius phlebotomiae usus vix ullus hic nobis fuerat, sed vesicantium multus.

Aegri hae methodo et citius convaluere, et absque tanta sanguinis impensa.

Cura febris scarlatinosae

Scarlatinae febris solventia mitiora salinaque profuere, lenis dein vomitio ac frequens, et alvus facilis modiceque fluens. His omnibus praemissa subinde phlebotomia est, sed parca. Morbo iam multum cicurato et fracto, diaphoresis oriri salutaris solebat. Hanc admotum alicubi vesicans utiliter promovit, et, si quid dolorum aut artus oberraret, aut ubicunque figeretur, hac crisi cutanea discussum fuit.

Febres haec eadem omnes felicitate, et eodem anni tempore, eademque etiam methodo conlanatas, deduximus ab eadem quoque causa.

Circa medium Aprilem lenta nervosa febris, quae mensis initio exorta est, dispergi latius coepit. En eiusdem imaginem, ut ea vobis hoc anno obvenerat.

Febris lenta nervosa mense Aprili, ad medium usque Maium 1777. observata.

Feminae, haecque inter, imbecilliores, pauperiores, chloroticae, prae aliis aegrotarunt. Quaedam ob chirurgicum quemdam morbum in Nosocomium illatus eadem haec febris praeter expectationem corripuit.

Febris lentae
nervosae hoc
Vere grassantis
descriptio

Primordia febris obscura fuere, et a solenni inchoantium febricularum more non aliena. Febriles motus assidui, nunc plusculum elatiores, nunc vero depressiores nullam temporis legem observarunt. Non raro aegrotum apyreton dixisses, si ex pulsu, et corporis contrectati calore, et urinis utpote aut ex toto aut propemodum naturalibus, febrim aestimasses. Horripilatio levis, vaga, sudationeulae plerisque fuerunt, quibusdam vero cutis aruit, squallida, imperspirabilis, et scabra, Lingua glabra, glutine veluti seriniariorum obducta, subinde pura, sed siccescens, praerubra, aut modice albicans, resiccata, arida, fissa, adusta: anorexia, gustus aut amaricans, aut nullus, nullasitis, rubor faciei genarumque, et εὐχρητα. At oris nasique omnis ambitus cum virore flavescens: dolores artuum quasi rheumatici, perque vires, noctu graviores, dilacerantes, trahentes, et subinde formicationis in artubus sensatio: ardor ventriculi, abdominis, thoracis, vel sterni, vel lateris alterutrius, utriusque: ischias: lumbago: sensus confusi: aurium tinnitus, susurri, tardi, stupidi;

delirium nocturnum, mite, taciturnum: cophosis: animi indifferentia: capitis plumbeam gravitatem, eiusque levandi impotentiam, et erumpentes quasi igneos calores ex fronte atque oculis querebantur, etsi non calerent praeter morem, si quando manum admoveras. Nonnulli solos artuum dolores ineusabant, caetera bene se habere asserbant. Tussis vespertina, nocturna, sicca primo, dein sputa extendens crassa, ductilia, albida, virescentia. Abdomen plerisque modice intumuit doluitque et contractatum et inter tussendum: quibusdam tympanitice tendebatur. Atque haec communiora symptomata fuerunt.

Multis diebus et septimanis haec rerum conditio persistabat, sibi semper similis, eiusdemque tenoris, et absque notabili symptomatum vel accessione vel decremento.

Paucissimi fuerant, quibus levior nervosa febris die sexto, septimo, octavo et consequentibus, oborta larga et continuata diaphoresi, et sub auroram auctiori, solvebatur.

Peculiariora quaedam symptomata experiebantur, et sorte varia. Quibusdam enim alvus continuo fluebat, quin aeger inde aut melius haberet aut multo peius, nisi nimium flueret et pluribus septimanis, quae res tunc vires convulsit. Diarrhoea eiusmodi diuturna, quae carnes absumferat et vitae vim, puellas praecae caeteris, et in hisce *ταῖς χλωρωτέρας* vexabat, arte plerumque superior, seu dato mature vomitorio eam praevertere volebamus, seu eandem iam praesentem invigorantibus, roborantibus, adstringentibus, opiatibus inhibere, sive stimulum irritantem mucilagine enervare. Vomitorium quaecumque, ventre in hanc diarrhoeam iam proclivi, purgantis vices oblit, et

Diarrhoea molesta huic febrim subinde iungebatur,

Eius diarrhoeae curatio

quem praecoccupare fluxum debuerat, invitavit, praesentemque adauxit. Invigorantia, adstringentia, opiata nil profecerunt, utpote citius e ventre dilapsa quam suas exerere vires potuerant. Periere plures inter assiduos id genus secessus, et paucae servatae sunt, vino, infuso decocto rapicis arnicae, decocto cortis Peruviani, vesicantibus omni alterno vel et tertio die adplicatis ad loca varia corporis, epidermide relicta. Noveramus cantharidibus cutaneam excretionem augeri, renalem vero alvinamque imminui.

Verum et hac ratione non nisi laboriose et fero eluctabantur: pusillas virium reliquias, cutem arescentem, anserinam, et, absumta musculari carne, circa ossa contractam, ac obambulans sceleton e gravissimo morbo reportabant: eodem defunctae languebant per menses plures, in eundem, quae ex facili relabebantur, inde non amplius emerfurae.

Ceterum nemo facile, ob eam febrim, fati occubuit, nisi infauso hoc alvi fluxu e medio sublatus.

Fauces quibusdam intensius rubebant, absque tumore plerumque, dolebanique eum deglutirent. Labia et omnem internam oris superficiem pustulae miliformes occuparunt, quae paulo post subfederant, in minutula cinereaque ulcuscula commutatae. Has, ne ulterius serpent, colutoriiis subadstringentibus, austeris, et antiseptiis cohibebamus. Infusum foliorum salviae, cui alumiois pauxillum commiscebamus, huic fini plerumque satisfecit. Angina gravior vesicanti cessit.

Nonnullis, etsi perpaucis, eruptio miliaris prodit, alba plerumque, rarius rubra, his parca, illis conferta, incerto tempore, nec lisdem ubique

Eruptio miliaris in febre lenta nervosa.

in locis, et subinde cum aegritudinis levamine. Eo vero in casu levari morbus hac eruptione videbatur, ubi ea ferius fiebat, et ventriculo ventreque repurgato, et non coacta, ac inter sudores spontaneos, largos, protractos.

Vomitiorum
spotancorum

Subinde vomitus suapte accessit, parvus, pituitosus, frequens, mirifice recreans, refrigerans, quive caput mox allevabat, fallaci *ευχποια* faciei in pallorem salutarem conversa, disparente rubedine oculorum.

Quidam hoc modo quotidie vomitarunt. Hi, si forte vomitio tardaret, rubere, aestuare, esse implacidi, et sensibus confundi. Vomitio sponte subsecuta miraculi instar quietem illico reduxit, suspensa febre. Hac crisi quotidie saepius recurrent et diebus compluribus, vix ullo cum discrimine, nec diu aegrotarunt; verum paucis ac forte potiri contigit.

Omnes morbi
febriles indolem
epidemicam
sequabatur.

Quicumque febrilis morbus hac tempestate occurrerat, constitutionis vulgatae vitium coloremque traxit, atque ad indolem epidemicae nervosae febris (ni eam *phlegmaticam*, sed *pituitosam*, vel et *lymphaticam* potius quam *nervosam* compellere malueris) accessit.

Non omnibus, qui dicta ratione ex verna pituita febricitabant, ea febris meraca fuit atque impermixta. Subinde enim sanguis phlogosin concepit, atque iterato utiliterque in morbi initio eductus, corium album et tenax monstravit. Hic febris *nervosa* cum *inflammatoria* in foedus coit.

Varia complicatio
febris lentae
nervosae,

Aliis praecordia simul bile turgabant, hique gemina tunc febre conflictabantur, *nervosa* nempe et *biliosa*, aut febre quadam hybrida, verno phlegmate et bile parentibus prognata.

et gradus varii

Variam quoque popularis aegritudinis in va-

riis intensionem, et quosdam gradus vidimus. Subinde enim res intra solam diathesin pituitosam subsistit, ut praeter minutum desiderium cibi, et pauculum languorem, ac oris mucum redundantem nil ab ordine consueto aberraret. His ea dispositio numquam in febrim manifestam prorupit.

Nonnunquam etiam febricula accessit: perfrixerunt incalueruntque, at erecti, et, si sese continuerant, haud diu.

Plures gravior febris ad eum fere modum afflixit, ut supra recensui.

Rheumatismi febriles, non febriles, sive carnes, sive articulos, seu latera thoracis, pulmonemque vexarant, ea eadem Veris pituita nascebantur, et dominantis nervosae febris satellitium constituiebant. Sub exitum mensis, artus superi prae inferis afficiebantur aut dolore, aut fornicatione, aut anaesthesia.

In maribus alia aliquantum febris ratio, quam in feminis fuit, horumque etiam multo minor aegrotantium numerus, quam femellarum, at febris elatior, caloribus intensioribus, et pulsu duro, vibrante: sanguinis iterato mittendi necessitas maior, qui repositus crusta pleuritica obtegebatur. Solventibus blandioribus, melle, aceto et nitro uti diutius in viris oportebat, et sero tandem emetico. Vesicantia his raro profuere, in initio nunquam, at subinde post emesin, et morbo iam inclinato. Viris quoque velocius morbus decurrebat.

Erant illorum febres pituitoso-inflammatoriae, aut inflammatorio pituitosae, potius quam simplices pituitosae.

Veruntamen mares vidimus, quos corpus imbecillum feminis exaequavit, harumque morbis subiecit.

Differentia
inter febrim
foeminatum,
et eam viro-
rum.

Methodus
medendae fe-
bris lentae ner-
vosae varia
erat,

Multiplī medendi methodo inque omnem partem versatili opus erat, in sananda febre quae tam diversas habebat intensiōnes, modos, complicatiōnes.

Hinc aeger singulus remedia, eorum commisiōnem, et se invicem diversimode excipientium ordinem, eumque in aliis allum ducere debuerat. Nulla medicina omnibus, et singulis hac febre detentis ex aequo convenerat, vixque ullibi minor repertiūdi remedii *specifici*, aut methodi saltem stabilioribus spes affulgebat.

et difficilis;
ac quoniam ob
causam.

Ea morbi varietas difficillimam Artem et hic et multis aliis in casibus reddit, utpote non concludendam intra cancellos definitos, atque indolis illius, ut regulis adstringi certis et evidentibus nequeat, quas intelligat quisvis intellactaque facile sequatur.

Vel clare-descriptos canones in usus non convertet, nisi qui iudicio subacto, et sagaci, ac mira patientia polleat, et Artis exercendae occasione multiplici non destituatur.

Ipsa faciliora Artis praecepta, quaeve designari exactius possunt, multa a Medico exigunt quae is a sua penu conferat; quo praeceptiones hae suis casibus adaptentur.

Febrim sinceram, atque *αμην* solventibus salinis aggressus sum, iisque mitioribus, et multa antiphlogistica potione. Elapso uno alterove die, si a diuturniori febre, atque in corpore robustiore imminentis phlogoseos metus fuerat, pauxillum sanguinis detraxi.

Urus phle-
botomiarum
in hac febre,

Parcas eiusmodi phlebotomias periclitandi gratia saepe institui, ut, quae sanguinis missi conditio, quodve levamen sit, explorarem.

Feminae rarius phlebotomia indiguere.

Exactis aliquot diebus emeticum propinabatur, ut quod abdomini infederat, evacuaretur, et, quod vasis altius implicabatur, iisdem extricaretur.

Vomitionum magna utilitas fuit, sed multis et vomitionum, et que tempora,

solventibus praemissis, et corpore ad eandem parca subinde sanguinis missione et tugi portione, emollito.

Nihilominus evidentius allevabantur, quae vomitio sponte et crebro contingit: evidentius quoque illi, qui mensibus aestivis, et constitutione biliosa hausto emetico vomuerunt.

Peracto vomitu refractae tartari emetici doses, kermes minerale, saliaque media profuere cum radicibus graminis et taraxaci saturato decocto.

item alterantium.

Subinde et vesicantia admovebamus, omnino alterno, tertiove die. Sed plagas vesicante tentatas relicta epidermide exsicabamus; quippe animus solummodo nobis erat, attenuantem cantharidum vim intra humorum alveum immittere.

et subinde vesicantium.

Si quid doloris, fracta iam febre, supererat, id etiam vesicans abstulit.

Cum adverterem illos praeter reliquis tolerabilem morbum experiri, quae sponte et quovis die saepius ventriculus subverteretur, reiecta ductili pituita, ipsemet arte conabar id efficere quod natura medicatrix fecerat non coacta. Eum in finem aliquot grana radicis ipecacuanhae medicamentis immiscui, ut exiguas, et non tumultuarias vomitiones concitarem, quaeve et viribus parcerent, et aegrum aequae solarentur ac illae quorundam spontaneae. Verum rarissima hoc anno id assequabar. et subinde nec vomitus, nec alvus movebatur, sed aegri ab alterante remedio

incalueret et cum discrimine, praecipue ubi morbo vigente ad experimentum est captum. Hinc opus erat una aut altera vice legitimam magnamque vomitorii dosin exhibere, et commovendo inertis ventriculi phlegmati parem.

Quandonam et quomodo hae febris subinde malignitatem inducit,

et huius tunc malignitatis cura.

Interea morbi duratio.

Pauci fuere quibus praeter multam pituitam insignis quoque solidorum imbecillitas erat, pituitosae molis subigende prorsus impar. Atque hi aut phlebotomiis vires fregerant, priusquam ad nos accesserant, aut easdem ad morbum attulerant iam antea deiectas. Succorum utut pravorum iacturam non tulerunt, et eiusmodi vacuare vomitorio vel purgante, lethale fuerat. Labantem solidorum compagem tunc oportuerat cortice Peruviano firmare. Hos saturarum eiusdem decoctum nonnunquam iuvit: in pulverem vero tritus, anxios, nauseabundos, cardialgia affectos, et pronos in perniciosum alvi fluxum reddit. Hoc etiam in casu a salibus abstinui.

Ceteri, quibus multa quidem pituita infuit, at vis fibrarum viguit, cortice Peruviano non indigebant, sed exposita superius ratione sanabantur, nullam morbi malignitatem experti.

Malignitatem accessisse tunc arbitrabamur, ubi moles pituitae, motrices solidorum vires vicit. Haecque nobis erat in hoc morbo malignitatis notio.

Nulli dierum periodo adstricta hanc febrem vidi, qua appetente commotio oriretur, et morbi crisis. Nullo non tempore aliquid ex febre abscessit, sed passibus suspensis, ac furtim. Nulla non via erat, per quam non aliquid materiei morbificae secederet.

Nullo non morbi tempore vomitorium dedi, si eiusmodi opus esse cognoveram.

Miliare exanthema, si quod forte profaret, adeo non retrocessit, ut absoluta emesi sudores manare levantes coeperint, et efflorescere cutis copiosius, et cum levamine.

In quibusdam tam post emesin vix ulla exanthemata comparebant: atque etiam hi allevantur.

Exantlato morbo diutius languebant, in relapsum prona: convalescentia tarda, et remedium praemunientium usus pernecessarius.

C A P U T V.

M A I U S.

Principium mensis ad nonum usque diem calore moderato et sicco incaluit. Inde nebula, nubes, tonitrua, raraeque pluviae per intervalla et alternatim ad diem usque tertium et decimum. Successit frigus, ventusque creber et validus. Die 22 incalescere coelum denuo, siccarique vento raro et miti coepit.

Mensis Maii
descriptio.

Die 25. calor maximus. + 0. 21 $\frac{1}{2}$. gr.

Die 15. calor minus. + 0. 8. gr.

Calor totius mensis medius. + 0. 14 $\frac{2}{3}$. gr.

Die 22. statio mercurii altissima. 28. poll.

4 $\frac{1}{2}$ l.

Die 15. eiusdem maxima depressio. 27. poll.

4 $\frac{1}{4}$ l.

Idem omnino morbi, sed aucto forte numero usque ad medium huncce mensem conspiciantur, quos ultimum elapsi mensis dimidium

vidit, anginosa nempe febris, catarrhalis, scarlatina, miliaris, rheumatica.

Hoc mense minus phlogeseos, plus pituitae, et multa bilis. Rarior usus phlebotomiae, frequentiore medicorum, et purgantium.

Id solum discriminis advertebatur, quod rarius inflammatio iungeretur, et bilis saepius: rarior quoque phlebotomia fuerit, et instituta minus profuerit: frequentior emesis arte facta, et magis proficua: corium emissi sanguinis minus obivium, et tenue, ac meracior bilis, et copiosior.

Iuvabantur emeticis, et solis non raro purgantibus.

Hinc febres plerumque fuere *bilio-pituitosa*.

Hoc mense non paucis abdomen per vices doluit, dolore colicam referente, alvo frequenti, torminosa, tensesmoidea; parcae tamen excretiones. Non appetierunt, nauseabundi, ore amaro. Febris exordium ab aliquot horarum valido horrore coepit, calore secuto non magno, levibus horripilationibus interpolato, et febricula postea vix advertenda. Hi vel emesim, vel emeto-catharsim, vel et solo subinde purgante curabantur.

Febres sub finem mensis pituitoso-bilio-sae, et biliosae fuerunt

Post medium menses contrahi pituita coepit, et augescere bilis, turgere, et vomitibus efferti tormina pertulere, ventre aut valde adstricto, aut pauca olidaque et crebro dimittente. Omnibus errabunda febricula fuit, et artuum vagus dolor.

Febris *pituitosa* priorum mensium ferme nunquam comparebat, et *bilio-pituitosa* in *biliosam*, inclinato mense, convertebatur.

Convulsiva infantum tussis, toto hoc mense grassabatur.

CAPUT VI.

IUNIUS.

Aura serena cum siccitatibus iam inde a 22 mensis prope elapsi ad 19. usque praesentis mensis continuabatur, atque eminentius calebat.

Iunii mensis
descriptio.

Vigesima nubibus contristari: mox pluviosum frigidumque fieri coelum acccepit, et editiores in vicinia montes tenui nive canescere.

25. teporem et siccitatem redexit.

Coronidem mensi imposuere amoenae tepidaeque pluviae, ruriculis gratae.

Diebus 4. et 5. Iun. calor maximus + 0. 22. gr.

Die 26. eiusdem minimus calor + 0. 9. gr.

Calor totius mensis medius fuit + 17 $\frac{1}{3}$. gr.

Diebus 4. et 19. mercurii altissima statio 28. poll. 2. l.

Die 10. eiusdem statio infima 28. poll. 6 $\frac{1}{2}$ l.

Febbris biliosae,

Continuae biliosae vulgares erant. quarum quaedam quavis vespere levi cum frigore, quaedam vero alternis solum diebus suas accessiones habuerunt. Multi sponte vomuerunt, et biliosa atque hinc mitus aegrotabant, et citius convalescebant.

Quot hoc mense pleuritides et peripneumoniae biliosae spectabantur, et quaedam earum cum sanguinis e pulmonibus reiectione.

et pleuricide
biliosae mensis
Iulii.

Pleraque biliosae febres, atque etiam illae, quae thoracem peculiariter invaserant cum et sine sanguinis sputatione, remediis solventibus, salinis.

Pars II.

C

que, et mota pluries emeto-catharsi in intermit-
tentes abiverunt.

Febris bilio-
sae in mali-
gnam con-
versio.

Paucissimae fuerant originariae intermittentes.
Paucae malignae, et non nisi in iis observaban-
tur, qui neglecta confirmatoria cura, saepius in *biliosam* dominantem relapsi sunt.

Huius hoc
tempore ma-
lignitatis no-
tio,

Malignitatem tunc constituebat *biliosa febris corpus iam antea ex praegressa aestatis febre contractum denuo invadens; seu febris biliosa cum insigni solidorum imbecillitate, laxitateque ab eadem bilioso vitio induc[t]a.*

et cura.

Hos *diuturniora solventia*, et *emeses repetitae* gravius prosternebant. Subverso in initio ventriculo, mox ad corticis Peruviani decoctum, aut ad infuso-decoctum radicis arnicae confugere oportebat.

Nec antiseptica haecce roborantia sine emesi, nec haec sine illis sola profuit.

Morbilorum,

Morbilli inter adultos frequentes fuerunt, atque in omnibus febris morbillosa aliam sibi sociam iunxit, aestivam nempe, seu biliosam.

Nullam morbillorum rationem habuimus, sed omnem biliosae febris, cui soli, quidquid pravorum symptomatum advertebatur, debebamus, innocentibus morbilis.

et variolarum
cum febre bi-
liosa compli-
catio.

Variolas sola etiam biliosa febris a cursu asueto dimovit, atque hanc solam graviter oppugnabamus variolarum seductricem.

Colicae bilio-
sae.

Colicas quasdam biliosas hoc mense sanavimus.

Febris puer-
perum inse-
quens per ae-
stivam fuit bi-
liosa.

Omnes puerperas aestiva haec febris arripuit. In Hungaria quoque Aestate et Autumno puerperas quondam, praeter reliquis, febribus videlicet biliosis, remittentibus, intermittentibus, et biliosis vomitibus atque alvinis fluxibus laborare.

Circa 20. huius mensis primam hoc anno dy-
senteriam sanabamus pulvere radicis arnicae, cui
vomitorium praemisimus.

Dysenteria
sub exitum
mensis.

Morborum biliosorum difficilior, tardiorque
in feminis curatio fuit, et relapsus facilior: mate-
ries morbifica in iisdem tenacior, et curae confir-
matoriae diutius protrahendae maior necessitas.

C A P U T VII.

I U L I U S.

Iulii mensis initia ventosa, gelida, multisque ma-
dida pluviis fuerunt.

Mensis Iulii
conditio.

Die quarto subito magnus aestus: inde ca-
lores vento a septentrionibus validius spirante tem-
perati.

Die octava, nubila frigidaque tempestas, et
multum pluviosa rediit: nulla ventorum quies,
sole rarissimo, et cito disparente ad decimam sex-
tam usque.

Inde serenitas et aura calidior, quam, circa
vicesimam, tonitrua, imbres, ventique per inter-
valla frigidiores denuo infestantur.

Finis denuo coelo sereno incaluit.

Frigidus humor toto mense praevaluit.

Die mensis 19. calor maximus + 0. 23½.

gr.

Die 16. calor minimus + 0. 10. gr.

Calor medius + 0. 13½. gr.

Diebus 12. 13. 16. altissima barometri statio
28. poll. 2. l.

Varii et mi-
rifici eiusdem
febris aestivae
Iusus.

Die 27. eiusdem statio infima 27., poll. 3½. l.
Febris biliosa Aestatis hoc mense variis sym-
ptomatibus ludere, et varias in hominibus variis
afficere partes visa est.

Hinc phrenitides, ophthalmiae, parotides,
strumae, anginae, peripneumoniae, pleuritides, hae-
moptoë (quae hoc mense frequentior, quam aliis
fuerat huius anni temporibus) dolores rheumati-
ci, tumoresque ad carpum et genua: vomitiones
item bilis spontaneae, colicae, diarrhoeae, dysen-
teriae, urinae difficultates, febres continuae, re-
mittentes, intermittentes, petechiales, miliares, ur-
ticatae, scarlatinae, et paroxysmi hysterici etc.
grassabantur.

et curatio ea-
dem.

Mirifica varietas symptomatum, sed ab uni-
ca verisimili bile profecta.

*Una eademque fere methodus uni atque eidem
causae opponeretur, quiscunque fuerat sympto-
matum variantium Iusus.*

Sociabilis ge-
nius dominan-
tis biliosae fe-
bris, eiusque
varia compli-
cario

Epidemica febris multis aliis aegritudinibus
Iungebatur, morbilis, variolis, puerperio, vulneri-
bus, ulceribus, lvi venereae etc.

Vidimus quosdam ab alto delapsos, et ence-
phali turbatas functiones: re perquisita aestivam
febrimprehendimus, quae ita delapsos apprehen-
derat.

Hi solventibus, at vomitione repetita bilio-
sa, studio concitata, a sopore, delirio, febris sa-
nabantur.

Hanc rem momenti magni arbitror, cum
quemdam deceptum noverim, qui hominis, Ae-
state quadam et tempore bilioso, ex alto deci-
dentis, delirantis, soporosi, convulsi, caput tre-
pano frustra perforavit. Mortuus aeger plumbea
intestina, distentissimam bile vesiculam, et hepar

bile suffusum exhibuit, at in encephalo ne hilum quidem.

Difficillimum saepe numero iudico, idiopathicas encephali affectiones a sympathicis in eiusmodi casu ditudicare.

C A P U T VIII.

AUGUSTUS.

Aërus cuncta percoquens, siccitas, serenum ad usque medium mensem excellit. At inde per diem unum largae pluviae, et toto residuo mense aura frigidior, mane praecipue, ac vesperi, et incaute vestitos facile laedens: diesque iam nubili, iam sereni; noctes nebulosae, Autumni aemulae. Pluviae raras, sparsim: venti. Ultima mensis imbrofa.

Status mensis Augusti.

Die 10. Augusti calor atmosphaerae maximus in therm. Reaum. 35. gr.

Die 23. calor minimus $11\frac{1}{2}$. gr.

Calor medius $19\frac{1}{2}$. gr.

Altissima barometri statio, diebus 26. et 27.

Aug. fuit 28. poll. 3. lin.

Infima vero, die 31. Aug. 27. poll. 7. l.

Febres biliosae continuas, et remittentes varia periodo observabantur, numero non plurimae, sed, ob materiae morbificae lentorem, et potentioribus solventibus, et vomitione frequentiori indigentes, et diutius protractae. Dysenteriae pauciores quam plerisque aliis aestibus. Post medium mensem, manuum aut pedum tumores dolentissimi.

Febris biliosa.

Oedemata vesperi, nocte magis dolentia.

mi: dolore versus vesperam paecipue, noctuque
 crescente, absque rubore, attactum difficulter
 ferentes, et relicto comprimentis digiti vestigio.
 Vix ulla ex febre aestiva funera.

*Praeteritae
 aestatis cum
 aestate huius
 anni compa-
 ratio.*

Aestas huius anni eisdem, si genium eorum
 ac methodum medendi spectes, cum illa anni prae-
 teriti morbos tulit, numero solummodo et dura-
 tione differentes. Quippe anni prioris aestate, quam
 multo fervidissimam, et hac quam agimus tempe-
 state ob urentissimos aestus longe novimus supe-
 riorem, numerosi ex bile aegrotabant, eaque acer-
 rima, mobili valde, et copiosa. Plurimos quoque
 eo tempore dysenteria excruciauit.

Hac aestate, pauciores infirmabantur, sed
 sanabantur tardius.

C A P U T IX.

FEBRIS PUERPERARUM, etc.

*Febris puer-
 perarum caus-
 sam habuit
 manifestam,
 biliosum vi-
 delicet aesta-
 tis vitium,
 non erat con-
 tagiosa.*

*Contagia,
 quae, et quot?*

*An febres
 exanthemati-
 cae stricte sint
 contagiosae.*

Morbus aestatis epidemicus omnes quoque per
 eam tempestatem in nostro Nosocomio perpere-
 rant, afflavit, quosdam solummodo a primo limi-
 te salutavit, gravius prostravit nullam. Eam rem
 non in miasma quoddam contagiosum refundebam,
 cum Inculentas domi suae morbi causas habuerit
 quaevis, et sensibus subiectas.

Etiam hic meam consuetudinem sectabar ut,
 praeter contagium variolosum, morbillosum, sca-
 biosum, et venereum, nullum aliud facile admit-
 terem, cum hi soli morborum quasi per tradu-
 cem propagentur. Quod si enim et contagium

febris petechialis, et miliaris, ac confimilium detur, cur ii qui diu nocturne aegrotis in Nosocomio assistunt, cur infirmorum custodes, qui aegrorum, acute et plurimum aegrotantium, atmosphera inspirando attrahunt, a morbis suorum, quibus inserviunt, aegrorum, immunes manent, idque etiam per multos annos, aut saltem non frequentius, nec gravius afficiuntur quam alii solent alibi degentes? Novi equidem noxas halitibus putridis foeti aëris, novi ingentia commoda amplexum cubilium, quae recens identidem et siccus aër lustrat: et maximam, curam etiam nosmet, eam in rem convertimus. Sed praeter eorum, quos dixi, morborum contagia etiam alia dari, ut, exempli gratia, febris petechialis aut miliaris, fomitem petechialem aut miliarem etiam in alios transmittat, observationibus numerosis non respondet.

Qui ipsum *malignissimae febris*, dirae nempe pestis, contagium negaret, et morbi gravissimi causam statueret popularem, omnibus quidem ex aequo adplicatam, sed haud in omnibus efficacem, quamve ab anni tempore, et coelo gravi, ac producendis morbis septicis prae multis aliis annis idoneo potius repeteret, quam, exempli gratia, a lanae sarcina, aut etiam ab epistola a locis quam maxime diffitis, quos morbus premit, ad nos transmissa, paradoxon utique diceret, sed quam luculenta cum veritate! quam utilem luctuosis, quae Superi longe removeant, temporibus sententiam!

Is huius opinionis argumenta vel ex ipsis pestilentiae scriptoribus, iisque etiam aliter opinantibus depromeret nulli confutanda, nisi qui, mirabilium et procul remotorum amore abductus, causas domesticas contemneret, atque ante pedes positas.

An de contagio pestis certo conitetur

DIGRESSIO
quaedam ad
contagium
pestilentielle

Quod si cuidam in huius opinionis veritatem inquirere quondam libuerit, autores etiam non Medicos utiliter consulat, multaque vel in sola *Titi Livii* historia reperiet eam ad rem pertinentia. En quorum in mentem modo venit: L. br. XXV. c. 26. *Pestis syracusana* narratur: » Acces-
 » sit et pestilentia, commune malum, quod faci-
 » le utrorumque animos adverteret a belli consi-
 » liis. Nam tempore autumnii, et locis natura gravi-
 » bus, multo tamen magis extra urbem quam in
 » urbe intolerandi vis aestus per utraque castra
 » omnium ferme corpora movit. Et primo tem-
 » poris et loci vitio et aegri erant, et moriebantur. — Multo tamen maior vis pestis Poenorum
 » castra, quam Romana (diu circumsedendo Sy-
 » racusas, coelo aquisque assueverant magis) af-
 » fecerat. Ex hostium exercitu Siculi, ut primum
 » videre ex gravitate loci vulgari morbos, in suas
 » quisque propinquas urbes dilapsi sunt. At Car-
 » thaginenses, quibus nusquam receptus erat,
 » cum ipsis ducibus Hippocrate atque Hamilcone
 » ad internecionem omnes perierunt. Marcellus,
 » ut tanta vis ingruerat mali, traduxerat in ur-
 » bem suos: infirmaque corpora, tecta ac um-
 » brae recreaverant. Multi tamen ex Romano
 » exercitu eadem peste absumpti sunt.

Mitius molestabantur in urbe, urbibus propinquis, sub tecto, et umbra, cum causis morbificis non occultis, sed manifestis, non volatilibus, non ex longinquo petitis, sed inquilinis sese subtraherent.

Sed numne pestis ipsa is morbus certo fuerat? Pestem fuisse vel pestilentissimam oportebat, ex qua exercitus Poenorum ad internecionem omnis perierit.

Libr. V. c. 48. „ Ante omnia obsidionis bel-
 „ lique mala, fames utrinque exercitum urgebat:
 „ Gallos pestilentia etiam, quum Inco iacente
 „ inter tumulos castra habentes, tum ab incen-
 „ diis torrido et vaporis pleno, cineremque non
 „ pulverem modo ferente, quum quid venti motum
 „ esset. Quorum intolerantissima gees, humori-
 „ que ac frigori assueta, *cum aestu et angore ve-*
 „ xati, vulgatis velut in pecua morbis moreren-
 „ tur, iam pigritia singulos sepellendi, promiscue
 „ acervatos cumulos hominum urebant“.

Miasma pestiferum capitolium vicinum loco
 sublimi situm haud tetigit, sed solos Gallos hu-
 miliora occupantes loca, quosve anoniae inopia
 pressos aestivus insuper calor exussit, morbus con-
 fecit.

Eodem libro c. 13. „ Insignis memoratur an-
 „ nus, hyeme gelida, ac nivosa adeo ut viae
 „ clausae, Tiberis innavigabilis fuerit. — Tristem
 „ hyemem sive ex intemperie coeli, raptim mu-
 „ tatione in contrarium facta, sive alia qua de
 „ causa, gravis pestilensque omnibus animalibus
 „ aestas excepit“.

Quod si pestis contagium ex remotissimis ter-
 ris ad nos transferri possit, suamque etiam longo
 tempore vim morbificam conservet, fixioris illud
 indolis esse oportet, et variolose miasmata consi-
 mile. At qua ratione venenum hoc fixum, et
 summe contagiosum, si nostras in terras semel il-
 latum fuerat, exulare posthac unquam inde pote-
 rit, et integros centum annos nostris a plagis abes-
 se? Contagium certe variolosum, ex quo in
 Europam delatum est, nunquam diutius a nobis
 abest, sed varias regionum nostrarum partes obit,
 quin unquam extra Europae limites pedem ferat.

Quaestio de
natura pestis
proponitur

Quid ergo, si pestis contagio careret, si sua sponte et ex causis manifestis nasceretur, si morbus esset non specificus, aut sui generis, sed malignissimae febris superior tantum gradus, eiusque certa tantum modificatio?

Vereor ne in assignanda pestilentiae causa illud humani patiamur, quod multis aliis in rebus experimur, dum exoticorum et monstruosorum amans humana ratio

Transvolat in medio posita, et fugientia captat.

Quaestiones
aliae.

Quaestiones momenti maximi proponi possent, quae a viris doctis discutiendae forent. Videlicet:

1. An febris maligna sui unquam generis et specifica est? an non potius febris sive biliosa, sive putridae altior gradus? Id certe vix amplius dubitationi obnoxium videtur.

2. An febris pestilens a febre maligna per essentiam differt, vel vero sola periculi magnitudine, et maiore aegrotantium ex ea numero?

3. An non ipsa pestis febrim pestilentem sola mali intensione superat, ut illa prae hac et plures corripiat et citius enecet, cum interim idem habeatur utriusque morbi genius?

Sane symptomata pestis a *Petro Foresto*, accuratissimo scriptore et sagacissimo medendi magistro, et oculis usurpata et fideliter descripta, item causae morbis biliosis, putridis, malignis, pestilentibus, pestique ipsi ex aequo convenientes, evincere videntur, hosce morbos eiusdem familiae esse, sed ordinis diversi, ita ut infimum biliosa febris occupet, supremum pestis.

4. An notae illae, quas pesti essentiales et characteristicas volunt, solummodo *accidentales* sunt? quemadmodum, e. g. febris biliosa aliis aestatibus

efflorescentias urticatas, aliis vero petechiales, atque itidem aliis parotides, anthraces, etc. adamat, manentibus nihilominus per omnia haec tempora et eadem causa morbifica et eadem medendi ratione?

5. An non vera pestis oriri in aliquo homine singulari potest, eo tempore quo nullum omnino pestilentielle miasma in reliquis eiusdem terrae incolis observabatur? Possitne fieri complurium causarum congenerum certo cuidam individuo applicatarum confluxus, qui febrem biliosam in putridam, in malignam, in pestilentialem, in ipsamque adeo pestem evehat, quin id temporis in ullo alio homine hic consimilium causarum concursus eveniat?

6. An, si specificum et peculiare miasma pestilentis febris, ipsiusque pestis nullum datur, tantumne erit in ipsa peste, quo alter alterum afflet, contagii periculum, ut, quemadmodum variolae solent, in loca etiam alio sub sole posita, vestibus, lana, aliisque rebus, quin et solis epistolis e regione pestilenti missis transferri queat?

7. An sumtuosae illae cautelae, quibus pestem a finibus arcere satagunt, quaeve et mutuum inter vicinos commercium suspendunt, et terrorem longo lateque dispergunt, necessariae sunt? an non potius summopere noxiae, tum quod sublatum commercium annonae charitatem inducat, cum quod et ipse tumultuosus prohibendae pestis apparatus mortis metum incuriat, qua utraque re domi pestilentia nasci potest.

8. Cum prisca saecula prae his quae modo vivimus, peste frequentius funestarentur, an forte cum locis peste contaminatis plus commercii intercessit, quam nunc solet?

At nostro tempore universus prope orbis in unicum quodammodo civitatem coaluit, et, factio nationum remotissimarum crebriori invicem usu, ipsa olim frequentissima pestis nihilominus multo nunc rarior compareret.

9. An *Petrus Forestus* diversos solummodo eundem malignae febris gradus assererat, dum febrim petechialem mediam diceret inter vere pestilentem febrim, et non pestilentem?

10. An febris pestilens, ipsaque pestis pertinet ad illas febres gastricas, quarum materies in ventriculo et intestinis locata cito putrescit, sanguinem illico subit, et lethalem brevi dissolutionem et necrosin inducit?

11. An is prudentius ageret, qui peste laboranti homini eam applicaret medendi methodum, qua nos in simplici maligna febre utebamur?

12. Qui purgato ventriculo et intestinis, *Petrus Ruvianum* corticem aegris daret, aut *arnicae* radicem, quam superius contra malignas febres laudabamus, an non consentaneam magis et ipsi rationi, et analogiae, et experientiae medicinam faceret, quam qui cum *Botallo*, sanguinis humani incredibiliter prodigo, in hunc vitae laticem repetitis phlebotomiis defaeciviret, ipso morbo magis perniciosus?

Sed alio longe quam initio institueram, de puerperarum nostrarum febre dicturus, me delapsus sentio, atque extra semitam vagatum. Veruntamen malim in iusti sermonis ordinem peccasse, quam reticuisse quae vera, quaeve ex usu fore arbitrabar, etsi opinio, quae sic opinatur, haud perbenignos audientium animos sit offensura, et facile temeritatis cuiusdam summopere noxiae simulari queat.

Nunc quae febris species puerperas per aestatem vexarit, dicere ordiar.

Sub ultimum graviditatis tempus quaedam erroneo modo febriebant, et obscurius, alvo fequi supra modum, ore immundo, mucis pleno, non appetentes. Dolor ad lumbos et circa scrobiculum: mictus difficilis, frequens. Unam alteramve luculentior febris aggressa est, quae remisit primo, dein etiam intermisit.

Pleraque a partu primum, eoque ut plurimum non difficili, aut mox aut serius, nulla certa dierum lege, incaluerunt frigeruntque per vices. Quibus id post partum evenerat, praeter superius enarrata incommoda, paucissimus lochiorum fluxus, et dolores abdominis totius, hypogastrii maxime et uterinae regioni aderant, faevi, ut attactum vel levissimum extimescerent aegrae, vagique, ita tamen ut, ubi uterus in globum contractus offenditur, ii et validiores fuerint, et fixi. Linguam, ventriculi et intestinorum indicem summe veridicam, contemplatus, hirtam vidi villis albidis, flavicantibus, subin etiam viridissimis. Semel tantum purissimam linguam vidi, impuro licet et multis sordibus scatente ventriculo. Unam levius febrientem exanthema urticatum, alteri cuidam quasi scarlatinoso commixtum, pinxit.

Inflammationem aut intestinorum aut uteri, dum de morbi natura disceptaretur, nullam hic esse existimabam, utut multa erant quae Artis non bene gnaros deceperant. Noveram aestate bilem dominari, fervidior, meracam nobilissimamque, frigidior vero humidiorque, pituitosam et interior: segnitiam alvi in gravidis solennem, ob eamque prava multa in abdomine congesta,

Febris puerperarum hac aestate observatae descriptio.

Tormina puerperarum

inflammationem mentionantur,

sed erat a bile.

sciveram. Hinc puerperas hasce ex ventriculi et intestinorum aliena materie febrile, augurio, ut eventus comprobat, non infortunato coniecturam. Etenim methodus, quae febribus gastricis opponi solet, etiam his medebatur, atque eas, priusquam in vitae discrimen adducerentur, cito in vado posuit.

Id argumentis
demonstratur

Non me latuit questionem adhucdum inter multos agitari, cuiusnam indolis febris puerperarum esse soleat, an *inflammatoriae* videlicet, vel *putridae*, *malignaeque*? Verum dudum, et Sydenhamiana et mea quoque observatione vim morbi epidemici noveram, qui omnes reliquas aegritudines per id tempus, quos is Dictaturam exercet, suae ditionis facit, suisque cogit sub vexillis militare.

Ea de re adeo luculentis argumentis persuasus sum, ut propositum qualemcumque fere morbum nunquam examinem, nisi epidemicae constitutionis genium una contempler, videamque quousque obiecta infirmitas ad epidemiae naturam inclinet. Hinc non erat difficile, hasce per Aestatem puerperarum febres inter illas computare, quae hanc anni partem quotannis infamem reddunt, *biliosas* nempe.

In mentem quoque venerat, quae in Hungaria binis aestatibus experiebar. Etenim quotquot fervidior hoc anni tempore peperant, eas febribus corripere biliosissimis vidi, cholerae item, et dysenteriae. Meticulosam iisdem in initio medicinam feci, cum, etsi sciverim quid ea febris alio in corpore remediorum requireret, tamen puerperae conditio nunc longe alia ab efficaciore methodo me deterreret, donec tarda aegrarum convalescentia, et mille sub ipsa curatione incommo-

da eo me permoverent, ut neglecto ad puerperae conditionem respectu, medelam opponerem valentem et morbo parem.

Emeticis ergo, si qua horum necessitas fuerat, aut purgantibus liberaliter usus sum. et absque metu, cum horum auxilio, qui tunc ex populari biliosa febre decubuerunt, cito atque citra ambages sanarentur.

Didiceram ea occasione, non haerere in simplici lochiorum, aut supressorum ex toto aut parcissime fluentium, contemplatione: ab aristolochicis cuiuscunque speciei abstinui penitus. Et cur aliter agerem? nonne potius in morbum principem indagare oportebat, quam, eodem neglecto, cum eius quodam non magno symptomate colluctari?

Horum omnium memor solennem puerperarum febrem rarissime inflammatoriam arbitror, nisi ubi, acri urente gelu et flante borea, sanguis diminatur, et orta inde inflammatoria dispositio.

Haec febris subinde est inflammatoria, et quando

Sed et hocce tempore, inflammationibus generandis apto, mitius habebant puerperae, et prae caeteris hominibus forte rarius inflammatorie aegrotabant. Cum enim feminae in universum, ob laxiorem corporis compagem et sanguinem minus phlogisticum, haud ita facile febribus inflammatoriis, quemadmodum viri solent, corripiantur, puerperae, (quibus aliqua sanguinis iactura sub partu et post eundem contingit, et in quibus a partu inflammatoriam diathesin, corpore utpote debilitato evacuatoque, et liberiori humerum per vasa circuitu, omnium minime accuses,) prae aliis eiusdem sexus non puerperis, quamdam ab inflammationibus immunitatem iure possidebunt.

Equidem inficias haud eo, uterum diuturnis

validisque pariendi nixibus, admota rudiori obstetricia manu, male habitum inflammari, at ubi partus absque labore fuerit, puerperas in *febres sanguineas* minus proclives iudico.

Hinc febris gastrica, sive ea pituitosa fuerit, sive biliosa, sive putrida, puerperis maxime insidiabatur, quam aut missione sanguinis iterata, aut regimine sudorifero in malignam convertes.

Cadaver puerperae, quam ea, de qua loquimur, febris enecuerat, nunquam dissecai, sed aliorum sectiones novi, qui viscera abdominis partim inflammata; partim gangraenosa reppererunt, atque inde febris indolem inflammatoriam statuerunt, haud aequa, ni me omnia fallunt, conclusione. Haec enim interaneorum facies in iis esse, ut plurimum; solet, quos febris maligna sustulit, quorum non paucos et ego dissecai, et mox a morte, vixque refrigeratos, et rigente bruma praeproperam cadaverum putredinem arcente, ut quem ipse morbus, non diuturnior mora visceribus habitum induxerat, perviderem.

Intestina et plumbea vidi et dire inflammata, vibicibus, petechiis maculata, omentum obsolete rubrum, fuscum, lividum, fracidissima et olentissima omnia. Nam febris *inflammatoria* eam visceribus ruinam induxerat? atqui noveram morbum fuisse ab inflammatorio alienissimum, fuisse in initio biliosum, missione sanguinis male sana, et neglecto evacuante pharmaco, in putridum malignumque commutatam. Quid, num insanabili hydrope confectum hominem ex febre inflammatoria periisse dices, quod eius viscera, aequatum putridissimarum stagno immersa, et inflammatio teneat et gangraena?

Quapropter, ut superius dicta paucis com-

plectar, Aestas sanguini inimica, amica bili, fractumque partium solidarum robur, et quaedam a partu honorum succorum inanitio, descesque ut plurimum vivendi genus, et alvi morositas puerperam longissime remouent ab athletico habitu et inflammationibus obnoxio, eamque morbis septicis prae aliis subiiciunt. Confirmatum id dixi et aliorum et mea observatione multis vicibus inter Hungaros habita; novamque denuo praesens annus observationum accessionem dedit, quae demonstrant omnes ferme puerperas per aestatem ex putrida materie febricitare, tubum intestinorum primo, deinde, postquam ex parte sanguinem is fomes subiuerit, hunc ipsum etiam coinquinante.

Inter symptomata huius febris, dolorem abdominis et hypogastrii quam maxime eminuisse supra narraui. Ea res pro inflammatione siue intestinorum, siue uteri nobis neutiquam imposuit, neque unquam nos seduxit, ut sanguinem phlebotomia educeremus, utut valide febricitantibus.

Nec pulsum fallax durities, aut emendicatus eorundem a spasms vigor vibratiove, nos eo permovet, in vitium potius inflammatorium in systemate sanguinifero incusarem, quam biliosum in gastrico, putridumque. Noveramus aliunde ex innumeris casibus miras pulsum fallacias, in plethoricis atque inflammatis, non raro summe debiliu in speciem, quos largiter emissus sanguis mox erigit, aut e contrario plenitudinem et nimiam vitae vim simulantium, et si honorum humorum egestas potius, quam divitiae subsint.

Cum haec scriptarem, a puerpera redeo in Nosocomio practico decumbente, que furtivi amoris primitias apud nos ante triduum deposuit, partu facili, quive, praeter binas convulsiones fu-

Pulsum fallacia in febre puerperarum, atque etiam in iuvencis aliis morbis.

Cursus puerperae casus descriptus

niculi umbilicalis circa collum , memorabile nihil habuit . Primo nycthemero optime valuit , sed eo exacto , rigere primum , dein aestuare multum , ventre infimo , attactum omnem refugiente , dolere plurimum coepit . Ictus arteriarum validi , vibrantes , in corpore iuvenili , laboribus firmato , bonis carnibus et succis . Nullum in ore vitium , nullum circa ventriculum incommodum : vix ulla lochia .

Morbi notionem ex iis collegimus , quae hanc in rem supra dixi .

Alvo clysmatibus elota , mixturam salinam dedimus , multo tartari cremore foetam . Venter inde pauca reddidit binis aut ternis vicibus ; mox febris , dolorque fere omnis conticuit ; Verum , biduo post partum necdum penitus transacto , et alvo denuo suppressa , febris rediit , et dolor abdominis priori multo atrocior . Iactitatio , lamenta , lochia prorsus nulla . Cum materies morbifica infima ventris occuparet , lingua , faucibus et ventriculo bonis , purgans pharmacum prae emetico elegi , ex sale amaro et manna compositum , per epicrasin propinandum . Inde ante dimidium tertii a partu diei trigesies deiecit miro cum levamine . Etenim nullus ullibi dolor , nec ulla febris : tumor abdominis antea turgidi omnis evanuit . Lochia non parca redierunt .

Cum alvi libertatem data posthac opera conservaturi simus , puerperio inde facili usuram spero , idque eo fidentius praedicere audeo , quod consimillimi in puerperis hoc anno morbi nobis saepius obvenerint , eadem methodo , purgante videlicet vel emetico , atque etiam eadem felicitate , antequam in herbam prorumperent , radicitus excissi .

En et aristolochicum, et antiphlogisticum re-
medium.

Non permitto ut puerperae longo tempore lecto se contineant, aut diuturno decubitu stragulorum tepore, tepidisque, ut mox fert, potibus, carnes emolliant, secernenda excernendaque retardent, et ipsi septicae febris auxiliatrices manus porrigant.

Quaenam
maxime puer-
peris nocere
visa sint.

Non me fugit, longe alia in usu esse, eos inter praecipue, quos vel natales, vel divitiae, vel arrogantia his praesidiis destituta, supra plebem effert: scio quantum de fama periclitetur, qui saniora consuluerit, sed praesudiciis civitate donatis adversa.

Nihilominus Medicorum erit, unitis viribus hunc errorem dedocere, gravem certe, et popularem, eorum praecipue, quos fortunatior Artis usus, indeque parta commendatio sua quemque in patria nobilitavit.

Sic eos neutiquam verebimur, qui etsi meliora videant probentque secum tacite, nihilominus perniciosis matronarum opinionibus serviliter officiosi Artem produunt.

Nec illos postea morabimur, qui antiqui moris tenacissimi, cogitare, moliri, facere nil audent, quod avus non fecerat, nec abavus, atque, imitatores, servum pecus.

Oleum amygdalarum dulcium puerperis nostris non dedimus, etsi prohibitiones oleosae vel ipsam inter plebem in usu fiat, ut absque iisdem ne pauperrima quidem speret posse se ex puerperii molestis salvam eluctari.

Oleosorum,

Hoc qui faciunt, nonne oleo, cito rancido facto, saburram mirum augent? nonne nervos, quos delinire animus erat, acerrime irritant? non-

ne ventriculi infringunt vires, et saepe saepius aegrotantem, et oleum, et operam una perdunt?

et absorbentium in puerperis noxa.

Absorbentium usum, utut solennem, damnabamus, neque id immerito, ut opinor. Nolebamus enim putredinis vim antacidis exaltare, sed in id potius dabamus operam, ut grato, et accedente remedio, quodve alvum blande sollicitaret, putridam colluviem enervaremus. Nec quidquam inde damni, quod in lactis acorem refundi posset, lactenti pusioni evenerat.

Prudens nervinorum usus

Nervinorum, anhysterisorum, rara occasio fuit. Non enim mox nervos, irritabilitatem nimiam, spirituumque ataxiam, et anomalos motus accusabamus, nervinis narcoticisque sopiendos: quae tamen nervi systematis accusatio alias frequentissima esse solet, ubi quaedam aut dolorifica sensatio, aut aliud quid a sanitate recedens in puerperis advertitur. Nonne enim nervi amicabile quid sunt, et minime seditiosum, nisi autorem turbarum habeant, in quem inquirere omni studio necesse est, quemve nos intra systema gastricum conclusumprehendimus saepissime: eo inde deturbato, seditio siluit.

Exanthemata plerumque praeverti possunt.

Miliaria puerperae nostrae non habuerunt. Uni exanthema urticatum erupit. Si ea in memoriam revocem, quae, dum inter Hungaros medicinam facerem, experiebar, nullus dubito, quin praeverti miliaris eruptio cum emolumento fere semper possit. Etenim numerosa, cum hic tum alibi capta, observatio me vel invitum, et longe alia a non ignobili medendi magistro edoctum, convicit, febrem miliarem, petechialem, scarlatinam, urticatam, erysipelatofam, originis gastricae semper esse; posse saepissime praeverti, maturata ventriculi et intestinorum vacuatione; esse has om-

Eorundem origo.

nes febres, ubi praepedire eruptionem Medicus iam amplius nequit, tum forte primum accersitus cum meteries magnam partem iam intra humorum circulantium ditionem irruerat, putridas, et aegritudine intensiore facta, malignas; febres haec exanthematicas esse, aut gastricae, aut putridae, aut malignae febris varietates solum modosque, per accidens differentes, quemadmodum eadem planta vario sub sole multas, sed accidentales solummodo, varietates patitur.

Id mihi videor observasse, miliarium genitricem materiem esse potius pituitosam, petechiarum bilioso putridam, scarlatinae acrem, volatiliorem caeteris, quaeve corporis superficiem citius petit, et praec aliis saepenumero magis septicam.

Febrim erysipelatosam a tenuiori, ac acerbile proficisci methodus antibiliosa demonstrat, quae solventibus, emetico, et accescentibus eccoproticis morbum cito sanat.

Phlogisticam sanguinis conditionem erysipelatosae febris nonnunquam complicatam acriori reforescentiae bilis stimulo debemus, sanguinem succedenti.

Sunt, qui quaerant, calidane medendi methodus, an frigida, febris puerperarum sanandae congruat?

Quomodo febris puerperarum medendum sit.

Huic questioni per ea satisfactum credo, quae hucusque in medium protuli.

Iuvat tamen pauca quaedam subnectere eam ad rem attinentia.

Antiphlogisticum id omnibus appellatur, quod vires possidet febris ignibus contrarias.

Antiphlogisticorum varia apud varios notio.

Verum hic diversissimas opiniones excurrunt, si, quae ea domandi caloris vi polleant, interroget.

Vir celeberrimus *Antonius de Haen*, cui nuper demortuo me arbitrium meorum Praepositorum suffecit, Tom. I. Rat. med. cont. cap. IX., homini maligna febre detento se curam antiphlogisticam fecisse ait, cum eidem primo die sanguinem mitteret, simulque furis vesicantia ac plantis pedum admoveret, datis praeterea et enemate, et avenae decocto cum oxymelle et nytro, cumque altero die et corticis Peruviani decoctum praescriberet, celebrata denuo eodem tempore phleboto- mia.

Idem Tom. II. rat. med. cont. cap. III. pro frigefaciente opii vi acriter pugnat, ut adeo etiam opium ex huiusce auctoris opinione antiphlogisticorum catalogo inferatur, unde emetica prorsus expunxit, acerrimus eorundem osor, ut vomitum emetico propinato a multis retro annis nemini mo- verit.

Haec fere ex eius mente antiphlogisticorum classem expleverant, si crebram adhuc aegrotantium extra lectum moram, et stragula levia, lu- stratumque cubiculi aerem addiderit.

Quo iure, quave iniuria clarus hic autor omnia haecce remedia in eandem antiphlogisticorum societatem receperit, in praesentiarum non quaero.

Immortalis *Sydenhamus* praeter sanguinis de- tractiones, aerem refocillatum, et frequentem aegrorum ex lecto abstinentiam, potus largos, et diluentes, catharsin quoque mitro modo refrigere aiebat, quo loco febrim *novam* descripsit a prava intestinorum illuvie prognaram.

De emeticorum antiphlogistica virtute quid senserit, multis in locis et verbo docuit et exem- plo. Sic, ubi in primo variolarum stadio aegritudo vehementior fuerat et febris, intensior ubi ve-

mitu enormi, vertigine, dolore artuum quasi rheumatico saevum in modum vexabantur, ubi et aetas florens, et immensa materiae variolosae exitum quaerentis moles, et sanguis exaestuans, sive is a Venere sive a Baccho fuerit succensus, febrem supra modum ferocientem effecerant, praemissa phlebotomia emeticum *eradicativum* ex infusione croci metallorum exhibuit, qua ratione materies foras prorupit, aegro ita refocillato, ut iam quasi sanus lectulo abesse quiverit.

Qui a purgante, emetico, et a sanguinis missione abstinerat, et aegro stragulis coacervatis sepulto, spirituosus ac calefacientibus sudores elicerat, is *calido regimine* usus a Sydenhamo dicebatur.

Liceat hic meam de antiphlogisticis mentem explicare.

Nullum dari remedium arbitror, quod antiphlogisticum absque ullo ad certam morbi causam respectu compellari mereatur. Nunquid enim venae sectio hominem febre inflammatoria aestuantem, quam sanguinis orgasmus, et nimia fibrarum strictura ac irritatio generaverit, insigniter refrigerabit, quem emeticum validius succendisset? nunquid e contrario eadem sanguinis missio, iterata praecipue et largior, efficiet ut febris altius exarscat, quam acris forte in ventriculo bilis nutrit? nonne hunc emeticum potius refrigerabit, si, quod febrem aluerat, biliosum pabulum sustulerit?

Saepe hercle mirabar, uno dato emetico et ferocientem illico sopiri febrem, et infandam cephalalgiam conticescere, ac placidissimum mox a vomitu somnum obrepere, ex quo aeger evigilans praeter residuam aliquam lassitudinem nil conqueratur.

Cui suppressa materies perspirabilis febrim accendit, nonne sudores, potu largo diaphoretico et lecti stragulis eliciti, saepe numero febrim extinguunt?

En quam nullum propemodum remedium sit, quacunque caeteroquin virtute gaudeat, quod non aliquando certo loco, certo tempore, certisque in morbi causis refrigeret! En quam non sufficiat, methodum antiphlogisticam commendasse, cuius utpote non eadem est apud omnes notio! En quam alia sit, atque ab se ipsa differens haec methodus, quemadmodum aliae atque aliae fuerint febrilis ardoris causae.

Nos febrim puerperam methodum antiphlogisticam adplicabamus, eum, omissa phlebotomia, gravantem materiem emetico vel purgante eliceremus.

Sed quae ratio, cur haec febris puerperas potius, quam gravidas invadat, cui eidem causae morbificae et hae et illae ex aequo pateant, neque is morbus velut effectus necessario puerperium consequatur?

Respondeo: utut puerperas potius ea febris apprehendat, non tamen omnino ab eadem immunes esse quae uterum gestant. At quod illae prae his morbum frequentius experiantur, inde facile repetes, quod puerperium partium solidarum debilitatem, et aliquam sanguinis iacturam faciat; hinc bilis, quam sanguine frenari Veteres non inconcinne dixerunt, recisso hoc freno efferrī incipit, atque repagula affringere.

Morbi materies alto in corpore, aut utero non gravido, fortassis iners atque innoxia mansisset, aut vitio temporis mutato vim ventriculi subaetricem experta denuo esset, et in benignum

humorem conversa, aut vero a sui conservatrice natura, tanquam noxius in Republica civis, exterminata, quae nunc, circumcisus ex puerperio vitae viribus, efferatur.

Incommoda, a lacte ad mammas delato, vix ulla unquam vidimus, cum puerperae proles suas ipsaemet lactarint; una tamen alterave vice contingit, prole mortua, et febrim et incipientem mammaram inflammationem ob lactis redundantiam observare. Non permisi violenta suctione dolentes mammas tentare, sed applicato molliente fotu, turgens mamma lac sponte dimisit cum pleno doloris levamine. Interea blando pharmaco alvum sollicitabam, duplici cum emolumento, cum et febrim epidemiae iretur obviam, et abundantiae lactis.

Incommoda
lactis in puer-
peris.

Magno periculo haud vacare eam methodum semper existimaui, quae lactis aggesti copiam, ex mammis denuo intra humorum circulantium alveum receptam, cum isthuc per corpus circumductam, attenuatamque vi vitae, ad corporis superficiem remediis sudoriferis ablegat. Quid enim, si forte strictius quoddam alicubi viscum sit, quod appellentem humorem lacteum meare ulterius haud sinat, eumque angustis canalibus impactum retineat? Quid, si e contrario pars quaedam, praevia laxior, promovendae molli lacteae impar sit, ad quam aliena haec materies decumbat?

Praestare autumno, generando lacti pabulum subducere victu tenui, ac purgante remedio, et quod generatum iam abundantius est, ad colatorium invitare excipiendis crassioribus etiam recrementis par, et potens aliorum omnium colatoriorum vices subire.

CAPUT X.

FEBRIS AESTIVAE

Anni 1777., in variis individuis lusus varii.

Febris aestiva 1777.

Quavis Aestate e featurigine biliosa febres promanant, *eiusdem* omnès naturae, sed quae, aut frequentia, aut discrimine, aut celeriori decursu, aut tardiori, aut hoc vel illo evidentiori symptomate, diversis Aestatibus diversimode variant.

Cur nondum habeatur practica febrium classificatio.

Accidentalis ista *eiusdem* morbi varietas, non semper a Medicis intellecta, multam induxit confusionem, cum tot propemodum per essentiam differentes febres conderent, quotquot *eiusdem* febris in diversis hominibus, atque annis diversis, symptomata eminentiora conspicerent.

Hinc novam febrium cohortem terris incubuisse clamitatum saepius est, cum novus tantum esset *eiusdem* febris lusus. Rem leviculam et accidentalem, sed quae non philosophantium oculos feriebat, arripuerunt, missa morbi essentia, nubem pro Iunone amplexi.

Hae febrium putativae novitates, et divisiones ac subdivisiones earundem ex non necessariis notis repetitae mirum quantum pyretologiam turbaverunt, aut verius, ne ulla hucusque practica febrium classificatio coudi potuerit impediverunt.

Hac quippe dividendi et definiendi ratione, plures toto coelo diversae inter se febres *eodem*

donatae nomine fuerunt, et confusae; propterea quod, utut quam maxime inter se differentes, eodem nihilominus symptomate tanquam eadem veste larvatae incurios deceperint.

Taceo, quod in immensum incretceret februm numerus iam modo nimium quantum adausus, si a quovis cuiusvis febris luculentiori symptomate novam vellemus febrem creare.

Bonae classificationis necessitas.

Ne quis hunc errorem inter innocua philosophantium deliramenta ponat! Methodum enim medendi eandem saepenumero diversissimis febribus, sed eodem vocabulo insignitis, quasi semper eodem morbo adaptant. Tunc malam docentis divisionem aeger immeritus luit.

Plurima praestitit Sydenhamus. Sed labor hominis unius, utut perattenti et laboriosissimi, non suffecerat operi tam vasto, quod et plurimorum diligentiam, et pluribus saeculis fatigaret.

Quae priora tempora de febribus dedere, multa et rudis moles sunt, et non digestum chaos, si Sydenhamiana cum paucis aliis exceperis.

Materiam condendo operi parem nudum omnem habemus.

Hinc pauca et ego congerere volui, quasi quaedam futuri quoudam aedificii aut lacunaria, aut lapides, aut quoscunque in usus pradens quondam architectus illis uti velit.

Exponam nempe, quas fabulas dederit eadem in theatro febris eadem, quae Vere adulto, et per Aestatem in scenam prodiit, et quam diversas egerit personas.

Ipsas aegrotantium historias strictim dabo, ut, si etiam meum de hac febre ratiocinium fallat, non fallat tamen observatio fida non ex memoria vacillante, sed ex pugillaribus descripta, et mul-

triplex, et summe vera, et oculis plurimorum Nosocomium adeuntium quotidie usurpata.

Exordium a febre biliosa faciam, more phrenetico caput impetente: sit ergo

A E G E R P R I M U S .

Phrenitis biliosa.

Phrenitis eme-
si curata.

Vere adulto Chirurgum tyronem, manibus pedibusque ligatum, et mota mente, ad Nosocomium deportant, et sequentia narrant: a longo tempore studia immoderatus tractat, et in multam noctem: palluit magis ab aliquot septimanis, et per novem ferme dies minus appetit. Heri vespere concidit impositis mentis: nocte saepius suspiravit, aliena subinde locutus, Neminem agnovit. Sanguis semel missus absque levamine est, aspectu bonus. Ad interrogata non respondet.

Homini linguam ex alba virescentem habenti, et non maximopere febrienti, purgans per episcrasin ex manna et sale amaro mox dedi, et multam copiam. Nondum mota alvo, vomiturire coepit, hinc mutato consilio, et quod reliquum purgantis erat, sposito, emeticum propinavi, quo multa viridia pituitosaeque repetitis vomitionibus resusa sunt, mente mox post vomitum restituta. Capitis superstes gravitas remediis salinis alvum blande ducantibus, et demum amaricantibus, et integro et cito sanabatur.

Linguae et virescens faciei pallor, et imminutum ciborum desiderium, ac morbi alii certo gastrici tunc tempestatis praevalentes, phrenitidis huius sympathicae et causam morbificam, et eiusdem sedem facile demonstrabant.

A E G E R S E C U N D U S

Hemiplegia a bile.

Famulus 52. natus annos, olim miles, pauci cibi, sed multi potus, eiusque ex vino viliori, non ad usque tamen crapulam, initio aestatis balbutire repente, mox retrahi dextrorsum os, et sinistrum brachium cum crure eiusdem lateris exsolvi coepit. Mens integra. Cruris exsoluti perobscurus motus, nullus brachii. Sanguis binis domi vicibus missus est absque levamine. Hominis ad Nosocomium delati lingua albidissima fuit, et blaesca vox, et artus, uti dixi. Ictus arteriarum fortes, pleni, sublimes. Venam et ego secui ad uncias sex, cuius tamen me postea sectionis poenituit. Sanguis bonus, sed nullum levamen. Mox ructare aliena quasi vomituriens coepit. Datum emeticum plurima tenacia et vitellina eduxit, mox subsequente post vomitionem obscurissimo brachii emortui motu, et cruris maiori. Purgantia salina, et repetitum post binos dies emeticum artus reddidere magis mobiles. At hic emendatio substitit. Hinc totam dorsi spinam partesque resolutas, remedio perfricui ex spiritu serpilli et tinctura cantharidum composito ad cutis usque ruborem: applicatum quotidie emplastrum vesicans est, sed, alio die alibi.

Plagae vesicante tentatae nolui ut suppurent, spem in resorpto cantharidum stimulo movente et incidente ponens. Pillulis praeterea usus est ex gummi ammoniaco, myrrha, et aloes pauxillo.

His integre et intra breve tempus convaluit.

Capitis affectus multo plures et graviores vi.

Hemiplegia

di a ventriculi vitio et intestinorum, quam ab idiopathica encephali labe natos.

Encephali
cum ventricu-
lo sympathia

Capitis dolorem saepenumero ex abdomine provenire non feliciter hariolabar, et si omnia me signa deficerent male habentis systematis gastrici, quod is, sola acerbitate per vices intensiori, suos a ventriculo natales proderet.

A E G E R T E R T I U S .

Febris biliosa neglecta, seu species malignae febris cum symptomate phrenitico.

Febris ma-
ligna .

Iosephus Kebaum, 24. annorum, opilio, a sex septimanis cardialgiam queritur, auctam a partu, et contractum crurum femorumque robur, ac dolens caput, leviculos insuper horrores, vagos, et os amarum semper. Potissimam partem temporis huiusce extra lectum transegit, sub dio penes ovium gregem, quem paverat, humi fufus, et sole, id quod amaverat, percalefactus.

Lassa trahens membra et per aliquod itineris spatium curru vectus, die 11. Iulii, ad nos venit.

Pulsus naturali parumper celerior, non durus, et temperatus calor: adusta sole cutis, et rubor faciei translucente flavedine. A pinnis narium ad utramque usque labiorum commissuram flavissimus tractus. Lingua leviter ex albo flava, et amarus assumptorum sapor. Non appetiit, non siviit. Oculi dilata rubedine suffusi, et lacrimosi. Sera nocte cum ferocia delirat.

12. Iulii, ferocia persistat: pulsus validus, plenus: paucus sanguis, ad uncias scilicet octo, et aspectu bonus, detrahitur absque levamine.

A meridie, vi ingestum emeticum est, unde multa oleo veterrimo persimilia ore reddidit. Sera nocte resipuit.

13. Facies flavescens; febris: mens constat.

14. Iulii, emeticum. Vomuit multam pituitosam bilem: os, et praecordia bona: febris.

15. Iulii, capite magis dolenti, et validius febrienti missus sanguis est aspectu bonus: febris eadem: tussis.

16. Facie magis flavescente, febris mitior. Dato emetico biliosa reiecit. Inde pallor loco flavedinis: cephalalgia et tinnitus multum minuebantur. Tussis et sputa mucosa.

Ab eo tempore minus quotidie febricitabat, commode per omnia habebat. At

21. Iulii, levis amator oris: respiratio sibilosa, strepens, et abdominis ad contactum dolentis turgor, emeticum postulabant, inde omnia denuo emendata.

Ab aliquot diebus nocturna tussis sputa multa pituitosa movit; hinc saturatum lichenis, et polygalae decoctum primo tussim et sputa, demum etiam crurum pertinax oedema sustulit.

Tempore inter vomitoria medio remedia salina eccoprotica, et leni vi roborandi praedita exhibebantur. Et ubi alvus immoderatio viribus ruinam minabatur, radix arnicae ad dr. fem. — scrup. ij. — dr. j. omni biherio data suppetias tulit.

Emeticum nobis erat rad. ipecac. ad scrup. ij., quos grano uno tart. emet. acuius.

Homini sui ipsius negligentissimo, et meridiani solis ardoribus exusto, quod humidissimum et aquosissimum in bile erat, resiccabatur, et consumebatur; crassissimum vero, et acerrimum relinquebatur, quod in sanguine eadem quoque ratione acciderat. Hipp. de natura hominis, c. 3.

Mens vomitorie restituta
An v. s. in febre biliosa conveniat.

Vomitiones excitatae mentem restituerunt.

De sanguinis missione, in morbis biliosis instituenda, saepius a viris doctis quaesitum est, an e- quousque, et quem in finem mitti hisce in morbis sanguis possit? En quam ego legem ea in re sim secutus.

Morbo bilioso venae sectionem nunquam *per se* convenire mecum statueram, cum quod extracto sanguine, bilis domitore, morbus acrius infurgat, materie intra sanguinis stationem liberius irruente, tum quod, quae emetico et purgante feliciter auferuntur et cito, sanguinis detractioe saltem non indigeant. Observatio numerosa, medendi princeps magistra, me hunc de sanguinis missione canonem edocuit.

Verum si humor biliosus maguam partem per corpus diffundatur, et plethorae species, vasorumque turgor, tum a bonis succis cum a pravis intra sanguinis alveum reseptis, indeque et febris valida, humorum circumeuntium ob nimiam eorundem copiam quaedam quasi strangulatio immineat, sanguinem mitto, sed avara manu, et ad uncias paucas, ut me nunquam poenitere largius effusi sanguinis possit, educturum denuo paucum quid, si necdum obtinero quae proposueram.

Expertus assero, non una vice plus nocuisse sanguinem ubi non oportuerat missum, quam non missum ubi oportuerat.

Phthisis pituitosa.

Tussim, nocturnam maxime, et sputa crassa, pituitosa, copiosa, ut *phthisin pituitosam* a febribus gastricis, quae, aut aegrotantis, aut Medici negligentia, aut mala medicatione, in malignas abire, persrequentem, saepenumero amaris remediis, lichene, polygala, radice aratacae, et cortice Peruviano. ac diaeta restaurante, etc. sanavimus.

AEGER QUARTUS.

Furor ex alvo biliosa, cum flueret, compressa

Quidam 30. annorum, studiosus, corpore stricto, et facie quam atrae bills vocant, cum studiis immoderatus indulgeret, 1. Augusti oris queritur amarorem: sponte vomit amara: modice incaluit: vespere largi secessus, et biliosi.

Delirium
ferox cura-
tum.

2. Augusti, secessus frequentes. Bibit haustum salinum, unde multo crebrior deiectio.

6. Augusti, alvo, hucusque mera, multa frequenter prodeunt. Quotidie magis incalescit, inhorret per vices. Denuo hausit potionem salinam. Inde apyrexia longa, at alvus fluens adhuc, et aucta debilitas. Morbum hucusque obambulans toleravit, ore amaro, fastidiosus.

8. Augusti, dato remedio, et chamomilla et stomachicis quibusdam ae spirituosus confecto, quod nimis secessibus prospiceret, mox excruciaci dolore abdominis, eiulare, et paulo post furere coepit, alvo repente suppressa.

9. Augusti, vesperi ad nos delatus fuit: venter nil reddidit. Pulsus validi: aliquis calor: lingua flava.

Cum ventriculum aqua multa repleveramus, mox ea adhuc nocte emeticum dedimus. Tarde vomuit, et ad auroram, cum ultimo vomeret multa flavaque, illico resipuit; nondum deiecit: denuo desipuit post paucas horas, delirio miti. Alvus hucusque clausa, aeriori enemate sollicitata, copiosissima reddidit, mente mox restituta. Haustus salini: quies placida.

11. Vomitorium: vomitiones biliosae: mens

Pars II.

E

fir.

firmior: vesperi de novo clamor per vices, furorque.

Alvum potione salina frequentiore[m] effecimus; postea sermones multi, inconcinni, absque furore. Cantus, risus: lingua biliosa, et auctior, uti hucusque, vesperi calor, pulsu hodie pleniori et duro. Sanguis detrahebatur ad uncias quinque, non accusandus: noctu et die insequente, mens saepius vacillans.

12. Augusti, alvus nulla: pauca vesperi exacerbatio, at noctu ferox delirium.

13. Augusti, purgans ex manna et multo cremore tartari, frequentes et copiosos secessus fecit: remittit furor: per intervalla praesens animus, at intermedio tempore multa locutio, et non ad rem: nulla febris: nox omnium placidissima: somnus multus, tranquillus, reficiens: alvus fluens ex eodem remedio.

Inde mentis maior in dies et serenitas et constantia rediit, continuato eiusdem pharmaci purgantis usu.

26. Augusti, cum ultimis diebus rheo et amaricantibus ita ventriculo provideremus, ut alvus parcior efficeretur, non flueret profusa, nec clauderetur, sanus et animo et corpore ad suos rediit.

Sanitatem illi firmam perstitisse ferius innotuit.

Diarrhoeam biliosam repente sisti, sive id arte fiat, seu suapte, encephalo inimicum multoties vidi.

Phreniticos et potentiori vomitorio indigere, et tardius difficilisque vomere, observationes docent.

A E G E R Q U I N T U S .

*Ophthalmia a vitio ventriculi orta, ad vesperam
exacerbata, et curato ventriculo sanata.*

Philippus Kezler, rusticus, annorum 22., ab aliquot iam annis oculorum rubedine dolorifica per intervalla tentatur, dextri praecipue, quem etiam modo albugo maculat. Varia adhibuit, quae vel fors obtulit, vel agyrta suasit, vel anicula.

Ophthalmiae
Peculiaris
species.

Ab anno, aliqua oculorum emendatio. Sinister vix aliquod opacitatis in cornea vestigium, dexter vero albuginem exhibet, cui cum ante quinque septimanas unguentum illineret acre, dolor, rubor, et continua lacrimatio oculum utrumque, validius vero sinistrum, prehendit. Caetera sanus, die 4. Iunii, Nosocomium accessit.

Hirudines pone oculum acutius dolentem adplicatae et discutens cataplasma ne hilum profuere.

Per tres ex ordine dies, observavimus oculos rubere semper quidem, dolere tamen statae quotidie hora, quarta videlicet vespertina, dolore longam comitante noctem, et ad auroram profugo.

Nullum ceteroquin illius vestigium febris: at linguam flavicans materies obsedit, et faciem totam multa flavedo suffudit.

Cum, per hosce dies, haustus salinos assumpsisset, die 6. Iunii, epoto emetico, multam flavam et tenacem bilem vomitionibus crebris refudit. Mox ea vespera dolor oculorum nullus, stante rubedine.

8. Iunii, cum pridie denuo doloris quid,

utut perpauca, vesperi rediret, lingua et facie biliosis, iteratum emeticum copiosam denuo bilem excussit. Nulla ea vespera exacerbatio, nec sequentibus diebus. Superstes indolens rubedo vesicante pone oculum applicato discussa est.

Cum denuo dolorifica quaedam sensatio, et lacrimatio reverteretur, nullis collyriis aut alvi ductionibus profliganda, tertia demum vice emesis concitata multam bilem eduxit. Inde faciei pallor, et oculorum constans sanitas. Venticulo amaricantibus et rheo cautum.

A E G E R S E X T U S .

Parotides.

Parotidum
sura.

Femina 38. annorum, initio Iunii inhorruit, aestuavit, modo erroneo: cibi fastidium. Elapso quadriduo parotis sinistra praetumida dimovere maxillas prohibet. Ad nos venienti datum est hordei decoctum cum oximelle, et sale medio: demum emeticum. Unde bilis plurima, flava et aeruginosa, ore et alvo reiecta est: mitior febris, et parotis multo minor.

Emeticum ternis adhuc vicibus repetitum, biduo triduoque singulis vomitionibus interposito. Copiosa semper *αὐτὸ καὶ κατὰ* educta bilis cum luculento levamine, donec post ultimam emetocatharsin, et febris nulla fuerat et tumor nullus.

Alia eodem tempore ad nos venit aestiva febre detenta cum parotide. Medicinam illi antibiliosam fecimus, et convaluit. At parotis, cum hac veniret, iam pure turgebat: morbum neutiquam pus mox emissum solvit.

Nosmetipsi coctionem remediis solventibus,
tur.

turbas vero criticas, crisinque et tutam et morbo parem, propinato pharmaco fecimus, quod emesin una et secessum movit: quaternis aequae emeticis indiguit.

Emesin medicamenta salina et rhubarbarina exceperant. Probe vacuatas, et sine febre, tonica et stomacho amica remedia confirmarunt.

Parotidi incrementi, nullo adhuc dum confecto pure, subtrahere nutrimentum semper studui, nullum commodum ab eiusdem suppuratione, incommodi vero perquam multum, aliquoties expertus.

Sola cholera, quam arte concitamus, febrem biliosam cito et tuto, unaque etiam parotidem sanat.

Parotides in febre miliari, biliosa, putrida, maligna, nunquam vidi criticas, nunquam in Nosocomio primum nasci, mea medendi methodo adhibita, ortas vero priusquam aegri ad nos venirent, pure nondum confecto, felicissime discuti.

Parotidem formato pure plenam si quis ad nos adferret, puri utique exitus parati sectione debuit. Sed ea curatio et difficilis fuit, quod partes abscessum ambientes induruerint, atque non nisi tarde emollirentur, et ob tardos coalitus plurimum tediosa.

Clazomeni, recordabar, ad Phrynichidae puteum decumbentis, cui alvo subsistente tubercula circa utrasque aures extiterunt cum dolore. At circa trigesimam primam, profluvium alvi ex multis aquosis, cum eiusmodi quae in dysenteria prodire solent — Tubercula circa aures sedata sunt.

An parotides morbum solvant.

A E G E R S E P T I M U S .

*Pleuritis biliosa cum sputo cruento.*Pleuritis, et
sputum cru-
entum.

Sartor 20. annorum, a tribus septimanis
minus appetit: os amarum.

9. Iunii, capite dolet, calet, fitit: dolor
artuum vagus, et amaror oris.

10. Iunii, accessit lateris dextri pungens
dolor: alvus nulla: somni exigui.

13. Iunii, omnia exacerbata: rari feces, et
difficiles: laboriose tussitat: cruenta meraca
sputat.

14. Iunii, omnia graviora: sputa cruenta,
copiosa.

15. Iunii, aestus, fitis, inquietas: doleat
praecordia, maxime dextrorsum.

16. Iunii, ad nos deportatus dicta ratione
febriabat. Tussis sonora erat, et sputa non am-
plius meraca, sed mucosa, lineis tantum san-
guineis distincta. Potus ex aqua mulsa et aceto
copiosus, et ad noctem emeticum. Multa glu-
tinosa et subbiliosa revomit. Tussis persistat quasi
catarrhosa: epigastrio et latere multo mitius
dolet. Nil sanguinei in sputis: sputa mucosa:
febris pauca: sapor melior assumptorum.

18. Iunii, omnia multum remiserunt: vix
ulla febris.

20. Iunii, tussis admodum rara; sputa pau-
cissima, mucosa; et inimpedita spiratio: facilis
in omnem partem corporis conversio: redire et
cibi desiderium, et vigor corporis coepit.

Mitioribus salibus sepositis, rheo et amari-
cantibus corroboratus paucos post dies domum
petiit.

Id

Id in anamnesi hic aeger habuit, consimili se morbo duos ante annos decubuisse: curatum se inde, sed lente, et non ex integro fuisse: restitasse enim ab eo tempore siccam tussim, et quamdam pectoris oppressionem.

A E G E R O C T A V U S .

Pleuritis biliosa.

Iuvenis 18. annorum, sartor, 9. Iulii, alternis vicibus horruit caluitque. Ad sternum opprimi se per intervalla aiebat: mammam dextram primi more pleuritico doluisse, dolore mox per omne thoracis latus diffuso, aucto inter tussendum, et cum spiritum duceret. Lateri sano facilius incubuit: sapor amarus: anorexia: aquae inexplabile desiderium: mictus ardens: alvus immorigera. Doluit ventriculus ad attactum: lingua villis flavicantibus hirta.

Pleuritis
biliosa.

Hæc morbi conditio ad 14. Iulii, quo die nos accessit.

Praemissis solventibus copiosis, sera vespera vomitorium: vomuit biliosa: saepius deiecit. Noctu largus sudor: dolor lateris vix ullus: vix ulla febris.

15. Iulii, nulla febris, amaror modicus.

17. Iulii, tinctura rhei aquosa, cum paucò sale medio, dein amaricantibus usus, exacte et brevi convaleuit.

Ad canthum externum oculi dextri, pone corneam, tuberculum albidum extabat, tribus pilis ex eiusdem apice prominentibus, idque a nativitate, et citra visus læsionem.

A E G E R N O N U S .

*Peripneumonia biliosa cum sputo cruento .*Haemoptoe
biliosa .

Iosephus Trexler, annorum 28., die ultima Mali, cum ex opere murario praeter morem incaluisset, frigidam hausit: inde rigor, quem vino et pipere fugare voluit. At inde thorax sinister mox graviter et acute doluit: aestus. Die proximo, decubait: venae sectio: non levatur: pectore opprimitur: multum tussitat. Dolor fixus circa infimam thoracis sinistri oram, latius ad totum pectus et ad ventrem diffunditur. Cruenta, meraca, copiosa sputat: oris amaror, et stomachi fastidium.

2. Iunii, sponte biliosa vomuit: non est allevatus.

3. Iunii, denuo suapte et sine levamine, amara et flava vomuit.

4. Iunii, ad nos delatus est. Febris valida, sputa dolorque, uti dictum: abdomen attactum refugit. Sanguis missus est ad uncias decem; crusta crassa phlogistica, ex albo flavescens, et serum viride: sed ne hilum emendatus.

5. Iunii, emeticum propinatum flava, et oleo veteri non absimilia, multa excussit: minor multo pectoris oppressio, lateris ac abdominis dolor exiguus: sanguinis perparum in sputando, et pauca febris.

6. Iunii, nulla Febris: nullum morbi vestigium.

7. Ex lecto surgit: et brevi post, valetudine confirmata, discessit.

Constitutio-
nis unius in-

Adulto Vere, Aestati contermino, febres inflam.

inflammatoriae se proripiunt, quibus aliae succedunt presso pede, biliosae indolis.

Ea ambarum iebrium successio non fit repente, sed hic, ut inflammatoriae gradum lente retrahant, quaeve ex his agmen claudunt, cum primo insequentium biliosarum exercitu miscantur, et hae illarum terga caedant.

Eo tempore, utramque non raro et inflammatoriam febrem et biliosam, eodem in homine commixtas, offendimus.

In hoc aegro ea febris utriusque complicatio aderat, nam corium sanguinis phlogisticum, crassum et tenax conspeximus, inflammationis characterem, et bilem multam vomitu profusam. Praevaluit tamen vitium biliosum.

Illi hosti promptius obviam eundem est qui acrius et periculosius instat. Raro aequali impetu invadunt.

Eo etiam tempore, quod Veri extremo, et primae Aestati interiacet, biliosae febres sanguinem facile succedunt, ut in hisce biliosis huius temporis curam sanguinis missione, etiam iterata, inchoare oporteat. Aestate vero provectora, rarissimus erit phlebotomiae usus.

Quae anni pars Autumni extremam oram principio Hyemis nectit, hoc impar bilis cum phlogosi connubium quotannis videt; ea enim tempestate ventriculi hominum magis calidi, et aestivis ardoribus, quibus resolvebantur, per autumnum extinctis, valentiores effecti efferatam hucusque bilem coercere subiguntque, ut multo rariores hoc tempore morbos faciat, atque eius persaepe generis, quibus aura frigidior plus minusve inflammationis adspersit.

Hinc Ver adultum et Autumnus posterior portio, utriusque partis primariae anni, Aestatis

aliam transitus, febresque complicatae.

Methodus medendi in febribus complicatis.

nempe et Hyemis, utraque quasi fibula erit, morbique ex vitio aestivo ex hyemali conflati utramque hunc temporum contrariorum nexum notabunt, si modo omnia tempestive atque ex ordine obveniant.

Ea temporum annua ratio neminem fugere Medicorum impune potest, cum *ex anni temporibus morbos coniectare*, asserente Hippocrate, detur.

Sed et humores, quibus anni temporibus efflorescant, nosse oportet, et quosnam in singulis morbos efficiant, et quasnam unoquoque in morbo affectiones pariant. Hipp. de humoribus, c. 3.

A E G E R D E C I M U S .

Cholera: pleuritis biliosa: sputum cruentum.

Cholera:
cruenta spu-
tatio, etc.

Mereenarius viginti et unum annos natus: ante triennium aestate acute aegrotabar, sanus posthac.

Die 16. Augusti, mane bihorio riguit, dein aestuavit: mox pectoris oppressione, crebra tussi, et punctorio penes mammam sinistram ac gravi dolore corripitur: decumbere cogitur.

17. Augusti, aestus, anorexia: decies sponte vomuit, amara, viridia: septies deiecit.

18. Aestus, vomitus, secessus, ut pridie: noctes insomnes: dolor lateris et tussis incrementa capiunt: cruenta sputat.

19. Aestuatur valide: secessus frequentissimi, septeni spontanei vomitus, semper biliosi: sputa subinde cruenta.

20. Augusti, febris: quater vomuit, nonies deiecit: pauca sanguinea sputavit: insomnis, et hucusque omni remedio destitutus. 21.

21. Augusti, quo nos accessit, mane septies vomuit: caluit valdopere, pulsu forti, pleno, duro, accelerato: facies flavescens: lingua rescicata: spiritus difficilis: decubitus supinus, tolerabilior tamen in affectum potius quam sanum latus: dolor lateris acutus, inspirando, tussiendo, et ad attactum auctus: diarrhoea: tussis plurima: vomituritio ad assumpta: sputa glutinosa, et veluti aerugine tincta, sapore amara, intermixtis quibusdam sanguineis: potus largi ex hordei decocto, et oxymelle.

22. Augusti, oppressio, tussis, dolorque maior, alvo et emesu silentibus. A meridie dato emetico vomuit amara, glutinosa, multa, modicissime flava, cum ingenti et momentaneo levamine. Etenim nullus prorsus lateris dolor: oppressio nulla: pauca sputa, et absque sanguine: nulla febris: lingua humida, pura: non deiecit.

Usus postmodum remediis lenissimis, salinis, et paucis stibio ad finem mensis usque, et demum amaricantibus contra relapsum probe communitus discessit.

Haemoptoen *biliosam* dari, eamque mensibus aestivis subinde persequentem, emunctae naris observatores norunt. Ea res Medicorum attentionem adhucdum desiderat, et praxin haemorrhagiae pulmonali hucusque opponi solitam omnino respuit: phlebotomia, iterata praecipue, male cedit, et quaecunque remedia alias haemoptoes species apte levant sanantque, hanc, de qua nunc sermo fit, exacerbant.

Haemoptoe *biliosa* biliosae febris symptoma plerumque est, quemadmodum exempla recensita monstrant. Sed etiam absque febre, manifesta saltem, copiosa, cruenta, meraca sputant, haud

Peculiaris species haemoptoes frequentius observata.

tamen absque signis praecordiorum bile turpenti-
tium, utut febre careant.

Eius signa
diagnostica,

Aestas, et fordium biliosarum notae, si quas
in aliquo sanguinem sputante observaris, et nulla
alias alio tempore haemoptoes in eo homine con-
suetudo, sique ea conformatio corporis absit,
quam cruenta sputatio primum, dein phthisin
tenet, haemoptoes biliosae suspicionem tibi iute
movebunt.

et medela.

Emeticum aequo certo et cito hanc haem-
optoen sistit, etsi largissima ea fuerit, ac illud
cardialgiam, aut ructus pravos, aut nauseas
quasi momento abstergit, ubi ventriculum cru-
ditas laeserit.

Fuerunt non pauci qui, vomitione prima
vix absoluta, ne guttulam sanguinis amplius
reiecerunt. Quibus ea felicitas non obtingit, id
saltem solaminis obtinent, ut et perpaucos
crucoris, et brevissimo tempore post vomitum
sputent, sani posthaec, ubi stomachicis et ama-
ricantibus oeconomiae gastricae subvenerint.

Asserti veritatem nos sola observatio docuit,
fida, et casta, et innumeris vicibus in Nosoco-
mio capta.

Emetica nostra non solam emesin, sed etiam
alvum movent, et ex scrupulis duobus, aut
drachma rad. ipecac. et tartari emetici grano
uno, raro duobus, componuntur.

Subinde alvum ducere prae vomitu placuit,
verum rarissime haec purgatio profuit. Etiam
hic evictum vidi, purgantia vices emeticorum
subire haud posse.

Laetus recorder juvenis, quondam Turcae
nunc Sacris Christianis initiati, qui, mense Iulii
anni 1776., ex febre biliosa, et largo sanguine
spuito

sputo decubuit. Cum homini fluxum sanguinis ex pulmonibus actu patienti emeticum praescriberem, idque in praesentiarum facto opus esse affererem, qui mecum fuerant, me quasi aliena loquentem intuebantur, et quis rerum foret exitus, clam avidissime expectabant, haud cle-
mentius forte actum iri cum aegro rati, quam ut purpuream una cum bile animam evomat. Sed en! vomuit aeger *αμωργην* multam, et sanguinis ne stria comparuit, iugulata febre.

Vulgatior postmodum observatio admiratione carebat.

A E G E R U N D E C I M U S .

Pleuritis biliosa, gravis admodum, seu maligna.

Musicus 26. annorum, ante triennium ex pleuritide in Nosocomio convaluit, sanus postea.

Pleuricis
maligna.

Initio Iunii, oris amarorem queritur, fastidiosus, nauseabundus, vomituriens absque vomitu, aliena foetidaque ructans, sanus caetera et obambulans.

Dies 15. Iunil, aestuprehenditur, et dolore pleuritico per totum sinistrum thoracis latus diffuso, inspirationibus acutiore, et contiguum quoque humerum lancinante. Tussis, cephalalgia: in latus affectum difficiliter cubat. Vesperti omnia deteriora: secessus copiosi, frequentissimi: somni tenues, turbati: urinae mordaces.

16. Iunii, horridus erraticae, per vices incallescens, quater suapte flava viridiaque vomit. Latus acutius dolet: decumbit: suo consilio sanguinem mittit: nil levatur. Diarrhoea.

17. et 18. Iunii, assidui calores: vomitus, secessus, uti pridie: multa sitis. 19.

19. Ad nos deportato caput temulentum erat, grave, dolens: sapor amarus, os mucosum: ructus foetentes, putridi; lingua quasi bysso flavescente obvestita, ad radicem siccescens: vomendi desiderium sine vomitu: thorax anterior inde ab iugulo totus, et epigastrium gravi quasi pondere opprimebatur. Paulo mittor lateris ac antea dolor, mitior et humeri. Tussis: sputa pauca: alvus cita: faciei color luridus, cum virore flavescentis: calor: pulsus fortis, plenus, naturali modice citatior: sitis.

Vespera gravissima praecordiorum oppressio: anxietas: iactatio: sputa pauca, cruentis tineta. Sumto per diem largo solvente potu, vesperi emeticum exhibebatur. Vomuit inde multa, tenacissima, amarissima. Nox melior: alvus compressa: nullus humeri dolor, et exiguus lateris; atque ita diei sequentis dimidium commodius ac hucusque transegit.

Verum a meridie diei 20. Junii febris increvit pulsu duro, et citatiori quam pridie. Redit ingens praecordiorum oppressio: laboriosa respiratio, dolore lateris non aucto: meteorismus: diarrhoea: mens vacillans: tussis frequentior, et cruenta sputatio. Ea vespera, sanguinis phlogistici corio crasso, non contracto, flavicante contecti, cum sero viridi, unciae quinque detrahebantur. Nox laboriosa: singultus: diarrhoea.

21. Jun. cum alienis humoribus, pituitosis et biliosis, ventriculus et intestina scaterent, et eorum ingens copia iam ultra vias primas progressa in pulmones impetuose ac confertim irrueret, id facto opus esse arbitrabar, ut et ventriculum, ac intestina praeprimis, ad quae materies profundius descenderat, cito repurgarem, et pulmones prae

prae humorum turgore propemodum suffocatos
quantocius expedirem. Hinc potum exhibui fre-
quentem; et leniter salitum, qui ventrem eluat.

Post, sanguinem nisi paucum duntaxat, ad
uncias sex solum, ut pulsu duro validoque re-
missiore facto, et vacuato parumper sanguifero
systemate, irretita pulmonibus materies extri-
cetur, ac libera meet.

In omni alienae materiae ad viscum aliquod
periculoso deubitu, inter alia spectare praecipuis
soleo, an haerens alicubi materies moram idcirco
faciat, quod vis vitae nimium delecta molem
ulterius promovere haud potis sit, quo in casu
vesicantia et cardiaca promptam saepenumero opem
ferunt: vel vero, an *valentibus adhuc vitae viri-
bus*, hostilis materies tumultuarie impetum et
pleno agmine faciat. Hoc rerum statu urgere
vires cantharidibus, aut stimulis quibuscunque
aliis haud conveniret. Hic potius irruenti hosti
cedendum paulisper est, et amplianda spatia,
ne intra angustias conclusus sibi ipsemet exitum
praecludat. Hic sanguinem demo, cauta utique
manu, et parce, et per vices: demum potu,
fotuque emolliente vias conor expedire.

Id maxime in metastasi ad pulmones et ad
caput facta, plena discriminis utraque, facere con-
suevi. Delicatissima in praxi medica ea res est,
ubi ob periculum summe praecipis in arena con-
sultum capiendum. Verum quemadmodum in mul-
tis aliis, ita etiam hocce in casu evidentes ca-
nones statui non possunt, quos omnis, et facile
intelligat. Prudens omnium quae aegrotum spe-
ctant et adcurata aestimatio, quam usus artis
assiduus, varius, iudiciosus, multaque meditatio
comparaverunt, agendorum in re praecipiti ra-
tiones securius suppeditabunt. Per.

Canon in
metastasis
observandus

Perstitit eo die et alvi frequentia, et respirationis labor, et anacatharsis cruenta: singultus per vices: at die sequenti

22. Iunii, non singultit: omnia paulo mitiora.

23. Iunii, caput, sapor, decubitus, emendata. Eadem tussis cum sputis glutinosis, non eruentis: lingua viscida, villosa. Tussiendo, et inspirando totum epigastrium dolet. Dolor lateris multo minor. Secessus frequentes, virides, tenues, immixtis quibusdam duris, exiguis, scybalosis, quasi caprillis. Continuatur potiones faeculinae. Calor, et pulsus ferme ut sano homini: lotium biliosum.

24. Iunii, commode habet. Alvus hesternae: epigastrium vix dolet.

25. Latus perparum dolet. Faecum alvinarum viror saturatus: ingens copia earundem et frequenter prodiit, glutinosis multis immixtis et tremulis, sperma ranarum aemulantibus. Lingua purior quam praeteritis diebus; pauca tussis, sputa glutinosa: vix vestigium febris.

Sali polychresto, modo sal ammoniacus, modo stibium diaphoreticum non ablutum iungebatur. His alvo mota, tussis et sputa conquieverunt. Rediit appetitus et vigor corpori, ut, post initium Iulii, per omnia sanus ad suos redierit.

Qui pleuritidem biliosam, putridam, malignam, pestilentem adstruunt, non diversas re ipsa pleuritides describunt, sed varium solummodo eiusdem morbi gradum et varium discrimen.

Biliosus humor acrimonia peculiari destitutus pleuritidem generabit simplicem *biliosam*; copiosus vero, et acerrimus, et vim vitae profertens, et ultra vias primas multum disgressus, *malignam*, ac tandem *pestilentem* producet.

Pleuritis biliosa, putrida, maligna, pestilentialis.

bilios Pleuritides vidi omni nota in initio simplices
oto as, quas, qui non noverat, repetitis phle-
 miis malignas reddidit.

Quomoda
 pleuritis bi-
 liosa in ma-
 lignam con-
 vertatur.

Pleuritidi huic, cuiuscunque illa intensio-
 fuerat, eam medendi methodum opposui, quam
 in simplici vel biliosa febre, vel putrida, vel ma-
 ligna utilem per observata numerosa noveram.

Propinaram remedia solventia et salina, quibus
 emeto catharticum subiunxi. Denuo salibus mediis
 mitioribus alvum blande subduxeram.

et methodus
 medendi tunc
 conveniens.

Haec methodus in simplici biliosa pleuritide
 votis respondit.

Corticem Peruvianum, camphoram, vesican-
 tia, factis primum ventriculi et intestinorum eva-
 cuationibus et per accidens, utilia esse existima-
 bam, atque eo in casu solum, quo corruens vita
 fulciri cardiacis debet.

Malignitatem pleuritidis haud rite edocti sunt,
 qui ubi phlebotomo exasperari morbum vident,
 mox, nescio quam sanguinis putredinem deliran-
 tes, ad antiseptica, ex classe praecipue stimulan-
 tium, repetita conficiunt.

Mala mali-
 gnitatis no-
 tio.

Hi *vocabulorum*, quibus Ars utitur, notioni-
 bus contenti, notiones rerum vilipendunt.

A E G E R D U O D E C I M U S .

Febris rheumatica, originis biliosae.

18. Annorum invencula, ante mensem ex
 erysipelate decubuit, quo apud nos brevi depulso,
 caeterum sana fuit, nisi quod ad hoc usque tempus
 frequenter capite doluerit.

Febris rheu-
 matica.

Die 20. Maii, non appetiit, capite magis
 doluit, celuit friguitque alternis vicibus, eo co-

piose sudavit. Mox et lumbos et crura dolor quasi ab acri rheumateprehendit. Tumor dolentissimus circa malleolos et dextrum genu, cute non discolori. Dolentium artuum motus impossibilis: infomnia.

21. Maii, aestus assidui: omnia exacerbantur.

22. Maii, omnia, uti heri: ablata vel minima crurum absque summo cruciatu movendorum facultas. Sudores largi: nullus somnus.

23. Maii, eadem ad Nosocomium deportatur, genis, quin tota facie, intensissime et quasi ex illito saturatori fuce rubentibus, valide aestuans, et pulsibus plenis, fortibus, duris, multum acceleratis. Lingua purissima, nullus pravus sapor, nec ullum ventriculi incommodum.

Fit larga venae sectio. Sanguis venae sectione eductus vix aliquid rubrae portionis, plurimum vero crustae lardaceae, crassae, flavescens, tenacis, diffusae, et absque assurgente, quemadmodum alias in pleuriticis solet, per circulum margine simbriato. Dorsum utriusque manus et carpi tumere, et acutissime dolere coeperunt, atque hi quoque articuli immobiles fieri. Duo a venae sectione vesicantia ad furas posita sunt. Augetur febris dolorque, qui per totum brachium utrinque diffunditur. Plurimus sudor: absque somno.

24. Maii, omnia eadem. Emeticum. Vomuit biliosa, amurcosa, mucosa, quamplurima: frequenter detecit. Per aliquot ab emesi horas dolor fere omnis siluit, qui tamen noctu de novo revertebatur, priore vix benignior, somnumque copiosos inter sudores prohibens.

25. Maii, dolor pristinus, articulorum praecipue: nox infomnis.

26. Maii, propinato emetico plurimam de-
 nuo *αμωργην* refudit. A vomitu luculentum le-
 vamen per longius tempus experta est: nondum
 dormivit: minus tamen artubus ea nocte doluit,
 eosque habuit paulo expeditiores.

27. Maii, tumor, dolor, immobilitas recru-
 duerunt. Qui eo die meas absentis vices expleve-
 rat, venam secuit, et libram sanguinis, eandem,
 uti nuper, crustem phlogisticam exhibentis, edu-
 xit. Nullum profus a phlebotomia levamen.

28. Maii, exhibitum mane emeticum. Vo-
 mitus copiosus, biliosus, indeque minor articulo-
 rum tumor: vix ullus dolor, et artus multum
 mobiles per totum diem: aliquis somnus.

29. Maii, rediit dolor, etsi minus quam an-
 tea saevus. Artus minus ac heri obediunt. A me-
 ridie copiosam et oleosam bilem propinato vomi-
 torio reiecit. Inde plurimum levabatur: dormivit.

30. Maii, omnia magis emendantur.

31. Maii, vix adhuc aliquis articulos subinde
 dolor pungit. Vix ullus tumor: motus artuum
 expediti.

1. Iunii, mane omnia bona. A meridie ar-
 dor ventriculi: caetera bona.

2., 3. Iunii, omnia bona.

4. Iunii, rediit, nocte praeterita, ventriculi
 ardor. Malleolos dolor invasit. Mox dato vomi-
 torio, multisque biliosis et mucosis eductis bene
 iterum per omnia se habuit.

Ex eo tempore usa est tinctura rhei aquosa
 pauco sale medio armata, ut alvus facilis maneat,
 et aducendis, quae adhuc supersunt, aut de novo
 nascuntur, biliosis fordibus idonea.

Temporibus inter emetica mediis medicamen-
 ta solventia salinaque praescriptimus, quae somni-

tem morbificum praeparant, *crisim artificialem* paulo post haulto emetico subituram.

Post singulam vomitorium aegra *manifestum* levamen et *statim* sensit: copiosa semper et flavo viridia revomit.

Et si altero plerumque die dolor reverteretur, mitior tamen semper redit et longioribus intervallis, donec tandem fugam penitus capesseret.

Post singula vomitoria intensus ille faciei rubor multum remisit, donec in pallorem fatisceret *ὑποχλωρον*, quem convalescens retinuit.

Artus expedite postea omnes movit, nec illud molestiae restitit, quorum multos *febres rheumatica biliosae indolis* diutissime conflictatos novi, qui aut nulla prorsus ratione, aut nonnisi laboriose, brachium ad oculos usque attolere queunt, humeris utpote acutissime dolentibus. Saepenumero, et si haec febris deseruerit, digitorum quaedam obliqua distortio fit, eorumque articuli grandescunt.

At nullum in hac aegra, *hac* methodo percurata, vel doloris vel deformitatis vestigium remansit.

Ad morbum hunc frequenter mihi visum, et obstinatae pertinaciae toties incusatum, quam maxime morosus accessi. Sed, longam alias, infirmitatem prompta et efficax medicatio spe citius corripuit.

Tumorum
quorundam in
febre biliosa
genesis.

Observationibus certis edocemur tumores dolorificos articularum, parotidum, submaxillarium glandularum, locorumque pone apophyles mastoideas, glandularum colli, et thyroideae, tonsillarum, etc. excitari a vitio procul remoto, systematis gastrici videlicet, eoque bilioso. Ea res difficiles explicatus habet; sed sufficiat, observationes habere certas, et si earum nos ratio fugiat.

Quem eiusdem febris symptomata varia ludifaciunt. ut eisdem variam quoque tanquam totidem diversis morbis medicinam applicer, nec is ramusculis amputandis inanem operam infumit, arboris radice non evulsa.

Cuncta me eo perduxerunt, ut morbum hunc inflammatoriae potius quam biliosae originis existimarem. Sed falsam hanc opinionem fuisse, a posteriori, ut aiunt, certo constat.

Faciem praetubram ac aquosi minio pictam in biliosis frequentissime video. Verum etsi intensa rubedine genae micent, qua tamen ad oris labiorum commissuram et narium pinnas procurrunt, ruborem pallor excipit ex flavo virescens. Hunc oris habitum, praecipue si et splendor quidam oculorum, quasi lacrimis inactantium, accedat, adeo pro signo genuinae inflammationis non habui, ut eum inter potiora diagnostica redundantis intra praecordia bilis reposuerim.

Robor biliosorum

Ea res haec obvia usque trita est, ut, qui faciem ea qua dixi ratione coloratam inspexerit, insidentem abdomini bilem certus harioletur. Diagnostin securiorem reddit exprorectae linguae tremor, tremulaque inferioris labii inter loquendum micatio, quemadmodum pueri, Praeceptoris austeri verba timentes, et dubii qua se ratione purgent, excusationem prolaturi, solent labiis micare. Lingua flavescente veluti bysso abducia diagnostin corroborat.

Verum in hac de qua loquimur puella, utut facies veluti ribesiorum succo illita rubuerit, is pallor tamen defuit penes nares, et labiorum concursum. Defuit etiam et linguae, qualis in sanis solet purissimae, et inferioris labii tremor.

Hinc rheuma inflammatorium in initio reputa-

vi, idque eo confidentius, quod crustam viderem in emissio sanguine crassam, tenacem, non contractam, et qualis esse rheumaticorum amat. Sed nullum a venae sectione levamen, quin dolorum augmentum potius, item ipse crustae phlogisticae color, non albicans, sed qui ex flavo leviter viscescebat, aliique eo tempore morbi, indubitato biliosi, veram mali indolem docuerunt.

AEGER DECIMUS TERTIUS.

Febris priori similis.

Rheuma biliosum.

Iuencula 22. annos nata, die 22. Maii, frigit caluitque alternis vicibus. Supremum sternam dolore pungente dolet. Non tulit.

Die 23. Maii, dedolatio: dolor per musculos coxae laterales: non appetit, nauseabunda. Os summe amarum: frigoris calorisque vicissitudines.

24. Maii, decubuit. Intensa sitis. Dolet utrumque genu. Vesperi dorsum, lumbi dolore vexantur quasi dilacerante, per utriusque femoris utrumque faciem, internam videlicet et externam, ad usque malleolos procurrente. Nox infomnis: febris, uti pridie.

Die 25., hesternae omnia exacerbata sunt. Accedit tumor pedum, maxime ad malleolos, ad attractum dolentissimus, et sanae cuti concolor: articulorum pedis immobilitas: inquiet summa: febris multa: clamor, eiulatus: somnus nullus.

Die 26., carpi manuum intumescere tumore dolentissimo, concolori, quive elapso bihorio evanuit. Caetera, uti pridie.

27. Tota die aestuavit. Nulla emendatio.

Die 28., ad nos deportatur. Lingua resiccata: cardialgia attactum refugiens: genarum rubor cum pallore, circa labia et nares flavescente: fornicatio per artus superiores: pedum manuumque tumor concolor, multum dolens, et omnem motum prohibens. Dolores dorsi, artuumque inferiorum rheumatici, noctu graviores. Pulsus fortis, plenus, durus. Caetera, uti antea. Sumit solventia salina.

29. Maii, sumpto emetico, semel et pauca vomuit, ter deiecit. Nil emendatum.

30. Maii, lingua humida, biliosa: reliqua non levabantur. Hausto denuo a meridie emetico paucam amurcam vomuit, decies deiecit. Continuantur potiones solventes, salinae.

31. Maii, artus, praeterquam femur dextrum, iam non tument, aliquantulum mobiliores sunt: continuus sudor. Continuantur remedia salina. Os impurum. Omnia multum mitiora.

1. Iunii, ob oris amaritiam, et prementem dolorem ventriculi, et symptomatum priorum reliquias, hausit emeticum. Inde bina vomitio, et quinque secessus. Artus multo mobiliores mox a vomitu: lingua albida: sapor bonus: dolor levis, obtusus, artus per vices oberrans: multus sudor. Caetera emendata.

9. Iunii, protracto salinorum et potentius postea solventium usu, additis demum stomachicis, ex integro convaluit.

AEGER DECIMUS QUARTUS

Colica pituitoso-biliofa.

Colica.

Iuencula 24. annorum, laxioris compagis, et quae menstruas purgationes admodum copiosas, et per multos dies patitur, die 9. Aprilis, cum catamena per septem iam dies liberalissime fluxerat, subito, et absque nota causa, et persistente adhuc eodem menstrui sanguinis effluxu, valido totius abdominis dolore corripitur, quod sensim intumescit contractari penitus impatiens. Tussitabat ex stomacho, multum et assiduo dolente, sed plurimum sub ipsa tussi. Sputa pauca, glutinosa, et virescentia: pectus liberum.

Mollitudinem hypochondrii dextri dolor acutus tenuit, inspirando increscens. Decubitus in sinistrum latus difficilis, ob sensum ponderis circa praecordia quasi sinistrorsum labentis, et inspirationem prohibentis. Febris.

Cum extra Nosocomium decumberet, Medicum accersivit, qui enemate frequenti, emolliente fotu ad totum abdomen, venae sectionibus repetitis, et vesicantibus dolorem colicum compressit, eo tamen persistente, qui hypochondrium dextrum affecerat, et decubitu in levam difficili. Cardialgia assidua, et flavicans a pastu facies: artus quasi ab rheumate dolebant. Dedolatio: lingua post somnum flavo-virescens: oris amaror. Ita obambulans aegritudinem tulit.

9. Maii, redeuntibus denuo catamentis et copiosis, et diutius iam fluentibus, eadem ratione, uti mense praegresso, aegrotare, sed validius coepit. Remedia eadem, idem eventus, caedemque

inflaminati potius quam curati morbi reliquiae, attamen multo graviores. Accessit et crurum oedema.

9. Iunit, praegresso per bibuum cruento spuro, horripilationibus, et levi per vices dolore colico, rediere menstrua et plurima, et per multos dies. Catamenii demum cessantibus, aestuare coepit; ventriculus magnopere dolere, et inflari.

Die 17. Iunii, hausta largius cerevisia: dolor abdominis: iactitatio, et nox insomnis.

Altero die (18. Iun.) omnia graviora. Vesperi ad nos venit. Oris multa pituita, et amarities: lingua et habitus faciei, uti in biliosis: spirandi difficultas cum tussicula crebra valde, et ardore infimi sterni. Cruciatus in toto abdomine, inflato, tenso, immitis, ut manum contrectaturam vel a longe reformidarit. Calores: acutus hypochondrii dextri dolor, decubitusque in latus oppositum perquam molestus: Plurima anxietas praecordiorum, et lamenta. Pulsus fortis, plenus, naturali celerior.

Sanguinem detraxi ad uncias octo, laete rubentem, ubi coiverat: et emollientia ore atque alvo ingessi, et externo ventri adplicui, quin vel hilum levaretur.

19. Iunii, priora persistant, quibus vomiturtio, et difficilis, parvus, pituitosus, et paucissimae bilis vomitus suapte iungitur. Venter a quadriduo nil reddidit, utut enemate multiplici aut emollitus, aut irritatus. Haustum salinum revomuit cum vix ullo levamine. Vesperi, assumpta dimidia drachma radice ipecac. cum grano uno tartari emetici, copiosam pituitam vomuit, alvum oclies posuit, multum allevata.

20. Iunii, omnia multo mitiora.

24. Iunii, hucusque usa multis salinis, quae pituitam inciderent et incisam foras ducerent appetere coepit.

25. Iunii, aliquis hypochondrii dextri dolor, et abdomen tumidulum: emeticum: vomitus plurimae pituitae, et levamen. Sumit salina cum rheo, et amaricantibus.

30. Iunii, dentes sordidi, limo obducti: fauces multo tenaci muco refertae. Emeticum. Secesus, vomitus pituitosi cum aliquo levamine. Data postea sunt salina, rhabarbarina: amarescentia: frictions abdominis.

4. Iulii, ob oppressionem ad cardiacam, et linguam villosam sordidamque, denuo emetico propinato, facile et multo cum levamine pituitam vomuit, et deiecit. Subiuncta stomachica sunt cum sale ammoniaco. At, tertio post die, abdomen denuo dolere acerbè coepit, os ventriculi morde-ri, et pectore opprimi, sputaque ichthyocollam aemulancia copiose educere. Mox purgans ex manna, et multo sale medio, et tartari cremore per epicrasin exhibui.

Eodem remedio usa pluribus diebus est. Alvo multum et crebro quotidie fluente bene valuit: donec

Die 13. Iulii, ventre a biduo parcius red- dente, oris amarorem, et mucii redundantiam de novo quereretur, caetera pulchre se habens. Hinc assumpto emetico ingentem amarescentis pituitae copiam, pulstem potius dices, revomuit.

Iusulo rhei, salibus mediis, stomachicis amaris, ambulationibus, vino, et abdominis frictione vali- diori relapsibus cavebatur.

Circa finem eius mensis ad suos rediit sana, ventriculoque praecipuis et intestinis egregie va-

lentibus; et si maluissimam ut curam confirmatoriam diutius protraheret, et laxam antea corporis compagem corroboraret validius.

AEGER DECIMUS QUARTUS

Colica priori similis .

34. Annorum femina, novem prolium mater, saepius dolores colicos experitur, plerumque mitiores. Gustu catet longo tempore. Actu illi catamenia fluunt. Dolores abdominis .

Die 17. et 18. Iunii, dolore rheumatico artuum corripitur. Accedit acerbus totius abdominis cruciatus, per vices intolerabilis, scindens, ardens, contorquens. Amaror oris: fastidiosa, vomituriens, vomensque sponte, frequenter, pituitam ductilissimam, virescentem, amarescentem: alvo compressa: difficulter obambulat: non dormit: inques multa; lamenta.

20. et 21. Iunii, non vomit. Reliqua omnia deteriora sunt. Abdominis tumor, et intercurrentes crebrae horripilationes: calores modici: sudor, anxietas, et nox insomnis.

22. Iunii, huc venit. Lingua herbacei coloris: nigricans faciei flavedo: vomendi desiderium, et abdomen vel levissimae contrectationis impatientissimum, dolore per intervalla, et frequenter, mirum quantum exasperato: eiulatus: decubitus: supinus, et, ob dolores quocumque alio in situ atrociores, non mutandus. Plurima febris, plurima sitis. Lotium parcam, stranguriosum: Secessus nulli. Reliqua perstant.

Eo die, potiones salinae, et aqua multa copiosa dabantur. Insomnis.

23. Iunii, epoto emetico, multa mucosa, viridia, amara ore refudit: aliquoties detecit. Inde levamen non modicum, et rudioris etiam actus in epigastrio maior patientia. Mixtura salina: somni pauci.

24. Iunii, propinato vomitorio; hesternis similia vomuit, detecitque cum levamine evidentiori. Febris modica: facilius mictus: somni laudabiles, et, quodcumque in latus vellet, decumbendi facultas. Mixtura salina.

25. Iunii, alvo hodie denuo sponte cohibita, dolere abdomine, et febre, uti antea, coepit.

26. Iunii, hesternis iungitur cras amaror, et pituita.

Purgans ex manna, arcano duplicato, et cremore tartari, unam emasin bilioto pituitosam, et ternos secessus movit. At maior amarities: vomitatio crebra. Hinc a meridie denuo vomitorium exhibebatur. Inde, vespera noctaque, plurima pituitosa, aeruginosa revomit: secessus pauci. Insigniter allevata est. Somni exigui, et cum infomniis.

27. Iunii, alvo, ope mannae et salium mediorum acidorum frequentissime mota, sapor, abdomen, et lotii aliqua adhuc difficultas, et febris multum emendabantur. Somni laudabiles.

4. Iulii, hucusque manna et salibus ita usa est, ut alvus lubricissima fieret, et doloris in abdomine aliquam portionem singula dies auferret. Doluit enim quotidie et multo minus et multo rarius, et ne vix quidem. Febris a quatrduo ne vestigium: dormit.

Infuso rhabarbarino, elixirio nobis dicto *stomachico temperato*, et exiguis, sed frequenter repe-

ritis rhubarbari dosibus, vino, corporis exercitatione, ventrisque frictionibus, egregie et cito convaluit.

Utut intolerabilis ferme dolor aegram cruciaret, nunquam tamen narcoticis indigui, cum emeto cathartici spem nunquam falleret, et dolorem, subducta eiusdem causa, tolleret. Sic incendium restinguebamus, amoto quo alebatur nutrimento.

Nec curationem phlebotomia exordiebamur, cum illi obtingerent quibus sanguis redundarat, et id medelae genus nec bilem, nec pituitam exterminet, malorum originem. Sed et aegris nostris vis chymo et chylo poetica plus aequo elanguerat, ut idcirco phlebotomiae nulla fuerit utilitas reperta, elaterem nempe fibrarum iam nimis remissum enervantis magis.

Proderit venae sectio, quibus aut sanguis turget, ut genuinae simul inflammationis metus sit, aut quorum abdomini vera iam phlogosis insidet; sed huius generis non habuimus.

Aulum in id quammaxime intendi, ut dignoscerem accurate, verane hominem enteritis, an spuria, biliosaque teneat, an utrumque vitium iuncto Marte. Ea res gravissimi momenti nobis erat, et anfractuosa subinde indaginis. Et si enim et enteritis et colica biliosa perpulchre ab auctoribus rei medicae descripta fuerit, atque utraque ab se invicem exacte discriminata, tamen in ipsa Artis exercitatione alter morbus pro altero saepenumero imponit non novitatis tantum, sed et usu valentibus, et veteranis, at quanto cum aegrotantis discrimine! Quid enim, si inflammato forte abdomini emeto catharticum ingeras, ubi universo potius antiphlogistico apparatu opus fuerat? aut

Cautela in
doloribus colicis.

quid, si ventrem pravis succis turgidissimum, necio quibus et oleosis et mucilaginosus magis oneratus, materiemque repetitis venae sectionibus per universum corpus dispendes, et vitae pessumdes vim?

Horum probe gnari exquisitiori sollicitudine cavimus ne loco *antiphlogisticae* methodi *antibiliosae* adhibeamus, aut vice versa.

Hinc sedulo inquisivimus an aeger saepius alias doloribus colicis laborarit, alvo praecipue tardiori facta, aut commisso diaetetico vitio, assumptis carnibus pinguioribus, durioribus, fumo et sale duratis, lacte, caseo, etc. An, ante morbum praesentem, ex febre quadam intermittente aut remittente aegrotarit, neglecta, cortice Peruviano intempestive suppressa, aut non protracta post morbum biliosum confirmatoria cura?

Sed et anni tempus, et morbi congeneres et signa illuviei in systemate gastrico aliunde iam nota, et alia quaedam, quae usu disci, sed verbis exprimi nequeunt, nobis tutam morbi diagnosis suppeditarunt.

Urinae difficili, stranguriae, ischuriaeve hunc morbum non raro comitanti, nec oleum, nec ullae mucilagines, nec diuretica quaecunque medentur, sed emetocatharsis, et fluens alvus. Id cum mea, tum aliorum observationibus edoctus assero.

Vomitus spontaneos, difficiles, non levantes, creberrimos, iugis aquae mulsae salitaeque potus, et subiuncta emetocatharsis certo, et cum emolumento stitit.

AEGFR DECIMUS SEXTUS.

Febris aestiva dysenterica.

Dysenteria.

20. annos nata iuvenula, sana antea, die 9. Iulii oris amarorem, sitim multam, et dolores abdominis incerta periodo recurrentes querebatur. Vagi horrores: dedolatio magna: alvus frequens, parca, cruenta, tenesmodes.

10. 11. 12. Iul. lingua retorrída: omnia multo deteriora.

13. ad Nosocomium venit. Cephalalgia ingens: amaror: lingua ardiſſima, contracta, lignea. Ruina virium gravis. Alvo prodierunt porracea, spumosa, mucosa, parca, sed frequentissime, ac ferme continenter. Tenesmi assidui, torminosi. Cutis totius corporis sicciſſima, imperſpirabilis, rugosa, anserina. Pulsus accelerati, tenues. Decoctum hordei cum roob ribium et pulpa prunorum copiose hausit.

14. Iul. hausta mane solutione tartari emetici multam amarescentem pituitam revomuit. Seceſſus assidui: mitiora tormina: tenesmus levior: caetera eadem. Peracta emesi, omni bihorio drachmam dimidiam pulveris radice arnicæ absumsit. Decoctum repetitum.

Ut humorum impetus ab alvo avertatur, repurgato prius ventriculo et intestinis, vesicans omni alterno die applicuimus, alvum resiccare, cutim humectare, pituitosa incidere, et expedire infarctus minorum vasorum natum. Nullam supurationem excitavimus, sed plagas cantharidibus sollicitas siccavimus, epidermide relicta. Rarior inde delectio, et consistentior; verum

Die 20. denno impurissima lingua, sed humida: thoracis totius ardor, et vomituritio. Emeto-catharticum. Modica flavaque vomuit, deiecitque: levatae thoracis molestiae. Posthac omni bihorio drachma pulveris radicis arnicae, et vesperi duo scrupuli theriacae Andromachi exhibebantur. Lingua praerubra, glutinosa.

Inde ad 30. usque Iulii, primo omni bihorio, dein qualibet quarta hora pulvis propinabatur, ex drachma radicis arnicae et granis sex radicis angelicae compositus, sumto hotis vespertinis paregotico.

Hac methodo deliniri morbus quotidie magis magisque coepit, ut prima Augusti, res in integrum denno fuerint restitutae.

Tenesmus omnium ultimo valedixit.

Ab eo tempore, vino, amaricantibus, et idoneis alimentis, corporisve exercitatione, enervatam ventriculi vim exacui.

Huius anni aestatem multae rariores dysenteriae, quam illam elapsi macularunt. Ea quid discriminis inter eam anni praeteriti, atque hanc horam observarim.

Hac aestate dysenterici multo pauciores fuisse, sed qui ex ea aegritudine decubuerunt, pessime habuerant, colluctabantur diutius, vix tandem eluctati. Linguae porrigebant assas, lineas, scabras, diffusas, praerubras, nitide glabras. Saburram revomuerant mole non conspicuam, sed tenacem, ductilem, pituitosam, amarescentem, non multam. Miaus prompte hoc anno levabantur ab emeto-catharsi, et alvus dysenterica nonnisi tarde et potenter roborantium remediorum vi reprimebatur. Saepe etiam nimios secessus, morbo in longum protracto, narcoticis suspendimus, ne intesti-

Discrimen
inter dysen-
terias huius
(1777.) et il-
las anni praeteriti.

na diuturnitate mali consuetudinem contrahant diarrhoeicam, atque ipsa (intestina) remedia corroborantia citius per inferiores dimittant, quam salutarem eorundem virtutem experiantur.

At vero, prioris anni Aestate, fomes dysentericus et spectabilioris copiae fuit, et multo mobilior fluidiorque, aeruginosus, porraceus, vitellinus, nigricans, quive ita sua sede totus quantus dimoveri atque exterminari emeto cathartico poterat, ut nullo remedio, seu narcotico, seu roborante, quietem conciliare intestinis aut robur debuerimus.

Caeterum, utut exigua hoc anno dysenteria provinciam sortita sit, tamen illa prae aliis locis e gastula invisit, et captivorum non paucis lethum tulit.

Credo id ideo contigisse, quod morbus ibi corpora nancisceretur non exercitata, desidia, quae ve almae Aestatis muneribus nunquam vescuntur, fructibus inquam horaeis; hinc acrem in abdomine materiem colligi pronum est, quae morbum committat dysentericum.

Dysenteria
frequentior,
et lethalior
inter captivos.

Nunc pauca commemorabo, quae me huius aestatis dysenteria docuit.

Alvum ordiente morbo creberrime motam vidi, at quavis vice ita parcam, ut, si omnia intra nycthemeram ventre reddita excipulo collegeras, ne iustam quidem faecum copiam, quae, unico solum secessu, homini alias sane prodire solet, obtinueris. Id etiam multoties adverti, post plurium dierum dysentericas deiectiones, tandem excludi dura, adusta, antiqua, caprilla stercora. Hinc necessitas comprobatur, in huiusce generis dysentericis, sub morbi exordium duratas faeces molliendi, movendi loco, atque eliminandi remediis manatis, tamarindis, salibus mitioribus, et

Observationes
quaedam
circa dysenteriam.

tandem emetico-catharsi. Adparet etiam quanto in errore versentur, qui adeo nullas evacuationes instituunt, ut illico potius ad opium recurrant; quae praxi quae alia perniciosior esse possit haud video. Hos sola secessuum frequentia, omnem saepe patientiam superans, terrefacit, falsaque opinio tenet, eos nempe qui *frequentissime* deliciunt, delicere etiam *quamplurima*.

Usus opii in
dysenteria.

De morbi exordio loquor, et evacuationibus per artem nondum factis, ubi opio locum nullatenus esse fidenter assero, etsi morbo iam declinante, et, dysenteria in diarrhoeam conversa, utile esse paregoricum queat quin etiam necessarium, si modo roborantia remedia atque invigorantia primas habeant.

et adstringentium.

De adstringentibus ita edoctus sum, ea morbo inchoanti haud convenire, sed reiecta prius, quae praecordiis inhaeserat, vetusta atque acri foete, et languidissimis intestinis assumta mox profundentibus, diuque et cum virium iactura gravi, medicari potenter roborando posse.

Item emollientium.

Tormina in recenti aegritudine, dysuriam, ischuriamque, qui mucilaginosi delinire solum studerit, nil agit. Spasmi dolorifici demitigari haud solent, prius quam emetico-catharticum irritantem stimulum excusserit.

AEGER DECIMUS SEPTIMUS.

Febris continua remittens pituitosæ biliosa, cum exacerbatione quotidiana paroxysmum hystericum imitante.

28. annorum coelebs femina, mensuris usæ regularibus, fluorem album a sexennio patitur, asfiduum ferme, benignum initio, at tractu temporis acrem, virentemque ex flavo, caeteroquin sana.

Febris quotidiana remittens sub larva paroxysmi hysterici.

Die 19. et 20. Iulii catamenia copiosa fluxerunt.

21. Iul. prandens, animo linquttur, voce destituitur: sistuntur menstrua. Horripillationes dein vagæ vagis caloribus remixtæ, tractiones artuum omnium dolorificæ, et sterni dolor accesserunt. Somnus ea nocte.

22. Iul. mane bene. Sale amaro septies purgatur. Meridie frigere pedes præter modum coeperunt, frigore sensim superiora petente, et per corpus diffuso. Deliquium. Mox dolor lancinans artus primo inferiores, dein dorsum, scapulas, pectus, et brachia pervasit. Dispnoea: tenemus ad matulam: urina multa crystallina: sudor largus, frigidus. Vesperi et noctu bene: dormivit.

23. mane, nescio cuius suasu, vena in pede secta est. Sub meridiem paroxysmus hesternò similis: nox bona.

24. hausto sale, amara multa biliosaque purgabantur. Paroxysmus serius, et circa septimam primum vespertinam advenit, eorundem, ut antea, symptomatum satellitio cinctus. Post mediam noctem quies et somnus.

25. Jul. mane, dedolata surgit, iterum decumbit. Hora secunda pomeridiana exacerbatio consueta in multam usque noctem protracta.

26. mane ab hora septima ad decimam usque, paroxysmus idem cum strangulatorio faucium dolore. A meridie secta vena est, et iterum quadrihorio post, non scio quo suadente. Sanguinem fuisse corio inflammatorio contactum aegra asserbat. Tota die frigit plurimum, et decubuit, ad noctem recaluit.

27. Jul. exacerbatio mane, uti pridie: noctu somnus. Hucusque cortice Peruviano usam fuisse aegram ex eiusdem narratione collegi.

28. Ad Nosocomium venit. Hora decima matutina, levis admodum paroxysmus. Caput extra tempus exacerbationis grave. Sapor oris foetidus, amarescens: fauces muco refertae. Lingua immunda, biliosa. Dedolatio. Pulsus fortis, plenus, vibrans, et naturali ferme celeritate. Aqua mulsa, salita. Vespera sera emeticum. Vomuit pituitosa multa, cum paucis biliosis. Nox bona.

29. Jul. mane bene se habuit. A meridie, levicula accessio, non diuturna. Aqua mulsa, salita, adiecto sale ammoniaco.

30. os valde glutinosum, lingua et muco et bile conspurcata. Emeticum. Vomuit glutinosa. Paroxysmus nullus.

31. Jul. bene. Nulla accessio. Potus multus, salitus cum sale ammoniaco, et infuso decoctum radicis arnicae.

1. Augusti, circa meridiem, paroxysmi per horae quadrantem levissima accessio: reliqua bona. Medicamenta hesternae continuat.

2. Aug. omnia bona. Eadem remedia.

3. Circa meridiem, loco paroxysmi, frigus leve et transitorium, sine colore, sine sudore.

Ex hoc tempore nil amplius alieni a sanitate deprehendimus, et confirmato per amarificantium ventriculo et intestinis, sana per omnia fuit.

12. Aug. ad suos rediit.

In curando hoc morbo, qui peculiari ratione attinere ad nervos affectos videbatur, eos ego medendi canones secutus sum, quos ex innumeris, iisque quammaxime abs se invicem diversis nervorum, ut appellant, morbis, aut lectione acceptis, aut ipsa praxi, proprios in usus confeci.

Regulae in
sanandis ner-
vosus morbis.

Ubiunque adverteram morbum convulsivi quid habere, vim quidem irritabilem, quae fibris muscularibus inhaeret, quodam in presentiarum excessu peccare existimabam, eamque vividorem ac par est esse, et stimulo obedire non suo, aut si etiam suo, attamen ab eodem nimium irritabiles fibras iusto potentius sollicitari, et in motus agi aut violentiores, aut alienos.

Qui curationis initium a roborandis, aut fopendis, aut stupefaciendis, aut relaxandis, ut varii varie loqui amant, nervis faciunt, et ad amarum sibi nervinum remedium recurrunt, nec ii quam longissime aberrant a morborum nervosorum practica cognitione!

Hinc omnem operam ea in re consumendam arbitrabar, ut, *quis stimulus* fibras irriter, motuumque anomalis causet, et quo potius loco is sit, quae ratione auferendus, investigam.

Exterminato enim seditiois auctore, quidquid antea turbarum nervos commoverat, totum suapte iam conquiescit, aut facili modo, atque ipso tempore demittitur.

Non unius generis stimulum vidi systematis nervi turbatorem: varius is esse solet, variaque in sede locatus.

Cum omnis ferme nervosorum morborum curatio in auferendo hoc stimulo tam vario consistat, ratio patet, cur *eadem* nervorum affectio in diversis hominibus non *eandem* saepenumero sanationem admittat, sed in aliis aliam, et subinde oppositam, ut, quae alteri prosint evidenter, alterum laedant indubitato. Nempe effectus *apparenter eosdem* non *eadem* ubique causa gignit.

Pauca in hanc sententiam exempla recensebo.

Tribus abhinc annis puellam biennem sanavi per vices graviter convulsam, atque extra convulsionum tempora liventem facie, tussiculosam, et cum sono strepente respirantem. Cum minutulas et pinguedine obvolutas venulas, qui vocabatur Chirurgus phlebotomo assequi haud posset, hirudinibus applicatis sanguinem eduximus. Convelli et vivere mox desit et, paucos intra dies, etiam tussitare et sonore respirare.

En hic stimulum nervos irritantem, sanguinis nimiam redundantiam intra thoracem praecipue, et humorum circumeuntium quandam quasi, ob eorundem turgescentiam, strangulatam!

Ad aliam postea sexennem puellam vocabar, insultibus epilepticis a biduo correptam aliquoties, et latere more pleuritico dolentem. Missus semel et iterato e brachio sanguis corio phlogistico tectus, atque alia remedia inflammatoriae pleuritidis dicata, mox convulsionem, dein et ipsam morbum sustulerunt.

En iterum, quis stimulus fuerit nervis applicatus, thoracis videlicet phlogosis! En remedium nervinum in simplici antiphlogistica methodo receptum!

Feminam novi hystericotaten, desidiosam, opipare viventem, et bonis succis submersam, Quaecunque nervis opitulari dicuntur, incassum et cum aegritudinis incremento adhibuit. Inverso consilio venam secuit, et aliquid lautitiarum subtrahere sibi ausa est, et iners pondus corporis commovere. Tolerabilius inde habuit multo, atque melius habitura, si vitae rationem inire licuisset necessitatibus naturae adcuratius respondentem.

Aliam biliosissimam feminam, et ferme ictericia a pueris facie, vertiginosam, morsu oris ventriculi, ructibus rancidis, globo hystericico, lei-pothymiis multum vexatam, urinas mingentem crystallinas saepe numero spasticasque, leviter artubus non raro convulsam, remedia salina, ace-scentia, alvum blande ducentia, mirum inveniunt. Cacoehylia rancida et systematis biliferi infarctus; multorum aliorum symptomatum, et motuum praecipue irregularium causa fuit. Nervina hic fuerant, quae solverunt, inciderant, immutarunt, et alvum alias morosam expediverunt.

Nuperrime iuvenem e Nosocomio dimisi ab epilepsia, qua ab aliquot iam annis, et hoc ultimo frequentius validiusque prehendebatur, liberatum. Multa incassum tentata, cum stimuli et naturam et sedem ignoraremus, donec eundem in systemate gastrico repertum, vomitoriis repetitis eleceramus. Inde nervorum quies, et nulla a longo iam tempore foedissimi mali reversio. Ventriculum apertis remediis, rhabarbarinis, amaricantibus etc. diuturno tempore praemunire annitebamur, ne is novam materiem pituitosam, et quasi pultaceam, cuius ingentem quantitatem vomendo reiecit, nervos certa quidem, attamen inexplicabili ratione in motus epilepticos concitantem, in posterum generet.

Spasmmum ventriculi gravem in viro robusto plenoque, et quotidie per multos annos a pastu maxime recurrentem, quem spirituosâ, amarican-tia, nervina, chalybeata multo ferociorem effecerunt, strictiori diaeta, et abstinentia a vino, ac calefacientibus quibusvis, et sanguinis missione largiori instar iacantamenti consopivi. Nec id incommodi posthac rediit, etsi homo vino denuo uteretur, parciore quidem et aquas comixto.

Pistoris historiam habeo alia occasione curatius enarrandam, qui superata maligna f. bre in hydropeum incidit intercutem. Variam ipsâ medicinam et diuturnam, sed inefficacem feci, nec tamen in peius ruere, nec frangi vires magis videbantur. Appetit, obambulavit, et aegritudinem, rebellem licet, facile tulit.

Scrotum et penis mirum tuebant tumore vago, saepe evanido, et mox recurrente. Cum alvum fluidissimam redderem, ex improviseo validissimo tremore totus, et per aliquot horas, concutitur, dein convellitur epileptice; tantem stertose, mentis impos, tardissime respirans, et sublimi pulsu per intervalla dire convulsus cubat, nec acerrimos stimulos sentiens. Maxillae tetanus.

Raso capiti cucupham ex emplastro vesicante confectam, nuchae simul et artubus alia vesicantia adplicui. Cum loca vesicantibus erosa plurimo sero madere incoeperant, convulsiones desiere, et mens rediit, tandem et perfecta sanitas.

Hic nervos stimulari ab acri sero, ad encephalon ex improviseo recurrente, existimabam, quo vesicantibus evocato, motus epileptici componebantur. Vim ergo nervinam hocce in casu cantharides exerebant.

Symptomata morborum, *nervosa* dicta, non

tam ex facili nobis imposuerunt, ut statim ad eam remediorum classem confugeremus, quam per eminentiam *nervinam* appellant. Vix ullum remedium est, quod non aliquando nobis *nervinum* fuerit.

Ablatis aut retusis nervorum sicculis, morbus ut plurimum suapte silet, nisi is forte irritabilitatis excessus fuerit, eaque inducta nervis consuetudo, ut, remotis licet omnibus stimulantibus causis, nervosa affectio nihilominus recurrat. Tunc vero nimium irritabiles nervos cortex Peruvianus emendat, et ipsum tempus desuefaciat.

Ubi febrium intermittentium, correcta licet aut sublata causa, exacerbatio, *ob consuetudinem*, et characterem impressum, nihilominus redit, cortex peruvianus specificè prodest, idque legitimum exhibendi huius remedii tempus est, nisi forte, non expectata matarizæ febrilis correctione aut eliminatione, ob periculosam quoddam symptoma, maturius suffocari febris debeat.

In ea aegra, cuius historiam retuli, quæ causa omni alterno potissimum die nerveum systema conturbarit, adhibita medendi methodus docet.

AEGER DECIMUS. OCTAVUS.

Febris aestiva cum exanthemate miliari.

Puella 11. annorum, antea semper sana, 1. Febrilis miliaris. Iulii mane evigilans dolorem anginosum, et impeditam deglutitionem queritur. Horrores, calores, alternatim, frequenter. Cephalalgia, et os amarum: non appetit: decumbit.

Die 2. et 3., aestus assidui: graviora omnia.

Die 4., lingua praerubra, praecalida: fauces praerubrae: dolentes absque tumore: spiratio crebra: dedolatio: calor multus: sitis nulla. Facies pone nares et labiorum concursam flavescens, genis intensius rubentibus: oculi humidiores. Eruptio miliariformis in brachiis frequens, alba. Venter a biduo clausus. Febris: amaror oris. Data eo die sunt multa solventia salina: vesperi vomituritio: emeticum. Vomuit amara, foetentia: pituitosa: quater deiecit. Cephalalgia minor: urina sanorum: dormivit.

Die 5., os non amplius amarum: lingua glutinosa, minus calida: facies pallidior: nullus faucium dolor, et deglutitio bona: Urinae parcissimae, frequentes, sanis similes. Eruptio miliaris perstat. Calet, sitit. Alvus ter mota est. Stillicidium narium.

Die 6., mane, exhibito vomitorio, amarescentem pituitam vomuit: deiecit: allevata est. Nulla Cephalalgia: febris pauca: vesiculae miliares paucae: squamulae multae.

Die 7., nulla febris. Miliaria in furfures abierunt.

Ab ultimo vomitu salinis remediis, dein et sibio diaphoretico non abluto, et demum amarificantibus usa convaluit.

Die 16. Jul., sana domum repetiit.

Plures hoc anno sanavimus, verno maxime et aestivo tempore, qui miliaribus conspersi ad nos venerunt, quorum historias, utpote superius recensitae simillimas, non referam. Quae ea de febre me attenta observatio docuit, paucis complectar.

Febrim miliarem a materie generari pituitosa potissimum, cum intra vias primas collecta, tum

ultra easdem transmigrante, multa demonstrarunt, sed lingua quam maxime, aut glutinosa, aut glabra, et vomitiones pituitosae, allevantes, sive spontaneae eae fuerint, sive arte excitatae.

Hinc *febris pituitosa* salutari merebatur, eaque *gastrica*, si mali scaturiginem spectaveramus.

Plerique, quos *febris pituitosa*, vel cum eruptione miliari vel absque eadem, tenebat, dolores artuum quasi rheumaticos querebantur, vesperi maxime nocturne graviores, sub auroram delinitos multum, et interdium nullos vel perquam leves.

Mensibus vernis, plures mihi feminae obtigerunt hoc genere *rheumatisi pituitosi*, vel *febris pituitosae cum rheumate nocturno* graviore affectae, quae ob morbi lenitatem, diurnitatem, et constantem nocturnam exacerbationem, ex febricula potius venerea aegrotare credi poterant. At constitit tum ex aliis, cum et praecipue ex medendi ratione fortunata, eam esse *febris pituitosae* indolem, ut interdium mitius afficiat, et noctes doloribus infestet constantiori lege id temporis exacerbatis, quam rheuma syphiliticum soleat.

Rheuma hoc pituitosum brachia et maxime femoris carnes excruciat. Fuere quibus et lumbi et alterutrum faciei latus doluerunt.

Febris pituitosa, sive miliaribus stipata, sive iis caruerit, peculiari ratione emetici indiguit, seu potius emeto-cathartici: iisque saepius repetitis; agebat enim id genus remedium non solummodo evacuando, sed et potenter resolvendo. Temporibus inter emeto-catharses mediis solventia profuerunt ex taraxaci radice et consimilibus, salia media, et antimonii praeparata.

In febre miliari, scarlatina, petechiali, bilio-

Febris miliaris quaedam proprietates, et medendi ratio.

sa, putrida, maligna, emeticum exhibui, iteravi, non solum ubi oris amaror et signa notiora pravarum sordium in ventriculo et intestinis id exigebant, sed etiam ubi lingua glabra, multum glutinosa, vel vero sicca et quasi tosta fuerat, aut veluti arborum cortice obducta, aut linguam bovillam fumatam salitamque referens, aut pilis quasi aridis erectisque hirta. Nil tam cito linguam emendabat humectabatque, quam emeticum.

Aestus ingens, et cephalalgia ad tempora, ad frontem, in ipso veluti orbitarum ocularium fundo intolerabilis, delirium imminens, vel etiam praesens, si quando eiusmodi symptomata febrim comitaretur, emeto catharsi aut emendata fuerant, aut valdopere et cito delinita.

Mentem multo frequentius a vitio gastrico turbatam vidi, quam a sanguine ut alia alibi existente causa.

De vesicantibus ita me multa observatio docuit, ea convenire in eo morbi miliaris stadio, ubi primae viae fuerint sufficienter repurgatae, et ubi nulla amplius ad eandem morbificae materiae revulsio ope emeto-catharson fieri potest, utpote longius dilapsae.

Rebus sic stantibus, vesicans ubicunque fuerat commodius visum adplicui, et plagem, eodem remoto, denuo resiccavi. Ita vel singulis, vel alternis diebus aliud vesicatorium admovi. Hac methodo lentor omnis, et vasculorum infarctus solvabatur, diaphoresi, quae commorente intra praecordia impura illuvie verbum efferasset, nunc summe proficua et tristes aegritudinis reliquias praecavente.

Salutarem vesicantium opam tunc maxime

experiebar, ubi febris deferbuerat, at indomabilis adhuc circa articulos dolor restitaret, noctu gravior.

Febres quaecunque originis gastricae sanguinis missionem *per se* non exigebant. At quando et quantum, et cur detrahere subinde sanguinem in hac februm specie necessum sit, alibi dicam.

Cortica Peruviano in febre *pituitosa* rarissime usus sum, utut sint, fuerintque, qui eundem hinc primas tenere arbitrentur, idque expertundo, ut affirmant, multoties docti. Credo me quoque Peruviani remedii laudes fuisse hinc cantaturum, si agrorum vires intempestivis phlebotomis antea convulsissem. Eo enim in casu, dehiscens et iam iam ruiturum aedificium subinde cortex sustentat, unicum propemodum fulcrum, at impar saepe.

Ubi morbus intermittere coepit, quod purgationes arte factas subinde feliciter evenit, aut ubi in laticem vitalem, priusquam ad nos veniretur, iam latius erat peccatum, corticem Peruvianum ambobus utique brachiis complectebamur.

Subinde nares sanguinem stillabant, uti etiam huic aegrae contigit. Non inde necessariam phlebotomiam existimabam. Non facile a symptomate quodam nos essentiali me seduci patior, ut idcirco agendam omittam, aut aliud agam quid, quod morbi principis notioni adaequatae non respondeat.

Febres miliares anginosa affectione stipari, cum nullo aut exiguo faucium tumore, et fauces aphtis conspergere, saepius solebant. Aphthae hac primo pustulas referebant miliares, his simillimas quae externam corporis superficiem obsidebant. At ubi hae in furfures abierunt et squamulas, il-

Aphthae.

lae ulcerari coeperunt, ut rotidem discreta et al-
bicantia ulcuscula exhiberent, quae rarius in ma-
ius ulcus confluerunt.

pustulosae, et
ulcerosae.

Hinc duplicem formam aphtarum vidimus,
pustulosam primo, dein *ulcerosam*. At neminem ha-
buimus, quem aphtae gravius multarint.

Fauces dolentes initio hordei decocto, cui
salis ammoniaci quid et mel rosatum miscebatur,
elui curabamus, qua re multum pituitae fuit cum
emolumento prolicitum. Ubi pustulae in ulcuscula
subfederant, salviae infuso, cum roob dianocum
et spiritu salis acido, malum cohibuimus, sana-
vimus.

Erant, qui eadem prorsus ratione febricita-
bant, qua ii, quibus corpus pustulis miliaribus ef-
floruit, angina aequae et aphthis affecti, at absque
exanthemate per reliquum corpus miliari.

Aphtharum
genesis, et af-
fnitas.

Materiem aphthosam, et miliarem eandem ef-
se indicabam; et quod faucium miliaria facile ul-
cerentur, id loco eorundem natali deberi, calido
humidoque.

Nemo fuit, cui miliaria primum in Nosoco-
mio eruperint, fomite, arbitror, miliari evacuan-
tibus subducto.

Puerperae nostrae, utut prae aliis febre po-
pulari ferirentur, quam miliare exanthema saepe-
numero comitari aliunde novimus, ab hisce efflo-
rescentiis omnes immunes persisterunt, cum mor-
bi initiis a nobis fuerit sollicite cautum, et febris
suis in incunabulis, vacuato puerperarum abdomi-
ne, repente ac quasi rescissa cervice, enecta.

Cum *Hamiltonio* observavi, imbecillam cor-
poris constitutionem, et evacuationibus maxime
sanguines fractam, huic morbo prae aliis patere.
Feminas, easque debiliores, viduas pauperrimas,

et supra florem aetatis, nec iam fecundas, febrim miliari correptas multo plures vidi quam mares, hosque inter, nonnisi pueritia vix egressos, laxos, et orphanos, et victu farctos duro, ac farinaceo.

Post ieiunium vernum ab Ecclesia Romana praeceptum, uberiolem febrim miliarium provenitum experiebar, sive ea Veris ipsius ratio sit, ut huic morbo praepremis faveat, sive victus eo tempore crudioris ex caseo maxime et farinaceis, inter pauperes potissimum, seu utriusque.

Contagio, quo alter alterum afflet, febrim nostram miliarem caruisse, caruisse eodem etiam illam quam alii viderunt et descripserunt, etsi contagiorum assertores, fidenter aio. Cur enim miliarem febrim contagiosam appellem? num quod eodem tempore eo morbo plures corripiantur? at et pleuritis eadem saepe tempestate multo plures proruit, non contagiosa, etsi popularis. Nec Medici, Chirurghi, aegrorum custodes, nec ipsi proxime accumbentes, apud nos miliare contagium hausere.

Miror certe, clarissimos viros, qui in magno miliaris morbi gradu *alvum egerere biliosa, foetidissima, alvum in secunda morbi periodo cum emolumento fluere, vias primas materiem in febra continere pravam, eaque educita, morbum ipsum sanari observando didicerint, nihilominus, hisce vitiis manifestis non contentos, notionem morbi in ignoto quodam et contagioso miasmate quaerere.*

Mirati quoque illos subit, qui *sanguinariam* medendi methodum ei morbo opponunt, quem, etsi ex ventriculo et intestinis ortum haud dicant, tamen ita describunt, ut ignorare eiusdem inbolem genesinque rerum peritior non possit.

Bottalliana haec methodus haud multo minus discriminis habet, ac illa altera medendi ratio, quae febrile incendium affuso oleo et lignis alit.

Dum vitant fulti visia, in contraria currunt.

Utinam utraque haec medicatio, et *sanguinaria* et *calesfaciens*, aptiores in usus reservaretur!

Equidem methodi quaedam therapeuticae stant, que caduntque, prout fama celebrati cuiusdam viri, sub cuius vexillo militant, aut viget, aut cadit. Verum plerumque id infortunii accidit, ut delusa Medicorum cohors haud prius respiciat a methodo illa curandi epidemica, nisi postquam haec

Πολλὰς ἰψιδίμους ψυχὰς αἶδε προΐαψεν. (*)

AEGER DECIMUS NONUS,

Febris aestiva cum exanthemate scarlatino, et miliari.

Febris scarlatinosa una cum miliari-
bus.

Iuvenis 16. annorum, sartor, sub finem aetatis horruit, aestuavit, et ingesta vomuit. Doluere paulo post fauces. Laboriosa deglutitio.

Die 2., omnia uti pridie. Colluvies mucosa faucium ingens.

Die 3., peius habuit. Aestus magni. Vomuit mucosa: amarescentia, multa: noctu efflorescentiae scarlatinae, et pustulae paucae, miliares, rubrae.

(*) Multas praestantes animas Acherontis ad horas

Præcipites dedit ante diem. *Homer. Iliad. v. 3.*

Cum, die 4., nos accederet, haustus salini, et aqua multa exhibita. Vespero emeto catharticum: vomuit pituitam amaram.

Die 5., porus salini, mulsi: vesperi emeto catharsi. Vomitiones pituitosae, amarae: secessus. Exigua febris; callescens rubedo: furfures. Fauces ulcusculis obseffas eluimus infuso salviae, cui roob dianucum, et spiritus falis acidus iungebatur.

Die 6., vix febricula. Potus salini continuatur, et gargarisma.

Nulla postea febris observabatur. Amaricantia aut salinis maritata, aut sola, paucos intra dies vires firmarunt.

A E G E R V I G E S I M U S .

Febris aestiva cum erysipelate.

Sub exordium Autumni, faber ferrarius ad Febris erysipelatosa. Nofocomium venit, a sex, ut aiebat, diebus plus aequo calens, et leviculo subinde horrore perstrictus, lassus, nauseabundus, et *astroç*. Gena sinistra, et hypopium tumuit, doluitque erysipelate. Cervix prae dolore immobilis: os amarum: lingua mucosa, flava, villosa.

Solventibus salinis, et oxymelle multo, deum emeto catharsi usus pituitam copiosam amarum vomitione refudit deiecitque, mox allevatus. Alvo liquidiore crebrioreque persistente, brevi convaluit.

Ipsi loco dolenti nil remediorum admovimus.

Ex hae aliisque, quas referre supervacaneum puto, erysipelatis historiis, et origo eius morbi et medendi eidem modus patet.

Pars II.

H

AEGER VIGESIMUS PRIMUS.

Febris aestiva cum anthrace.

Anthrax.

Eodem tempore quo prior, alius nostram opem implorat 24 annorum rusticus.

Ante 14. dies repente brachium dextrum intumuit, doluitque quasi ex rheumatismo. Insignior et tumor dolorque cum magna duritie haud procul a loco subaxillari. Tumoris eius medium pustula occupavit, lenticularis, rubra, quae mox nigrescere, ulcerari, atque ampliari coepit, vicino ambitu indurato, dolentissimoque. Febriebat, sed leviter, et obambulans. Facies, habitus, lingua biliosorum, quemadmodum etiam gustus, potissimum cum e lecto surgebat.

Febris, cum Nosocomium ingrederetur, iam deserbuit, atque se ipsam, utpote inde ab initio suapte natura lenior, confecit. Hinc sale medio et oxymelle relapsui potius quam morbo prospectum. Carbunculus tardius sanabatur.

Menibus Julio et Augusto, aliquot ad Nosocomium venire, quibus alicubi carbo enascebatur; febricitabant, quasi ex aestiva febre, sed medioeriter.

Cum erecto esse corpore poterant, et laboribus fungi domesticis ac levioribus per aegritudinem liceret, in Nosocomio non manserunt, sed quotidie ad nos reversis deligatio facta est, remediaque quae e re esse videbantur suam quivis domum reportarunt. Quosdam ab omni immunes febre dixisses, non ab omni tamen dispositione febriculosa.

Carbunculos aliis anni temporibus non observavimus, quive per aestatem occurrebant, eiusdem esse originis; sed genii mitioris videbantur ac illi fuerant, quos Craone, Thessaliae urbe, eadem anni parte visos Hippocrates memorat, *pluvia per magnos aestus affatim et continenter cadente, ventis maxime ab austro spirantibus* (*).

A EGER VIGESIMUS. SECUNDUS.

Febris aestiva cum tussi convulsiva.

Puella 5. annorum, nondum variolas nec morbillos passa, at ante annum ex vermibus curata, pane multo, sequioris notae, aliisque farinaceis quibus maxime delectabatur, ferme unice vescebatur.

Tussis convulsiva.

Sub finem Maii tussi corripiebatur, ut plurimum sicca, in dies validiori. Tussitabat livente facie, et artubus convulsa, et propemodum suffocata inter repetitas, diuque protractas expirationes; insequente tarda, difficili, sonora, clamorosa inspiratione. Sub finem paroxysmi nunquam vomuit, nec aliis temporibus. Fabricula: anorexia: nauseabunda.

Exacta altera septimana, tussis humectari coepit, sputave prodire pituitosa, tenacia, non pauca. Haustu emetico multa biliosa, aeruginosa, pituitosa ore atque alvo reddidit. Plurimum levaminis: tussis pauca, non convulsiva: nulla febris.

Post biduum neglectis et apta diaeta et ulte-

H 2

(*) Inicio 2., epid.

riori remediorum usu, recrudescere omnia: tussitare incertis vicibus interdium, noctu, frequenter, et convulsivè: sputare cruenta, pituitosa, puris aemula, multa, et mediocriter febrile.

Die 10. Iulii, nostrae curae commissa est. Tussim mox adfuturam praenunciabat molestus oris ventriculi sensus, tussim ipsam antecedere solitus, et comitari. Macies: alvus rara duraque: noctu, et inter dormiendum largus sudor in collo, fronte, et ad claviculas: respiratio fervens, quasi bulliente aqua: nullus ullibi in thorace dolor.

Per biduum ventrem sollicitavimus salinis remediis, manna, et enematibus. Mox respiratio strepere desit, et tussis rarior mitiorque fieri, caeteris non emendatis.

Cum sudoribus et macie consumeretur, remediis tonicis opus esse arbitrabamur, sed stomacho amicis, quaeve alvum, immorigeram alias, expedirent, utpote regiam quasi viam illuviei abdominis accipiendae exturbandaeque.

Hinc corticis Peruviani decoctum salibus medicis et manna stimulatam *parce* quidem, ne copia ipsa perefficacis alias remedii ventriculum offendat, sed *frequenter* bibendum dedimus.

Die 17. Iulii, tussis rara admodum, non convulsiva. Respirat absque strepitu: non sudat: pauca sputat, et raris subinde lineolis cruentis tincta. Appetit.

27. Iul. cum tussis consopiretur, ita ut rarissime, et minime laboriose, nec mote convulsivo tussitaret, noctes essent tranquillae, sputa proferret rara, et solum mucosa; cumque victum largiorem, quam a deiecto ferri ventriculo posse existimabam, intempestivius flagitaret, mater puel-

lae, in seculis nobis, multa farinacea, et butyracea
 alimenta attulit: inde omnia recruderunt.

Cognito eo errore diaetetico, cum mater con-
 venire filiolum prohiberetur, eam illa, nolentibus
 nobis, domum reduxit, austeras nostrae methodi
 pertaesam.

Nihilominus vel ex hisce adparet, qui rei
 eventus fuisset, si curam licuisset, quemadmodum
 constitueramus, perficere.

Nulla certa redeuntis tussis periodus observa-
 batur. Nec in paucis aliis, quos extra Nosoco-
 mium vidi, aut quos aliis anni curavi, definitum
 quemdam accessionis circuitum experiebar. Hinc
 non omnis tussis convulsiva *omni alterum die* vali-
 dius urget.

Tussis cog-
 vulsivae quae-
 dam proprie-
 tates, eius-
 que cura,

Vitium systematis gastrici bilioso-pituitosum
 eius tussis initio causam fuisse multa evincunt,
 verminosa praecipue dispositio, ac victus crudior,
 et tussis adfuturæ praesentio quaedam ad cardiam
 et epigastrium totum, vomitiones praeterea bilio-
 sae, pituitosae, levantes.

Huic vitio mederi studebamus remediis inci-
 dentibus, alvum leviter moventibus, eaque simul
 virtute praeditis, quae laxam solidorum compa-
 gem firmanant, et novae pituitae genesin restaurato
 fibrarum tono praecavent.

In curanda tussi convulsiva unice ferme spe-
 ctandam semper indicabam *labem temporis epidemi-*
cam, quae *varias* hominum aetates *variae* afficit.

Mensibus Maio et Junio, morbi *pituitosi* emi-
 nuerunt, bile non raro in societatem adscitia. Sor-
 des haec variorum in variis symptomatum esse-
 strices solvere oportebat, solutasque repetitis ple-
 rumque vicibus vacuare vomitu alvoque mota. Id
 fecisse in plerisque suffecerat, in adultis praecipue,

illisque robustioribus. Feminae quaedam opportu-
nam pituitae diathesin sive a nativitate nactae, si-
ve ab adventitia aegritudine, solventibus remediis,
et iteratis etiam evacuationibus non levabantur;
necessum enim fuerat et debilem roborare machi-
nam, et ea confirmata, generandae novae pitui-
tae ansam praeripere. Id in pueris, quos tussis
convulsiva vexabat, factio perquam opus erat.
Hinc profuerat lenissimis evacuationibus ea reme-
dia maritare, quae vi roborante commendantur.

Pueros diversis annis tussi vere convulsiva
correptos, recurrentisque eodem in homine eiu-
dem tussis exempla plura novi.

Tussim convulsivam, quae sui generis et
specificus morbus esset, nunquam vidi; semper
enim epidemicae febris characteres exhibuit lucu-
lentos, ut ab eadem etiam causa generari, et
eiusdem popularis aegritudinis diversa solum *modi-
ficatio* videretur. Ratio vero, cur eadem ventricu-
li illuvies modo encephalon turbet, modo pulmo-
nes tussi concutiat convulsiva, nunc miliare enthe-
ma, nunc scarlatinum, aut urticatum, aut esy-
sipelas gignat, et subeat varios modos, nostram
hucusque indaginem fugit.

Tusses convulsivae, cum Viennae, tum in
Hungaria, a me observatae, fuere omnes *stoma-
chicae*: at non omnis *stomachica* tussis fuit ideo con-
vulsiva; hinc illa latius patet, et plures sub se
quasi species complectitur, quarum una dicimus
convulsivam.

In sananda tussi convulsiva, ubi ea ex ven-
triculo oriebatur, quam originem illi communissi-
mam esse puto, bina potissimum tempora distin-
guebam, primum, quo ventriculus fere solus ae-
grotabat, et materis prava abdominis necdum in

reliquum corpus, aut nonnisi perparum dimanavit: atque alterum, quo pulmo non solum per sympathiam afficitur, sed ipse iam suam a ventriculo labem attraxit, eamque variam.

Morbi, non ultra ventriculum, aut non multum progressi, facilis medicatio erat et non diuturna, emeticis, eccoproticis, et stomachicis demum, atque victu eupepto perficienda.

At vero ubi vitium ad reliqua etiam viscera dilapsum videram, in ea simul inquirere oportebat, quae alibi essent, et quam ratione vitata. Sic ubi repereram imbecillum corpusculum et emaciatum, et sudoribus, quos lecti tepor copiosissimos saepe prolicuerat, contabescens, et ingentem viresque absumentem sputorum mucosorum et puriformium copiam, roborantibus usus sum, corticis Peruviani decocto, lichene Islandico, et polygala amara, aut confimilibus, ubi ventriculum antea repurgatam, et alvi libertati identidem prospicerem.

Verum aliam inire rationem solebam, ubi pulmones et validissime et vicibus innumeris sanguinem alicuerant copiosorem, unde turgor, et plethora eorundem, ac inflammatio. Eo in casu phlebotomia requirebatur, non ut ventriculo ortaeque ex eo tussi, sed ut tussis effectui maxime pernicioso, peripneumoniae nempe affectioni quae supervenerat, primum mederemur.

Cum ea, quae de tussi convulsiva mihi per observationes, vel etiam lectitando innotuere, mente expenderem attentiori, quosdam quasi aphorismo ea de re condi posse, atque eosdem quam

Aphorismi
de tussi con-
vulsiva.

maxime practicos existimabam: scilicet

1. Tussis convulsiva, praecipue popularis, morbi alterius ei tunc anni tempori imperantis

quaedam solum *modificatio* est et *lufus* [quidam, cum eoque morbo principe et increfcit, et con-
fcit, et inclinatur.

2. Hinc *eandem* cum epidemica aegritudine curationem petit: *eadem* et caufae morbificae in-
doles, et fedes *eadem*.

3. Cum febres *vernas* pituita cum totius cor-
poris, tum maxime ventriculi et intestinorum ge-
neret, *aefivas* bilis, et *autumnales* idem humor bi-
liosus, fed *fpiffior* factus: *eafdem* et tuffis convul-
fivae ut plurimum productrices materias observa-
mus.

4. Hinc, uti febribus vernis plus minusve
phlogofeos commifcetur, ut idcirco phlebotomia
faepenumero requiratur, fic tuffis convulfiva,
quam Ver praecipue gignit flante borea exaspera-
tum, in inflammationem pulmonum abit, educto
fanguine curandam.

5. Tuffi convulfivae Aeftatis emeticum, at-
que illi per Autumnum dominanti praemiffo eme-
tico cortex Peruvianus proderit, officiet fanguis
miffus. Quae medicatio ad earum etiam tempefta-
tum populares febres pertinebit.

6. Tuffis convulfiva, utut caufa eiufdem
materialis fublata dudum fit, redire per vices ni-
hilominus *ob confuetudinem* potest, quam fibrae ni-
mium irritabiles contraxerunt. Defuefacient vero
nerveum fystema ab irregulari hoc motu oplata,
mofchus, caftoreum, hyofcyami extractum, cicu-
ta, nicotiana, camphora, gummi ferulacea etc.
item cortex Peruvianus.

7. Pleraque tuffes convulfivae funt *ftomachi-
cae* ob materiem morbificam in ventriculo haeren-
tem.

8. Nihilominus nulla tuffis est, cuiufcunqve

illa originis sit, quae in corpore plurimum irritabili, quale infantum, puerorum et mollicularum femellarum esse solet. non possit esse aliquando convulsiva. En cur tam variae, sibi que nonnunquam oppositae, methodi therapeuticae huic morbo auspicato admoveantur.

9. Male ergo haec tussis inter eos morbos recensetur, qui Antiquis ignorati posteriora haec demum saecula foedarunt.

10. Contagio eandem propagari, hominemque eo morbo semel defunctum perstare posthac ab eodem immunem, observationibus repugnat.

11. Specificum remedium huius tussis tam varia sede et causis adeo multiplicibus natae, nullum datur, nec dari potest.

Anno 1775., Mensibus Martio, Aprili, et initio Maii tussis convulsiva aetatem puerilem per omnem agrum Viennensem corripuit, nec omnem abstulit vim ab aetate profectioni. Etenim et mobilissimas quasdam iuenculas vidi quin et viros, convulsivae tussitantes. Pertinacissima et tussis, in adamata sibi puellari aetate, fuit ad duos terve extensa menses.

Erant qui unam tantum alteramve tussis eius accessionem experirentur, hique ex adultioribus serme.

Eam quoque observationem in meis pugillaribus reperio, morbos pectoris quoscunque, illo Vere observatos, participes aliqua ratione illius tussis convulsivae aut ab initio fuisse, aut esse serius factos. Praeterea id etiam a me adnotatum lego, paroxysmum illius eo tempore tussis convulsivae risu fuisse facillime invitatum, de novoque concitatum. Id ideo fieri arbitrabar, quod in risu aequae ac in tussi convulsiva diaphragma repe-

titis vicibus succutiatur et modo, ut continuæ fieri expirationes debeant, quas nulla inspiratio interpellat. Instantem etiam paroxysmum retardatum non raro, elisum, praevenitque vidi facta longissima, quantum licuit, inspiratione, et spiritu, quam fieri diutissime potuit, retento.

Quas mutationes hæc febris per Autumnum subiverit postea dicam, ubi menses autumnales, Septembrem, Octobrem, November descripsero. Hinc quæ ibi habentur, huc traducantur, ut integra sit æstivæ febris et admirandæ variationis eiusdem historia.

Æstivam appellavi hanc febrem, quod per Æstatem frequentissime fuerit spectata, etsi hinc Ver iam occuparet, illinc usque ad finem Autumnus imperium suum prorogaret.

C A P U T IV.

Reflexiones in historias supra recensitas.

En febrem æstivam anni 1777, mille primas ludentem, et mirifice Protheiformem! En et apoplexias, et phrenitides, et ophthalmias: parotides, anginas, syderatas linguas artusque, pulmonum affectus varios ac graves, et rheumata, colicas, convulsiones, et paroxysmos hystericos, et efflorescentias, tanquam eiusdem fontis in diversa dilapsos rivus nunquam siccandos, nisi ipsa scaturigine resiccata.

Chamaeleon hic versipellis, bilem aëo æstivam, multifariam imponere illi solet, qui annum

illum febrium circuitum, et epidemiarum indolem, semper eandem in se, sed millenis lusibus ludentem, ad ipsos aegrotantium lectulos non penitissime fuerint edocti.

Qui morbos Aestatis huius iis contulerit, quos aliorum annorum Aestates, atque alio adeo sub sole peperere, maximam inveniet morborum aestivorum omnibus annis similitudinem, genium eundem omnino, eandem, si rei caput species therapeuticam methodum.

Quod si quid reperias diversitatis, illius id generis erit, ut varium solummodo morborum numerum, discrimen varium, durationem eorundem, typum, efflorescentias, crises, complicationes, eorum aut praematurum aut tardiozem instante Aestate ingressum, aut fugam, sub Autumnum Hyememque, citiorem aut magis dilatam, diversis Aestatibus variae diversimode videas, aut hoc anno hanc partem corporis praee alia impeti. Quemadmodum enim eadem Aestate diversissimam faciem idem morbus obvertit, et eadem ratione percurandus, ita variationes eiusmodi non essentialis eiusdem morbi multo frequentiores occurrunt Aestatibus diversis.

Non paucae equidem epidemiarum aestivarum descriptiones prostant, quas qui scripsere, quasi novas quasdam, aut nunquam omnino, aut rarissime visas et arbitrabantur, et posteros sic persuadebant. In inde contigit quod adventitium quoddam, non essentialis, sed hoc anno eminentius fortasse atque universalius spectatum symptoma arripuerint, indeque tanquam a tota characteristica digressi, epidemiae notionem formarint non utique genuinam, cum ex accidentibus solum non necessariis et mutabilibus reperiretur, atque etiam

deceptricem, quia morbi notionem malam male consequi methodus debebat. Verum qui ad artem recte consequendam Coi oraculi fufu (*) *omnium primo anni tempora animadvertit, quid horum quodque possit efficere*, quare omne fere tempus penes aegros numerosos, et morborum indole perveftiganda, et experiundo confumit, nullius vel magiftri vel opinionis praedilectione abreptus, in id unice intentus, ut proficit, ut periculum omnium faciat, et quae didicerit meliora retineat vulgetque, is, inquam, hanc mirificam morborum quavis aestate recurrentium simplicitatem nunquam praetervidebit, utut versicolore et variegatam; epidemiarum descriptiones, etsi quammaxime mancas, cum emolumento leget, et tanquam ex ruderibus, quod olim steterat, aedificii formam delineabit.

Hanc popularium per Aestatem morborum similitudinem vel ipsa Hippocratica pestilentis epidemiae descriptio probat, remotissimo licet sub coelo facta, et quamplurimis abhinc annis., Etenim et ignes sacri quamplurimi numerantur, et faucium dolores, et oris fervida ulcera, lippitudines humidae, longae, diuturnae cum doloribus; febres ardentes, soporosae, anxiae, horridae, per vices exacerbatae, phreniticae, cum alvo turbata, secessibus crudis, tenuibus, multis; tubercula foris, Intus, circa inguina; carbunculi per aestatem muli, etc.

„ Circa alvum multis multa et nociva acciderunt, tenesmi, lienteriae, dysenteriae, secessus billosi, pingues, renues, aquosi, tormina et vol-

(*) L. de aere, loc. et aq. c. 3.

vuli maligni. Multa praeterea alia febrium generum grassata sunt, tertianae, nocturnae, continuae, longe, erroneae, anxiae, inconstantes, ubi alvi plurimis turbabantur. (*)

Sed et aegrorum historiae, quas descriptae epidemiae subnexas legimus, eandem adamussim imaginem sistunt, quam nostris quotidie oculis per aestatem febris aestiva obtulit biliosa, pituitosa, putrida, malignaque seu suoapte ingenio, seu ob remedium neglectum, sive ob sinistram eorundem usum.

Haemoptoen, et hoc et praeterito anno, per aestatem et autumnii initia, perfrequentem experiebamur, cum difficili subinde spiritu, ardore thoracis, et pungente lateris dolore, et febre.

Quidam, excepta sputatione cruenta, nil molestiarum querebantur. Fuere qui saepius iam atque etiam aliis aestatibus sanguinem tussitando reiecere, et a multo iam tempore copiosa, glutinosa, et puris quamdam speciem praeseferentia, noctu et oris antelucanis extussitarunt. Hos omnes aut febris tenuit luculenter biliosa, aut biliosa saltem dispositio, et occulta febricula. Sapor certe et lingua alieni quid habuere, et minutum erat aliquantum desiderium cibi. E somno evigilantibus matutino amariusculum quid praeter morem molestum fauces replens.

Hos omnes, in conspectu multorum Nosocomium adeuntium, et tuto et intra non multum tempus cum constantia persanavimus.

Quaedam a
haemoptoen
pertinentia.

(*) C. III, de morbis Popularibus, Sect. IIS.

Non desisti eos, qui aegrotos visentem sequebantur, in hanc *hyemoptoes speciem* reddere perattentos: eam a bile aestiva effici, quemadmodum multos alios aequè mirabiles effectus, observationibus ostendi certis et multiplicibus. His, qui sic aegrotabant, aqua simplici cum multo oxymelle et sale medio usis, exacto nychthemero emero catharsi ventriculum subvertimus, multamque plerumque bilem, et *αμωργην ανω και κατω* copiosam eliminavimus, et quanto cum emolumento, quamve intra breve tempus consecuto! vomentes ne guttam sanguinis reiecerunt, quasi ipsa emesis hiantia pulmonum vasa quovis auxilio citius atque efficacius stringeret; et, vomitu iam peracto, aut nihil omnino sanguinis, aut eius nonnisi paucum quid per intervalla et ad exiguum tempus comparuit.

Repurgato abdomine, salina remedia contínuabamus, quo impetum humorum ad abdomen inclinaremus, liberum modo, et liberiori sanguinis periodo, reiecta illuvie aliena, idoneum effectum.

Sed et hominem a relapsu praemunire oportebat, ac novam novi fomitis biliosi genesin praecavere, et corroborare laxos pulmones, ne denuo plus sanguinis, quam apte cohibere possint, suscipiant, susceptumque male dimittant. Hic sanguinis receptus ad imbecillum viscum tunc potissimum eveniet, cum meare is libere per abdomen nequit, multis utpote alienisque fordibus gravatum. Ea ratio fuit, cur vim ventriculi acuerimus, et restituerimus robur universo corpori remediis amaricantibus, aliisque hanc in finem laudatis. Sed sub usu istorum alvus liberior esse debebat, et ter quaterve quotidie respondere, ut sic humores

deorsum et alvum vergerent huc continuo in vita et eorum vis a pulmonibus averteretur.

Hac methodo etiam illos sanavimus, quibus redire haemoptoe omni aestate solebat, et quibus repetita et profusa sanguinis missio, priusquam nobis committerentur, hanc e pulmonibus haemorrhagiam adeo non sinit, ut eam etiam adauerit.

Qui huius haemoptoes notionem habet, et vires opti noverit sanguinem rarefacere et esse impuro ventriculo inimicas, aequè noverit opto locum hic nullum fuisse, eoque morbum fuisse graviolem effectum.

Adstringentium remediorum vanitatem, qui non sperabatur, eventus docuit.

Rubor faciei intensus, et oculi quasi sanguine suffusi nequam nobis aut plethoricae aut phlogoseos signum fuerunt, nec ulla ideo phlebotomiae necessitas fuit. Biliosi saepenumero supra modum rubuerunt, at everso ventriculo et bile refusa, cum levamine palluere. Nec qui e naribus sanguinem stillabant, aut quibus ex utero prodiit, idcirco pro plethoricis, aut inflammatis habebantur, si caetera reclamarent. Ipse febrilis impetus sanguinem vel e naribus vel ex utero movebat. Si quando horum quid in morbo comparuit, nec inde quid mali praesagebamus, nec sperabamus quid boni; neque unquam ullam inde agendorum rationem depromebamus. Suffecerat spectasse ipsum morbum eiusque principem causam, atque huic medelam opposuisse directam et parem.

Curavimus morbos subinde compositos ex inflammatorio videlicet et bilioso. Id morborum conubium diversorum verno maxime tempore eveniebat, hyemali phlogosi nondam penitus dissolu-

ta, et longius hinc inde procurrente in tempora biliosa.

Sed et alia ratione biliosae febris subinde vera inflammatio sub exitum Veris iungebatur, ubi bilis diathesin offenderat inflammationibus aptam, et sanguinem succendebat. Eam febrium compositionem plerumque quotannis etiam Autumnus profert, praemature praepriis frigore horrescens, aut proximus hyemi, ubi bilem aestivam brumalis inflammatio propulsat, cum eaque subinde concurrat.

Quodnam hic in medendo consilium arripuerimus, quae fortuna vel infortunio, historiae morborum docent.

Ubi febris, quae ex biliosa et inflammatoria coaluit, phlebotomiam exigebat, sanguinis corium vidimus non albidum, quemadmodum in impetum mixtae inflammationis solet, sed flavescens, virefcens, flavo viridique sero innatare, crassum valde et tenax.

In emeto catharsi pluries repetenda eam legem sequebamur, ut omni alterno tertiove die secessum et emesin moliremur, donec febris aut emanferit penitus, aut maximam partem deserberit, dummodo vires id genus remedium admitterent, quibus vigentibus emeticum reiteravimus non ob nota solum onerati ventriculi symptomata et febrim eodem decurrentem tenore, aut denuo insurgentem, sed etiam ob linguam siccam, adustam, nigrescentem, retorridam, ligneam, aut ob cephalalgiam magnam et capitis calorem gravem, eumque sensum ac si, ut aegrotantium phrasi utar, *caput dissiliret*. Mirum certe et subitaneum febrilis aestus solamen ab emeto catharsi saepissime vidimus. Hinc factum ut nunquam in mentem vene-

rit, oxyrhodina et nescio quae epithemata capiti adplicare, quae aegrum et affidentes dulci potius futuri levaminis spe lactant, quam relevant.

Ubi phlebotomiae male institutae vim vitae confregerant, periculosum fuerat alvum aut vomitum periclitari. Novi enim et mortem illatam, eamque repentinam, ubi aeger misso antea sanguine enervatus potionem emeticam hauserat, utut non drastrictam, utut multa pravaque ducentem, quamve vegetior alius in eodem morbo fuisset expertus summopere salutarem.

Id assero, non propinandum emeticum esse, usquedum os non amplius amarescat, et lingua munde tur, nec ventriculus doceat. Haec enim symptomata sub initium morbi pravae illuviei debebantur, quae, eliminatis licet sordibus, nihilominus perstant, non iam a malis contentis generata, sed a languidissimo ventriculo, et ab introrsum verso humorum salivalium ac biliosorum nisu, eorundemque secretionem et excretionem ob pharmaci stimulum adaucta. Eo in casu firmare systema gastricum annisum, et hiantia vasa adducere remediis amarificantibus, et cortice imprimis Peruviano.

Omnium ultimo linguae mundities et naturalis mollities rediit, nec aegro a relapsu sufficienter prospectum existimabam, donec lingua per omnia se haberet uti in sanis solet.

Si morbus princeps emetico indiguit, haud facile quidquam coinciderat, quod emesin contraindicaret. Variolarum nullum stadium, nec morbillorum, nec catamenia, nec graviditas, nec lochia, nec aliud quid curam antibiliosam, ubi eius necessitas fuerat, vomitoriis instituendam prohibuerunt. Mirabar multoties, haecce coincidentia, variola, morbillos, purgationes muliebres, etc. ob aesti-

vam hanc febrem, multum a suo tramite deflexisse, evasisse anomala, gravia, periculosa, et sola methodo illa, quae febrem popularem *directe* atque efficaciter aggredereetur, fuisse de novo intra orbitam reducta. Contraindicantium numerum in dies ex prior esse inulto minorem ac olim arbitrabar.

Indicationes curativas non desumimus ex februm aut vario typo, aut lapsu vario symptomatum; sive enim continuam quis diceret, sive remittentem aut statis horis aut erroneo modo, seu intermittentem quacunque ratione, seu efflorescentiis quibuscunque stipatam, et quidcunque graeci nominis schola vetus tribuisset, omnibus *eandem* fecimus medicinam, ubi *eandem* febris causam advertebamus, aut *propemodum eandem*. Hinc causae morbificae, non autem variis eiusdem causae effectibus aut lapsibus et modificationibus adventitiis, methodus adaptabatur.

Innumerae sunt pulsuum deceptions quas de industria vitabamus, cum nihil magni ac decretorii aut ommitteremus aut moliremur, suadente vel dissuadente solo pulsu, securioribus semper signis confisi.

Pulsus pleni, fortes, duri, vibrantes, et plurimum exagitati, in febre biliosa, plethoram et phlogosin saepe numero mentiebantur, sed subverso ventriculo, remotoque bilis stimulo mox mollescebant, naturalibus vix dissimiles.

Aliam pulsuum fallaciam vidimus, si quando, iisdem a rhythmo naturali non abluentibus, aegrum nihilominus plena discriminis febris tenuit.

Curtam habuimus materiae medicae suppellectilem, non ob penuriam, sed quod ita nobis placuerat ipsismet. Comtas remediorum formulas

illi sibi fervent, quæ dura necessitas incumbit matronarum palatum deliniendi, ut ea propinandi quæ suo se pretio commendant.

Primo nychthemero aquam puram copiose hauriendam dedimus, cui aliquid oxymellis commiscuimus, ex aequali portione aceti simplicis et mellis sola mixtione parati.

Hunc potum omnibus decoctis præferebamus, quod et parabilis esset, et aegris gratissimus large potaretur. Interea temporis potiunculam salinam propinabamus in plures divisam doses ex aquæ simplicis dimidia libra, et drachmis duabus *arnici*, quod vocant, *duplicati* compositam. Plus salis medii intra viginti quatuor horas ingerere volebamus, ne alvus, antequam emeticum exhibeatur, nimium fluat, et propinatum postea emeticum convertatur in purgans, id quod plerumque fiebat, ubi vomitorium alvum offenderat iam antea diarrhoeicam. Plus profuerat cholera artificialis, quam sola delectio vomitu carens.

Peracta emesi, sola aqua, melle et aceto utebantur, et octo fere horis nil alterius remedii sumserunt. Turbas tempus ipsum, et blande obrepens somnus, multo felicius tutiusque composuit, quam quaecunque narcoticum, a quo plerumque abstinēbamus. Elapso hoc tempore, quid ultra facere oporteat expendebamus; vel enim eandem, quam initio, potiunculam salinam, vel vero, si quando glutinosa potius quam biliosa vomuerant, mixturam præscripsimus ex libra dimidia aquæ simplicis et drachmis duabus salis ammoniaci, adiecto pauco melle, confectam. At ubi fusior alvus, et virium delectio ægrum affligerent, pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam aut integram, omni quarta vel et omni altera hora,

vel solam vel una cum aliis *coindicatis*, dedimus.

Qui sanguine male emisso, aut morbi duratione confecti, compage iamiam dissolvenda ad nos venire, oculus corticis Peruviani decocto usi sunt, emesi aut neglecta, aut eadem modestius et ope folius radicis ipecacuanhae concitata.

Reconvalescentium vires decoctum herbarum et radicum amarificantium, et victus idoneus restaurabat.

Multi adhuc supersunt, quae prout memoriae occurrant, narrabo, per Aestatem potissimum observata.

Pulsuum debilitas vera, et fictitia.

Sic pulsus exiles, et ferme sub digito evanescentes, celeresque in febre aestiva saepius apprehendi. Tunc vero inquirendum fuerat, quae nam ex duabus causis, quarum singulae exilissimos pulsus faciunt, obtineat, subinde enim vera aderat virium iactura, ob multas largasque sanguinis missiones, et symptomaticum ac grave profluvium alvi: at tunc, utut aegri multa subinde faece putrida abundarent, tamen, pravorum licet succorum evacuationem non tulerunt.

Debilitatis vera causa, et medicatio.

Puella phlebotomiis, priusquam ad nos deportaretur, ad incitas iam redacta, post lenem emesin, reiectaque multa licet et amurcosa bile, mox lapideum artuum frigus exhibuit, pulsibus arteriarum omnino abolitis, et morte, quam forte post aliquot primum dies non propinato emetico obiisset, paucis ab emesi horis infecuta.

In hac vera debilitate *directam* medendi methodum ope emeto-catharticos iam non amplius poteram adhibere, sed viribus vitae consulendum decocto corticis, radicis arnicae infuso, vinoque fuit, ut vires vitae erigantur, erectaeque aut ipsae morbificam materiam coquant, eliminant viliis

et modis variis, lente quidem, et cum discrimine, et per ambages.

Subinde aegri, ex hac ingenti imbecillitate refocillati, lentorem emesin *serius* utilissimam experti sunt, quae, stante illa exigua vitae vi, et citius instituta enecūisset.

Vesicantibus, in vera maligne decumbentium debilitate, a longo iam tempore non sum usus. Stimulos habent brevi denuo evanidos, sudorem saepe noxium cientes, quaeve et alvum atque urinam cohibent, necrosin interaneorum imminentem accersunt, et maiorem plerumque ruinam virium, et torporem relinquunt. Gaudeo me a miserrimo hoc maligne febrientium auxilio, ex quo mihi melior medendi ratio innotuit, auspicato plerumque abstinuisse.

An in vera debilitate vesicantia proficiunt.

Perraro contigit ut, in vera debilitate, ventriculus et intestina omnia cardiacum quodcumque nausearent, nihilque medicamentosi valerent ad vias secundas ablegare, atque a remediis quibuscumque potius opprimerentur. Vesicante tunc usus sui, et excitantem cantharidum vim per inhalantia cutis vasa, non salutato ventriculo, immisi.

Eodem quoque tempore et eodem fere consilio, epispastica suris admovi.

Alteram exillissimorum pulsuum causam non raro in iis vidi, qui nullas adhucdum evacuationes passi sunt, aut saltem parciore, quam ut inde tanta debilitas deduci quiverit. His vero materies circa praecordia summopere turgebat. Cardiacum fuerat emeto catharticum, quod pulsibus vigorem illico restituit. Fictitiam hanc debilitatem stimulantia non emendarunt, sed mirum quantum auxerunt.

Pulsuum ficticia debilitas.

Febres biliosas in putridas, in malignas mul-

Quae sit episticta, qua fo-

ores gastricae
in malignas
abeunt.

134

Ratio

tiplici ratione converti alibi afferui, neglectu potissimum, aut regimine calido, aut phlebotomiis praeter rationem institutis. Quamdiu febres eiusmodi biliosae, solventibus atque emesi uni aut pluribus cesserunt, eae necdum malignitatis accusabantur. Ubi vero quaecunque ratione aut putrida abdominis illuvies sanguinem ita coinquinarat, ut solventibus et emeto cathasii non potuerit amplius subduci, atque intra breve tempus eliminari, malignitatem adesse arbitrabamur. Methodum medendi tunc *indirectam* adhibebamus, eamque in eo reponebamus, 1. ut vis vitae non nimis torpeat, sed ita intendatur, ut humoribus permixtam alienam materiem attenuet, subigat, aut aptam efficiat, quo per varia corporis cola, ad quae adpulerit, traiciatur, atque ita exterminetur; 2. ut ne nimium vivida vis vitae sit, et contra inimicam materiem potentius insurgat cum discrimine aegrotantis.

et quanam
tunc metho-
dus conve-
niat,

item cui rei
ea methodus
conveniat

Tunc vires aegri accurate ac iuste oportuit aestimare. Torpidam vitae vim vinosa, amara, et stomacho amica crexerunt, et fibras imbecillas decoctum corticis Peruviani, infuso decoctum radicis arnicae firmavit. Quibusdam, quibus neutram in partem vis vitalis peccavit, decoctum radicum graminis et taraxaci cum oxyfacharo propinavimus quantum absque incommodo haurire potuerunt, et quin ventriculus laederetur.

Spem omnem in iusto hoc virium moderamine conservato, atque in eo reponebamus, ut omnia cola reddantur aperta, et adpellenti morbosae materiae excipiendae excernendaeque idoneae. Alvum habere facilem et urinas expeditas magnopere profuit.

Hinc in exacta virium vitae pensatione rei cardinem verti existimavimus.

Nullam interim excretionem violenter urgebamus, nullamque ita profusam esse sinebamus, ut inde viribus metuendum fuerit, aut aliae nimium languescerent et supprimerentur.

Atque ita pugnatum in eo morbo fuit, ubi inimica materies iam eos fines transierat, intra quos constituta directam solventium atque catharticos potestatem sisset experta.

Nunc, cum illa iam eo irruerat, ubi solventium vacuantiumque viribus iam non amplius subiecta fuit, res soli ferme medicatrici naturae committebatur. Languidos eiusdem conatus incitavimus, ferocientes moderabamur, aberrantes reduximus.

Hinc nullum habuimus remedium, quo in omni ac singula maligna febre, et semper utemur.

Idcirco recens non raro aqua, eaque frigida diuiscula cum saccharo, et paucis vitrioli spiritu, ut *limonadam* referret, aut graminis, et taraxici, chichoreique decoctum, vel etiam utrumque hoc genus remedium, et lenta minimeque tumultuosa festinatio multis salutem attulit, quos tumultuosa agendi ratio, et camphora, et serpentaria virginiana, atque stimulantia, et alexipharmaca persumdedissent.

Sed et horum, et consimilium usus esse in magna virium iactura potest.

Quod si tamen excitantibus et cardiacis opus fuerat, illa mihi magis placuerunt, quae stomachus plerumque libenter admittit, quaeve et sanum alias, sed languidiorem valent recreare, ama-

ra, corticis Peruviani decoctum, aut eiusdem extractum, vinum, etc.

Aër frigidior, recens, haustus frigidae, forbillationes vinosae saepissime plaris sunt, quam immites et ventriculo inimici remediorum quorundam stimuli, qui, postquam remoti fuerint, vitae viribus nullum augmentum permanens addiderunt.

Aëris con-
elusi, putridi-
que ventriculi
vim infringit,
et febrem gas-
tricam invi-
tat,

Maxima vis est aëris frigidiusculi recentisque in prohibendis biliosis morbis. Qui compluribus diebus aëra calentem, et non perflatum hauriunt, ventriculo gravantur, minus appetunt, ac ore amaro sunt, et febre incipiunt. His ita aegrotantibus praemisso solvente et antibilioso potu multam bilis amurcam, et magno cum levamine, excussimus. Eius rei exempla complura in iis vidimus, qui tempore aestivo ex morbo quodam chirurgico decubere in angustiis cubiculis, atque una cum aliis. Supervenientes id genus febres gastricae morbos ipsos chirurgicos, vulnera, ulcera, etc. effecere repente et multo peiores. Imminentem non raro in parte laesa gangraenam cura antibiliosa repressimus, et ne sanari denuo relapsum paterentur, aëre lustrato et stomachicis remediis ventriculo cavimus.

aut nosoco-
mialem, quam
e vitio gastri-
co semper na-
tam observa-
bamus.

Hanc febrem, quae vulneratis, ulceratis, aut alio chirurgico morbo affectis, atque in Nosocomio diutius conclusis insidiabatur, *nosocomialem* appellabamus, etsi reapse a febre gastrica, biliosa, putrida ne hilum differret seu notas utrique communes, seu methodum medendi spectes.

Nil prorsus periculi haec febris *nosocomialis* habuit, cum eam ultra initium progredi non sine-remus.

Febrium gastricarum certae fuerant in salutem praedictiones, malignarum vero perquam in-

certae. Quis enim certo praedixerit, materiam intra viscera receptam canales ubique pervios offensuram, nullac aberraturam, nullibi plus aequo coarcevandam, petitoramque recta esse vias illas, quibus tuto egeritur?

Quae de crisis, certisque illarum diebus tradi solent, observari in aegris nostris aut non poterat, aut ita observabantur, ut multi absque insigni visibilique materiae excretionem, et lente senescerent, aut illa absque dierum delectu eveniret. Multi initium morbi ignorabant, il praecipue, quibus is insidiosè obrepebat, quive leviora valetudinis incommoda vilipendunt. Plerique de primo morbi die dubitabant; in paucis de morbi exordio exacte constitit.

Idcirco in exhibendis remediis nullum omnino diem aut praesentem, aut imminens morbum laboramus. Etsi enim dierum criticorum doctrinam obtinere sumamus, ea tamen, ignorato morbi adcurato initio, inutilis plerumque fuerat, atque infida.

Puerperam ad nos deportarunt febre gastrica laborantem, sed neglecta, et pravo regimine in malignissimam conversa. Haec paucos post dies mortem in Nosocomio obiit. Infanti mater iam malignissime febriens domi suae ubera porrexit. Puellum morbi contagium nullum hausisse, incolu-
men mansisse et vegetum maritus asseruit.

Febre biliosa correpti, praecipue Aestate adulta, stranguiose minxerunt: paucis lotium omnè suppressibatur. Solventia salina et emetocathartica renes et vesicam illico expederunt. Ab emollientibus, mucilaginosi, et oleosis penitus abstinēbamur, quae crudam abdominis illuviem sua mole et prava qualitate auxissent.

Dies critici
an fuerint in
febre aestiva
observati.

Manifestum
exemplum ma-
lignae febris
non contagio-
sae.

Micus diffi-
cilis in febre
aestiva.

et molestissi-
ma diarrhoea.

Plerosque febricitantes Aestate et per Autum-
nam molestissimus ventris fluxus vexavit, vires
summopere exhauriens, et subinde difficillime sisten-
dus. Aegri a levi purgante plurimum laedebantur.
Idem omnino nostris aegrotis acciderat, quod Hip-
pocrates accidisse suis, L. III. sect. VII. de morb.
vulgar. testatur: „Purgationes (καθάρσεις) plu-
rimos offendebant: eorum vero, qui ita habebant,
plerique quidem subito moriebantur, multi etiam
diutius perdurabant. Atque, ut semel absolvam,
tum qui diuturnis, tum qui acutis tentabantur
morbis, ex ventris vitio omnes fere periire; om-
nes namque venter pariter sustulit“.

Febris scarla-
tinae origo.

Scarlatinae febres, quarum copiam Ver pri-
mum, et serus Autumnus dedit, vigente Aestate
fuerunt perquam rarae. At omnes, quotquot ha-
buimus, saepe originis gastricae, et non raro vi-
tium inflammatorium fuerat commixtum. In ea
enim tempora haec febris incidebat, ubi binae dif-
ferentes anni constitutiones, hyemalis nempe emor-
riens, et inchoans aestiva, et vice versa, sese
excipiunt.

Quoniam vo-
mitu aucto usi po-
tissimum si-
mus?

Hoc anno vomitum movere solebam duobus
scrupulis radicis ipecacuanhae, cui granum tartari
emetici adieci. Si cui adulta Aestate, qua fluxus
alvini increbuerunt, venter ad nos venienti pro-
fusa fluxit, propinatum emeticum raro vomitum
commovit, sed purgantis instar diarrhoeam multo
reddidit auctiorem atque enervantem. Hinc alvum
fluidissimam exhibita theriaca Andromachi prius co-
hibui, et elapsis ab assumpto narcotico una aut duabus
horis, emeticum propinavi.

de modo.

Peracto vomitu diarrhoea subinde compressa
est, perseverantem diutius infuso decoctum radicis
arnicae, aut ipsa in pulverem contrita radix, certo at
pedetentim stitit.

In febribus intermittentibus uti et remittentibus, vomitorium, finita primum exacerbatione, dedi, quo tempore superficies omnes externae atque internae sudoribus maduerunt.

et tempore exhibendi emetici.

Post emesin opiata non dedi, nisi si forte peculiare symptoma intempestivius urgeret opio compescendum. Peracto vomitu, plerique inter levantes sudores placide obdormiverunt.

Somnus, sudor levans post emesin, absque opio.

Aptas in adultis impura ventriculi illuvies produxit, easque nullibi offendi absque stomachi cruditate. Emeto catharsis, et dein gargarismata subadsfrigentia, ne oris ulcuscula, certe non critica, in laxo et putredinem facillime concipiente faucium corpore latius serpent, requirebantur.

Aptarum origo, et cura.

Nunquam pulsum exploro recenter evigilantulum, ut inde febris aut decrementum metiar, aut intensiorem; omnes enim mox e somno expergestos calere multum, febrile valentius, et habere se peius observo, at ubi diutius tam vigilaverint, iustam morbi mensuram exhibere.

Exponam nunc ad quae animum praeprimis adverterim, ut, quem morbus eventum sit fortiturus, mente quodammodo praecipiam.

Pauca quaedam de futurorum in acutis praedictione.

Novi equidem in acutis infidas praedictiones esse, traditaeque in eam rem praecepta multa vacillare et claudicare. Nihilominus frequens aegrotum acute aegrotantium contemplatio intellectum ita disponit, ut varium morbi discrimen, et salutis aut mortis maiorem minoremque probabilitatem, atque eius probabilitatis quosdam veluti gradus concipiat, diiudicetque an aeger pone illam quasi lineam adhucdum adhaerescat, ubi aequalia vitae et mortis momenta sunt, spesque et metus aequilibrantur; vel vero, an ab eadem recesserit iam, et quamnam ad partem, et quantum.

En pauca quaedam huc attinentia, quorum memoria nunc subit.

Si quando inflammatoria febris sananda obvenit, quam potu multo atque antiphlogistico, et terna largiori phlebotomia instituta exardescere nihilominus atque efferri observabam, aeger in magno discrimine versabatur. Non id dico, non pluribus per saepe phlebotomiis in curanda phlogosi opus esse; at illud fidenter assero, inflammationem, post tertiam sanguinis eamque liberaliorem missionem, infringi multum debere, aut saltem non ultra intendi, ut spes salutis recuperandae, possit perdendae vitae metum superare.

Pleuritides, et peripneumoniae verae, cachymis, aqua intercute, oedemate crurum, aut diuturno eorundem ulcere vexatis, plerumque fuerunt lethales.

Quorum abdomen sentinam putridam continebat, aeternae putridissimae febris parem, simulque gravem phlogosin aut intestina aut pulmones conceperant, perierant.

Ruri inflammationes thoracis gravissimas initio visas, per Hyemem et Ver observatas, medicatione nihilominus nec operosa nec diuturna saepius sanavi, quas in plebe urbana difficillimas vidi, et multo frequentius mortiferas.

Sed etiam ab anni tempore, morbisque per eam tempestatem regnantibus, de eventu praesentis morbi augurium cepi.

Plurimum quoque intererat in diiudicando vario salutis discrimine, quo quis vitae genere aut ita usus fuerit pervestigare: sic fabri lignarii praeter ceteris gravius hac Aestate, atque etiam diutius aegrotabant, et difficillime elucebantur.

Qui in longo itinere et laboriose confecto,

In febriam aestivam inciderunt, atque ex via aegroti ad Nosocomium venerunt, rarius evaserunt.

Febres, quae initio leves et periculi immunes esse videbantur, longas, iudicatu difficiles, et non raro lethales vidi, ubi aut diuturna antea tristitia, aut multae vigiliae, aut diæta tenuis crudaque praecefferunt.

Ancillas aegrotanti familiae inservientes, aut quas amasii fuga, aut delusus quacunq̄ue ratione amor in longum moerorem coniecit, lassas initio, nauseabundas, ore amaro, et superficialia solum febricula, biliosam referente, tentatas, plerumque laboriosa tandem et plena discriminis aegritudo prostravit.

Orphanorum puerorum puellarumque febres periculosae fuerunt.

Febris biliosa recenter orta, in homine antea sano, et simplex, etsi valdopere exarserit, plerumque periculo carebat, et intra non multos dies sanabatur, si medicatio opponebatur apta et tempestiva.

Eadem vero phlebotomiis multis efferata aut aegrum necabat, aut eum dubiae vacillantique sanitati transmittebat.

Febris biliosa aestivo tempore latius dominabatur, at funera vix ulla dedit, nisi malam medendi rationem habuerat adiutricem.

Hyems et Ver hanc multo rariorem quidem, sed eventus ancipitis, experiebantur.

Cum singula quae aegro extra Nosocomium acciderant, aut quo quis victu usus fuerit et vitae genere, quaeve morbum proxime fuerant praegressa, non raro nescirem, utut omnia sedulo perquirens, in id intentus fui, an in febre biliosa, praemissis remediis solventibus et emeto catharsi sub

iuncta, aeger insigniter allevetur, et praecipue, an rubicundus genarum color cum oris laborumque virore flavo, in homogeneum magis totius faciei albidiorumque pallorem convertatur.

Inde felicem exitum augurabar, etsi elapso nyctemero recrudescerent cuncta; haec enim reposito pharmaco fugabantur.

Ubi vero ea biliosorum rubedo ne hilum mutata perstitit, non amplius febrim gastricam appellabam, sed malignam, gravem, et fortis dubiae.

Febrim biliosam subinde insultu epileptico inchoatam in femine observabam, sed eo sponte soluto, et methodo antibiliosa adhibita cito sanabatur, et quin reverteretur convulsio.

Convulsiones serius accedentes periculosissimas vidi, maxime viris, etsi leves viderentur, obscurae et topicae.

Nihilominus in omni convulsione, maxime febrili, futurorum scientiam omnem incertam novi; novi enim e gravissimis convulsionibus evasisse alios, alios e multo levioribus periisse. Vaga et errabunda nervorum affectio, quae artus omnes hucusque forte graviter concussit, illaesa vita, eodem deserere nunc ob ingenium versatile potest, atque aut cor aut musculos thoracis occupare, et eliso spiritu caecare.

Hinc vel in ipsis infantum convulsionibus, illaeque vel levissimis, in stimulum nervos irritantem omni opera oportet indagare, eumque auferre, sed nil praedicere, neque mirari, si, quem paulo ante quasi recte valentem, iamque extra teli iactum constitutum deserueras, paulo post inopinato convulsam audias, atque e vivis ereptum.

C A P U T XII.

*De Febris aestivae complicatione cum aliis morbis,
et parasitica eiusdem indole.*

Epidemicum morbum, aegritudinum ferme quarumcunque quae per id tempus sporadice occurrant, utut toto coelo ab se invicem et a communi illa temporis labe differentes, commilitonem agere, atque eas efficere multum anomalas, abnormes, et non raro mortiferas, quae solae et absque epidemici consortio fuissent perbenignae, argumentis demonstrare innumeris possum, cumulata quotidie observatione collectis.

Febris aestivae varia complicatio cum aliis morbis.

Cum epidemica constitutio quosunque alios atque omnium horarum morbos suum quasi sub iugum cogat, suaque illis iura dictet, contingit ut quem morbum intercurrentem hoc tempore hac methodo sanaveris. alio sanes longe alia.

Eius complicationis mortua est admodum necessaria.

Et si enim aegritudo, obveniens quavi anni tempestate, atque omnibus annis, et ubique locorum, omnino eadem sit, atque eandem etiam, si sola esset, medendi rationem deposceret, tamen cum saepenumero periculi plus ab epidemico temporis vitio, quod aliud atque aliud esset solet, quam ab ipsa hac sporadica affectione nascatur, alia erit atque alia eidem affectui ratione medicandum.

Qui regnantem temporis constitutionem non assidue respexerit, neque iade suos sibi canones efformarit, nec is alto se mari committit, ventorum ludibrium, et fluctuum praeda.

Ea labis epidemicæ scientia alios insuper ufus habet, eosque communi opinione multo maiores. Prima enim nascentium morborum exordia, nondam forte specificis notis insignita, atque adhuc ambigua, ex anni nota constitutione fortunato augurio præcipimus, et imminentis periculi vim occupamus.

Febria æstivæ complicatio cum vulneribus, ulceribus.

Multi per eos menses, quæ bilis præerat, aut vulnerati, aut contusi, aut ulcerati, aut artus fractis, nostræ curæ concredebantur. Cum omnia, quæ utilia esse noveramus, secundum artis præcepta et sollicitè fierent, et sanatio pulchre procederet, en repente febriculam, identidem grandescentem, typo vario, et, si ad omnia animum adverteris, æstivæ febræ, cuius indolem luxuriantem supra recensui, omnino simillimam. Interæa, quæ pure bono, et carne læta hucusque florere vulnora, ichore tenui, cinereo, flavo, viridique madescere, carnibus pallidis, livescens, nigris. Artus ipsos tumor ardens cum pallidiusculo rubore prehenderat late diffusus, et vesiculis, quales ignis admotus facit, stipatus. Verum nemo inde gravius mulctabatur, cum medicinam mox ipsi principi febræ promptam opponeremus, et efficacem. Solata reiectaque biliformi facie, omni secunda hora pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam vel integram, cui subinde paxillum camphoræ iungebatur, propinabamus. Optatos semper effectus videbamus, eosque non raro mirabamur perquam celeres.

Artum vero tumentem, et veluti ambustum, atque erisipelatosa phlogosi tentatum, aqua ablui-
mus communi, cui camphoratum vini spiritum, et acetum lithargyrii instillavimus.

Quos lapsus ab alto, aut vix externa laesio rat, hi et eo laboraverant affectu, qui illatae iniuriae debebatur, et paucos post dies vel inflammatione corripiebatur, si ea forte tempestate inflammationum imperium viguit: vel vero ex febre biliosa aegrotabant temporibus huius morbo obnoxii. Ea commixtio morborum me diutius latuit, consiliisque subinde inopem fecit, cum, quae uno tempore multum profuerunt, alio ineffectum adplicari atque etiam nocere viderem, in morbo, ut rei inscius tunc arbitraber, admissim eodem.

Connubii huiusce aestivae febris cum morbo quodam externo, qui nihil commune habere cum febre populari videbatur, historiae multae nobis suppetunt, quas referre et longus et inutilis labor foret. Instar omnium unius puellae morbus esto, quem ad ultimum huius Secundae Partis caput reieci, plura ibidem de capitis laesionibus narraturus.

Vide ultimum huius Partis articulum.

Febris aestiva cum morbillis etiam, atque variolis in societatem coibat. Id genus confertim in varioloso vidimus, atque in omnibus omnino morbillosis, quoque in Nosocomio per totam aestatem ea infirmitate defugebantur.

Febris aestivae connubium cum variolis et morbillis.

Observatio horum aliarumque, quas animo percontento, a praecipue opinionibus libero, atque ut prolem amatam afflictis parentibus servarem mihi sollicito, in Hungaria collegi sinceram et numero non paucam, in eam me sententiam adduxere, ut *variolas et morbillos eundem semper morbum, eumque benignissimae indolis, si non omni semper, at saltem potiori tempore, reputarim, quae soli atque extra consortium pravum cito decurrunt et periculo carent, sed quos a mihi ingenio suo populare temporis vitium detorquet, efferas reddit et exleges.*

Ex hac opinione eam mihi legem in sanando utroque hoc morbo stabilivi, ut *febrim epidemicam, cuius praesentiam commisionem cum ipse anomalus variolarum morbillorumve decursus, tum propriae epidemiae ipsius notae me edocuerant, methodo efficaci et directa curarem*, ea spe fretus fore ut qui a suo ingenio abducti fuissent variolae et morbilli, malo utpote consortio usi, denuo suapte ad frugem redirent. Nempe et leviculum vulnus, et non magni momenti ulcus videram mores pravos inducere, atque, ob febris popularis societatem, benignae indolis prorsus oblivisci, neque alia ratione res posse in integrum restitui, nisi eo consortio diremto, et epidemico vitio sublato. Quidni eandem quoque vim variolosus ulcusculus epidemia intentet? quidni intentatam arceamus eodem modo, et illam tam propulsemus?

Quae animo conceperam effeci, et nulla, aut vix ulla, variolarum ipsarum aut morbillorum ratione habita, totus quantus in eo eram, ut in febrim popularem inquirerem, si complicationem eiusdem ex signis superius recensitis coniectaram, eique mederer non per ambages, sed e directo. Hinc phlebotomiarum, purgationum, vomitoriorum, vesicantium, antiphlogisticorum, antisepti-
corum, opiatorum, etc. is mihi usus in variolis et morbillis fuit, quem ipse epidemici morbi genius eo in homine sibi poposcisset, si nullae aut variolae, aut morbilli fuissent complicati. En, quo infortunio, quave fortuna meum ipse propositum sim executus.

Historia variolosi.

Murarius, 17. annos natus, vegeta hucusque valetudine usus, et corpore robusto, die 19. Martii vespere capite doluit, non apertit, sitivit. Lingua modice scabra: epigastrium totum tendi sibi et pra-

ter morem repleti videbatur. Dedolatio: dormivit.

20. Maii, modice incaluit. Cephalalgia maior: praecordiorum, ac ad umbilicum pungens dolor cum ardore: lumborum dorsique ardor, et tensio: debilitas maior: urinarum copia: anorexia, et sitis aucta: linguae asperitas: noctu quies.

21. Maii, capitis dolor maior, lumborum minor: totius abdominis dolor intensior pungens, ardens: caetera, uti pridie. Obambulavit, et ad consuetos labores fessum corpus coegit. Somnus:

22. Maii, praecordiorum immanis ardor, manentibus caeteris. Sudatiunculae: nox bona.

23. Maii, hesternae graviora. Sudores: abdomen inflatum, distentum, dolens. Vesperi paucae pustulae variolosae proruperunt.

24. Maii, pustulae vix plures: symptomatum exacerbatio, cephalalgia tamen remissione: ventris profluvium.

25. Maii, alvo denuo adstricta, cephalalgia gravius vexabat. Ingens sitis, et praecordiorum totiusque abdominis lumborumque molestiae ingravescebant.

26. Maii, lingua arescens, sapor amarus: nox infomnis.

27. Maii, mane nobis committitur. Variolae paucae, minutissimae in facie, pectore, manibus. Petechiae multae, per dorsum praecipue, variolis interspersae. Sumto eo die potu multo, aquoso, acidiusculo, mellito, salino, vesperi multam ductilemque pituitam sponte vomuit. Ea nocte abdomine minus doluit: non sitivit. Variolae veluti recluso carcere confertim prouunt. Nox multo tranquillior, sed infomnis.

28. Maii, omnia mitiora. Urina iumentosa cum hypostasi imperfecta, furfuracea: oris ama-

ror: impedita deglutitio, et ardor faucium, quas albicantes pustulae occuparant. Epigastrii minor dolor: pustulae plurimae in facie, pectore, brachiis: petechiae in dorso multae roseae, lenticulari ambitu.

Cum ea tempestate commixtum genus febrium vigeret, ubi et sanguis phlogosin conceperat, et ventriculus fordibus redundarat, venam primo secuimus, deinde movimus emeto-catharsin: multam pituitam et bilem eduximus eo cum eventu, ut abdomen mox a vomitu non doleret, extincta siti, calore nullo, et pulsibus ordinatis. Nocturnus somnus multus, tranquillus, non interruptus, reficiens. Sanguinem phlebotomia eductum eructa tegebat gelatinosa, diffusa, livida.

29. Maii, nulla febris. Tonsillae tumidissimae, et palatum numerosis, albicantibus, milliformibus pustulis exasperatum. Variolae in facie confluentissimae, confluentes, complanatae, intropressae: in brachiis fastigiatae, elatiores, ampliores, rariores, discretae: in manibus confluentes et planae: in dorso quaedam confluentes, discretae plures, sed et hae aut complanatae, aut intropressae, quarum aliquae apice erant cinereo liventeque, at ambitu omnes lacte roseo. Per medium dorsum petechiae multae punctulares, et rubedine diluta floruerunt. Appetit. Urinae naturales: variolarum plerarumque bonus color. sed nullus ob faucium ardorem de nocte somnus.

30. Maii, labia, buccae, lingua, fauces pustulis numerosis, albidisque refertae. Nullus ullibi, praeterquam in faucibus, dolor, nulla prorsus salivatio, nullus faciei tumor, nulla febris. Oculi lacrimosi: alvus ordinata: pauciores petechiae.

31. Maii, pustularum incipiens flavedo: modicissima febris: petechiae perquam paucae, et

profunde flavae. Facies non tumet. Vix vestigium salivationis. Potissimam diel partem, extra lectum et obambulando, transegit.

1. Iunii, facies et hypopla magis tumebant. Febricula. Pustulae flavescunt, et forfice aperiuntur.

2. Iunii, incipiens salivatio. Noctu ob resistantem ptyalismum strangulatio; at alvo crebrius mota, et salivatione redeunte mox allevatus est. Manuum tumor, faciei tumore inferiora petente.

3. Iunii, copiosus ptyalismus. Venter salibus et manna sollicitatus et fluens: vix febricula: urinae multae. Potus largus, emolliens, diureticus, acidiosculus ob admixtum acidum vitriolicum.

6. Iunii, venter hucusque profluens: salivatio parca: noctes tranquillae: exiguus ad carpos tumor: pustulae exsiccatae.

13. Iunii, bene per omnia habuit. Pruritus molestissimum lenivimus, cum resiccatae pustularum crustas lacte tepido emolliremus.

Hoc tempore plures furunculi enascebantur, unde dolor, et pervigilium, largave supparatio, aegrum ipsis variolis multo immitius habuerant.

Cortex Peruvianus profusam puris copiam cohibuit. Inde et vires rediere, duro, quo utebatur, opificio prorsus pares.

Morbus variolosus diversa percurrere stadia solet, sed quorum non eadem est apud omnes auctores ratio, nec idem numerus; nec eisdem cuiusvis stadio dies assignant.

Variolarum stadia, et methodus medendi singulis stadiis conveniens anomaliarum ratio.

Qua nos divisione et febrim diversarum et stadiorum usi fuerimus, exponam.

Tres nobis epochas integer morbus habuit, et curricula tria.

Primo enim illud temporis momentum notabamus, quo receptum miasma febre prodi peculiari coepit, specifica et sui generis, cuius etfi naturam ignoraremus, sociabile tamen ingenium noveramus. Ea enim, utut sola non raro et absque periculo intra triduum metam occupet, nihilominus epidemicarum febrem in societatem persaepe adsciscit; cum eaque per avia atque invia fertur, atque hominem ut plurimum in praeceps proruit.

Primo hoc stadio omnem operam in eo colloebamus, ut commixtae huic febre potenter resistere et cito. Qua re malignitatem, quam abnorme initium morbi portenderat, auspiciato absterfi, aut, si nulla complicati epidemici ratio habebatur, laboriosos rerum exitus divinavi certus augur.

Alterum memorabile tempus erat, quo materies cocta inviolabili lege ad cutem proiciebatur, prolectaque febrem solverat. Quod si aeger febre re pergeret aut eodem tenore aut et remissius, non iam cum febre variolosa mihi rem esse arbitrabar, quam metastasi cutanea iudicatam et integro noveram, sed cum alia quacunq; eaque, ut plurimum, populari.

Hinc eidem medicinam fecimus, vel *antiphlogisticam*, si forte rigente bruma aut primo Vere inflammatio grassabatur; vel *antibiliosam*, temporibus biliosis.

Nec ullo modo ipsas variolas respexi, et sanguinem misi, aut, eo non misso, alvum vomitumque movi, et ante eruptionem, et sub ipsa, et post eandem, prout commixta febris exigebat.

A prima pustularum eruptione alterum studium meriebamur, quo iam non variolosum morbum, sed multos minutulos tumores consideraba-

mus *inflammatoriae indolis*, et in suppurationem abituros. Is tumorum in abscessus transitus cum absque febre haud contingat, eam tamen non peculiarem aut specificam existimabamus, sed quae omnem inflammatum tumorem prosequitur, evolvit, et ad maturitatem perducit.

Haec altera variolantium febris, ubicunque sola fuerit, plerumque atque innoxie decurrit ac in alio homine solet, cui locus alieubi externus inflammatur, inflammatusque in benignam suppurationem tendit. Hinc Artis suppetiis ea febris raro indiguit.

Quod si nihilominus in homine plethorico, phlogistico, et inflammatoria anni constitutione et nimium efferebatur, febrilem impetum misso sanguine, atque omnibus antiphlogisticis praesidiis moderabamur.

Evenerat etiam, ut in aegro cacochymo et imbecillo ea febris langueret, et malos corporis succos non valeret in pus bonae indolis commutare, et efficere abscessus bonos. Eo in casu, eo victu et iis remediis utebamur, quae vim vitae exacuunt et corpus firmant, Peruviano cortice potissimum, et *pauperum Kinkina*, seu pulvere radicis arnicae. At si febris langueret, quod rarius contigit, seu exorbitaret, facili plerumque medicatio fuit, dummodo ea febris secunda sola fuerat, et nulli alteri epidemicae febrili sociata. Potissimum a populari biliosa, pituitosa, putrida, maligna febre metuimus, si ea aut primae variolantium febrili iungebatur, atque in alterum et tertium stadium variolosi morbi provehebatur, aut serius accedebat secundamque febrem conturbabat.

Universim is nobis in secundo variolarum curriculo medendi canon fuit: *febrim maturatoriam hu-*

*ut stadii ea ratione curare, qua eandem febrim cuius-
cunque alterius inflammati et proxime suppurandi tu-
moris sociam curamus, sed maxime vim epidemiae
quam sollicitissime prohibere.*

Hoc alterum morbi stadium initio diei quar-
ti, et fine decimi concluditur, quem temporis
tractum autores alii in duo stadia dissecunt, nos-
que ideo non dividimus, quod una eademque hoc
toto tempore febris obtineat.

Tertium, atque ultimum stadium ab initio
diei undecimi orditur, quo absoluta maturatio est
et pus excoctum. Eo tempore febrim maturato-
riam tertia excipit, quam pus, ex pustulis resor-
ptum, et sanguinem oberrans, concitat, *innomi-
nata*, nisi volueris *purulentam* compellare.

Inter secundam et tertiam febrim nulla re-
missio cadit, atque ambae extremis suis finibus im-
plicantur, cum pustulae non eodem omnes tem-
pore murescant, et aliae pure iam turgeant ex-
cocto, aliis adhucdum immaturis.

Purulentam hanc febrim in hoc tertio stadio
non differre arbitrabamur ab alia, quam quiscun-
que purulentus fomes intra humores circumeuntes
susceptus accendit, si pars quaedam corporis pus
habet.

Id egimus isto morbi corriculo ultimo, ut
omnes illae viae expediantur, quibus pus effertur
extra corpus solet, maxime venter et renes. Ad
utrumque enim hoc colon vis vitae conservatrix
alienam materiem tuto ablegat. Sed et omnes,
quantum licuit, abscessulos fornice percidimus. At,
si labascere vires, si pus formari nimium, ac ta-
bescere inde aeger incoeperat, corroborantibus usi
sumus, et antiseptics, hisque omnino remediis
quae quocunque alio in casu tabificas febres a pure
natas coercent.

Sub finem secundi stadii et per desursum tertium, purgantibus salinis et mannatis alvum sollicitavi, movique urinas potu multo, emolliente, acidulisculo, leviter frigescente. Hinc malvam, et althaeam, et multam liquiritiae radicem decoximus, et frigesfacto decocto vitrioli spiritum miscuimus.

Tempestiva hac purgatione id etiam sum consecutus, ut *facies tumeret minus, et salivatio parrior esset.*

Utrumque hoc symptoma, faciei tumorem videlicet et ptyalismum, solum partium superiorum irritationi deberi existimabam, quae illuc plus humorum alliceret. At noveram, quantum periculi a tumidissima facie creari oculis soleat, noveram et incommoda ptyalismi. In meo varioloso meam ipse legem hac vice non sum adamussim exsecutus, aequo quod serius purgarem, et iusto mitius. Hinc et facies tumuit, ut non plurimum, et largior salivatio vexavit.

Faciei tumor et salivae profluvium nil critici habere mihi visa fuerunt, aut crisin difficilem, et incommoda perquam multa. Hinc urinis et alvo mota revellere humores a facie studui, et ptyalismo vicariam evacuationem substitui.

Laetus recorder me feminae cuidam in hoc tertio stadio, cum facie immanem in molem grandescente deliraret, emeto catharsi mentem illico restituisse.

Doleo me nil statuere, aut pauca solummodo, quae et *ubique et semper* obtineant, in cura variarum posse.

Sufficiat accuratas, et stadiorum, et febrium variarum, et variae earundem commotionis, notiones dedisse, unde, si occasio tulerit, capi consilium possit, quidve in singulo morbi stadio, va-

rillque eiusdem circumstantiis facto opus sit, per-
videri.

Non laudo illorum opinionem, qui variolae ab ordinario cursu recedentibus et anomalis factis, phlebotomias, vesicantia, corticem Peruvianum, et opium, per omnia morbi curricula suadent, quadrata videlicet rotundis mista; quive, eum omnibus hisce, et eodem tempore, et eodem in homine, usi fuerint, egregiam se fecisse *antiphlogisticam* curam arbitrantur, quin aut diversa stadia, aut febres illarum varias, et variam anni constitutionem respexerint.

Observasse mihi videor, variolas praes aliis febribus adamare potissimum biliosas, putridas, malignas, quasve ob earundem ex abdomine genesis *gastricas* appellamus.

Num miasma variolosum succos gastricos imprimis afficiat et contamine, namne idem intra venas susceptum ita hominem immutet, ut epidemia ipsum praes caeteris feriat et efficacius, ignoro.

Ea etiam supervenientium malarum febris ratio esse potest, quod aura variolosa sanissimum hominem non raro afflet, eumque fortassis bene pransum, et ventriculo repleto, quem ni ipsa natura suapte salutaris conamine subvertat et vacuet, multa aliena moles, longa mora corrumpenda, gravabit. Atque inde temporis tractu malorum illas.

Variolas in *confluentes* dividunt, et *discretas* in *regulares*, et *anomalas*. Quid si et hanc addemus variolarum divisionem, quae *sinceras impermixtasque* statuit, et *complicatas*, hasque denuo pro diversa comixtae febris indole subdividit? Cum maximus in curandis variolis nodus sit, easdem

Quoniam anni tempore variolas inserere oporteat.

febre populari prohibere. biliosa praecipue, putrida, malignaque, aut eam, si iam adsit, omnibus Artis praesidiis propulsare, id anni tempus haic morbo securius exantlando idoneum imprimis erit, quod paucissimos morbos proferet. Cum enim maximum malum a caelo gravi morbofoque variolis accedat, eo salubri, has esse benigniores oportebit.

et quae ad
eam rem prae-
paratio prae-
stet.

Hinc Aestas, plurimorum ut pote prae aliis anni partibus morborum mater, omnium pessimam variolarum progeniem dabit, vitio temporis multiplici, bilioso, putrido. maligno contaminatam. Hanc proxime Autumnus excipiet. At Hyemes et Ver, si ea tempora fuerint qualia oportet, prae caeteris variolas sinceras ferent, et sui moris, et indolis bonae tenaces.

Ex dictis constat, qua anni parte inferere variolas praestet.

Ea aetas hoc morbo feliciter defungetur, quae a febre populari minus suffert, et extra tempus est magnarum in corpore mutationum. Ob id lactentibus variolae plerumque mites et ordinatae sunt, dentientibus funestae; et incipiens pubertas saepe difficilem hunc morbum experitur.

Quo modo praeparare hominem oporteat infectionem subiturum, autores diversimode opinantur. At antecellere omnes alios is modus videtur, qui quod in homine vitiosum est prius sanat, eumque extra epidemiae, aut praesentis aut iam iam imminentis, assaultum, tanquam extra mortiferi teli iactum, quam longissime removet. Maximum interim eventus prosperi momentum affert, miasmate hominem offendi minime febriculorum, ventriculo et intestinis valentibus et puris.

Hinc crebrior blandi emetici usus erit, priusquam infitio peragatur, aut sub eadem, quam solius purgantis: et huic utrique praesidio praecautio phlebotomia saepius locus erit, nisi aut sicca Hyems, aut Ver consimile, dominante phlogosi, et in adulto et inflammabili homine sanguinis missionem poseat.

De emeticorum aut emeto-catharsetos usu id dico, ea auxilia a nullo variolarum stadio, nec ab ipsa aut imminente aut praesente, aut paulo ante peracta pustularum eruptione *contraindicari*, si modo adsit eius generis commixta febris, quae huiusmodi remedium petat. Quidquid enim alienae febris auxilii opposueris, id in ipsarum variolarum emolumentum magis cedere, quam aliam quamcunque rem, certus esto.

Unde morbillorum malignitas, et anomalia.

Quemadmodum variolis, ita etiam morbillis insidiabatur aestiva febris, morbumque effecit complicatum, quem qui sincerum atque impermixtum existimasset, morbillos appellasset anomalos, atque etiam malignos. Verum quod alienum a benigne morbillorum ingenio erat, id totum debebatur admistae febri, cui omnibus idcirco adminiculis Artis obtinebamur.

Morbillosos complures curavimus ab exitu Veris in adultam usque Aestatem, quos omnes ad unum binis eodem tempore morbis affectos vidimus, uno videlicet morbilloso, atque altero distincto, ac populari.

Quidam multis ante diebus, quam praenuntia morbillorum symptomata observarentur, ructare aliena coepere, vomiturire, pectore et summo ventre angere, leviculo frequentique horrore perfringi, ungue caloribus nocturnis; ac sudatiunculas et semulentiam atque aurium tinnitum pati.

His alvus aut clausa perstitit; aut pauca, pinguis olidissimaque reddidit.

Aliis haec eadem incommoda eodem simul tempore accessisse videbantur, quo morbillosum malum sua sese peculiari ac specifica febre prodidit.

Non paucos initio sola aegrotare morbillosa febre vidimus, at serius etiam populari.

Pauca quaedam hoc modo aegrotantium exempla dabo.

A E G E R P R I M U S .

Morbilli cum febre bilioso-pituitosa.

Juvenula 19. annorum, semper antea sana, die 21. Iulii, e lecto surgens febre prehendebatur cum pectoris oppressione, respiratione difficili, dolore thoracis totius pungente. Hypochondriorum is sensus fuit quasi a fovea iniecto constrictorum, atque ardor. Lumbos atque artus dolor oberrabat dilacerans. Lenta mucosae materiae faucibus et linguae inhaesit, aegrotanti permolesta. Ardor urinae.

A meridie Medicus accersitus sanguinem misit, remittente mox acutum rheumatismo, lassitudine vero magis aucta, et corporis, veluti verberibus caesi, dedolatione.

Ea vespere denuo sanguis detractus nil levaminis tulit. Somni tenues, exigui, cum insomniis.

22. et 23. Jul. symptomata eadem. A meridie huius diei morbillosa eruptio prodire coepit. Caetera eadem.

25., nil emendatum. Tussis magna: oculorum ardor: coryxa: rauco: somni nulli; insomnia.

26. , prioribus dolor iungitur ardens, lacerrans, a sterno supremo ad pubem usque decurrens.

Hac die, Nosocomium accedit. Potus datur ex sale medio mitiori, aqua. melle, et aceto. Nox magis tranquilla.

27. Iul. , oris mucum insignem, thoracis, atque totius abdomini ardorem quæsta est. Emeticum. Vomuit copiosam, amarâ puitam, et crebrius deiecit. A vomitu mox omnia meliora: nullus ardor.

28. , pectoris oppressio minor, mitiorque ophthalmia: vox minus rauca. Abdomen, artus, lumbi non dolent. Oris perpauca gluten, et febriculæ ne quidem vestigium. Infuso. decoctum radicis arnicæ cum sale amoniaco et syrupo fumaricæ.

29. 30. Iul. , aliquis artuum noctu dolor; caetera bona. Infuso decoctum radicis arnicæ cum sale ammoniaco et syrupo fumaricæ.

6. Augusti, sana est.

En febrim bilioso-pituitosam morbillis complicatam, quam, neglecta aegritudine morbillosa, sua methodo curavimus.

Bina phlebotomia adeo nil profuit, ut dominantem eo tempore febrim in morbillorum societatem potius invitarit.

Nil specifici hoc in casu ab arnicæ radicis expectabamus. Remedio opus fuerat quod humorum lentiori frigido prospiceret, et fibrarum, ventriculi præprimis et intestinorum, laxitati.

A E G E R S E C U N D U .

Morbilli cum febre bilioso-pituitosa, praegressa comitante, subsequente, cum miliaribus et exanthemate, scarlatinam referente.

Iuencula 20. annorum, per annum cephalalgiam saepius recurrentem, cordis palpitationes, catamenia anticipantia, et album per vices fluorem, eumque non rodentem, querebatur.

A tribus septimanis cephalalgia frequentior, pondus in toto epigastrio, et anorexia cum siti vexabat. A pastu sudatio adfuit, et vomituritio: mane, amarities oris: alvus praeter morem difficilis. Subinde leviculus horror, interpellante calore mox iterum fugitivo. Levis glandularum utrinque pone iugulares venas intumescencia. Tribus ultimis diebus frequens sternutatio, et ardor oculorum accessit.

Die 22. Iulii, circa vesperam, morbilli prodire. Caetera eadem.

24. Iul, ad nos venit, fastidiosa, capite gravi vertiginoso: ore amaro: lingua albida, humida, villosa: oculis scintillantibus, dolentibus. Sputatio spumans, frequens, matutina: tussiculosa, et febriens pulsu pleno, forti, celeri, atque aestu magno: ventre compresso. Morbilli profant.

25., os magis amarum, lingua fordior. Calor: febris. Dato emetico vomuit multa, biliosa, pituitosa, deiecitque. Multa emendabantur, maxime caput.

26., minor amaror: pectus minus oppressum febricula. Exanthemata disparere incipiunt. Nox melior.

27. Jul., mane, pectoris oppressio rediit. Os magis mucosum calor maior. Emetho. catharticum multa, mucosa, ductilia eduxit, cum infigni levamine pectoris et caloris.

28. 29. 30., noctes tranquillae: febris nulla: os mucosum. His ultimis diebus tincturam rhei aquosam psaxillo falis cuiusdam medii armatam exhibui. At morosissima femina hoc remedii genus prae caeteris nauseavit, et, cum eodem se uti simularet, aegrorum custodes astute lusit, ut idcirco multo minus, ac iuebatur, oblato remedii acceperit, et rarius multo. Multebri quoque more multa incongrua, et efflictim expertivit.

31. Jul., mane valide febricitabat. Lingua ex albo flava, et os mucosissimum fuit. Dolebant praecordia et thorax. Ad meridiem, plurimam, tremulam, ductilemque pituitam sponte vomuit, Mox in facie, pectore et utroque brachio, femore, crure, quasi scarlatinosa eruptio praedit.

1. Augusti, maculae plures, confluentes: fauces praerubrae, punctulis rubris, miliformibus obsitae. Os mucosissimum, et valida febris.

2. Aug., in antibrachio, et circa carpum sinistrum multa miliaria proruperunt. Aphthae: praecordiorum ingens oppressio. Emeto catharticum propinatam ingentem pituitosarum biliosarumque sordium molem ore atque alvo excussit. Praecordia allevata sunt, et febris plurimum cicurata.

3. Aug., sputetio continua: vomitus spontanei per intervalla, pituitosi, allevantes: ardor praecordiorum: febris: exanthemata: alvus frequens: somnus vix ullus.

4., pyralismus, et caetera, uti pridie. Alvus fluens.

5., efflorescentiae paucissimae: omnia remissa. Frequenter deiecit.

6., Aug. vix aliqua febris. Secessus multi: caetera bona.

7., et consequentibus diebus, bene per omnia.

19., sana, et viribus spe citius recuperatis confirmata discessit.

Usa est haec aegra, iam inde ab initio mensis Augusti, corticis Peruviani decocto cum oxymelle simplici, sale ammoniaco, et arcano duplicato.

Morbillos et praecessit et comitata est febris bilioso-pituitosa, quam solam inter medendum respeximus.

Prostantibus efflorescentiis morbillosis, alvum atque emesin sollicitavimus valenti pharmaco, impune, cum emolumento, et quin exanthema fuerit introversam.

Febris scarlatino-miliaris, quae morbillos ex cepit, eandem aequè parentem habuit ac altera morbillorum prodromus et comes, pituitam videlicet, in ventriculo maxime atque intestinis fluctuantem. Vomitus spontanei, arte concitati, levantes, multa prava educentes, et venter profluens saluti fuere. Ea erat materiae peccantis moles, isque habitus, ut qui, ea neglecta, morbi causam in miasmate quaesivisset ignoto et contagioso, ridiculus fuisset.

Non memini, ulli aegrorum nostrorum in Nosocomio primum miliaria prorupisse; at eas efflorescentias ad nos allatas frequentissime vidi. Atque etiam haecce puella eam, quam caeteri, a miliaribus immunitatem procul dubio sortita esset, si, primo confecto morbo, curam ex mente no-

stra confirmatoriam fecisset, eamque et aegritudini praegraevae parem, et diuturnam.

Miliarem febrem nunquam observavi absque luculentis signis systematis gastrici prava faece redundantis. Nec petechias, nec erysipelas, nec exanthema urticatum aut scarlatinum unquam vidi, puro ventriculo et intestinis.

Vim specificam contra febrem miliarem in cortice Peruviano non quaesivi. Animus mihi erat imbecillam firmare fibram, et novae pituitae genesis prohibere. Corticis Peruviani decoctum egregie roborare, stringere partes laxas, et miti aromate suo sanguinem non exagitare autumabam. Interea sale ammoniaco lentorem solvere annisum, solutamque saburram per vices eiicere, vomitu atque alvo commotis.

Multos curavi miliaribus affectos, tuto atque intra breve tempus. Plerique Peruviano cortice non indiguere, at omnes, ad unum usque, emeto-cathartici.

A E G E R T E R T I U S .

Morbili cum febre bilioso-pituitosa miliari.

Viginti unius anni iuvenula, pauca quaedam variolarum quas olim pertulit vestigia referens, die 10. Iunii huius anni nostram opem expetiit.

Catamenia omni altera vel et tertia septimana ab aliquot iam annis redeunt, e largo fonte.

Annus est ex quo fluorem album perfert, ferme assiduum, et erodentem. Is initio, quo primum visus est, mox cum acredine venit, et mictu dolente: albida semper materies fluit, nunquam virescens, nunquam flava, aut ex utraque commixta. Caeterum sana.

Die 5. Iunii vesperi, febris corripitur. Nox inquieta.

6. Iun., febris, cephalalgia, coryza, ardor oculorum, anorexia, et oris amarities aegram tenuit. Pectore oppresso erat, et praecordiis quasi fascia iniecta constrictis, et tussiculosa. Venter nil reddidit. Noctu vigiliae, multusque sudor.

7., et 8. Iun. omnia intensiora. Multus oris amaror. Hucusque obambulans aegrotabat.

9., Peius habuit: decubuit. Venae sectio. Noctu copiosos inter sudores exanthemata prodire morbillosa, miliaribus rubris commixta.

10. Iun., in Nosocomium recepta pulsus fortes, celeres, et plenos exhibuit. Faciem et artus superiores levis tumor tenuit. Calor urens. Paucus et naribus sanguis stillabat. Os amarum, lingua biliosa, et assumtorum alienus sapor. Pectus oppressum, et tussicula frequens. Praecordia non sine multa molestia contrectabantur. Alvus morosa.

Cum eo die potu multo et refrigerante uteretur, vespere sponte vomuit amara, flavo-viridia, pituitosa perquam multa. Sera vespera emeticum propinabatur, quod salubri naturae conatui suppetias ferret. Vomuit inde denuo aeque multa ac ante, atque indolis eiusdem. Deiecit saepius. Nox inquieta.

11. Iun., sub auroram semel sponte vomit. Febris multo mitior: lingua hirsuta, mucosa, ex albo flavescens: pectus non emendabatur. Tussis inanis, crebra: cardialgia inter tussendum, et ad attactum. Vesperi sponte bilem multam multae commistam pituitae revomuit. Miliaria disparuere. Cutis asperina: morbilli pallent, et fugam meditantur. Fauces praerubrae sunt, dolent absque tumore. Sitis: febris: alvus undictes mota.

12., morbilli nullibi iam iam, nisi brachiis, hisque pallidissimi. Brachiis dextri lata quaedam plaga quasi succo ribesiorum illita, et intense rubens. Tussis rarior, mitior, minusque dolens: vix ulla cardialgia. Lingua flavescens: sapor bonus: urinae sanorum: sitis nulla: febris pauca: alvus multoties nota.

13., febris nulla. Ventriculus, et pectus emendata.

14., 15., 16., apyretos. Reconvallescere visa est. Tussicula rara.

17. Iun., saepius tussitavit, per vices incaluit, sitivit: lingua impurior.

18., ad hesternae symptomata vomendi conatus accessit. Lingua fordior: os mucro redundans. Potus multi salitque eo die propinabantur, ut apte evacuari soluta postmodum illuvies possit.

19. Iun., exhibito emetico, multa biliosa revomit. Febris post emesin vix ulla; at vesperi frigus, calor, sudor.

20. Iun., absque febre est. Hucusque solis solventibus, salinis, et emeto-catharsi utebatur.

21., febre caret. Hoc die corticem Peruvianum, adiecto sale medio, exhibebamus, ut quod alieni restitaret, id ope remedii roborantibus subigeretur.

23. Iun., os amarum denuo: ructus amari: febricula. Dato emetico multam pituitam evomit. Levamen. Mixturam postea, ex sale ammoniaco, aqua simplici, et saccharo confectam, per intervalla hausit.

24., mane, sponte multa pituitosa vomit cum multo levamine. Febris nulla.

25., corticis Peruviani decocto, adiecto oxymelle et pauco sale medio et residuam dissolvere

materiem intendebamus, et corpus laxum corroborare, ac gastricae imprimis oeconomiae prospicere, ne nova ulterius generari pituita queat.

Protracto horum usu et praesens morbus, et prava, corporis praedispositio tollebat.

Feminas morbillosas hoc anno plures habuimus, atque eas prae caeteris laxas et pituitosas; viros vero perpaucos. At neminem, mas feminave fuerit, morbillis correptum vidimus, quem febris eiusdem tempestatis biliosa, pituitosa, aut ex utraque conflata infalutatum praeteriisset. Eam febrim fere solam persequabamur, et non perfunctorie. Hinc nullo non tempore morbillorum emeticum exhibebatur, si id posceret morbus complicatus; nec eorundem idcirco introversio, aut ulla anomalia observabatur.

Morbillos hyeme sicca et veris initio sanavi in Hungaria non paucos. At, cum eo tempore inflammatio dominatum exerceret, pleuritis et peripneumonia prae caeteris, facilis erat morbillorum cum inflammatione coniunctio, et frequens. Inde sanguis cum emolumento, et iterato, et quovis morbi tempore detrahebatur, magnaue remedium emollientium utilitas fuit.

Haec febrium variarum cum morbillis coniunctio non observata hunc morbum abnormem subinde fecit, pertinacem, malignum.

Febrium pituitosarum felicissima crisis vomitu atque alvo peragitur, dummodo materies morbillis effecta fuerit viribus emeto-catharsis opportuna. Difficillimam e contrario crisin iudico per poros cutaneos, et periculi plenam.

Immanem non raro pituitae copiam, et vicibus repetitis, sponte, coacte, vomunt, ut eam tantam materiem in abdomine antea latitasse non

suspiceris, sed revomitam ab universo corpore, atque exoneratam intra ventriculum atque intestina facilius credas, salinis, eccoproticis, emeticis, emeto-catharticis identidem sollicitata.

In eo genere febrium quas pituita gignit, maximopere interest remediis solventibus et emeto-catharsti repetitae non diutius inhaerere, quam par est. Quemadmodum enim haecce auxilia, solventia nempe et emeto-cathartica, multam, quae in stomacho et intestinis confedit, pituitam educunt, ita fibrarum quoque vim resolvunt. Sed hac resoluta, alienam de novo materiem colligi oportebit. Inde est quod, inveterata iam febre, praemissisque solventibus et vomitoriis, corroborare ventriculum necesse sit remedio subadstringente, austeriusculo, aromatis non urentis, quodve ventrem non cohibet. Interponi subinde, si nova illuvies nascatur, emetica blandiora debent, moxque iterum roborantia subiungi.

Quae de usu roborantium remedium, promotam iam febre, dixi, momenti maximi esse puto, et attentione perquam digna. Quippe, si aeger ea citius, et emeto-catharsti non facta, et non praemissis solventibus, assumat, in malignissimam incidet malignitatem, et vitam perdet. At sola solventia, et solae emeto-cathartes, ut in morbo non difficili, neque multum ultra systema gastricum progressu, sufficiunt, ita, ubi febris imbecilliori corpori atque altius infederit, multaque hominem pituita inundat, aegrum, initio allevatum, tractu temporis dissolvendo pessumdant.

A E G E R Q U A R T U S .

Morbilli cum febre vernali bilioso pituitosa.

Operarius 45. annorum, robustus, et semper a puero sanus, die 17. Maii venam tundi curavit, annue consuetudinis ergo, at illaesa valetudine.

18. Maii, non appetiit: fastidiosus, atque ore amaro: nauseavit, et ingesta evomit cum paucis mucosis et amaris: inhorrescens, incalescens alternis vicibus, et membra dedolatus. Tussitavit crebro, et sicce, et cum dolore ad infimum sternum.

19., febris: vomitio frequens assumtorum, mucosorum, biliosorum. Caetera, uti pridie, sed intensiora. Obambulavit.

20. Maii, decubuit. Exacerbata omnia.

21., aegre surrexit, et obambulavit. Eadem.

22., mane morbillis se pictum videt. Symptomata priora. Hucusque quotidie vomuit.

23., non vomuit. Caetera eadem. Vomituriiit.

24. Maii, ad nos venit. Nil emendatum. Pulsus fortis, plenus, naturali non celerior: urinae biliosae: calor.

25., maculae morbillofae pallefcunt. Lingua ex albo flava: tussis aquosa, mucosa: modica febris. Urinae cum hypostasi fursuracea ex albido rufescente. Emeticum; inde paucam pituitam evomit cum bile non multa: aliquoties defecit. Vix febris post emesin, et raro tussit. Vix ullus ad cardiam dolor.

26., alvus frequens: maculae nullae: tussis rarior: dolor exiguus. Non calet.

27. et 28., bene se habet: appetit. Rarissima tussicula. Reconvalescit.

Die 2. Iunii, sanus ad suos rediit.

Vomitus spontanei, mucosi, biliosi, itemque illi quos pharmaco movimus propinato, ingenium commixtae febris docebant; sed etiam valetudo, citra negotium et brevi restituta, medendi methodum commendabat.

Phlebotomiae ante morbum factae eventus hic felix non debebatur. Quid enim sanguis emissus in bilem possit et stomachi pituitam! pugio plumbens in leonem! qui clava herculea excipi debet, emeto. catharsi.

Missio sanguinis adeo non profuit, ut etiam nocuisset, ni corpus habuisset et valens caeteroquin, et huic iacturae sufficiens.

Nescio qui phlebotomiarum consueto, quas prophylacticas appellant, adeo, hisce praecipue in terris, invalescere potuerit, ut, seu femella chlorotica sit, imbecilla atque orba bonis succis, seu senecio frigidus, se vivere sanos posse non opinentur, nisi sanguine bis terve per annum dapsiliter profuso.

Ea in re etiam οἱ τῶν ὑγρῶν παίδες multum peccant et endemicum morem ac epidemicum sibi servant. Quid enim obvium magis, quam vel levissimo febriculae motu percepto, quem quies et esuritio et idoneus potus facillime composuisset, educere sanguinem, saepissime novum reum? quem quidem *inveisa vena mitti* (ut ait Celsus) *novum non est; sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, novum est: novum etiam, nullam esse prope modum tempestatem, biliosissimam licet, qua non mittatur.*

A E G E R Q U I N T U S .

Morbili in consortio miliarium, petechiarum.

Non huius anni historiam narro, sed praeterlapsi. Ea mihi prae aliis huius anni multis placeat.

Adolescens decimum quintum aetatis annum agens, qui tyro futuri operam navat, die 1. Iulii 1776., capite dolere coepit.

2. Iul., eadem cephalalgia. Suo adhuc officio fungitur.

A meridie eius diei, frequens horripilatio cum intermixto calore. Pectore oppresso est, laboriose respirans, sicutulosus, ruffitans, crebro stertens, oculis lacrimosis, et scintillantibus. Coryza: noctu multa inquietas, et iactitatio.

3. Iul., ad nos venit. Gravius laborat: decumbit: sponte bilem vomit. Praeter dierum praecedentium symptomata intensam genarum ruborem vidimus, et linguam aspectu bonam quidem, sed ex sensu aegroti velut pilis obsessam. Sitis non multa, et sapor, si quid assumerat, non pravus. Tussis crebra, sputa aquosa, mucosa, multa, cum paucis coctis. In latus sinistrum difficulter decubuit, difficillime respiravit, et erecto plerumque corpore, ac sedens. Calor multus: pulsus celer, fortis, durus: petechiae ienticulares, fasciae: miliaria in thorace maxime et dorso multa, alba, rubra.

Eo die, potum copiosum exhibui cum aceto, melle, et sale medio mitiori. Constitueram ea adhuc vespera emeticum propinare, sed non nisi pauco detracto sanguine, quo facilius vomit-

tio esset, et minus discriminis ab eiusdem turbis. Sex solum uncias sanguinis emisi, missurus plus, si commode tulisset. Sed en, ne hilum emendari pectus, quin opprimi magis coepit; et, vena vix deligata, deliravit. Intra verba plerumque desipuit, atque ita, ut cum aufugere per vices vellet, facile reduceretur, et minis auscultaret.

Post phlebotomiam vomiturire, quin et vomere, sed laboriose et pauca coepit, ac biliosa. Mox ipacacuanham grano uno tartari emetici armatam exhibui, unde multa et biliosissimas evomit, restituta post emesin plena mente et serena. Noctu plus quietis. Prorupere morbilli.

4. Jul., vomuit bis terve, sponte, aquosa, mucosa. Febris pauca, et pectus multum allevatum. Aliquoties deiecit.

5., modicissima febris. Alvus crebrior.

6., morbilli magna ex parte evanidi, quidam pallidissimi: miliaria rara: rarae petechiae. Alvus movetur. Omnia leviora.

9. Jul., nullum exanthema: nulla febris. Bene se habet: convalescit.

Ufus continuo est solventibus, salinis, eccoroticis. Ultimis diebus stibium diaphoreticum non pblutum dedi, ut, quae forte materies in vasculis minutis haeserat, lenta et tenax, attenuetur, et expediatur. Tandem stomachicis ventriculo cautum.

Delirio phlebotomiam mox insequente, valdopere gaudebam quod sanguinis haud plus felibra detraxerim; at poenitebat vel tantillum detraxisse. In consimili postea, nec infrequenti casu non facile ullas in corpore turbas ab emetico timui, nec, ut illis prospiciam, antea venam fecui; febrium enim gastricarum ingenium melius

identidem edocebar, earumque in viscera nobiliora etiam diffusa potestatem. Didiceram earundem insultus graves non timere, et multifarium emeticorum usum, multiplicemque exhibendi scopum quotidiana observatione pervidi.

Multa supersunt committionum huiusce generis exempla. At ea lubens praetereo, cum quod ista sufficere videantur asserto demonstrando, tum, ut ne legentibus abutar et tempore, si, ultra quam par sit, in narrandis historiis diffundar. Contare abunde opinor, morbillos semper, et ubique eosdem, peraro solos esse, sed plerumque adsciscere sibi committionem popularem morbum, eumque alium, atque alium, prout alia fuerit tempestas anni.

Ex his quoque auctores Medicos conciliabilimus, diversissima sentientes, cum de medendo variolis et morbillis quaerunt. Quippe et hos et illos recte observasse atque vera statuisse competentes, utut dissenferit, si eos non de ipsis aut variolis, aut morbillis, sed de varia iisdem commixta febre differentes accipias.

Hinc utrosque a vero quam longissime abluce patet, qui morbum omnem huiusmodi, morbillos aio atque variolas, aut semper emeticis tentandum statuunt, aut ea praesidia, magna licet unica per saepe, ex medicina variolosa morbillosaque penitus proscribunt, et nihil crepant praeter antiphlogisticam medendi methodum, quam sere unice in phlebotomiis et largis et repetitis ponunt; quasi vero aut sola phlebotomia febrilem aestum restinguat, et intendat nunquam, aut praeter hanc calores temperet res nulla. Enimvero vix video quae alia possit esse magis noxia et turpior empiria.

Potus frigidae aestuante corpore haustus febrem invitat epidemicam.

Diversum ab eadem causa effectum haud raro vidimus temporibus diversis, a potu videlicet perfrigido, si quis eo se proluerat sudore multo dimanans, atque ex itinere vel exercitatione quacunque excalesfactus. Iis enim qui, Hyemis rigente gelu, aestuanti corpori frigidam ingererant, pleuritico more pectus inflammabatur; at qui per Aestatem id fecerant. epigastrio gravari, horrere, calefcere, fastidire, et amaris ructibus vexari ceperunt. Illis sanguis mitti et iterato et largiter debuit, his emeticam dari; cum illos *inflammatoria* febris corripuerat, hos vero *biliosa*, ab eadem utique genitrice causa, sed non eadem tempestate.

Terroris noxae, et in producenda biliosa febre potestas.

Terrorem novimus nervoso imprimi systemati inimicum. Morbum sacrum inducit per se, aut alia ratione nervos irritat. Sed praeter haec, qui terrentur, ea potissimum tempestate cui bilis imperat, in febres incidere biliosas mox solent, ut morbi initium ab eo tempore exacte computemus, quo id animi pathema fuerat incussum. Miram certe terroris vim vidi in conturbanda bilis officina, morbisque biliosis, putridis, malignis producendis.

Ubi etiam moeroris.

Sed et moeror diuturnus, et aerumna, et somni nescia sollicitudo stomachum et intestina resolvit, et gastricos humores vitiat, tuncque maxime, & et anni tempus conspiret. Inde longa infirmitas nonnunquam, at quae aegrum obambulare sinit, anorexia, exigui calores, et levicula horripilatio, sapor amarus assumtorum, et marcor nascitur, eaque rerum facies, ut *chronicam febriculam biliosam* non inepte compelles.

Quibusdam tandem ea diathesis in febrem erumpit luculentam, biliosam, malignam, pituita-

fam, Artis plerumque praeceptis non auscultantem. Feminas sic aegrotare praeter caeteris observavi, easque ex infima plebe, quas inexorabile fatum et coniuge orbarat cum eoque et vitae praesidiis, alendae numerosae proli non pares.

Magis noxiam iram mihi videor observasse ^{atque irae.} per Aestatem, quam Hyeme soleat. Non enim infrequens est audire homines, qui, cum evidenti biliosa febre teneantur, morbi dies suppetunt a praegressa gravi ira. Id, ni fallor, Aestate audivi, vix unquam aut nunquam Hyeme.

Nonnulli, quos Venus impura male multavit, curam antivenerream apud nos, ex Artis legibus et auspiciato exorsu sunt. Eorum aliqui nil alieni ab ordine eius morbi consueto experti sunt, aut, si quid erat non ex usu, id eiusmodi fuerat, ut huc non faciat, quodve aptius alibi diceretur.

At fuere, qui medicatione vix inchoata, febrile tenuiter praeterito, atque erroneo modo coeperunt, dein etiam intensius. Eius rei causam in ventriculo aut intestinis, utpote antea purgante repurgatis, et in hominibus caeteroquin sanis, nullam quaesivimus, nullam in hydrargyro, multa cum cautela et manu parva propinato. Interea etiam illa symptomata accessere, quae febrem aestivam solebant comitari; mox constitit, quae nos pura arbitrabamur, ventriculum et intestina, ac pharmaco deterfa, faece multa biliosa turgere.

His illico febrem adventitiam consueta eo anni tempore ratione curavimus; eaque profligata, ac viribus diu confirmatis, curam de novo antisiphiliticam resumpsimus.

Aliam quoque aestiva febris complicationem multoties vidi, nempe ubi illa cum *colica saturnina*

Febris aestivae complicatio cum colica saturnina, eiusque colicae plenio descriptio.

coniungebatur. Quae circa hocce utriusque morbi connubium observarim dicere non possum, nisi prius ingenium admirandae huius affectionis, a plumbo natae, cum ea sola est, et simplex, et nulli alteri morbo sociata, explicuero.

Id vero, ut modo faciam, multa prohibent. Etenim et ingens observationum huc attinentium mihi silva crevit, quaeve novis in dies incrementis ditatur, ut peculiarem ea res pertractationem sibi poscat; et, si etiam huc trahere eius materiae partem vellem, vereor ne, si nudos de eo morbo aphorismos promam, nec testes afferam quamplurimas historias, rem exequar dubitationibus obnoxiam, et liti. At vero enarratio eorum omnium casuum, quos numerosos observavi, descriptosque reposui, longiori quam par est episodio a febrium huius anni contemplatione nos se vocaret,

Ea huius colicae apud nos frequentia, isque hominum eo morbo laborantium ad hoc Nosocomium concursus est, ut facere quamcunque sponsonem ausim, non facile plures alibi hoc morbo correptos aegros inventum iri. Hominum in hac urbe non exiguus numerus est, qui aut figulino opere occupantur aut pigmentario, et plumbi praeparatis, cerussa, minio, lithargyro utuntur.

His morbus toties a nobis visus, methodisque variis tantatus, sanatus toties, hanc opinionem nobis indidit, ea de re nos posse confidentius disserere, mererique prae multis fidem.

Interea, donec peculiari dissertatione et plenius prosequi hunc morbum queam, observationum solum summam dabo, atque earum solummodo, quae proprius ad rem facere videbuntur, caveboque, ne aut aphoristica offendam brevitate,

aut longa narratione et eius morbi historis recensendis, nos nostri prepositi faciam oblivisci.

Primo morbum simplicem, atque impermixtum describam ad eum exacte modum, quo hunc ipsi nos oculis usurpavimus quotidie. Addam deinde curationem: tum quae variatio subinde ab adventitia febre, eamque potissimum populari, accedat, quae ea ratione medendi methodum mutet, exponam.

Qui hac colica laborarunt, ad unum omnes plumbata tractarunt. Alium nullum vidi hoc genere morbi unquam vexatum.

Non dubito hanc colicam esse *specificam*, et *sui generis*; etsi enim peculiares notas, nullique alteri morbo communes non habeat, si eas singulas et seorsim spectemus, earundem tamen *collectio* ac *complexus*, si morbus non iam intra initia versetur, sed adoleverit, colicam saturninam ab omni alia evidenter discriminabit; etsi hinc eam quaestionem ex instituto non agitem, an cum aliis confundi speciebus colicae possit, an a solo plumbo, vel alia quoque ratione oriatur.

Colicae saturninae symptomata multa et varia collegi, quorum catalogum hic dabo:

Aegrotaturis venter astringi incipit, qui antea liber fuit et facilis, cum ponderis in epigastrio sensu. et borborygmis. Dolor dein abdomen eiusque diversas plagas invadit, varius, ardens, lancinans, et, ut phrasi aegrotantium utar, ac si evulsa intestina contorquerentur, terebrans, gravisque omni modo.

Artus quoque dolere incipiunt, quasi ab acutissimo rheumate, brachia, femora, crura. Quibusdam lumbago est, aliis ischias ad usque malleolos decurrens. Aliis articuli digitorum, manuum.

pedumque prae carnibus dolent, atque aliis hae prae illis.

Sunt quibus in exiguo spatio gravis ardor est, quasi a viva flamma. Loca dolentia manum ferunt etiam rudius contrectantem, nec inde augeri dolor solet: quorundam tamen praecordia attactum averfantur.

Subinde res intra solam artuum dedolationem, aut sensum reptantium formicarum, aut quandam virium muscularium impotentiam subsistit. Ardor accedit thoracis, difficilis per vices spiritus.

Quidam morbi accessum praesentiunt ex moerore animi insolito, et praeter rationem. Sub ipsa initia infirmitatis, temulenti fiunt, vertiginosi, stupidi, insomnes. Oculorum, per vices et repente, obtusa aecies, et, vigente iam morbo, amarosis temporaria subito cessans, subitoque iterum recurrens. Visus varia ratione depravatus. Aspectus quasi maniacorum, atque alieni quid habens, attonitus, furiosus, minas cogitans, meditabundus, moerens. Animus quibusdam anxius, aliis turbulentus, impetuofus, nescius eodem diutius loco esse, aliud atque aliud appetens, et impatienter. Linguae et faucium is habitus, qui biliosam alias notare febrim solet. Sensus rei per oesophagum reptantis, strangulatio, et hystericus globus. Singultus, vomituritio, ructus amari, acidi, acido austeri, putridi, dulces. Vomitus crebri biliosi ingestorum, faeculenti, laboriosissimi, difficilissimi, et subinde cum boatu potius, quam hominis clamore.

Abdomen saepius molle, subinde durum, inaequale; raro introtractum umbilicum vidi, etsi in gravissima alias infirmitate. Dolorifica cutis in abdo-

domine corrugiato: mammae vel unius vel utriusque tumor, et induratio variabilis, et temporaria. Stupor unius subinde lateris: vocis abolitio, aut vox vix perceptibilis: pavores, terriculamenta, noctu praecipue: subita cum terrore evigilatio, et repentina ex lecto exsilitio et fuga.

Alvus plerisque nulla est, et pluribus diebus, nec ullo clysterum genere provocanda. Subinde faex pauca, dura, caprilla prodit. Anus introtractus, intestino recto quasi fune constricto, et clysterem aut non admittens omnino, aut admissum absque effectu explodens. Tenesmi dolentissimi, mucosi, cruenti.

Quidam nihilominus deiecere, et crebrius solito, et copiosa, et inde aliquid levaminis habere videbantur prae iis quibus venter ex toto et diutius compressus mansit. Hoemorrhoides.

Urina crystallina copiosissima, creberrima parvissima: stillicidium, stranguria, dysuria: isehuria: ardor ad pubem, micturitio continua, inanis, mingenti lotium repente substitit retracto pene: perexiguo facto, ac ferme evanescente, pone radicem quasi iniecta fascia constricto. Corrugatio, et subita scroti relaxatio. Testiculorum amborum unius rotatio dolorifica, tractio, retractio ventrem versus: compressio quasi manu facta.

Convulsionum omne ferme genus in hoc morbo adparet, sed illud maxime, quod gravissimum est, et universum incurfat corpus, epilepsia nempe, quae nullo non tempore, et non opinantes proicit, decedit.

Quosdam apoplexia ferit prius convulsos: ea plerumque solvi solet: atque inter multos duo periere non soluta, recenter ad nos venientes, et nondum ullo remedio usi.

Mira pulsum durities est, qualem non in alio morbo ullo unquam observavi. Arteriae scilicet ferreum, valideque tensum referunt, quod aequabili motu, et tardo, vibranteque tangentem digitum ferit. Unicum vidi, qui hos arteriarum valentes ictus non habuit, sed e contrario molles, remittentes, intermittentes, atque omni inaequalitatum genere inaequales.

Repetita etiam phlebotomia, quam aut aegri fecerant domi adhuc suae, aut nosmet in Nosocomio, duras arterias ne hilum emollivit. Eductus sanguis nil vitii monstravit, nisi morbo iam longius progresso, ubi cotium crassum, ut in pleuritide assolet, exhibuit, atque id ideo fortasse, quod ictibus arteriarum is sanguis diutius fuerat subiectus.

Haec pulsum durities prae aliis quibuscunque symptomatibus diutissime persistit, et eorum ultimum plerumque agmen claudit.

Characterem huius morbi deletum, aegrove ab eius recrudescencia satis prospectum non arbitrabar, nisi et pulsus observarem remissiores, et quales esse in sanis oportet.

Nihilominus quidam sanitatem recuperaverant constantem, etsi ea pulsum peculiaris durities, et vibratio indelebilis perstaret.

Quidam, sanata hac colica, in malignissimum morbum incidit, ope Peruviani corticis et camphorae percuratum. Ea arteriarum vibratio rigore toto febris decursu semper observabatur.

In morbo simplici et solo nullus praeter ordinem consuetum calor fuit.

Tubercula multis, iisque imprimis qui hac agitudine saepius et gravius tentabantur, in dorso manuum oriuntur pone tendines digitorum,

quibus etiam arctius plerumque cohaerent. Haec fabam aut dimidiatam avellanam aequant: dolent recenter nata, et inter principia digito prementium cum dolore cedunt, sed suo mox elatere resistuntur citra vestigium pressionis. Tractu temporis indurescunt, nec loco moventur, nec dolent, et tendinem, cui assident, prohibent moveri.

In uno multa tubercula una serie collocata ad pubem, et utrinque pone annulos abdominis, et supra eosdem, et hinc inde in cute abdominis vidi, evanescentia ferme repente et renascentia.

Subinde iam in morbi principio haec manuum tubercula nascuntur, quin propterea eorum ortus a ventre tormentum avertat, aut revocet, ac solvat. Quibusdam signari manus eo genere tuberculi dolentis coepit, priusquam ullum exstaret aliud imminentis mali signum, torminibus serius secutis.

Fuere queis manuum dorsum dolentissimo tumore intumuit ferme totum, uti ab rheumate inflammatorio contingit.

Id autem in omnibus, quotquot hic decubere, constanter experiebar, omnia hucusque enarrata symptomata, dolores potissimum rheumaticos, appetente vespera et noctu, fuisse insigniores gravioreisque, et denuo sub auroram delinitos.

Hanc legem vidi exactius et evidentius observari in colica saturnina, quam venereum rheuma soleat, quod aliquando irregulariter exacerbatur, atque ita, ut acerbius subinde per diem instet, de nocte mitius, aut continuo affligat. Haec enim dolorum, de quorum syphilitica origine dubium non superferat, anomalie diligenter a nobis aliquoties adnotabatur.

De paralyfi saturnina haec observavi; plerisque non nisi diutius protracto morbo aboletur artuum vel superiorum, vel inferiorum, vel omnium omnino facultas motrix, persistente tactus sensu.

Resoluta membra dolor plerumque cruciat ardens, dilacerans aut pungens: arteriarum in hisdem vibrantes, tardi, et validissimi ictus sunt, etsi diuturna artuum resolutio teneat, et carnes tenentur ac evanescant.

Plumbeum pondus articulos gravat, humeros, sed cubitos magis, et carpes prae utriusque, qui curati omnium ultimo, tarde vigorem recipiunt, humeris primum emendatis, dein cubitis.

Artuum superiorum frequentior paralyfis est, et in his manuum, ubi aut eae totae, aut unus alterve solum digitus resolvitur. Id mali in utroque subinde artu est, est etiam in alterutro. Rarius crurum impotentiam vidi, eamque nunquam solum, ac brachiis sanis. Ubi omnium artuum vis semel perit, ea citius rediit infernis.

Varia mali intensio est, cum subinde ex trunco brachia pendeant ferre emortua marcidaque, nonnunquam vero moveri queant, si aeger intensis omnibus nervis connitatur.

Contingit ut res intra metum saepe solum subsistat, atque artus non exsolvantur, utut ad motum ineptiores, graves, dedolati, contracti.

Nec eodem in omnibus tempore accessit haec exolutio. Aliis siderari digitus, aut manus, aut brachium propemodum repente atque intra paucas horas coepit, quin ullum praesentiretur ullibi incommodum, aut ventris tormen: aliis, nonnisi iam exantlato per dies aliquot intestinorum cruciatu, vel etiam serius, artus emori, quia mitius idcirco e doloribus abdominis haberentur, quos

nunquam in tanto aegrorum numero aut tuberculis iudicari aut annum exsolatione vidi.

Id addo, vix uni, inter quindecim, partem aliquam corporis siderari: et inter aegros quinquaginta vix duos esse, quibus omnia omnino brachiorum crurumque vis ac motus pereat in longum tempus; at si cui ea perlerint nec redierint intra triduum, eum multo egere tempore et cura valente non interrupta, donec pristina vis revertatur, qua etiam restituta prior tamen musculorum torositas non redibit.

Inter omnes, quotquot ex ea colica sanavi, nemo fuit qui, si artus integros ad nos attulerat, eorum usum in Nosocomio amiserat. Quos membris exsolutos vidimus, ita male multati iam advenerunt.

Stabilitum dierum numerum haec colica non habet, cum et intra paucos subinde dies concludatur, subinde proferatur in diutinum tempus, septimanas multas et menses. Sunt qui per integros annos hoc malo conflictantur, sua tunc potius diuturnitate molesto quam vehementia. His alvus irregularis est, nunc cita, nunc vero adstricta. Est illis et morsus intestinorum atque oris ventriculi, et vagum rheuma, et spiritus per vias repente difficilis, repente denuo facilis effectus: mens anxia, taedium, et fuga hominum. Suo interim artificio vacant.

Vidi quosdam, perpauca tamen per octodecim aut plures adhuc annos, operam pigmentariis locasse, eamque unice ferme in conficiendis pigmentis, ac illis ut plurimum saturninis, consumsisse, terendo videlicet cerussam, minium, et consimilia super marmor levigatum, quos vis veneni

ad id usque temporis intactos reliquit, et sero tandem prostravit.

Novi qui intra non multos annos vigesies-oc-ties ex hoc morbo decubuit, etsi cerussa in polli-nem conterenda et parandis pigmentis, labore ut-pote prae caeteris nocivo, semper abstinuisset, et solum pingendo occuparetur. At is multoties ca-lentis malagmatis plumbati vapores ore hausit.

Figuli, qui lithargyrium in tenuissimum pul-verem comminuunt in aera evolantem, eodem morbo tentantur; sed huius generis paucos habui, et pauciores, quam pro numero eorum qui lithar-gyron tractant: an quod lithargyro filius minus noceat quam cerussa pictoribus, an alia per acci-dens subsit ratio non scio.

Nonnullis peculiari modo, et gravius, et ci-tius, frequentiusve plumbum nocet.

Quam corporis diathesin hoc venenum vel aversetur vel amet exquirere nondum potui. Id solum mihi videor observasse, mercenarios duris antea laboribus exercitatos, duros ipsos et animo et corpore, ubi operam suam ad terenda pig-menta converterint, minus ab iisdem pati; minus etiam illos, quos venter quotidie, et saepius, ac facile reddit; et minus omnes ac mitius, aestate quam hyeme.

Fortasse uberior bilis, et minus vividus ven-triculi sensus, quas duas res in omni homine, at-que omnibus aestatibus plus minusve est observa-re, apparitionis huius rationes habet. Quippe ae-stiva bilis venenum cicurabit, enervabit, et ven-triculum defendet, qui et ipse languidior a plum-bi stimulo minus afficietur.

In omnibus, quos in opere saturnino versari noveram, duo deprehendi, faciei nempe et ocu-lorum habitum non describendum, atque alienum

ab eo, quem homines sanæ mentis habent, et in quibusdam vere maniacum, etsi morbum aut nunquam passi adhucdum sint, aut ex eodem fuerint perfanati.

Altera res est iis ipsis hominibus, hisque præcipue solennis, arteriarum tensorum plenitudo, durities, vibratio, vel sanissimis caeteroquin.

Epilepsia, apoplexia, affectioneque aliae multae huc pertinentes, vario morbi tempore aegros incurfare, et eventu vario, observantur. Quosdam obambulantes, et aut nullis adhucdum, aut perexiguis torminibus admonitos vis morbi subito proruit, humique stravit epileptice convulsos. Alios nonnisi protracta iam aegritudine, alios vero iam reconvalescere visos foedissimum id malum incessit. Hos gravius et diutius afflixit, illos solummodo perstrinxit et levius. Paucissimis ea accessio non solvebatur: hos tandem apoplexia excucit, multis antea et repetitis insultibus epilepticis interpolata.

Duos habui, mitissime, ut apparebat, ex ea collica aegrotantes, qui recenter ad nos venientes, vixque de morbo interrogati, et priusquam ingerere quidquam poteramus, convulsi, apoplectica mox morte periere, nos averruncanda.

Quidam inter faevissima tormenta ventris diu noctuque per lectum volutati, nil tamen convulsivæ, aut apoplecticae affectionis unquam perpessi sunt, ubi alios vix dolentes funesta accessio convulsit, convulsione iugulavit.

Sed et lentam ex eo morbo mortem vidi, eamque hydropicam. Systema uropoieticum vires plumbi præprimis experitur, convulsam, contractam, et lotii iustam secernere copiam atque excernere præpeditum. Unde retenta urinae mate.

ries, aggesta, in caveas compulsa non suas, hydropem facit, quem opio squillae iuncto in aegro quodam multum levavi, non curavi.

Duo alii mihi ea ratione perire, ex febre videlicet maligna, quae huic colicae, priusquam ad nos deportarentur, supervenerat. Morbum offenderam iam ultra eos limites profiliisse, quam ut eum revocare ars inde valeat, quibusque superatis is exlex fertur. Belle distinxeram utrumque morbum, atque utriusque morbi peculiaris symptomata: at cum febris malignae medebar, efferari saturnina affectio coepit, et vice versa.

Op'i praestantem usum, eumque in hac colica saepissime unicum, uti postea referam, iunctae febris malignitas averfabatur.

Referato cadaverum cranio vasa omnia encephali solito multo ampliora, et sanguine turgidiora deprehendi, quam in aliis solet alio ex morbo demortuis.

Nunc, quam medendi rationem, quoque eventu amplexus sim, et quam ego epidemicae febris cum hac colica societatem observarim, exponam.

In omni colica saturnina duo potissimum reperi, morbum ipsum videlicet, atque eiusdem peculiaris quaedam effecta. Quippe quos vomitus vexabat, facilius celeriusque sanari observavi, facilius etiam eosdem queis venter fluxit; difficillime vero, qui nec alvo nec ore quidquam reddidere, etsi hi levius fortasse multo doluerant, et illi gravius.

Qui vomuerant ob morbi vim, biliosissima et plurima semper vomere, qualia non facile quisquam in biliosissima febre et biliosissima tempestate, emetico licet propinato. Sed et iis qui

ahsque vomitu ex colica saturnina decubuerunt, lingua et sapor assumtorum supra modum biliosa fuerunt.

Colluvies haecce biliosa iam ante morbum adesse poterat, utut innoxia forsitan et mole minor. At accedente irritamento saturnino vellicari ventriculum, intestina, et socia eorundem viscera, et violenter emulgeri opinabar, succorumque gastricorum proventum, ultra quam sanis conferat, augeri. Id etiam accidere autumabam ex eodem venenato stimulo, etiamsi nulla aliena materies intra ventriculum iam praeexistit.

Biliformi igitur saburra simul laborare, undecunque nata et ratione quacunque, omnes illos, quos ex plumbo aegrotare conspexeram, sufficienter constabat.

Hinc duo mihi agenda rebar, videlicet ut stimulum enervem freretiones gastricas nimium quantum sollicitantem, utque quod erat hucusque iam collectum, et ob copiam nimiam vitiosum, evacuem.

Quod si alterutrum tantum perficerem, parum me facere arbitrabar. Quid enim emesis concitata, aut potentissimis pharmacis sollicitata alvus proderit, cum, relictis licet humoribus copiosis alienisque, persitet antiqua ex plumbo irritatio, et nova ab ipso remedio evacuante?

Haec methodus nonnisi in levioribus colicis subinde mihi satisfecit, ubi stimulus saturninus potius sponte quieverat, repurgatis ventriculo et intestinis. At saepissime nil effeci: symptomata augerantur ab emeticis, et purgantium quorumcunque vires alvus pertinax elusit. Invitus ab ea methodo, quam alibi tam efficacem in ea colica legeram, et nonnisi multoties delusus, diceffi. In-

tus opium arripui, utut ab *Haenio* depraedicatum, tum quod credideram pertinacissimam alvum opio magis iri cohibitum, cum etiam quod biliosis, quales omnes saturnini fuere id genus remedii nullatenus conducere posse existimabam.

Eiulatu cuiusdam aegri commotus, cui a saep-tem iam diebus alvus nulla ratione provocari poterat, quive inter immania tormina per vices vomuit, opium dedi: unde mox sponte solvi venter coepit, et multa aliena reddere; doloresque et vomitus silere.

Opio posthac liberalius usus sum, quod aut ex oleo bibendum dedi, aut ex infuso florum chamomillae. Inde felicissimas curationes celeresque feci, et confirmatas, easque numerosas.

Nihilominus in quibusdam ea symptomata consequabantur, quae non a veneno iam proficisci, sed a saburra primarum viarum existimabam, quam mirifice increvisse a multo ingesto oleo, et emollientibus decoctis, ac vetusta intestinorum faeces conspexi. Quidam enim ex colica iam reconvalescere visi, nauseare de novo, incalescere, inhorre vago more, aut cardialgiam denuo, ventrisque molestias queri, febrile ex fomite putrido, vel etiam maligne, iisque varie encephalum affici et perniciose, etsi nil hucusque in victu fuisset aut in medendi ratione mutatum.

Ex eo tempore utramque methodum, quas singulas seorsum hucusque secutus sum, coniunxi, *evacuantem* videlicet, et *narcoticam*.

Ubi nullam morbus ipse evacuationem fecerat, nec ullum urgentius symptoma celere opem poposcerat, curam a solvente, salino, mannato remedio exorsus sum, alvumque movi, aut etiam emesin, anni praecipue constitutione biliosa. Lar-

nam dein opii dosin ex chamomilla hauriendam propinavi, oleo neglecto. Sic aut omni altero die scoproticum dedi atque anodynum, aut utrumque quotidie, eo modo, ut eodem die nunc opium sumeretur, nunc blandum evacuans.

Haec ratio fortunatissime cessit, iisque incommodis omnino caruit quibus singulae methodi, si eae solae adhibebantur, subiacebant.

Quos violenta et frequens vomitio exercuit, evacuantiibus non sum aggressus, sed opio: neque hoc genere remediorum habebant opus, quibus alvum facilis erat vel etiam fluebat, quod in paucissimis observavi.

Doses opii largas hic morbus exegit, et frequenter repetitas, et diu. Plerumque intra viginti quatuor horas frequentem mixturam absumebant, per plures plerumque dies continuatam: ℞. Aq. flor. chamom. unc. vj. Extract. flor. chamom. drachm. j. cum dimid. Syrup. flor. chamom. unc. j. sem. opii puri et camph. aa gr. x. sumat, omni quarta hora, sextam totius partem, donec omnia intra viginti quatuor horas fuerint absumta.

Quidam in violentissimo vomitu saturnino una nocte grana tredecim opii et camphorae cum emolumento sumsit.

Camphoram serius addidi non omnino necessarium; quippe et solum opium perbelle hunc morbum sanat, et sola camphora nunquam, etsi tandem mitigare aliquoties sit visa.

Opium neutiquam morbum palliat, sed cum perseverantia sanat. Id multis, alio tempore locoque alio narrandis, aegrorum historiis comprobabo. At dignas tanto malo oportet doses dare, et diuturnas.

Mirabar multoties alvum nulla antea ratione

referendam praemisso largo opio aut sponte respondisse, aut enemati auscultasse, licet antea frequenter et inutiliter iniectio; aut tandem miti purgante fuisse provocatam.

Reconvalescentibus quotidie sex octove opii grana, partitis dosibus, propinavi, remedio euidam amaricanti et stomachico remixta. Hi alvum plerumque facilem et leviter fusam habuere sua sponte.

In his aegris opium videbatur incommodis illis caruisse, quae eius usum alias atque aliis in morbis comitantur, temulentiam aio et carebarriam, insomnia, pavores, sudatiunculas pruriginosas, aliaque multa: sensuum hebetudinem sustulit, languorem artubus excussis, et mentem alacrem promptamque reddidit ac caput leve.

Opium non seposui, etsi aeger ab omni molestia plane vacaret. Requirebam, praeter hanc a doloribus immunitatem, etiam pulsuum antea vibrantium mollitiem, ex experientia edocebar, nondum omnem veneni huius characterem deletum esse, nisi pulsus emollirentur.

Arteriarum duritiem phlebotomia non emendavit, etsi larga et repetita.

In gravissima colica saturnina. vomitibus crebris stipata, et imminente delirio, quin iam praesente, terna et profusa venae sectio nil profuit: opium illico mentem restituit.

Quidam leviozem ex plumbo colicam experiebatur, sine vomitu, et alvo clausa. Cura non praemissa evacuatione ab opio coepta est. Mox aeger soporosus fieri, leviterque subinde convelli, et modice desipere per intervalla. Datum emetocatharticum tumulentiam excussit, hominemque sibi reddidit.

En opium ibi profuisse, quod hic nocuerat; forsitan quod ibi sola vis plumbi mentem infatuavit, cui rei opium apprimis dicatum est; hic vero caput affecerint humores gastrici, nimii, intra abdomen conclusi, atque huc a leviori licet stimulo saturnino prolitei. Sic opium nocuisse debuerat, et emeto-catharsis prodesse.

Evacuantibus omnes indiguere quoscunque tormina sicca exeruciantur, alvo videlicet conclusa, et absque vomitibus spontaneis.

Id genus remediorum saturninos abdominis cruciatus adeo non cicuravit, ut eosdem plerumque intenderit. Hinc in hisce nullum ipsius colicæ auxilium quaesivimus, contenti, eorum ope systema gastricum ab obfutura illuvie liberasse, et remediis antisaturninis fecisse locum.

Idcirco cavimus ne citra multam necessitatem evacuantiâ resumeremus, aut eorundem usum protraheremus diutius.

Id etiam nobis auspicate evenerat, si post finitam actionem pharmaci non multum temporis labi siveramus, quin iusta mox opii dosi conspiremus et novas hæc ab ipso remedio inductas turbas, et illas veteres a plumbo, priusquam colligi denuo humores gastrici copiosius quam par est, possint.

Purgans aut emeticum citra saburram, et convalescenti datum, faciles relapsus facit. A solo enemate eccoprotheo recrudescere morbum multoties vidi.

Cum alvum facilem habere convalescentibus contulerit, remedium dedimus, quod ex opio, camphora, sale polychresto, et stomachicis coaluit.

Colicam saturninam subinde difficulter digno-

viffemus ab ea quam biliofam dicunt, quamve evacuantia fola fere fanant, et narcotica intendunt, ni eiuſmodi nobis aegri obtigiffent, quos in opere faturnino verſari conſtabat.

Ex hucufque dictis patet, utramque hanc colicam coniungi poſſe, poſſe et faturninam bilioſa excipi: atque id reapse non raro fieri, obſervationibus evictum novi.

Praeter hanc colicae bilioſae cum faturnina conjunctionem, alia quoque complicatio obſervabatur, ſi quando aeſtiva febris eos una invaſit, quos morbus faturninus afflixerat. Hi periculoſe decubuerunt. Medebamur aeſtivae febr*is directe*, et torminibus faturninis non niſi *per ambages*, opio in initiis non propinato, dein vero caute et ſurtim. Narcoticis enim ingraveſcere febrim, et minari malignitatem vidimus. Ab oleo aeque abſtinenti, bilioſe febrientibus non proficuo.

Conſtitutione anni phlogiſtica, hyemali, verana, aegritudo faturnina vitio bilioſo plerumque caruit, aliamque in ſocietatem adſcivit ſaepe numero pernicioſam, inflammationem nempe inteſtinarum. En res emeto-catharſes omnino averſabatur, medendique rationem invertebat; phlebotomiae enim, quae in huius morbi cum febre aeſtiva conubio non profuerunt, hoc in caſu neceſſariae erant, largae et repetitae cum potu multo, tepido, emolliente, oleoſo; hiſque interponi opium debuit.

Difficillimum erat diiudicare, ane inflammatio una adſit, aut ſolus excruciet faturnus. Certe diriffimos dolores vidi, aegrosque per lectulum prae eorundem ſaevitie volutatos, etſi nulla in abdomine inflammatio adſuerit, quemadmodum a poſteriori, a methodo videlicet medendi, arguta-

bar, folis utpote narcoticis, spirituosis, et carminantibus usus. Veruntamen lethalis in alio casu haec colica fuit, gravisque in abdomine dissecti cadaveris inflammatio reperta, etsi aeger obtusius, aut vix doleret, at acritudinem facile et erectus ferret.

Infida salutis praedictio dubiaque fuit; nonnunquam enim non valdopere aegrotare visos epilepsia corripuit, atque etiam enecuit in apoplexiam conversa. Quosdam etiam convalescere incipientes foedum id malum repente sustulit.

Quas in sanando hoc morbo leges secutus sim exponam.

Temporibus biliosis curam adhibui compositam, *antibiliosam* et *narcoticam*, catharsin, emesin, emeto-catharsin, et opium, multum, iugem, et antibiliosum potum.

Tempestate vero inflammatoria, cura *antiphlogistica* fuit, potio multa, emolliens, mucilaginoso, oleosa, cataplasmata, balnea, subiuncto ferias narcotico-

Subinde et *antibiliosa*, et *antiphlogistica*, et *narcotica* eodem in aegro usu venere, prout varia mali complicatio occurrabat.

Haec de colica saturnina, atque in universum de varia febris aestivae cum diversissimis morbis commissione connotavi.

CAPUT XIII.

SEPTEMBER.

PPRIMIS duodecim mensis huius diebus venti affidui, impetuosi: pluviarum copia, et frigus. Inde vero a vento quies, peramoena serenitas, et calor non meridie solum, sed et vesperi, et mane. Ultimum triduum frigus acutum et boreas exasperavit, sereno coelo.

Hoc et antecedente mense, lues quaedam tussi, coriza, et extrema macie multos canes encucit.

Fructus horaei pauci, immaturi, insipidi.

Die 22. Sept., calor atmosphaerae maximus in therm. Reaum. fuit $17\frac{1}{2}$, gr.

Diebus 14., 29., 30., Sept., calor minimus 8. gr.

Calor medius $12\frac{1}{2}$ gr.

Die 17. Sept., altissima barometri statio 28., dig. $5\frac{1}{2}$ l.

Die 17. Sept., infimus eiusdem locus 27. dig. 7. l.

Idem ferme hoc mense morbi, si genium spectes, ac illo praeterito; sed numerus eorum, et ratio inter se invicem multo dispar. Etenim pauciores fuere *continuae* febres, et quae remiserant per intervalla, id evidentius isto quam mense priori fecerunt ut ferme apyrexiam potius quam remissionem diceres. *Continuarum* retusa paulisper acies, et minor fuit, sed duratio longior. *Remit-*

Februm con-
tinuarum et
remittentium
in intermit-
tentes conver-
so.

ten-

centium magna in intermittentes proclivitas, quam unius in alteram conversionem haustus salini, et emesis felici augurio effecerunt.

Maiores adhuc materiae morbificae lentor hoc mense quam praegresso fuit, sed minor copia. Continuarum et remittentium febrium minor numerus, sed intermittantium maior, cum earum, quae a principio perfecte intermiserant, tum ex remittentibus in intermittentes abeuntium.

Paucissimae disenteriae. Icteri quidam sponte orti: oculi febrientium hoc mense saepe ictერი.

Cortice Peruviano frequentius opus fuit ad difficiliore intermittentes comprimendas, cuius vim floribus salis ammoniaci martialibus feliciter acui, ubi is solus impar fuit.

Febrifugum nostrum.

Tertianae prae reliquis crebrae, earumque variae formae, ut modo omni tertio die calor ureret sine frigore praegresso, aut, sudore subsequente, modo acerbior tantum cephalalgia vexaret.

Tertianarum anomaliae.

Icteros haustus salini, emesis, amara, extractum anagallidis flore luteo potenti virtute solvente donatum, et flores salis ammoniaci martiales pulchre sanarunt.

Paucissimas hoc anni tempore pleuritides biliosas vidimus, easque non iam sinceras, aut impermixtas, sed quibus aura frigidior iam inflammatorii quid adpersit, ut praemitti emeto-cathar. si phlebotomia debuerit, vel subiungi, et repetitum, prout vel phlogosis vel bilis eminebat.

Icteri remedia.

Cum quamdam febrium, potissimum continuarum, variationem fuisse, atque aestivam febri mutato aliquantum sub schemate prodierit supra dixerim, iuvabit eam rem hinc resumere et explicare.

Febris aestiva quamdam hoc mense mutationem subire conspicit.

Popularis aestatis, febris, sub finem prioris
Pars II.

mensis, et primo Septembris dimidio, in plures quam antea septimanas protrahi, lente incrementum, lente provehi, et sub falsa benignitatis specie aegrum diu affligere, sero tandem eidem valedicere solebat, eum iudicium saluberrimum laboriosum et tardum.

Pulsibus et urinis non malis febris gravis,

Symptomata hoc tempore eadem fuerunt, quae per aetatem febrim biliosam comitabantur, nisi quod pulsus, et urinae, calorque aegrotantis plerumque parum quid habere a facilitate diversum viderentur, etsi is nihilo mitius se habebat, et ingentem cephalalgiam, temulentiamque querebatur; at frequenter quasi attonitus, atque obtusius sentiens, supinus, cruribus divaricatis, ad pedes defluens, decumbebat.

et cum ingenti cephalalgia,

Utut vix febrile plerumque aegrum diceret, fuit nihilominus subinde acer calor vel uno tantum in brachio, vel in utroque; at quasi diffinigi sibi caput prae dolore et ardore semper asserebat. Oris amarorem perpetuo et inappetentiam accusabat.

ac mediocris diarrhoea.

Quotquot ex febre populari hocce tempore decubuerunt, omnibus diarrhoea supervenit, primo levans, sed quae postea, cum persisteret, absque ulteriori levamine vires fregit.

Multi, qui morbi initia et primos progressus spreverunt, quacumque medendi ratione in auxilium vocata, colliquantes secessus, et largam, sub nocturna praecipue tussitatione, sputorum pituitosorum copiam patiebantur, et pertinax crurum oedema.

Haec febris in phthiseos quosdam speciem abiit,

Phthisin hanc pituitosam lichene Islandico et polygala, frictionibus aromaticis, et victu restaurante plerumque sanavimus, ubi alvinae lubricitati pulvis radice arnicae pulchre opitulabatur.

Febrim hanc non iam *biliosam* appellabamus, eratque non biliosa, sed bilioso-pituitosa. sed *bilioso-pituitosam* ob amarescentem pituitam, quam questi identidem sunt et potione emetica revomerunt.

Medebamur eidem eadem ferme ratione qua Eius cura. *simplicis biliosae febris*, nisi quod diuturniora adhiberemus solventia, et ob praecognitam morbi diuturnitatem viribus mature propiceremus, datis gratis cardiacis, et antiseptica arnicae radice, aut decoctis herbarum et radicum aperientium, amarescentium etc.

Quod si primae emetocathartes morbum in incunabulis non praefocarant, et quae serius iestituebantur evacuationes nil amplius in materiem poterant fors intra vasorum systema iam dilapsam, viribus conservandis imprimis studebamus, ut materiem, quae vim remediorum *directam* iam eluserat, fugam ex ventriculo intra sanguinis territorium capessendo, naturae vis sic conservata attenuet, eliminet, assimilet sive coquat.

Inepte et cum aegri discriminis morbum eiusmodi longius provectum neglectumque valentioribus vexares, si eius res forte tarditatis lentaeque sanationis taedium caperet. Hic illud valuit. Satis, si fat bene.

Aegrorum horum linguae rarius biliosae, aut Linguae hoc mensa conditum. limo quasi flavente conspurgatae comparuerunt: frequentiores fuerant praerubrae, glabrae, resiccatae, splendentes. et quasi vernice obductae.

CAPUT XIV.
OCTOBER.

Siccitas frigidiuscula, coelique serena facies, noctibus pruinosis ad octavum usque mensis diem: eo die insignes pluviae. Inde frigus humidum, nebularam defluvium, pluviarum inanes minae. Die 19. rediit siccitas, et frigus, cum glacie nocturna et matutina, foetente crassaque nebula ad 25. usque pluviis madentem. Inde mane et vespere copiosae, densae, depluentes nebulae, multusque mador, sole sub meridiem claro, et frigore mitescente.

Ultimo triduo coelum molle, austrinum, tepidissimum, capiti grave, atque universalem languorem inducens, sole per eos dies languidissimo, nebulisque tenuissimis suffuso.

Dominabatur hoc mense multus humor, isque in medio mense frigidior.

Die 3., 4., 5., 31., calor atmosphaerae maximus fuit 16. gr.

Die 24. calor eiusdem minus 3. gr.

Calor medius 9. $\frac{2}{3}$ gr.

Die 21. Oct., altissima barometri statio 28. dig. 2. $\frac{1}{2}$ l.

Die 3., 30., 31., statio infima 27. dig. 7. $\frac{1}{2}$ l.

Dominantis
febris muta-
tio.

Anno ulterius provento, atque ad suum quasi senium perducto frigidum, siccum, immitte, mutari rerum facies coepit, atque aestivi morbi

ab hyeme succedente dissolvi. Etsi enim huiusce temporis febres, easdem ac per aestatem periodos, exacerbationes easdem, certas, incertas, observant, rarissime nihilominus sinceram bilem atque *αμυνη*, matrem salutarunt.

Multae continuae remittentes febres, sive peculiarem quamdam impeterent corporis partem, seu decurrerent absque topica invasione, a materie nascebantur lenta ductilique, non semper amarrescente. aut, si etiam bilis saporem referret, excolori, et molis non magnae. Haec species feminas prae viris invaserat, easque pallidiores, inordinatae menstruantes, et affectas fluore albo.

Idea malignitatis in hoc febre.

Numerus hoc modo aegrotantium non magnus fuit, sed morbus longus, difficilis, laboriosus. Pleraque ad nos venire, misso iam sanguine; quare aegritudo altiores radices egit, pertinacior effecta et periculosior. Sed emeto catharsis minus efficax in hisce fuit, phlebotomia nempe fractis et morbi longitudine, priusquam nobis committerentur. Vomuerunt tamen cum aliquo levamine, ubi emeticum propinabamus, utut haud prompto, nec eminenti.

Binis, raro ternis vicibus, per omne morbi tempus vomitorium dedimus.

Materiem vomendo relictam ante descripsi, pituitosam, et paucam, et rarius, et modicissime biliformem. Hanc morbi genitricem materiem parcius intra ventriculum et intestina collectam, at magna ex parte per omne corpus dispensatam existimabam, febrimque ex eo genere, esse, ubi *Medicum non oportet tumultuari, multaque et magna moliri.*

Canon in sananda hac peculiari huiusce febris malignitate observatus.

Omnibus tentatis, id experiebar, fatius esse, vacuato, si vires ferant, ventriculo, vim vitae susten-

care, et urgenti, si quod accederet, symptomati occurrere, et operiri, donec febris se ipsam conficiat, et materiem morbificam sensim aut assimilet, aut subactam variis viis et tempore vario eliminat, blande, pedetentim.

In usu remedium mihi fuit ex aquae aut communis, aut stillatitiae, c. gr. menthae, semilibra: pulveris radice arnicae drachmis duabus. tribus a sachari. Thomaei uncia semis, et spiritu vitrioli drachma una. Nonnunquam, primis praecipue morbi temporibus, drachmam aut ammoniaci salis aut arcani duplicati admiscui. Sed morbo proventiore, et crescente debilitate, aut ventre profluente, a salibus abstinui.

Potui dedimus aquam simplicem cum oxyfaccaro.

Hac usus methodo, rarius, aut nunquam nimium elatam febrem vidi, ut ideo phlebotomia opus non fuerit, quam omnes ferme aut una aut etiam altera vice instituebant ante adventum in Nosocomium, eamque non necessariam, vel etiam noxiam.

Remedia validiora et stimulantiora ingerere nolui, ne tenacem morbi materiem minuti vasculis altius impingam, nulla amplius posthac ope extricandam, neque deprimere vitae vim, ne non sufficiat coquendo.

Molestissima
diarrhoeae in
hac febre cura.

Plurimum negotii, et tædii non parum, lubricissima nonnunquam alvus fecit, quam promptam habuisse et facilem multum profuerat, at fusam, nocuerat plurimum. Id ubi evanerat, omni altera hora drachmam dimidiam vel et integram pulveris radice arnicae exhibuimus, qua re effecimus, ut parcius delicerent, et consistentia.

Quam hic memoravi febrim, ab ea mensis praeteriti *biliofo pituitosa* non differebat, nisi quod isto tempore et solas ferme feminas corripere, easque imbecilliores, et humoribus lentis; cum e contrario, elapso Septembri, etiam viros afficeret praeter feminas, et paulo acutior ac frequentior illa esset praeter hac huius mensis, atque admixtae bilis haberet plus.

Remissiones huius febris incertae fuerunt, invasio lenta, lentus incessus, et morbi totius duratio longa: nullus eminentior dies criticus, nec ulla luculenta crisis, sed morbi satisfactio *ακρισιμος*. Nullibi dolor insignior, at magna delectio virium. Mens omnibus constitit. Pulsus habere paulo citatiores, et calorem modicissime auctum: cutem areatam, linguas glabras, praerubras, siccas absque crusta: urinas naturalibus magis flavas, et nebulosas. Color faciei identidem mutabilis, ita ut, genis quasi minio fucatis, teneret ora pallor et narium ambitum; aut ut altera ruberet gena, pallente altera cum virora; vel ut insignior rubedo totam mox faciem perfunderet, eamque totam mox virent pallor. Querelae paucae, et quies. Somni leviculi. Molesta, tussis provento morbo, aegrotantium pulmones concussit, extuditque pauca, mucosa spata. Superveniens vomitus aut liberior alvus hanc aegritudinem thoracis allevabat. Raro contigit, ut eo in morbo id incommodi praeverteremus, et tunc solummodo, ubi aegri nondum nimis progressa infirmitate, et iis vitae viribus ad nos venerunt quae repetita emetica ferre poterant.

Hanc febrim plerumque sinceram, et unius pituitae prolem, *pituitosam* appellabamus.

Tussis molestissima febrim superveniens.

Febres hybridae.

Quaedam tamen hoc mense febres non unius originis erant, sed parentum diversorum, et hybridae. Fuerunt enim et bilioso-pituitosae, et bilioso-inflammatoriae, aut triplici vitio prognatae, residua videlicet ab aestate bile, pituita, et sanguine succentio.

Prudens aestimator et temporum, et temperamentorum, et aetatum, aliorumque, quae usu disci, describi nequeunt, non operose definiebat, bilisne, an pituita, aut sanguis excalescens magis peccet, quove cum aegrotantis discrimine.

Hinc non una medendi ratione utebamur.

Haec varia morbificarum causarum intensio, praedominium, coniunctio, methodum medendi variam effecit. Hinc solvendum plerumque multo diutius fuit, quam elapsis mensibus: mitti sanguis frequentius debebat, subiungi emeticum serius, aut omitti penitus. Non raro nec emesi, nec phlebotomia indigebamus: solis solventibus, ubi nulla materies turgebat, et sale medio, mittori, pauco, aqua, aceto, melle, multos sanavimus, quibus ea ratione omnia *eupoa* fecimus, viasque omnes expeditas, dum interea febris deserveret.

Metastases hoc mense plures, rheumata, supurationes, ichores, erysipelata, bubones, carbunculi.

Sub exitum prioris mensis, et initio Octobris ad eius usque medium, haec febris autumnalis id habuit peculiare, atque a febre aestiva diversum, quod amarit metastases non criticas, difficilesque, et ipsa febre graviores. Multis enim uno ante alterove die placide febricitantibus repente carnes brachii induruere cum tumore non discolori, sed dolentissimo, et ablata movendi illius facultate. Quibusdam muscoli femoris pone inguen ligni instar rigeant, dolebantque; tumebant et glandulae istic loci. Aliis glandula sub axillis sita tumescebat: atque aliis manum brachiumque erysipelaceus rubor perfudit, quem mox phlyctenae et

plaga gangraenosa insequabantur, et rodens ichor, qui longos sub carnibus cuniculos agebat, et telam cellulofam longe lateque depascebatur.

Tumores hi inguinum et subaxillarum glandularum morbum ipsum non solverant; nec ipsi met discuti potuerunt, sed omnes tarde maturuere, suppurarunt. et coaluere tardissime.

Suppuratos carpos antiseptice sanavimus, et admotis gangraenosae plagae, et ingestis. Hunc in finem omni altera hora draehmam pulveris radicis arnicae exhibebamus, camphorae iunctam, vel et sine eadem. Fateor me profundissimas suppurationes et ichorosas cum tabifica febre immutasse, coercuisse, ex toto persanasse huiusce solius radicis ope.

Mense ultra dimidio progresso, vergente, que ad finem, compositae hae febres in alterutrum thoracis latus irruerant. Pleuritis ea erat inflammatorio biliosa, dolore late diffuso, atque a summa clavicula decurrente ad ossis ilei cristam usque. Plerumque cruenta sputabant, aestuantes. pulsibus plenis, e latis, quive digitum exploratorem instar vibrantis chordae ferirent, ore mucoso, et amaro, ac cardialgia. Sanguine cum emolumento miserunt, aut absque saltem detrimento, prorsusquam ad nos deportarentur. Multo potu refrigerante, leviterque salito, et diutius ingestis tandem emeto. cathartico fecimus, mox allevantem.

Pleuritis inflammatorio-utiliora.

Subinde praemitti emetico phlebotomia debuit, aut subiungi, aut utrumque hoc genus praesidiarum alternis vicibus applicari. Sanguinis emissiorum plerumque densum fuit, flavescens, viridescens; aut flavo viridique latici innatabat.

Morbo iam inclinato, ventrem modice profuere multum profuit.

Profligata iam aegritudine, dolor non raro pertinax, sed levis, atque inter tussendum solummodo latus vellicabat, quem adplicatum vesicans dispulit, cum interim opium tussim ipsam a morbo residuam, noctuque molestiorem comprimeret.

Colicae biliosae subinflammatoriae.

Colicae biliosae etiam hoc mense comparere, paucas numero, sed graves, saevitu difficiles, et subinflammatoriae, quas sanguis iteram iterumque missus, et anodynum mitigavit primo, deinde pharmacum evacuans percuravit.

Febris rheumatica.

Multi febriebant ex rheumate artus omnes oberrante, et noctu saeviori. Plerisque articuli, aut extimae femorum carnes, aut lumbi mirum doluerunt. His lenia salina, quae et alvum molirent, et urinas cicerent, mirum profuere. At ubi febris confidente dolor remansit, vesicante, saepius variisque in locis adplicato, conticuit.

Puerperae qua ratione hoc mense valetuerint.

Puerperae hac tempestate immunes ab ea febre manserunt, quae omnes omnino laceffit, quotquot aestivo tempore apud nos pepererunt, at nullum gravius afflixit.

Quartanae,

Quartanae sub initium Autumnii caput extulere; sed quos huius aegritudinis taedium coepit, primum altero Octobris dimidio et sub finem eius ad nos venerunt.

Quotquot habui hac febre per Autumnum vexatos, ab aliquot iam mensibus febriculosos fuisse, adcurato examine comperi, ad id usque tempus, quo ea diathesis febriculosa in febrem quartanam maturuerat: neminemque, quantum novi, sanissimum ante, is morbus est velut ex insidiis adortus et repens.

earumque curatio.

Salibus multis, sale praecipitis ammoniaco, et concitata subinde vomitione referare obstructa con-

nitebantur, amaricantibus dein remedijs, quæis flores salis ammoniaci martiales miscuimus, inertissimum ventriculum excitulare: tum demum morbus fugam cepit, vel suapte, vel cortice Peruviano profligatus.

CAPUT XV.

NOVEMBER.

Primum mensis quadrimum multum intepuit sole continuo claroque. Dein nebulae crassae, madidissimae, Phoebum ut plurimum eripientes, tepore persistentes.

Die 3., aurora borealis.

Die 8., frigus humidum, et nubes. Inde, ad 17. usque, varia caeli facies fuit, cum pluviae tenuissimae, sol, nebulae, nubes, alternis se vicibus exciperent, vento non raro rarius interpellante, at frigore non magno.

Die 17., acutius frigus. Postea multa intemperies, et tempestas frigida, pluviosa, ventis procellosis et grandine horrida ad 25. usque, et sole carens. Ea dies primitias Hyemis prima tulit, tenuissimas nives nempe, sed quae vix natae desoluerunt.

Inde glacies, serenitas, et siccum frigus. Hoc mense frigus minus quam pro anni tempore intendebatur.

Die 1. Nov. calor maximus $+ 0. 13.$

Die 28. calor minimus $- 0. 1\frac{1}{2}$ gr.

Medius calor $+ 0. 4\frac{3}{4}$ gr.

Die 5., barom. altiss. statio 28. poll. 3. lin.

Die 9., 10., infima eius statio 27, poll. 5.

lin.

Maior hoc
mense salu-
britas.

Hic mensis prae eunctis aliis anni temporibus paucissimos morbos tulit, aestiva ut pote febris nunc ferme ubique emortua.

Hos ipsos pauciores morbos, multum etiam benigniores vidimus, periculo vix ullo, atque acie penitus retusa. Febres priorum mensium aut penitus retusa. Febres priorum mensium aut penitus diffugisse visae sunt, aut in febriculosas solummodo diatheses conversae, catharros, cardialgias, cephalalgias, et paucorum dierum non grave rheuma, quasve facile et obambulantes tulerunt.

Haec de numero febrium per hocce tempus, eorumque miti indole innotuere.

Materiem morbificam eandem deprehendimus, quam mente praecedente, pituitam videlicet, sed bili rarissime commixtam, et mole paucam quaeve peripneumonias nothas, pleuritides, tusses stomachicas, tormina, doloresque articularum fecit, prout diversis corporibus diversimode applicabatur. Hae febres pituitosae varia etiam ratione intendebantur aut remittebant, eandemque medendi rationem sibi vendicabant ac illae mensium praeteritorum; solventibus enim praemissis, cathartico-emeticum una aut pluribus etiam vicibus assumtum easdem aut sustulit omnino, aut valde immi-
nuit, vel vero in intermittentes convertit.

Peripneumoniae nothae

Peripneumoniae nothae, sive pituitosae, itemque pleuritides eiusdem indolis in hunc mensem incidere, etsi numero non plurimae, cum omnium universum febrium hac tempestate vis paucis fuerit.

Febris en classe remittentium fuit, sed non intensa valdopere, obscuris accessionibus, et vagis. Laboriosissime respirabant, vesperi maxime et noctu, ac sedentes, ac si vils spiritalibus angustatis intra thoracem quid ebulliret, sibilioso cum strepitu. Cephalalgia, vomituritio, et vomendi molimina laboriosa, inania, aut cum modicae pituitae reiectione: vomitus ingestorum, crebriorque a pastu, et vespere. Thoracis totius ardor, aut pungens dolor, aut gravior multo cardialgia, graviorque in epigastrio toto inter tussendum dolor. Spura initio perpauca, plura dein, ductilia, tremula, subinde herbaceo hinc inde colore tincta. Inappetentia: vix ulla sitis. Tussis multa, sonora, sono quasi ex cavo prodeunte. Urinae saturate flavae, et pleni pulsus, naturalibus non multum citatiores.

Sartorum quorundam hic morbus fuit, et feminarum, haecque inter pauperiorum praecipue, aut corporis obesioris.

Venae sectione non indiguimus, qua tamen earumque cura. illa Sydenhamo peripneumonia notha compellata curare non poterat, cum plus forte phlogoseos iam conceperat, quam morbus hic noster in nostris terris, et hocce mense minus frigido, quam in aliis annis soleat.

Hinc satius erat alvum movisse, aut, quod expeditius visum erat, movisse emesin una cum alvo, idque pluribus plerumque vicibus. Ast praemittere, interponere, subiungere salina remedia oportebat. Vomere pituitam meracam, subinde mediocriter biliosam, paucam plerumque, sed cast levamine non pauco.

Aegram habuimus, cuius historiam infra recensebo, quae quamplurimam pituitam vomuit in

eodem morbo, quantam non facile quisque in ventriculo et proximo intestino fluctuante crederet, sed potius ex omnibus corporis vasis emulctam, reiectamque ad ventem, et inde per os atque alvum, tanquam gemina via regia crudissimarum sordium, aliminationem.

Vix ulli in universum sanguinem misimus; atque ubi eius rei necessitas fuit, eum parce et una solum vice detraximus.

Colicæ hu-
mensis.

Colicarum eadem curatio fuit, ab eadem utpote pituita profectarum, etsi hic aliter corpus afficiente. Aegri plerumque difficillime respirabant, tussitabant, his non multum absimiles, quos peripneumonia notha tenuit, nisi quod nihil memoratu dignum extussitarent, et abdomine graviter dolerent. Obscure febriebant. Interrogati nunquid pectore oppresso essent aut dolente, quod libere spiritum trahere prohiberet tussimque redderet permolestam, negabant, asserbantque dolere sibi abdomen solum, et epigastrium tanto pondere gravatum videri, ut levare thoracem ad aerem captandum et tussire, absque magno ventris cruciatu, non possit.

Orthopnoeas a solo abdominis vitio plures vidi.

Quam elapsis mensibus non raro videram febrientium diarrhoeam, tunc praecipue ubi morbus sui iuris erat, et neglectus aut inepte curatus, longam, et Artem et aegri vires exhaurientem, hoc mense non offendi. Ventres omnibus universim facere sicciore.

Paucissimas id genus metastases, non criticas purulentas, ichorosas ad ad artus et ad glandulas habuimus, quales adulta Aestate, et sub initium Autumni saepius comparuerunt.

Icteros quosdam, praegressa miti febricula biliosae notae, exortos extractum martis pomatum cum sale ammoniacae, aut eius flores *martiales* cum decocto absinthii et cardui benedicti, prompte solvabant: at praemisimus et salinos haustus, et vomitorium.

Ictericorum cura.

Tussis plerasque huius temporis febres aut comitabatur, aut excipiebat. Ea vesperi maxime, noctuque importunior erat, siccave in initio, dein lentam, ductilemque ranarum spermati non ab similem materiem excussit, et paucam. Thorax plerumque non doluit, nisi morbus ipse princeps aut notha pleuritis fuerat, aut peripneumonia notha, aut ea tussis pectus diutius exagitarat. At doluit, et sub ipsa tussitatione et paulo ante eandem, cardia, epigastrium, vel et media ventris regio, vel mollitudo hypochondrii utriusque, quasi funibus contracti aut acute compuncti.

Tussis stomachica.

Quibusdam haec sola tussis aderat, de eaque sola conquerebantur.

Causam intra abdomen residere, sive tussis ex alterius morbi symptoma fuerat, seu ipsa morbum primarium effecerat, ex communibus coinquinati systematis gastrici notis constitit, atque ex ipso tussientium sono peculiari, veluti profunda e specu edito.

Eius origo.

Cum rusticum ea tussi affectum de pectore interrogarem, unum quid ibidem doleret, negavit, addiditque se non ex pectore, sed e ventriculo tussitare, atque etiam eum solum male habere.

His, qui sic aegrotarunt, ventriculum curavimus, solvendo ibidem aliena, dein *oxy* et *xatu* eliminando.

et cura.

Plerisque ea medicatio sola profuit et elto. Quibusdam vero tussis perstitit, utat moderator;

ast stomachicis, et corroborantibus remediis intra breve tempus.

Frequens
haec tussis est,
et in phthi-
sin abicit.

Id observavi, stomachicas hasce aut abdominales tusses quovis anno frequentissimas esse, et male saepenumero pro pectoralibus haberi, et emollientibus, tepidis, oleosis, quae in tussi ab inflammatoria pulmonum diathesi summe alias proficua esse solent, intendi, ventriculum laedi magis, et ipsos denuo pulmones continuis succussibus conquassatos infirmari, et trahere iam proprium vitium variamque, crudorum videlicet succorum congestionem, vasorum imbecillium dehiscenciam, et anacatharsin pituitosam, puriformem, cruentam, purulentam, tabificam.

Extispiciae
tabidorum.

Cadavera secui ex eiusmodi tabe demortuorum, qui simplici tussi stomachica in initio afficiebantur, sed non cognita, neglecta, phlebotomiis etc. in ruinam pulmonum et totius demum corporis conversa. Pulmones deprehendi duris ex parte nodis obsessos, partim vero erosos, emarcidos, absumptos.

Recentem tussim. et non ultra multas septimanas progressam, absque negotio sustuli, et brevi; at ubi illa per aliquot iam menses inveteraverat, ad duas res animum adverti, in duasque morbi epochas investigavi: 1. An ea tussis, cuius causam stomachus continuit, solum adhucdum sympathica sit, pulmonibus aut integris, aut ita parce laesis, ut correcto ventriculo, etiam hi suapte consanescant? 2. An forte iam ea labes pulmones teneat, diu utpote valenterque concussos, ut si, ablata licet sympathicae tussis causa, et emendato ventriculo, nihilominus proprio in sinu foveant multiplicem idiopathicam tussis causam, tubera, vasorum varies, saccos ichore, pure plenos, ulcera?

His

Has phtifes hacce origine prognatas plures Quinam huius phtifi magis obnoxii sint. vidi quam alia quacunq; ex causa, easque satioribus, futoribusque, hisque ultimis potissimum insidiantes, et rarissime capaces sanationis, raroque solaminis longioris.

Autumnum tabidis infestum novimus, sed his praecipue, qui exposita ratione contabescunt.

Lichenis usum et polygalae amare hic magni fecimus, ubi altera morbi epocha aut nondum aderat, aut nondam diu, repurgato tamen prius ventriculo, si quis malus adhuc fomes in eo occultabatur.

Praeter peripneumoniam et pleuritidem notam, colicas, ac tusses hucusque descriptas, alius etiam morbus obvenit, frequentior ac passim arbitrantur et habens quaedam peculiaris, peculiaris, et frequens ophthalmia, quam auctor gastricam appellat. ophthalmia nempe ex ventriculo oriunda aut pituitoso aut bilioso. Haec multis saepe septimanis et mensibus aegros vexat. Oculus multum rubet, inflammatur, et quasi ab iniectis pulvisculis aut arenulis dolet, lucis impatiens per diem, et dolore ad vesperam noctuque intensiore continuoque, at interdum aut nullo, aut miti, et interrupto. Rubor assiduus; dolet etiam alterutrum tempus aegrotanti oculo vicinum, et latior subinde capitis ex eolateralere plaga. Cornea transparens opacatur, albidaque subinde vesiculae in eadem excitantur.

Alia symptomata aegri plerumque suapte non queruntur, at curatori facta perveitigatione constabit, ventriculum, cibique desiderium per id tempus languere, amarescere os, aut mucro tendundare praeter solitum, gravari epigastrium, obscurissimos motus febriles per vices recurrere, horripilationes nempe, sudatiunculis et calore levi ab subitaneo interstinctos, idque vesperi, et noctu

magis. Inquies per noctem, et foetens sudor :
 infomnia.

Et quae subin-
 de pro vene-
 rexa imponit.

Diuturna eiusmodi ophthalmia mihi semel pro
 syphilitica imposuit, cum praeter nocturnas exa-
 cerbationes multa quoque alia concurrerent ab hac
 suspitione non aliena. Aegram quandam id genus
 ophthalmia laborantem, meque una multo affeci
 taedio, multa et taediosa usus curatione, donec
 innotuerat rem a ventriculo proficisci.

Pauca tantum exempla e multis seligam, quae
 morbos hoc mense praecipuos exhibebunt.

A E G E R P R I M U S .

Febris hu-
 ius mensis.

Vidua 38. annos nata, quae marito ante
 dimidium annum orbabatur, et tres superstites pu-
 fillas proles, easque saepius aegrotantes, aerum-
 nose alebat, cum die 1. Novembris moerori et
 fletui, ob mariti defuncti memoriam, nimium in-
 dulgeret, inhorruit atque incaluit complures ho-
 ras.

Altero die salis amari unciam unam cum di-
 midia sumit: probe purgata, non allevata est:
 febriens, lecto affixa.

7. Nov. ad nos desertur, debilissima, obscu-
 re et tenuiter febricitans, surdastra adeo ut, nisi
 auribus valide inclaris, nil audierit. Stupor,
 confusio sensuum, memoria vacillans. Auteacto-
 rum historiam ex quodam eius vicino homine col-
 legimus. Lingua glabra, siccescens. Mixturam
 solventem ex sale medio, aquam item cum melle,
 et aceto potui dedimus.

8. Nov., lingua fissa, praerubra, sicca.

9., Emeto-catharticum. Vomuit inde pitui-
 tam amaram, paucam: deiecit. Rediit auditus mox

ab emesi : mens praesentior , et lingua humectata .

10. , Mixtura salina , cum pulveris radice arnicae pauca dosi , potaque multo , aquoso , saccharo , et modico vitrioli spiritu acidulato .

11. , Eadem remedia . Auditus denuo difficilior : lingua sicca : morositas .

12. Nov. , emeticum : vomitus pituitosi : secessus : Rediit auditus denuo , et mentis alacritas , linguae mador naturalis .

13. , persistat audiendi facultas , et mentis vigor . Obscura febris , et si illam ex pulsu et corporis calore mitiaris , ad speciem mitis . Tinnitus : caput gravet tussis nocturna . Post ultimum emeticum , eandem ac antea mixturam dedimus .

14. Nov. , nulla febris .

16. , Amaranthibus ventriculo prospici coeptum est . Caput allevatur : tussis sopitur .

19. Nov. vix ulla tussis . Surgit : obambulat . Post initium Decembris sana suos repetiit .

Moeroris vim in corpus humanum , eiusque in producenda prava febris potestatem , et hic alias frequenter advertebamus .

Moeroris effectus .

Purgante pharmaco aegra non iuvabatur , sed inde peius habuit . Febrim purgante , etsi non valido , exasperatam , ac emeto catharsi ferme subito eneclam multoties observabamus .

Vomitiorum utilitas .

Nulla materiae turgentis signa , si ea unice ad vomituritiones , cardialgiam , ructus nauseosos , et depravatam gustum , ac oris fordes referre velis , comparebant . Nihilominus vomitorium praesentem opem tulit , linguam humectavit , auditum , ac mentem restituit , et anteaactorum memoriam , ut ipsa mox ab emesi morbi historiam exacte narrari .

Profecto qui efficaciam emeticorum in morbis quamplurimis, sive longi ii sint sive acuti, probe norit, stupendos saepe effectus mirabitur, quos a quamplurimis ignorari multum doleo.

A E G E R S E C U N D U S .

Historia pleu-
-peripneu-
-moniae huius
mensis.

Vidua 50. annorum, lotrix, a sex fere mensibus saepius repente ortos calores queritur, sana caeterum.

10. Novembris, horret caletque per vices. Caput temulentum: nox inquieta, insomnis: sitis: anorexia.

11. Nov., horror calorque alternantes, validi, crebri. Reliqua, uti pridie.

12., omnia peiora.

13., Amaror oris: intensa febris: dolor punctorius ad latus thoracis dextrum, ad infimum sternum, quasi thoracem transfigens, porrectus ad locum medium inter scapulas: leviculæ artuum omnium subinde convulsiones, dolorque per intervalla artus inferiores perstringens. Dedolatio: gravis cephalalgia: illacrimatio: cibi fastidium: et sitis. Epigastrium dolentissimum si contrectetur. Tussis multa: sputa ductilia, parca, mucosa, herbida subinde colore tincta, crocea, cruenta: lingua ex albo flavescens. Nil hucusque remediorum adhibebatur.

14., Nobis commissa est. Omnia, uti pridie. Potui aquam, mel et acetum cum pauco sale medio dedimus.

15., Eadem omnia. A meridie emeto. catharticum. Vomuit bilioso-pituitosa: deiecit. Dormivit tranquillae.

16., Pulsus et calor naturalis: pectus bonum omnino. Cephalalgia non emendata. Vesperis frigus, calor, tussis, et sputa lenta mucosaque rediere: rediit noctu et dolor pectoris.

17. Nov., emeticum. Vomuit pituitosa: omnia leviora, solo lateris dolore non allevato. Vesperis lateri dolenti vesicans applicatum est.

18., Pauca ebris: dolor lateris nullus: nulla tussis.

19., Nulla febris: tussis nocturna: sputa albidia, ductilia. ℞. Aq. samb. unc. ʒ. Oxymellis squillit unc. ij. Part. emet. gr. ij. M. pro 24. horis: omni quarta hora sextam partem huius mixturae sumat.

20., 21. Nov., alvus crebra: tussis rara.

41., Nulla tussis. Decoctum lichenis Islandici.

23., Surgit ex lecto. Decocto lichenis, et dein stomachicis, amaricantibus usa, perfecte convalescit, et primis Decembris diebus domum petit.

A E G E R T E R T I U S .

Die 12. Novembris, juvenis 24. annos natus, qui suam in conficiendis ex lana pileis operam magistro locabat, nos adiit. Morbi anamnesis haec erat. Ophthalmia gastrica.

Ante tres septimanas alvus citari coepit interlevia ventris per vices tormina, caeterum non calenti, appetenti. Hanc nucis moschatae pulvis suppressit.

Triduo inde vix elapso, dolere caput, gravari multum, et abortis demum achoribus perfundi, calores crescere, et appetitus imminui.

Achores insperso pulvere quodam siccauit, caeteris non emendatis.

Ante oëtidium, cum operi suo pileario pone aquam ebullientem vacaret, repente dexter oculus insolito dolore valide compungebatur, sensim ex illo latere caput acrius infestante, interdum benigniori, noctu exasperato et somnum omnem arcente. Incaluit magis, praesertim ad sincipuit. Amaror oris: horror nullus: sitis multa. Pars alba oculi quasi sanguine suffuso rubet cum ardore. Pulsus naturalis: lingua impura, siccescens. Ventriculo aut abdomine non dolebat. Facies ex rubro flava: lucis impatientia: lacrimarum pluviae: corneae transparentis incipiens obscuritas.

Aqua simplici cum melle, aceto, et sale polychresto utebatur. Oculo nil remedii unquam admovebatur.

Die 14. Nov., cathartico-emeticum. Pituitam multam cum pauca bile vomendo refudit, deiecitque cum levamine evidenti, celeri, magno. Ardor nullus: rubedo multo minor: lucis tolerantia: nulli calores: tota nocte dormivit.

Die 15. Nov., poscam et mulfam cum sale polychresto sumsit. Nullus rubor; nebula tenuissima corneae adhuc obtensa: caetera bona.

Ex illo tempore, invigorare ventriculum coepimus. Bene habuit. Oculus, paucos post dies, sanctissimus.

A E G E R Q U A R T U S .

Puella 23. annorum, elapso abhinc anno, rubore doloreque oculi dextri, et corneae opacitate laborabat per annum integrum durante, catamentis irregularibus usa, sana caeterum. Cum appetente vespera dolor intenderetur rubore non magno, et corneam opacitas fere totam teneret, varia diu et ab aliis et a me quoque praescripta fuere; tandem omnibus incassum adhibitis, mercurialia ob latentis venereae labis suspicionem in auxilium vocata. Nil profectum est, aegrave singulari potius naturae benignitate, mox una nostramque erroneam medicinam vincentis, convaluit, quam Artis ope.

Ophthalmia
chronica, et
originis ga-
stricae.

Die 26. Nov., denuo ob simile alterius oculi affectionem Nosocomium adiit, dura potius necessitate coacta et ex herae cui servierat mandato, quam ob fiduciam recuperandae apud nos sanitatis, utpote longae et ipso morbo peioris curationis quam nuper subierat nondum oblita.

Ante quatuor septimanas vesperi subito dolore capitis se correptam fuisse narrabat, primum obtuso supra orbitam oculi sinistri, dein acuto totum caput pervadente. Mox et rubor, atque ardor eundem oculum cepit cum acris fervidique feri profluvio copioso: paucos post dies obscurari cornea, in eiusque medio bullula nasci, quae sponte disrupta foveolam reliquit.

Ex eo tempore, dolor et oculi et temporis vicini sub vesperam quotidie revertebatur, tota nocte increfcens, et acutus supra modum, donec diluculo remitteret paulatim, et in obtusum fatisceret doloris sensum ad nonam matutinam. Inde

capite gravi quidem, sed indolente, fuit ad statam usque horam vespertinam.

Etsi interdium dolore omni vacaret oculus et capitis vicina regio, tamen nunquam illius rubor, nec unquam acrium lacrimarum vis defuit.

Cum tribus ferme septimanis haec aegritudo statis horis recurreret quotidie, aegra obambulante, caeterum nil incommodi conquesta, et appetente, en cibi fastidium accedit, et assumptorum amarus sapor, et sitis.

Ophthalmiae exacerbationem nocturnam nullus horror praecessit, nullus sequebatur sudor, at comitari solebat calor maior naturali.

Atque ita quatuor septimanas exegit domi suae, variis usa remediis, collyriorum omni specie, et terna phlebotomia, et assiduis purgantibus, ita ut, per integrum mensem, diu noctuque et quotidie crebro diecerit.

Ea corneae opacitas fuit, cum nos adierat, ut res obiectas non dignorit, etsi ambitus amplioris, et sole multo illustres.

Per biduum, poscam et mulsam hausit copiosam, et arcani duplicati eam quantitatem, ut alvus quidem emolliretur, at citra eiusdem fluxum.

Die tertio, valens pharmacum potavit, duos videlicet scrupulos radicis ipecacuanhae grano uno tartari emetici armatos. Pituitosa et biliosa revomit cum eximio levamine. Robur vix ullus ab emeto catharsi, nec posthac ulla doloris reversio. Noctes tranquillae, et cum somno.

Triduo vix elapso, rubere oculus ex toto desit, incoepitque perlucere.

Vires, quas pervigilium, et phlebotomia, alvusque assiduo fluens iam extra Nosocomium confregit, intra non multum tempus sequenti re-

medio restituebantur: ℞. Flor. salis ammoniac.
martial. Pulveris cort. Peruv. Elect. diateff. aa
scrup. j. Fiat bolus, et fiant tales N. VI. Sumat
omni quarta hora bolum.

Maior indies corneae pelluciditas rediit, ut
die decima Decembris, res minutiones digno-
feceret.

Nullum collyrium oculo aegrotanti hacufque
admovimus.

En alvum assidue copioseque fluentem uni
vomitu adeo non parem, ut purgantibus augeri
morbi materies intendique visa fuerit, quam uni-
ca emeto-catharsis exterminavit.

Cum haec iuencula, post medium Decem-
brem, uberiolem victum intempestivius repeteret,
et alvus aliquot diebus segnis evaderet, redire ali-
quis pone tempus vicinum dolor, visusque minui
coepit. Mox aegrae ventrem solvimus, diaeta te-
nui aliquamdiu iniuncta. Tandem ad roborantium
usum revertebamar, ea lege, ut alvus quotidie
bis terque responderit. Tum demum oculum sae-
pius aqua frigida, cui sacchari saturni pauxillum
admistum fuerat, irrigari curavimus, eo eventu,
ut, sub ultimos Decembris dies, nil doloris expe-
raretur, atque oculo denuo uteretur non discolori,
utur paulo minus expedire, et, si eundem attentius
inspexeras, medicissime nubiloso.

Complures id genus ophthalmias vidi, tem-
poribus biliosis imprimis, atque ex ventriculo
oriundas. Ineunte hoc mense feminam e Nofoco-
mio dimisi, cuius historiam, omissis aliis, ex meis
adversariis huc transferam:

A E G E R Q U I N T U S .

Ophthalmia
familis
priori.

Haec femina trigesimum aetatis annum attigerat, quinque prolium mater, quarum natu minimam unius anni hucusque suo lacte nutrit. Circa medium Octobrem Nosocomium adiit, atque, se a quatuor septimanis cum gravi ophthalmia conflictari: quadam vespera oculum utrumque repente dolere quasi punctum atque rubere occoepisse: ea nocte, ob vim doloris, non dormivisse: die altero a dolore quidem vacasse, at persistisse ruborem inter assiduo acrium lacrimarum imbres: vespera denuo appetente reversos immites oculorum cruciatus esse cum pervigilio: eam mali accessionem remissionemve quotidianam fuisse: non appetisse, fastidiosam, sitientem, delolatam: ore mucoso, insipido: animo per noctem saepius deficiente: hypochondrio sinistro duro, tenso, dolente: ventre segni: obambulasse febriculosam.

Ultimis duabus septimanis, exacerbata ophthalmiam horripilatio praecessit, quae antea non observabatur: noctu incaluit, et sub auroram sudavit.

Bis sanguinem, toto hoc tempore eduxit, e brachio una vice, atque altera ex pede, et purgans assumpsit proprio Marte, at levamine exiguo, minimeque diuturno. Tandem pectus opprimi coepit, eiusque sinistrum latus amplo dolore coripi, ad scapulam vicinam indeque per omne brachium excurrente. Cephalalgia.

Sic affecta ad Nosocomium venit.

Curam exorti sumus a potu multo, mellito, posca, et arcano duplicato. Dein emeto-cathar.

fin instituimus. Vomitus, secessusque pituitosi, biliosi, copiosi, mox ellevantes, et perseveranter. Venter mediocriter atque aliquot diebus fluxit.

Tandem nauseantis ventriculi pigritiam ereximus remedio amaricante, stomachico.

Oculis affectis nihil admovebamus.

Sanguinis missionem bis institutam facilius tulit quam multi soleant in morbis eiusmodi ab ea causa prognatis. Id forte corporis robori debebatur in foemina rusticana. et anni tempori aliquantum iam refrigerato.

Certe Autumno, eoque potissimum iam provento, adulto, atque in hyemem proxime destituto, unam, quin et alteram phlebotomiam febres biliosae non raro exigunt, antequam tuto et utiliter ventriculus subvertatur; quae sanguinis missionem non possunt, eandem tamen absque periculo plerumque ferunt.

Consultius agi observaveram, sicubi sanguinem detrahere in febre biliosa placuerit, eundem et parce demere, et, si aegro conduxerit, potius repetitum. Contingit enim ut, licet ingens initio mittendi sanguinis necessitas visa fuerit, eius te largius extracti postmodum poeniteat.

Deleteria opinio est, posse iacturam humoris huius, abundantius semel profusi, auxiliis aliis refaciri.

Falsa, et pernicio sa quaedam opinio.

A E G E R S E X T U S.

Doliarius 20. annorum, ante annum scabie et contagio traxit, unguento quodam articulis instructo postmodum discussam, qua disparente, laboriose spirare coepit, et tussitatione frequenti, pectoris oppressione, et dolore utriusque lateris

Pleuritidis historia.

punctorio per intervalla vexari. Sputabat pauca, alba, mucosa.

Sub finem prioris mensis (28. Octobris) valide tussitanti respiratio difficilior fiebat, a dolore totius sinistri lateris multum impedita. Caluit cum fitis multa et anorexia, at gustu non pravo, et alvo naturali, ac epigastrio non dolente. Sudores.

Die 29. Octobris, qui dies Mercurii erat, omnia peiora. Erecto corpore aegrotabat.

Die Iovis et Veneris, decubuit tota die: sudavit.

Die Sabbathi, parumper allevatus est, surgit, domo exit. Vesperi dolor acutissimus latus dextrum invadit cum spiritu laborioso, tussi multa, siti, aestu, cephalalgia.

Die Dominica, e lecto surgere non potest. Nil emendatum.

Die Lunae, ad nos venienti difficillima respiratio quasi astmatica: lingua albida: multa febris, omniaque quemadmodum die Sabbathi ad vesperam. Decubitus facilis in omnem partem.

Die Martis, emeto catharticum. Vomuit amara, pituitosa: ter deiecit. Oppressio pectoris multo minor, dolor lateris nullus, paucula febris et rara, facilisque tussis. Somnus.

Duobus subsequenter diebus iisdem, quibus ante emesin, remediis utebamur, salinis, solventibus. Febris vix ulla, remanente levicula adhuc dum pectoris oppressione.

Die veneris denuo emeticum. Paucam pituitam vomuit, ter deiecit. Nulla oppressio: omnia emedata, si linguam excipias, quam ferius prurumque, et non nisi excusso languentis ventriculi torpore, vique coctrice restituta, ad habitum naturalem redire in reconvalescentibus advertebamus.

Intra paucos dies, sub usu stomachicorum exacte convaluit.

Linguam aut faucium nariumque. aut pulmonum ac asperae arteriae, aut gastrici systematis affectus fideliter notare constat. Nihilominus subinde linguam offendi ne minimum vitiosam, etsi multus alienus humor ventriculum onerarat, quo vomitibus refuso, ea primum albescere coepit, aut flavo virideque mucro turpari, ac fieri villosa.

Diagnos. est
linguae con-
dictione.

Ex lingua sola, nondum naturaliter se habente, ubi reliqua bona fuere, iterandae vacationis necessitatem nullam collegimus. Suus enim linguae color naturalis redit, ubi suus ventriculo vigor redierit.

A E G E R S E P T I M U S .

Puella, septemdecim annorum, ter tantum hucusque catamena experiebat, et ante dimidium annum ultima. Ab eo fere tempore, frequenter tussitabat, noctu praecipue, sputave reiecit copiosa et flava. Pectore oppressa erat, nauseabat, vomebat per vices paucam pituitam, respirabat cum labore. Subinde levia tormina querebatur. Tandem, die 22. Novembris, epigastrium totum opprimi videbatur. Cardialgia, tussis crebrior, et difficilior spiritus. Interim nil ita graviter tulit, quam, uti aiebat, catarrhum hunc tamdiu persistentem, et blanda noctis silentia importunissime turbantem.

Tussis chro-
nica, et ga-
strica.

Die 25. ad nos venit. Remediis primo solventibus, salinis, dein emeto-catharsi pectus et abdomen emendabantur.

Refractas postmodum tartari emetici doses exhibebamus, quae vomitum non moverant. Tan-

dem auxiliis roborantibus, integre et non intra multum tempus convaluit.

A E G E R O C T A V U S .

Peripneumoniae
nothae
historia .

Vidua 56. annos nata, amplo et obeso corpore, initio mensis Maii huius anni fastidire coepit, cum a longo iam tempore integra valetudine frueretur. Vomiturit, tandem a pastu ingesta vomuit cum pauca in morbi exordio pituita, dein copiosiori, tenaci, inque longa filamenta ductili. Sitis: oris amarities: spiritus, sub motu corporis anhelosus, noctu vero sibilosus et strepens, instar asthmaticorum, ut adeo noctes insomnes erecto corpore ac sedens transfegerit. Ventris multa seignities, duras utpote, adustasque, et cum doloribus faeces, ac raro reddentis.

Alvo enematis sollicitata exoneratae, maior animo hilaritas rediit, maiorque facta est respirandi facultas.

Auxilium a Medico quodam efflagitabat, quo nihil proficiente, rem fospiratrici naturae commisit.

Appetente Aestate et coelo calidiore commodius valuit. Vomitus rarior, relectorumque minor moles. Tandem omnino non vomuit, at respirazione non expedita.

Ingruente Autumno, pristina mala recrudesce, quibuscum septem circiter septimanis misere conflictata die 3. Novembris non adiit. Aderat cephalalgia, amaror oris, ciborum fastidium, vomendi desiderium, vomitusque per vices meracis, pituitosus, horis subinde matutinis, sed plerumque elapso quodam tempore a pastu. Respiratio fervens, asthmatica, et tussis non raro propemodum suffocans. Nullus thoracis dolor: sputa vix

ulla: abdomen tumidulum, modice dolens, si contrectabatur: multa siccis: calor moderatus: lingua impura: alvus difficilis: pulsus fortes, pleni duri que.

Praemissis solventibus salinis, 5. Nov., propinato emetico, scrupulis nempe duobus radicis ipecacuanhae cum grano uno tartari emetici, tantam pendulae pituitae copiam ventriculus refudit, quantam intra eiusdem solius aut viscerum vicinorum cavum contineri potuisse nemo facile fuisset suspicatus: Ter diecit. Omnia multo meliora: liberius respiravit: dormivit.

6. Nov. spiratio denuo ingravescit: vomiturit denuo, et paucam pituitam suscepte vomit: caetera bona. Solventia salina.

7., emeticum. Eadem reiectionum quantitas fuit: secessus frequentes, copiosi, multum levantis.

8. et 9., alvo liquidiore conservata, commode se habuit.

14. Nov. vomiturit denuo, libere respirans, non calens, et pulsu naturali. Vesperis irritatum ventriculum compositurus paucillum opii propinavi. At die sequenti aegram offendi valdopere, et, quantum antehac nunquam, febricitantem, temulentam, arescente contractaque lingua, et laboriose spirantem. Decocto radicis graminis et taraxaci, cum oxymelle, et sale medio, aliquot diebus, tandem usa lenioribus amaricantibus allevabatur, ita ut

14., de nulla molestia conquereretur. Die sequenti cibum indulsum minus tenuem.

17. Nov. denuo difficiliter respiravit. Semel paucam pituitam, sponte et cum levamine thora-

eis, vomuit. Eo die solvens denuo decoctum
repetebatur.

Elapso biduo, solam ipecacuanhae radicem vomiturienti dedimus. Mitiora deinde roborantia, a potentioribus enim laedebatur, et victus apta ratio, et ventris libertas, valetudinem confirmarunt, eamque, cum diutius periclitandae perseverantis sanitatis gratia in Nosocomio retineretur, extra relapsus metum reposuere.

Canon in re-
petendo eme-
tico obser-
vandum.

Et si pluribus vomitoriis haec aegra indiguerit, eorumque repetitio multis aliis in casibus nobis summe necessaria visa saepius fuerit, sollicite tamen cavimus, ne, quotiescunque aut lingua fordesceret, aut os illuvies mucosa inundaret, aut ventriculus doleret, etsi pluribus aeger vomitoriis aut emeto catharticis hucusque usus sit, illdem evacuationibus continuandis insisteremus. Si enim aliena, in morbi initio eiusque progressu, repetitis vicibus evacuaveris, ab introverso humorum motu, et succis gastricis largius confluentibus, et ventriculi debilitate, oris habitum, anorexiam, et stomachi fastidia facile repetes, et invigorantibus auxiliis emendabis. Id certe fortunate nobis compariet cessit.

Sabinde curam confirmatoriam datum lenius emeticum mititer interruptit, praecipue si aeger in diastae leges peccarat, aut ea morbi indoles fuerat, ut identidem aliquid morbificae materiae universo corpore secesserit, et partitis vicibus intra ventriculum et intestina fuerit reiectum.

Crisis haec partiales, morbis ad finem decurrentibus, atque etiam in reconvalescentibus saepe advertebamus, videlicet aut sudores levantes, aut diarrhoeam in reconvalescente sponte obortam proficuamve, aut vomitum spontaneum eum multo emolumento.

Si

Si vero ventriculus vel venter convalescenti repente dolebat, quin causam in diaetae erroribus offenderemus, si quando gastrico morbo aeger antea laborarat, aut tali, qui aut suapte aut Artis ope evacuationibus gastricis solvebatur, portionem materiae morbificae resistentem ultima hac crisi fuisse intra primas vias depositam facile suspicabamur, quam si natura suapte eliminare neglexit, nosmetipsi aut ore, aut alvo, aut utraque hac via regia extetminavimus.

Hanc agendi rationem medendique canones non ex nuda speculatione decerpfi, sed eisdem usu multiplici quotidiano et certo sum edoctus.

At difficillimam iudico, earum rerum descriptionem accuratam tradere, quae non nisi per innumeras observationes, diverso tempore et diversis in aegris industrie collectas interque se comparatas, innotuere, quasve et usus fere solus alios docebit.

Confirmatoriam curam nunquam impune aut negligi, ut aequo celerius abrupti, saepissime observabamus, in iis praecipue morbis, quos vera plerumque fibrarum debilitas inertiaeque aut efficit, aut comitatur, gastricos aio, biliosos, pituitosos, putridos, malignos.

Phthises quamplurimae, pertinaces articulo- rum dolores, morbi rebelles cutanei, chloroses, et albi feminarum fluores, et oedemata frigida, et diuturni alvini fluxus, totave frigidorum morborum cohors vix ullo Artis auxilio pervincenda, nobis hoc mense frequentius occurfabant, non raro quidem in inadaequatam aestivae febris curationem, plerumque tamen in omissam confirmatoriam curam refundenda.

Curae confirmatoriae necessitas.

Frequentissimi hoc mense phthisis, etc.

Racconvalescentes feminas haud facile manu-

mittendas censeo, priusquam a morbo catamenia fluxerint, qualia antea sanis solebant.

A E G E R N O N U S .

Metastasis
peculiaris.

Iuvenis, sartor, 18. annos natus, valetudine semper integra usus, initio Octobris horruit caluitque per vices, sudore largo insequente. Non appetiit, dolorem tensivum ad nucham queritans. Caput antrorsum ita flectebatur, ut mento supremum sternum contingeret, neque ulla esset id alio commovendi facultas. Decubuit primo quatrduo, assidue sed tollerabiliter febrrens.

Elapsis octo diebus, cum deseruisse febricula videretur, rediretque ciborum desiderium, tumor ad nucham dolens, latus, non discolor, increvit, capite, uti ante, antrorsum flexo immo, toque; dolor quoque, isque non gravis, totum brachium laevum quasi rheumaticus occupavit. Praeter dolentium partium aromaticas frictions nil adhibuit, et haec absque emendatione.

Die 11. Novembris, Nosocomium adiit, mento, ut dixi, ad sternum depresso, capite gravi, temulento. Tumor pugni magnitudine supra colli vertebrae exstabat. Pectus et abdomen liberum: lingua impurior: nulla febris; sinistri brachii dolor. Sumit solventia salina.

12. Nov., emeto catharsis. Vomuit pauca bilioso-pituitosa: aliquoties deiecit. Noctu sudor: somnus.

13., caput levius, minus depressum: nullum in brachio rheuma. Solventia salina.

14., Emeto catharsis. Vomuit pituitosa minus amara: deiecit. Caput liberum, eiusque erigendi potestas multo maior.

Alvus fluens et frictio, tumoris reliquias brevi dispulere, erecta denuo et mobili cervice.

C A P U T XVI.

D E C E M B E R.

BINIS ordientis mensis diebus, mador, et colles nivibus conspersi tenuibus, at nuda planities: nubilosa coeli facies, et aurae mollities multa austrina. Die 3. aurora borealis. Inde serenum, siccum, congelatio.

6., Nives exiguae in locis editioribus; in vallibus pluviae nivibus commistae.

7., Congeluit denuo. Siccitas: frigus.

Die 13., quae aquas glacte leviter adstrinxerat, dissolvi iterum diffluereque in plano nives coeperunt, manente molli atque austrina pluvia.

At mox iterum leviuscule frigus intendebatur, aquilone per vices incurrente, donec die 17 aura denuo mollesceret sub austri flatu, pluviaeque vicinis collibus decuterent.

18., Nivium altissimarum ubique copia, atque a vento quies. Ex eo tempore nives perstiteret, coelo miti.

Haec rerum facies usque ad 28. mensis perseveravit. Consequentibus diebus pluviae, nivisque sparsim, atque interruptim cecidere, frigore vix ullo, et nulla glacie.

Tempus fere omne austrinum, humidumque.

Die 1^a Decembris, frigus minimum + 61. gr.

Die 25., frigus maximum — 0. 5. gr.

Calor medius totius mensis + 0. $\frac{1}{2}$ gr.

Die 11. et 12. Dec., altissima mercurii statio 28., poll. 1.

Die 5., maxima eiusdem depressio 27., poll. 3, 1.

Paucissimos hic mensis morbos progenuit, at plures accepit ab elapsa Aestate atque Autumno transmissos, lentos et perniciosos.

Non pauci hoc mense ad Nosocomium venerunt ab exantlata aestiva febre gravissime multati, quemadmodum milites vulnerari solent acie excedere, seque recipere quo reficiantur.

Tabidorum funera frequentia.

Hanc anni partem, utut a salubritate eximia commendatam, nihilominus tabescentibus, atque his fere solis, infestam vidimus. Pleraque in Nosocomio funera tabes dedit.

Tabes ex febre aestiva.

Tabidorum historias, quanta maxima diligentia poteram, conquisi, ut, quae tabis ea species esset et unde nata intelligerem, intellectave cum iis compararem, quorum me compotem extispicia facerent.

eiusdem generationis ratio modusque

Tabis originem febris biliosa dedit, mensibus biliosis hominem aggressa, quae morbificae materiae portionem pulmonibus infigebat, inde posthac non extricandam. Ea metastasis tusses assiduas fecit, multum exagitantem, laxo visceri valdopere nocivas, et quae sanguinem subinde extundebant. Non interruptus intra thoracem continuo sollicitatum pravorum succorum affluxus, infarctus, compagis solutio, ulceratio, pulmonem et universum demum corpus pessumdederunt.

Quibusdam febris biliosa nil vitiosae materiae

ad pulmones reiecit, sed eos solum per consensum affecit, ventriculo causam morbificam continente.

Haec *tussis stomachica*, febris biliosae comes, neglecta, curata methodo non sua, phlebotomiis, emollientibus, oleosis, assiduo pulmones succussu labefactavit, eandemque fero tandem ruinam intulit, quam ante dixi a biliosa metastasi evenisse.

Intermittentium febrium, quarum nulla aut inepta curatio fuit, ea in tabem conversio non rarissime occurrebat.

Neque *valida febre* opus erat, ut inde tabes nasceretur: suffecerat huic pravo partui vel lenior febricula biliosa, vel sola id genus praedispositio.

Certe *catarrhos hosce biliosos*, seu febriles fuerant seu absque febre, frequentissime abire in phthisin vidimus immedicabilem.

Quid sit catarrhus biliosus.

Consumptorum cadavera dissecta multiplicem pulmonum labem exhibue, nodos, et tubercula variae magnitudinis ac dura, quaeve viscum aquis iniectum infra earundem superficiem detruferant. Tota quoque pulmonum substantia albidis et miliformibus granis eistinguebatur, aut duris exto, aut puriformem materiam, si dissecueras, fundentibus. Quibusdam pulmones gravissimi fuerant, atque amplo volumine, ut intra thoracis caveas difficillime viderentur potuisse contineri: atque hi suffocati periere.

Secia consumptorum cadavera.

Nonnullorum pulmonibus cava inerant aut puriformi materie repleta, aut vacua, collapsae, et cum asperae arteriae ramificationibus quasi resectis communicantia.

Moriebantur absumtis carnibus, et exhausti assiduis secessibus, vel et nocturna copiosa sudatione, etsi fuerint, qui minui identidem consu-

mique conspecti sint, quin aliquid memorabile vel alvus subduceret vel sudor.

Plerisque glandulae mesentericae intumescere tumore flaccido. Emarcida quoque et colliquata abdominis viscera offendebantur, hepar imprimis, et lien.

Quodnam in medendo huic phthisi consilium simus secuti, et quo eventu.

Aegritudinis initia saepe numero fortunate repressa saturato radicum graminis et taraxaci, et demum Islandici lichenis decocto. Dubito an morbum curaverim invalescentem, et confirmatum: inveteratum sanavi nunquam; utut non unum in medendo consilium executus.

Cura lactea huic tabis speciei non congruebat.

Diaetam lacteam sic tabescentibus nunquam iniunxi; iniunctam ab aliis vidi, sed eventu non bono: rebusque illico in peius ruentibus abstinendum denuo a lacte fuerat.

pleuritides biliosae inflammatoriae

Mense medio aliquot pleuritides inflammatoriae offerebantur, quarum uua alterave ex faevissimis fuit.

Necessum fuerat repetitum sanguinem educere, et dein emesin, aut emeto catharsi ventrem repurgare. Subinde utroque auxilio, emesi et phlebotomia, alternis vicibus utebamur.

Missione sanguinis repetita rarius peccabatur, etsi, quousque illa iterari debuerit, difficillimum fuerit determinatu. Sola antiphlogistica methodus morbum aut in malignum commutavit aut in diuturnum, nonnunquam eundem mitigavit solummodo, febrimque in febriculosam potius diathesin convertit, quaeve arrepta vel levi occasione magno impetu denuo prorupit, et cum discrimine maiori.

Difficultas sanandi morbos eiusmodi complicatos e. gr. bilioso-inflammatorios.

Sed etiam emeticum nocuit aequo citius propinatum, et sanguine prius non detracto. Indagare oportuerat, an inflammatio praevaleat bilioso

vitio, an vero hoc illam superet, et quae utriusque intesio sit, atque undenam celerior pernicies instet.

Verum haec perquisitio causarum, non una vi nec uno cum eventu agentium, miram animi contentionem deposcit, et subinde vel attentissimum fatigat: discriminis plena est, et errori obnoxia, quam nullo magistro discimus, sed usu solo, diuturno, ac patienti.

Unde ea difficultas nascatur.

Ubi hyems succedens aestivos solvere morbos incipit, aut hyemales in aestivos transmigrant, in ipso diversarum constitutionum concursu facilis deceptio est, et Artis exercitatio supra modum difficilis. Fit enim nonnunquam, ut pro simplici biliosa febre habeas, seductus analogia, et numero maiori per id tempus morbo consimili aegrotantium, etsi gravis aegrorum inflammatio teueat: ut inflammatoriam putes biliosam esse.

Neque luculentos semper utrique huic febrī diagnosticos characteres esse quis asserat, atque indubitatos; observationum enim me copia doct, dari periculosas inflammationes, quaeve primam medentis attentionem, et omnem antiplogisticam curam exigunt, etsi multa adsint biliosorum symptomata: dari et febres biliosas putridasque absue solennibus suis signis, atque inflammationem mentientes: utrumque etiam vitium subinde coniungi.

Ea deceptio vix unquam *vigente* constitutione quadam, sed *emoriēte* potius aut *ordiente*, atque in ipsa unius in alteram migratione frequentius locum habet.

et quibus anni temporibus

Hinc temporibus inter binas constitutiones mediis peculiaribus attendendum, agendum maiori cautela, subinde cunctandum, neque ad heroica

facile et decisiva remedia confugiendum, nisi res aperta eiusmodi auxilia petat. Antiphlogisticae methodo diutius indulgendum, et ab eadem ordiendae curatio erit. Venae sectio non larga, sed parca, exploratoria, et, si ferat aeger, si allevetur, repetenda. Solventium blandiorum usus copiosior et diuturnus; parciore tardiorque emeticorum, atque haec inter, mitiorum.

Cautela
praeprimis
necessaria.

Cavendum est saepe numero a se ipso, ne fortunatae videlicet celeriterque hucusque peractae curationes, et quaedam in diiudicando promptitudo, felici Artis exercitio comparata, in eo ancipiti constitutionum transitu nos decipiat, ne quid aeque properantius aut tumultuosius moliamur.

Aegrum amisi ex febre bilioso-inflammatoria decumbentem, quem, si plures praemissem sanguinis missiones (ternas institui) et serius propinaxsem emeticum, fors conservassem. Verum prosperi eventus antibiliosae methodi me aut minus attentum fecerant ad inflammationem commixtam, aut, utut attentum, nihilominus deciperunt. Adeo oculatum oportet esse, et contra se ipsum, et contra faustas curationes!

Quo anni
tempore pra-
xis medica
facilior sit.

Qui praxin medicam alicubi orditur, hos constitutionum fines contiguos transitusve prudens vitabit, suaeque famae magis consulat, si tempus anni seligat, quod morbos profert sinceros effectosque, atque indiginis hoc ipso minus tortuosae.

Febris erysi-
pelatosa,

Febris erysipelatosa hoc mense nonnunquam comparuit, exanthemate totam plerumque faciem impetente. Cura antibiliosa, solventia salina nempe atque emeto-catharsis, febrem una cum efflorescentiis illico tutove profligarunt, et abque auxiliis externis.

Scarlatinam eodem omnino modo sanavimus, nec illam eiusdem malignitatem experti sumus quam alii viderunt eadem tempestate, sed alia medendi ratione usi. Idcirco et *erysipelas* et *scarlatina* etiam, hoc mense, visa est esse congener aegritudo, et originis biliosae.

Iuenculam, quae a quinquennio frequenti erysipelate faciei corripiebatur, methodo recensita sanavimus, et gastrico biliferoque systemate opo corticis Peruviani confirmato, ab eiusdem infirmitatis recursum immunem praestitimus.

Pleraque puerperas huius mensis ea febris, quam Aestate et Autumno ferme omnes pertulere, non attigit: unam alteramve solummodo vellicavit.

Ultimis diebus Decembris maior identidem phlebotomiarum necessitas fuit, adeo ut, quicumque ferme aegrorum adventarent, difficilem et peripneumonicam respirationem incusarent. Levis aderat pulmonum inflammatio, etsi primaria aegritudo neutiquam semper inflammatoria fuerat. Adspersam huic visceri phlogosin ab aere existimabam frigidiore, cuius vim prae omni alio viscere pulmo primus experiebatur. Difficiles idcirco periodos circumeuntes humores habebant, et, quod decubuerat pravorum succorum, intra thoracem vi frigoris adstrictum aegre continebatur, et respirationem laedebat.

Frigidissimum hydropicum, totoque corpore tumentem dolore prehendi pleuritico vidi, et valide febrere. Sanguis eductus corium pleuriticum exhibuit, magnumque et oppressionis, et respirationis, ac tussis levamen tulit.

Hoc mense operarius ad Nosocomium venit, qui per octiduum domi suae erroneo modo febr-

et scarlatina
sa huius mensis.

puerperia
bona.

phlogosis
frequens sub
finem mensis

citabat cum assidua cephalalgia, et quotidiano sanguinis ex naribus stillicidio, quin etiam haemorrhagia. Dolor artuum vagus, femoris dextri continuus, et imminutum cibi desiderium. Aegrotabat erectus. Levissimus oris amaror.

In Nosocomium susceptus femur dextrum exhibuit ut mens valdopere et dolentissimum, dolore primis diebus assiduo, dein remittente, et sub vesperam noctuque exacerbato, contactus omnis impatiens, et cum eiulatu, donec appetente aurora mitesceret. Levissima rubedo erat, et axanthema quasi urticatum, ac dolor diffusus, oberrans eum artum, et noctu propemodum intolerabilis. Interdiu mitius febricitavit, noctu intensius. Stillicidium, et subinde haemorrhagia.

Salibus mediis, posca, et melle usus est, et dein emeto-catharsi. Mox ab emesi dolor, ante assiduus, remittere coepit, et haemorrhagia, sub ipsa emetici actione recrudescens, eadem terminata, suapte conquievit, nec rediit posthac. Post alterum emeto-catharticum dolor remittens in intermittentem conversus, continuato salinorum, et demum amarificantium remediorum usu, una cum febre evanuit.

Superstes illius artus oedema frigidum atque indolens frictio dissipavit, et curatio roborans protracta.

Vomitiones eiusdem fuerunt biliosae, pituitosae, illico levantes.

Aegritudines
febrim aequi-
viam exci-
pientes.

Febres biliosas, neglectas aut non sua methodo curatas, abiisse hinc inde in phthisin dixi. Neque haec sola aegritudo fuerat quae febrim biliosam exceperit. Eodem quippe ex fonte manabant pertinacissimi dolores articulorum, pertiumque inter articulos mediarum, et subinde quasi ipsi sub-

stantiae osseae infixi, noctu gravioribus, cum illius artus, quem affecerant peculiaribus, quodam stupore, et robore musculari multum imminuto. Aegritudo haec et meam, et aegrorum patientiam, et omnem non raro medelam vicit.

Rem tandem tempori committendam rebar, et auxilium potentius expectabam ab aestivo calore morbificam materiem fundente, atque ad corporis superficiem evocante, praecipue si thermae caloris vim adiuverent.

Quosdam tamen vesicantibus, aconito, flammula Iovis, et antimonii praeparatis, aliisque in hunc usum notis sanavi.

En cadaverum sectiones quasdam, et morborum historias, quae in hunc mensem inciderunt, et quasdam etiam, quae serius, mense videlicet Ianuario, colligebantur, cum eadem et tempestatis ratio et morborum, utroque hoc mense observaretur.

A E G E R P R I M U S .

Medicinae studiosus, 23. annorum, pectore angusto, collo longo, tenui et gracili corpore, ac scapulis alarum in morem exstantibus, matrem natus haemopotoica, a longo iam tempore post motum corporis validiorem laboriose spirat, nec ab omni tamen spirandi molestia immunis est etiam extra tempora majorum commotionum.

Historia phthiseos post haemoptesin.

Brumali tempore melius quam aestivo valet.

Ante annum ira percitus florentis sanguinis pauxillum screando reiecit.

Ab initio Iunii huius anni (1777) magna pectoris oppressio accedit: tussit, sputave mane puriformia, et lineis sanguineis distincta, interdum

vero ex albo flava educit. Decubitus omnem in partem facilis. Altius inspiranti aut tussitanti punctorius dolor, isque validus, ad sterni mucronem perferentur. Noctu frequenter et leviter insudat. Ventre saepius sponte resolutus est, et cum levamine. Sitis mane e somno evigilanti multa, et levis eodem tempore oris amaror, quem intensiorem hac aestate expetitur. Horrores vagi: multis ab annis biliosissima lingua, villisque flavis, quasi bilio flavicante, contacta. Interdum assumptorum et sapor bonus, et eorundem desiderium: artuum languor.

Mense Augusto, sanguinis uncias decem phlebotomia educi curavit cum levamine exiguo, et paucos post dies denuo disparente.

30. Septembris, obambulans sanguinis floridi dimidiam fere libram quatuor horarum spatio non operose extussitavit. Incommoda pectoris magis aucta. Parcā denuo venae sectionem instituit absque levamine.

Quarta pomeridiana eius diei ad nos deferretur. Pulsus vibrantes habuit, et arterias tensas. Ventrem eluere frequenti enemate conabamur, eumque ingestis per os remediis mannatis, et ecoproticis blande ducebamus. Meliuscule habere videbatur, educebatque tussitando parum sanguinis et multo rarius; at die 2. Octobris, appetente vespera, nova pulmonum hemorrhagia rediit, thoracis ardor, et aucta febris.

Illico ipacacuanhae duos scrupulos cum uno tartari emetici grano exhibuimus. Unde multa, amarissima, bilioso-pituitosa vomendo reiecit. Inter vomendum ne guttula sanguinis prodiit; et vomitu peracto vix ulla febris. Pectoris iam nullus ardor: bona spiratio: perpauca tussis: et ea nocte vix sanguinis lineola comparuit. Somnus.

Die sequenti, scilicet 3. Octobris, circa horam nonam matutinam ultima vice perparum sanguinis non laeti grumosi que tussiendo reddidit. Omnia multum emendata. Remedia eccoprotica, mannata, salina resumebantur.

4. Oct. eadem remedia. Tussitatione non frequenter pauca glutinosa et paucissima, puris formam mentientia, providerunt. Nullum omnino caeteroquin thoracis incommodum. Vespere grano dimidio opii, a nocturna tussi paulo crebriori et somnum interpellante, pulmone cavimus.

5., mane, denuo cruoris nigrescentis perparum sputo glutinoso commixtum semel extussitabat. Reliquo diei tempore nil sanguinei conspectum est. Noctu somnus, et a tussi quies absque paregorico, et nulla febris. Lingua non emendatur, sed billosissima manet. Exhibebantur hac die lenia tonica, amaricantia, alvo conservata faciliore.

6., nil sanguinei: sputa mucosa, non amplius puriformia. Bene habet.

7., bene habet. A meridie semel aliquid cruenti sputis mucosis insuit. Remedia eadem: noctes bonae.

Ex eo tempore nil amplius cruenti tussitando reiecit. Tussis nulla: pectus bonum: nil febriculosi. Utebatur lichene, polygala, amaricantibus aliis, et roborantibus, ita tamen, ut alvum efficeremus facilem et expeditam.

Circa finem Octobris, etsi multum rogatus, ut curam confirmatoriam protraheret, deleretque characterem ante impressum, recusavit; seque vix tam modo degere, qualem antehac a longo tempore non vixarat, nempe sanissimam, assererat.

Exeunte Decembri, ad Nosocomium redit,

altque se ad quatuordecim diebus levi per vices horrore perstringi, incalescere more vago, tussire maxime noctu, et reicere puriformia. Hisce ultimis diebus pauca et cruenta sputasse: venam fecuisse absque levamine: non appetere. Decubuit in quodcumque placuerat latus absque incommodo: nullus ullibi in thorace dolor, nulla toto tempore inter respirandum ex aegri sensu molestia, nisi si gradum concitaret, ubi sufficientem attrahere se spiritum posse negabat. Noctu saepius sudabat: valide tussitabat. Diarrhoea nulla adfuit, nisi raro et levior. Opium vesperi propinatum noctes quietas reddidit, et sudores non auxit, eosque plerumque, opio non assumto, largiores habuit. Vox semper aliquantum rauca fuit.

Ultimo Ianuarii die 1778. sedens difficillime respiravit, quasi fune gutturi iniecto suffocandus.

Sequenti die commode se spirare, facile decumbere, et belle se habere asseruit. Nocte media, sensibus vegetis, et inter loquendum, moritur.

In cadavere pulmones reperti sunt tuberculosi, tuberculis nucis avellanae, fabae, pisi, lentis magnitudinem habentibus, aut duris, albidisque, aut puris aliquantum fundentibus, si disseceras. Pulmo dexter durior graviorque erat, et pluribus scatebat tuberculis: arcte etiam cum pleura cohaesit: suprema eius pulmonis portio facculos duros ovum columbinum capientes, vacuum alterum ichore plenum exhibuit. Pulmo sinister sanguine atro turgebat, et focii pulmonis multum vitiosioris vices videbatur solus ferme peregisse.

Utriusque pulmonis pondus, resecto corde, erat librarum civicarum viennensium quatuor cum quatuor uncis. Resectae portiones infra aquae superficie natant.

Pericardium feri flavi libram facile continuit.

In abdomine glandulae mesenterii plures in conspectum prodiverunt, maiores, flaccidae, molles. Maius solito et multo mollius pancreas. Iejunium intestinum inflammatum, caetera intestina plumbea fuerunt.

Utebatur decocto graminis, taraxaci, cichorei, item lichene Islandico, et decocto corticis Peruviani.

Pulmones imbecillos a natura sortitus erat, et incitatis humoribus resistere non valentes, nec traductam undecunque materiem alienam promoveri atque expedire.

Dispositio biliosa systematis gastrici, et febris inde nata, saepius haemorrhagias narium, pulmonum, uteri, concitare observantur, repurgato ventriculo et intestinis illico compressas.

Idem evenerat etiam huic aegro. Purgantia enim leniora profuerunt: constantius levamen vomitio tulit, et sanguinis fluxum mox stitit.

Haec phthisis ulceroso-tuberculosa materiae pravae et pituitosae, ad debilissimos pulmones decumbenti, debebatur. Imminentem eiusmodi tabem avertere ea remedia non raro valent, quae humores blande inclinant versus alvum, ut omnis recrementaria materies male hucusque ad laxos pulmones deponi solita ad aptius colatorium invitetur, ad alvum videlicet, quam diu et moderate sollicitare oportet. Verum et altera curationis pars est exequenda, corroborandum corpus universum, praecipuis ventriculi vis acuenda, et laxi pulmones stringendi.

A E G E R S E C U N D U S .

Die 17. Ianuarii 1778., musicus 62. annos natus, corpore macro, longo, et colore bilioso ad nos defertur, aitque se a viginti iam annis sanissimum vixisse, et die 11. huius mensis, ante septem videlicet dies, se nuptiis interfuisse, eaque arte sua animasse, rectissime valentem.

Die 12. Ianuarii a meridie vomuit assumta, biliosa: perfrixit: incaluit: decubuit. Tussitatio contiua: respiratio laboriosa: dolor punctorius lateris sinistri et sterni, pertingens ad latus usque dextrum. Decubitus supinus, et, in quodcumque tentarat latus, impossibilis: assidui horrores.

Diebus 13. et 14. Ianuarii, omnia eodem in statu perstiterunt.

Die 15., diarrhoea sponte oborta. Continuo inhorruit. Oris multa et assidua amarities.

Die 16., nil emendabatur. Noctes implacidae cum pervigilio.

Die 17. Ian., ad nos deportatus hanc morbi historiam dedit, confirmatam ab iis qui hominem nobis commiserunt. Non levi aurigine persusum vidimus, strepere, sibilose et cum labore respirantem, mente per vices emotum, et aliena rursitantem: tussitantem non valide, sed assiduo, et pauca cruenta sputando reiectantem. Lingua biliosissima: abdomen modice tympaniticum, attamen indolens: pulsus plenus, fortis, et qualis in sanissimis esse solet: corpus nullibi praeter modum caluit: sitis nulla. nec ullus hoc die iam lateris dolor. Vesperi frequentes leipothymiae, mentis emotio ultimis vitae horis plerumque taciturna. Detraetas sanguis crustam crassam pleuriticam exhibuit

buit colore tinctam saturate auriginosa, et serum ex flavo virescens. Post mediam noctem convulsus moritur.

Cranio resecto, pia mater inflammationem exhibuit, maiorem in latere dextro, minorem in sinistro. Hinc inter et cerebrum, praecipue in eiusdem anfractibus, rubellum serum effusum reperiatur. Ventriculi laterales solito plus seri continebant. Plexus choroidei ruberrimi, varicibus, quasi nodulis caeruleis distincti.

Pulmo dexter totus inflammatus erat, excepta eiusdem infima parte septum transversum respiciente. Eum pulmonem antiqua, et vasis sanguiferis multis nudoque oculo conspiciendis interstructa, pseudo-membrana, qualis ex coeunte sero phlogistico formari solet, obvestivit, pleurae validius connexa. Omnis pinguedo per totum corpus colore vere icterico suffusa. Pulmo dexter per omnia sanus, si pauca hinc inde tubercula dura excipias. Pleura sanissima.

Intestina tenuia inflammata, maxime ieiunum: duodenum livescens. Vasa ventriculi et mesenterii pone tubum intestinale ampla fuere, et atro sanguine vesicula fellea continuit.

Reliqua secundum naturam fuerunt,

Morbum fuisse bilioso inflammatorium, sed inflammatione plurimum praevalente, et brevi lethali, absque negotio pervidetur. Stimulus biliosus, putridus, acer, sanguinem succendit.

En dolorem punctorum lateris praecipue sinistri, cum inflammatione pulmonis dextri, et pleura ubique sanissima: enteritis absque dolore, et cum diarrhoea: inflammatio meningis absque phrenitide, si delirium paucarum ante mortem horarum excipias.

Pars II.

Pleuritis in peripneumoniam infausta mutatione convertebatur, ubi aeger, encephalo affecto, dolorem lateris non iam sensit, eiusdem licet causa persistente.

Pleuro membranarum ex sero phlogistico formatas, et ruberrimis innumerisque vasibus pictas saepius offendi, et adstantibus demonstravi. Ea res mihi semel pro *incrassata* pleura imposuit.

A E G E R T E R T I U S .

Femina facie atrabilaria, 40. annorum, aliquot olim prolium mater, initio Decembris horruit caluitque per vices, nauseabunda, ore amaro, et subinde vomens billosa. Sumtis solventibus et emetico, bene habuit intra breve tempus.

Quatriduo reconvalescere visa, subito lateris dextri dolore acuto corripitur, tussiculosa, valde pere febrilis, et pulsu duro, vibrante. Jactitatio: spiratio fervens: mens inconstans. Crura iam ante morbum a longo iam tempore, et sub eodem oedematosa fuerunt oedemate dolentissimo, si contrectaras, et remanente prementis digiti vestigio: lingua aridissima, lignea, contracta.

Remedia omnia et omnem potum pertinacissime respuebat. Sanguis emissus crustam pleuriticam habuit crassissimam, et flavescentem summopere. Nullum a venae sectionibus levamen. Paucos intra dies moritur.

In cavo thoracis dextro libra feri colore stramineo continebatur; in sinistro vero unciae decem eiusdem feri. Pulmo uterque dire inflammatus erat, at dexter prae sinistro. Particulae cuiuscunque pulmonis et ubicunque resectae fundum aquae pertere. Supremae pulmonum portiones erant prae

inferis diaphragma spectantibus magis inflammatae pleura ubique sana.

Vesicula fellea bile tenaci et obscuri coloris turgelat. Hepatis superficies hinc inde inaequalis apparuit, et veluti percocta: omentum subinflammatum: feri straminei in cavo abdominis librae duae.

Uteri postica et externa facies pone fundum, corpusculum habuit maioris castaneae magnitudine, ex carneo pedunculo non crasso suspensum, lardaceum, et duris, ossis, cartilagineis particulis per totam substantiam interstinctum.

Uterus ipse non in medio pelvis, sed proxime ad latus eiusdem sinistrum locatus, ligamenti illius lateris brevissima, alterius vero perquam longa habuit.

Complures habuimus oedemate crurum diu affectos, tussiculosos, laboriose spirantes, corpore laxo, pastaceo, quos immedicabilis pulmonum inflammatio sustulit. Eorundem thorax plurimum serosi laticis continuit.

Hydrothoracem hunc inflammatorium in paucis sanasse mihi visus sum phlebotomiis repetitis, nitro, terra foliata tartari, potuve ex malvae et altheae decocto, adiecta multa liquiritiae radice. Sanguis corium pleuriticum habuit.

Hydrothorax inflammatorius.

Hydropicis sanguinem subinde parca detrahere oportuit, si quando pulmonum inflammatio accessit, quam aut anni constitutio generandae phlogosi idonea, aut acre atque inflammans serum, aut medicatio nimium excalescentis etiam frigidissimo corpore concitavit.

Quandonam etiam hydropticis nimis sanguis detraheatur.

Ubi moles aquam in hydrothorace suffocationem iamiam intentabat, phlebotomia parca res-

pirationem expedivit, atque ad breve tempus mortem distulit.

A E G E R Q U A R T U S.

Entericis.

Die 19. Ianuarii, vir 38 annorum, coelebs, et scribae officio functus, ad Nosocomium venit valdopere febricitans, titubante gressu, atque animo vacillante, tremens. Crebra interrogatione sollicitatus aegerrime respondit, atque incomplete.

Die 5. Ian., non appetuisse.

Die sequenti, aestuasse et perfrixisse per vires, capite gravi, confuso: mente subinde non constituisse.

Die morbi 3., ad haec accessisse contorquentem dolorem epigastrii, et oris illuviem multam.

Die 4., inopia pressum e lecto surrexisse, et languidissimos artus laboriose foras protulisse. At mox fuisse correptum dolore abdominis lancinante diroque, et vomuisse reducem ingesta, atque amara, multaque.

Die 5., purgante, nescio cuius consilio, assumpto, eoque ut videbatur, valentiore, vigesies alvum posuit. Tormina ingravescebant.

Ab eo tempore febris, tormina, et mentis inconstantia persistebat ad 12. usque morbi diem, quo phlebotomiam instituit, et sanguinem, ut aiebat, phlogisticum eduxit. Missio sanguis die sequenti repetebatur. Levamen nullum.

Die morbi 15. (19. Ianuarii) in Nosocomium receptus vix ullum abdominis iam a triduo dolorem esse asserbat, at epigastrium sibi comprimi videri, oppressionis sensu ad medium usque thoracem ascendente. Attactum abdominis facile tulit. Laboriosa respiratio: lingua albida, mucosa.

Vix elapsis aliquot horis iactitare se coepit, vociferari, desipere. Oris aphthae: singultus: pulsus pleni, ampli, fortes. Calor: vomitiones spontaneae, inanes. Venae sectio. Sanguis crustam habuit caeruleascentem, diffusam, tremulam, gelatinosam, tenuiter cohaerentem. Cataplasma abdomini applicatum, propinatae emollientes potiones: enemata emollientia. Emendatio nulla: mens nulla profusa. Urinae naturales, iumentosae, mucosae, albescentes.

Die 20. Ian., nil emendabatur. Venae sectio repetita est: crusta plumbea, virescens, diffusa, tenuis, gelatinosa: mens nulla. Vomitio inanis, crebra. Vesperi data radix ipecacuanhae perparum pituitae bilisque eduxit. Pulsuum debilitas: mens nulla.

Die 21., mane, summa perfrixerunt: mens praesens: praesentes agnovit: apte locutus est. Indolentia: pulsus accelerati, humillimi, evanescentes. Sub vesperam moritur.

Reclusus cadaveris thorax omnia sanissima ostendit.

In abdomine omentum valde erat inflammatum: intestinum ileum et ieiunum dira quoque inflammatio tenuit. Hepatis totam substantiam multa flavedo suffudit.

Inflammatio abdominis a fomite putrido diu relicto, et mora ipsa ac medicina purgante commoto, exacerbato, non evacuato exorta, hominem sustulit.

Profuisset in morbi initio iugis et solvens potus, et, sanguine prius misso, emeticum.

Inflammatio putrida praeverti fauste non raro potest, sed praesens iam atque intra viscera recepta ut plurimum necat.

A E G E R Q U I N T U S .

Sutor 42. annorum, a longo iam tempore fanus, die Martis, scilicet 20. Iannuarii, praecedente frigore incaluit: dolor dilacerans lateris sinistri, ex epigastrio ad mammam usque ascendens, ad attactum auctus. Decubitus in latus affectum impossibilis erat, et respiratio difficilis. Cardialgia, oris amaror, inappetentia, sitis. Decubuit.

Diebus Mercurii, Iovis, et Veneris, omnia in dies peiora. Dolor diffundebatur trans sternum, simulque dextrum occupabat latus. Decubitus supinus, et oppressio multa. Phlebotomia sanguinem pleuriticum, atque aliquot levaminis dedit. Ab assumpto purgante alvus quinquies movebatur.

Febris assidua quotidie stato tempore suam habuit accessionem ab horrore coeptam.

Die Sabbati (24. Ian.) ad Nosocomium venit, mente nonnihil confusa. Lingua scabra, siccissima, praerubra: respiratio difficillima, laboriosa, cum dolore in utroque latere obtuse dilacerante: oppressio pectoris summa ab infimo sterno ad eiusdem medium usque cardialgia ad attactum aucta, et abdomen tumidulum, inflatum: calor naturalis, pulsus celeres, debiles, remittentes, intermittentes, tremuli. Extrema perfrixerunt.

Circa 10. noctis, vehementer incaluit. Pulsus pleni, duri: phlebotomia sanguis pleuriticus.

Die Dominica, mentis absentia: pulsus frequentis: calor. A meridie mors.

Thorace aperto, pulmo dexter ex toto inflammatus: dissectus colorem ex cinereo et rubro mixtum exhibuit. Maior inflammatio supremam illius pulmonis portionem tenuit.

Is pulmo pleurae ubique ferme necebat. Nexibus partim antiquis firmitisque, partim novis, et pseudomembranaceis: sero coagulato natis, pleura ipsa ibidem sana.

Pulmo sinister hinc inde antiquis vinculis membranaceis ad pleuram religatus erat, et absque inflammatione, at sanguine atro infarctus. Hunc inter et pleuram, item inter eundem et diaphragma, copiosa erat crassaque membrana fictitia, recenter facta.

Ultimam costam veram et tres consequentes spurias succingens, pleura plurimum erat inflammata.

In pericardio *putiformi* materies, itemque laciniae alicuius pseudo-membranae erant. Aorta, qua ex corde emergit, fuit inflammata; inflammatio tamen solam aortae extimam tunicam penetraverat, quae postmodum eandem deserit, et pericardii laminam interiorem, quae etiam ipsa inflammata observabatur, constituit. Auricula, et dexter sinus dissentissimus atro sanguine: cordis ventriculi pleni polypis ex sero phlogistico coagulatis.

Diaphragma, praecipue in parte tendinea, admodum inflammatum.

In abdomine omentum perbreve, et reflexum supra colon transversum, ac leviter inflammatum. Coli per latus dextrum ascendens initium inflammatum duorum pollicum longitudine. Intestinum ieiunum inflammatum. Vasa sanguifera mesenterii, praecipue qua versus intestina tendunt, ubique amplissima, et atro sanguine repleta. In mesenterio hinc inde amplae maculae quasi ex inflammatione. Quaedam glandulae atrum sanguinis grumum potius referebant. Finis coli, antequam in rectum abiverat, binis in locis contra se ipsum anfractuose se reflectebatur.

Totum corpus et pinguedo omnis colore erat ferme ictericio: item membranæ spuriae, ex sero coagulabili factæ, plurimum flavescebant.

Ren sinister solito maior aliquantum: dexter vero ren, cum rene suo succenturiato et vasis sanguiferis ac uretere, penitus desuit.

En denuo rene originarie deficiente; nam et nuper eiusdem defectum eodem in latere deprehendi, sed rene altero magnitudinem ordinariam ibi non excedente.

Pleuram in loco doloris punctorii inflammata hic prima vice vidi, sed inflammatione non dirissima, pulmonemque ibi loci non inflammatum, fors quod ea pulmonum inflammatio, transfudante phlogistico sero, prava crisi fuerit ante mortem soluta.

A E G E R S E X T U S.

Sartor 27. annorum, elapsa Aestate, tertia nam pertulit quinque septimanis durantem, neglectam, quæ se ipsa tandem confecit. Sanum ex eo tempore se vixisse asserbat.

Die 12. Decembris 1777., a meridie præter morem inhorruit, mox iterum incalescens. Dolet epigastrium, dolore ad mammam usque dextram assurgente, et punctorio.

13. Decembris, sanguinem misit, nil allevatus.

14., vesperi meliuscule habit.

15. Decembr., omnia rec uduerunt: purgante assumpto, parumper remissiora denuo.

16., nos accedit. P rixit incaluitque vicibus variis: non sitivit. Hypochondrii dextri mollis regio ad umbilicium usque dolore acuto pun-

gitur. Carebaria, et ingentis ad frontem oculosque caloris sensatio aegrotto permolesta, nobis vero manu eum calorem explorantibus non percipienda. Os amarum, linguae multa sordities, et faucium gluten. Non appetit: aliena ructat: laboriosa et accelerata respiratio: tussitatio sicca, subinde ductilium sputorum parum quid eduxit. Pulsus frequentes, subduri: oris ventriculi dolor, si contrectaras, implacitus. Ventris libertas: vesperi maior anxietas. Fit venae sectio: crusta phlogistica, virescens, et auriginosa, diffusa, crassa, tenax. Somni mali.

17. Decembr., priora perseverarunt. Os amarescens: lingua fordida, villosa, ad radicem flavescens, siccescens. Non siticulosus, at aestuabundus calore manum admotam urente. Respiratio decurtata, brevis, frequens. Dolor epigastrii laterisque dextri minor: decubitus supinus, in alterum latus impossibilis. Urinae saturate flavae, ferme nigrescentes, chartam immissam, uti in ictero, tingentes. Pulsus fortis, plenus, subdurus: facies biliosorum.

Inflammationem insidere visceribus rebar a bilioso, putrido, acrive stimulo succensam, quamve hucusque antiphlogistico apparatu demitigare non potui. Statueram praemisso emetico, eiecctoque acri fomite, denuo prosequi eandem antiphlogisticam curandi rationem, quae curae exordium fecit; at nec emesis, nec alvus ab ingesto pharmaco movebatur.

Eo die, nil mutabatur. Noctu vero permoleste habuit. Potus copiosi, antiphlogistici, et enemata multa, ut vis medicamenti, quod spem secellerat et *alterando* morbum auxit, enervetur, atque minori cum detrimento in purgans conver-

tatur. Nil profectum: alvus acre soluta est.

18. Decembr., aestus et epigastrii dolorificatio intenduntur. Noctem pervigil, exterrfactus, implacitus transegit.

Mane diei sequentis, sensuum multa per vias confusio: amaror oris continuus: lingua siccescens: dolor etiam mollem partem hypochondrii sinistri occupat, ad mammam usque sinistram excurrentem: urinae saturate croceae: pulsus admodum mollis; et celer. Tentata denuo emesis est, sed semel et pauca viridia vomuit: non deiecit. Iniecto enemate quaternos secessus habuit mucosos, virides, dysentericos, non levantes.

A meridie, molestissime habuit: dolor acutior mollem hypochondrii sinistri regionem infestabat. Instituta phlebotomia sanguinem crusta viridi, flava, crassa, non contracta vestitum, dedit. Cataplasmata emollientia, et, his nil proficientibus, vesicans dolenti loco admotum est: emendatio nulla.

20. Decembris, laboriose, sibilose, sedens respirat. Mens integerrima; facies hippocratica: pulsus celerrimi, tremuli, omni modo inaequales: urinarum color profunde auriginosus: alvus octies sponte posita. Vesperi moritur.

Corporis externus color ictericus erat: abdomen prominens, et tumidum. Thoracis anterior pars ferme intropressa, eaque, quae cordis mucroni respondet, convexa alias hic plana fuit.

Cutis, et omnis pinguedo, et perichondria cartilaginum costalium, flavicabant.

Reclinato sterno, apparebat pseudo-membrana pleuram anteriorem et lateralem utriusque cavi thoracici obvestiens, flavicans, mollis, facile et deglebenda et lacerabilis, quaeve videbatur esse

recens nata. Infra pulmonem utrumque, qua septam transversum respicit, reperta membrana prior omnino simillima, et pulmonum basin cum diaphragmate leviter connectens.

Membrana alia sed tenacissima, sex hinc inde lineas crassa, et e pluribus veluti laminis conflata, negerrime et non nisi magna adhibita vi dilaceranda, anteriorem pericardii faciem, et vicinam diaphragmatis portionem obtegebat, cum illique firmiter cohaerebat, ita tamen, ut absque alterius laesione potuerit deglubi. Haec membrana ex albo flavicabat, et plurimis, manifestissimis, nudoque oculo conspiciendis sanguiferis vasis, in ramulos excurrentibus et per omnem eiusdem membranae substantiam dimissis, interstinguebatur. Hanc vetustiore membrana alia tegebat, recens nata, facile laceranda, absque vasculis, et flava.

Thoracis cavum sinistrum continebat libram feri flavescens, chartam et lintea colore croceo tingentis, penduli modice ductilisque, ut vinum pendulum assolet, et omni nota aquae simillimi cui aliquid merace crassaeque bilis cysticae miscetur. Dextra thoracis cavitas eiusdem feri unam facile cum dimidia libram habuit. Pericardio distento et leviter inflammato eiusdem serosae, tingentis, ductilisque materiae inerant unciae decem, cum spissiore simul sedimento ex flavo albescente, vix cohaerente, ad internam pericardii faciem deposito.

Anterior cordis ventriculus modice erat, inflammatus.

Pulmonis dextri suprema portio inflammata, aquae, cui iniiciebatur, fundum petiit. Reliqua pars eiusdem, et integer sinister pulmo vitio caruit.

Recluso abdomine, omentum superficialia le-
vique inflammatione tentatum conspiciebatur. He-
par omnino sanum, eiusque lobus dexter solito
altius descendebat: vesicula fellea bilem multam,
crassam valde et nigricantis ferme flavedinis conti-
nuit. Ventriculus solito multo capacior, et flatu
turgens. Intestina tenuia, et colon transversum
multus aer distendebat. Intestinum ieiunum, et
contigua mesenterii portio subinflammari incoepe-
rant. Flexus coli lienalis, et descendens eius por-
tio ad initium recti intestini, angustum canalem
contractumque valde, aut potius contortum funi-
culum referebat.

Thoracis inflammatio gravis, a stimulo bilio-
so, putrido, acrive concitata, mihi frequenter ob-
venit, quae solam utut summe antiphlogisticam
methodum, largissimasque sanguinis detractiones
eludit, aegrumque enecuit.

Eiusmodi postmodum, si qui obtigerant, ex
duplici vitio aegrotantibus, inflammatorio nempe
et bilioso, duplicem compositamque medicinam
feci, *antiphlogisticam* nempe et *antibiliosam*, atque
haec ratione omnibus ferme ex eo tempore saluta-
rem. In hoc aegro emeticum non egit stimulum,
putridum evacuando, sed eundem concitando exas-
perandoque. Id rarissime contigit, contigit tamen,
at, si quando evenerat, rem inde iam peius ruen-
tem denuo restituere potui alterantis remedii vim
elidendo, convertendoque eiusdem impetum ad
alvum. Verum et haecce praxis me hic destituit.

Consimilem morbum subnectam, ex inflamma-
torio videlicet et bilioso conflatum, sed talem,
ubi emesis ex voto successit, et inflammantem sti-
mulum biliosum excussit. Neque ea inflammatio
tanta adhuc fuerat, ut subducta acri et inflamma-

forde, non potuerit antiphlogistico apparatusu
fici.

Dignam hancce historiam arbitror et gravem
materie, quae reliquarum, quas hucusque recen-
si, agmen claudat.

A E G E R S E P T I M U S .

Femina 20. annos nata, et maritata, mense
Junio elapsae Aestatis ex febre tertiana in nostro
hospitio decubuit. Bene inde habuit, regulati-
us postea catamenils usa.

Post medium Decembrem, oris ventriculi
versu ferme assiduo ad 14. usque Januarii subse-
quentis diem vexari coepit, caeteroquin sana.

Eo die (14. Jan.) inter coenandum animo
inquietur, convelliturque epileptico modo. Exacta
horae octava parte mens rediit: horrida per vices
aque aestuabunda mediam fere noctem exegit.
tum sanguinis lacte rubenris spumantisque tantum
eiecerat, quantum excipere vola manus potuit.
cephalgia: cardialgia: aestus horribus commi-
ti: dolor thoracis dextri punctorius, assiduus, in-
piratione auctus: insomnia.

15. Jan., vomituritio absque vomitu, et
maror oris. Febris dolorque crescunt: non
convulsa est, nec cruenta spatavit. Alvus aliquo-
tes tenuia biliosaque dimisit.

16. Jan., ad nos defertur aestuans, toto la-
tore thoracis dextro dolorem acutum quæsta. Fa-
ces auriginosa, virescens: oculorum flavus viror:
stomachum omnem contactum refugiens, et dolen-
tissimum: sitis inexplebilis: leipothymiae assiduae:
tussus celerissimi, sub digito evanescentes, et su-
perinde nulli: lingua albescens: tussis sicca. A me-

ridie facies oculive rubent: pulsus celeres, elati, non duri: multa iacitatio, et summa inquietudo. Paucam aeruginem sponte et cum levamine vomit. Sumit potus copiosos, mellitos, acidos, cum paucis arcano duplicato. Somni pauci pravique.

17., oppressio pectoris, dolorque pungens augetur.

Respiratio laboriosa: decubitus in latus affertum impossibilis: oris amaror: vomituro: valida febris. Sanguinis unciae quinque educebantur, crustam flavam, crassam, tenacem, diffusamque exhibentis. Potiones eadem continuantur.

A meridie, sumpto emetico, vomuit amara, aeruginosa, pituitosa, delectitque frequenter. A vomitu vix ulla febris: vix ullus praeter naturam calor: respiratio bona: oppressio nulla, decubitus in utrumque latus facilis: repentinum, ingens, et mirum levamen. Oris amaror persistit.

Hora 10. vespertina, etsi bene habenti, cum pulsus offenderam plenum vibrantemque, qualem non antehac, in prophylaxin potius inflammationis novae, quam sanguine non detracto facile redituram praevideram, phlebotomiam ad uncias octo institui. Crusta eadem. Noctu, etsi nil amplius incommodi quæsta, parum dormivit.

18. Ian., aliquis dolor capitis, et epigastrii: oris amaror: vix vestigium febris: caetera bona. Urinae hucusque aut croceae, aut praeurubrae.

19., Urinae quaedam hypostasin fursuraceam habuerunt. Reliqua, ut pridie.

20., Cephalalgia et cardialgia augetur: dolor lateris dextri punctorius recrudescens et saevus: febris, decubitus, sitis quemadmodum in morbi principio. Tussis: sputa nulla: lingua sicca; oris intensior amaror: emeticum. Ostities vomuit ama-

aa, ductilia, et decies deiecit. Pectus bonum: dolor lateris nullus: exigua febris: mirum in modum, et repente allevata.

21. Ianuar., omnia emendata. Dormivit.

22., Sedimentum latericum urinis inerat: tussis pauca hucusque perstat: caetera bona. Appetit: obambulat.

23., decocto lichenis Islandici uti coepit. Ex eo tempore tussis omnino siluit, rediere vires, et exactis non multis diebus confirmata discessit.

Multae nobis historiae suppetunt pleuritidum complicatarum, seu *inflammatio biliosarum*, haemoptoes *biliosae*, convulsionumque recensita medendi ratione tuto et cito sanatarum, quas, utpote quotidianas, et oculis multorum Nosocomium SS. Trinitatis adeuntium usurpatis non referam.

Superest, ut de frequenti in meis aegris emeticorum usus, pauca lectoris moneam, eos praecipue, qui forte iniquius de eodem arbitrantur, aut ita ab aliis edocti aliter opinantibus, aut experiundi occasione destiti.

Vomitiorum usum me observatio docuit cum mea, tum aliorum, eaque multiplex et casta: vel mea ipsius infortunia me docuere vel invitum maxime, vel olim longe alia sentientem, perclitantes methodos diversas, atque anxie perquirentem, qua ego ratione ipse mihi satisfaciam, minimeque sollicitum cuiusnam aut corruat, aut confirmetur.

Mirabar multoties *Sydenhami* nomen in scholis Medicorum ubique quidem personare et habere innumeros laudatores, at, qui sequantur eximii viri doctrinam, eamque potissimum quae praestantiam emeticorum demonstrat, perpaucos: mi-

rabar, qui eorundem usus a cordatissimo viro toties et tantopere depraedicatus, a pluribus nihilominus tanquam alienissimus a rationali medicina proclametur: mirabar saepenumero sanguinariam *Botalii* methodum denuo revixisse, adeo denuo invaluisse, ut quidquid februm motuum, et quocunque anni tempore, et a quacunque demum causa insurgat, eandem semper et ubique curandi methodum cuiuscunque febrili morbo allinent, nulla temporum constitutionumque ratione habita, seu Syrius igne aestivo corpora torreat, atque austrino gravique coelo, seu urat acre hyemis gelu, flante Borea.

C A P U T XVII.

V A R I A.

Genitalium gonorrhoea affectorum in cadavere dissectio.

Die 25. Febr. 1777., genitalia secui ex cadavere hominis deprompta, quem gonorrhoea laborasse, stillicidium materiae flavo virescentis ex urethra, levis circa orificium eiusdem ac versus frenulum protensa inflammatio, et rubrae maculae glandis, item leviter tumentes inguinum glandulae manifesto indicabant. Quis ipsi morbus vitae finem attulerit, prorsus ignoro, cum cadaver ex alio Nosocomio ad instituendas a tyronibus chirurgis operationes ad nos fuerit delatum.

Cla.

Claviculae, itemque corpora vertebrarum lumbos formantium, tophis hinc inde obsidebantur: carnes musculorum fracidissimae, subque manu, si contrectarentur rarius, diffuentes.

Septam urethram deprehendimus leviter inflammata, phlogosi ab orificio ad femialterum digitum procurrente. Paulo ante bulbum exigua denuo canalis inflammatio. Canticulorum *Morgagnianorum* nec unicum observavi, sed eorum locus multas exiguas lineolas albas quasi tendineas chordulas vidi. Sinistrum orificium ejaculatorii vasculi solito plus habitat. Nulla ullibi excrementa, nullae constrictiones, atque ulcera nulla. Sanae reliquae urethrae partes, uti et testes, et vesiculae seminales.

Hominem hunc frequentibus laborasse gonorrhoeis habitus corporis supra descriptus videtur evincere.

Mirum tamen est nullas in urethra graviores noxas post repetitas gonorrhoeas, vel etiam ab hac una, certe non mediocri, ortas fuisse.

Sententia *Morgagniana*, quae sedem mitioris gonorrhoeae in inflammatione potissimum canaliculorum per urethram copiose locatorum statuit, novo videtur argumento corroborari. Aderat equidem inflammatio totius membranae urethrae componentis, at vero illam in ipsis extremis canaliculorum orificiis validiorem fuisse eorundem in chordulas tendineas coalitus demonstrare videtur.

Sed unde tanta flavo-virescentis materiae, quae post mortem ex urethra profluxit, copia? an ex canaliculis acri venereo irritatis, copiosiorum ac depravatum mucam fudentibus? at hos deletos diximus. Sed quid, si quidam quo etiam plures superfuerint, licet angustiores coarctatique

ex inflammatione, sed oculum nostrum vitro non armatum subterfugientes? Id certe ut opinemur necesse est, cum nullum vel minimi ulcusculi vestigium ullibi apparuerit.

FEBRILIS PETECHIALIS, ET SECTIO.

Petechiae viscerum intetnorum.

Iuvenula 20. annorum a binis mensibus lassitudinem queritur, morosa, tarda, et tristis. Catamenia habuit ordinata, et, hoc ultimo bimestri, solito copiosiora.

Die 3. Aprilis, ita gravi excanduit: mox febrere, capite validissime dolere, in parte praecipue eiusdem sinistra, et eodem die narium haemorrhagiam pati. Mediocriter febricitabat, sed assidue, ore mucoso, amarescente subinde, ad 16. mensis eiusdem.

Interea temporis varia domi suae adhibuit, salia media, nitrosa, lapides cancerorum, castoreata etc. Semel sanguinem secta vena educi curavit, et semel ad tempora hirudines poni.

Eo die vesperi (scilicet 16. Aprilis) in Nofocomium suscepta est. Pulsus sat pleni, fortes, naturalibus vix celeriores: calor naturali vix maior. At hemicrania lateris laevi ingens, inappetentia, sitis vix ulla. Urinae aut naturales, aut naturalibus paulo magis flavae. Datis solventibus ex radice graminis, taraxaci, et cichorei, et paucis arcano duplicato, dabatur postea emeticum. Melius habuit per aliquot dies, cum decocto graminis, taraxaci, et cichorei absque sale medio denuo uteretur post emesin. Verum his diebus e gingivis lateri sinistri prodierunt tres quatuorve circiter un-

ciae sanguinis stillando. Os, fauces, et oris maxime fornix multis praerubris maculis pingebatur. Haemorrhagia gingivarum laevarum, et maculae hae exiguae praerubrae, aqua salviae aluminosa cohibebantur.

Diebus 22, 23., 24., et 25., ubi corticis decocto utebatur, febris insurgebat: lactitatio: inquietas: calor, pulsu non debilis. Somni paucissimi. Petechiae fat latae in thorace, mammis, brachio utroque et facie, numero perpaucae, colore violaceo, rubro, caeruleo.

Toto morbi tempore corpus omne, facies omnis, et labia cadaverosa albedine tincta, ita ut nil prorsus ruboris ullibi appareret. Omnia exanguia. Dentes nigrescentes: gingivae et fauces pallidissimae. Habebat in cubiculo depresso, solem nunquam admittente, et humidissimo. Mens noctu vacillans.

Die 26., mane convellitur per vices, soporosa est: tarda et sublimis respiratio. Vesperti moritur.

Sectum cadaver a me est. Pleura, pericardii interna et externa facies, utraque superficies diaphragmatis, pinguedo pone cor, multis maculis petechialibus pictae observantur, rubris, nigris, caeruleis, lentem, cicerem, fabam latitudine aequantibus, et totidem *sugillationes* referentibus, sanguinem fluidum, si dissecabantur, fundentibus. Sanguis vasorum maiorum nigrescens, et aquosae fluiditatis. Cor ipsum petechiis maculatum.

Rarae in peritoneo et intestinis petechiae.

Intestini recti extima membrana negerrima, putridissima, atramentum referens. Omentum quasi nigerrimo carbonum pulvere conspersum. Uterus quasdam hinc inde quasi verrucas albas in

sua extrema habuit superficie. Ovula vero in ovarii sanguine atro suffusa, tumidiora multo quam soleant.

Capite dissecto, meninges utraeque, praecipue in latere capitis sinistro, multis, latis, rubris, caeruleis, atris maculis notatae: multae in cerebri, praecipue eiusdem lateris, anfractibus quasi sanguinis extravasati coagula, lentem, sabam referentia, quaedam multo maiora. Atque is erat in illo latere meningum et cerebri habitus, ac si ingens illarum partium fugillatio ex vi gravi externa fuisset illata. Ventriculus lateris sinister aqua flavescente distentissimus. Utriusque ventriculi parietes et superficies maculis petechialibus obsitae.

Cerebellum maculis et punctis *innumeris*, rubris, atris, magnisque, *in sua superficie et in substantia sua* distinctum, quae res et ab inflammatione vasorum, et a punctis paucis rubris, quae alias in sano cerebello dissecto comparent, facile distinguebantur.

Petechiae, in superficie corporis externe, totam autem ad usque pinguedinem penetrabant, illaesa, aut vix laesa pinguedine.

Enteritis et sectio.

Adolescens 13. annorum, tyro sutor, ante dimidium annum colica, cum frequenti vomitu et diarrhoea, laboravit, quam applicatis fomentis siccis et calidis denuo sopivit.

Ante 14. dies, denuo colicam cum diarrhoea, cum ea nocte alteri accubuisset, et amissis per noctem stragulis nudus iaceret ac perfrigeraretur, mane contraxit. Dolor continuus: accedit dein vomitus, qui in dies frequentior factus ita est, ut

ultimis diebus decies septies, pluriesque vomeret, non aucto tamen deiectionum numero, cum intra nycthemerum quinquies plerumque inter tormina venter redderet.

Per hos dies aeger non decubuit, sed longo fatis itinere, quod intra horae spatium vix confecerat, ad constitutos pauperum Medicos vix non quotidie venit medicamenta rogatum.

Die 12., ad Nosocomium pedes ultimo venit, flexis genibus etiam atque etiam ut fusciperetur rogatus. Alacer, et viribus non imminutis videbatur, et vegeto vocis usu, et memoria vel in minutissimis fida firmaque. Aiebat ventrem infimum, pubem inter et umbilicum, graviter dolere, totumque abdomen tendi, et attactum nec minimum ferre: urinam per ultimam noctem hucusque haud posse mittere: vomere se frequentissime.

Facies erat collapsa, tempora intropressa, et refugientes intra cavum oculi. Pulsus celerrimi, et exilissimi micabant. Membra sudore frigido manabant. Alvus hac die, nocteque praegressa, aequae ac vesica quievit.

Vespera eius diei, quo ad nos venit, fere inter loquendum, cum paulo ante historiam morbi, eo quem dixi et animi corporisque habitu, interrogantibus adamussim narrasset, moritur.

Cadaver altero mane sectum pulmones exhibuit multis in locis longioribus validisque nexibus ad pleuram religatos, sanos caetera, sed spumante copiosa materie ex albo flavescente inundatos.

Recluso abdomine odor gravissimus, qualis gangraenosorum esse solet, stercoraceo mistus nares ferit: profluit aquae leviter cruentatae, cui li-

quidiora stercora innatabant, insignis copia. Intestina omnia ampla dilatataque.

Ieiunum, ileum, et totum colon, omentum et integro, totumque ferme mesenterium partim vero, ileum praecipue, gangraenosa.

In ileo spithamae longitudine ab eius in caecum insertione foramen, quod avellana nux facile transferet, *non erosum*, sed, ut omnes, qui aderant, unanimes opinabantur, recenter ruptum ibi loci reperiebatur, ubi insignior intestini gangraenae fuit.

Glandulae mesenterii tumebant valde mollesque, si tanguntur, et solito multo laxioris compagis erant.

Vesica exigua, contractaque fuit, et vacua, nihilque vitii praeter maculam leviter rubentem non magnam exhibuit. Vermis unus, alterave tantum, iique mortui deprehendi sunt.

Tantumne pestem insidere visceribus crederet, qui hominem spectaret tantum itineris quotidie facientem, usumque musculorum viribus integris ad ultimum usque momentum vitae, et expeditis?

Nonne in tanta intestinorum strage mira est ea mentis praesentia, et illaesa facultas?

Enteritis et sepsis.

Sartor 20. annos natus, post medium Decembrem anni 1777., respirare laboriose coepit, pectore opprimi, et pauca mucosa tussiendo educere. Non decubuit. Subinde cohibere gradum debuit, praecipue citatiorem, ut liberius possit aspirare. Sanum se antea semper fuisse asserbat. Posthac autem spirasse paulo facilius, nunquam tamen expedire ex toto, quemadmodum ante convalescerat.

Die 30. Martii 1778., ex vicino suburbio Iosephino Nosocomium pedes adit, iisque, quas modo retulit, sequentia addit.

Ante 17. dies, dolore per biduum gravi correptum se fuisse, hypogastrium impetente, paululum postea mitescente, continuo tamen ardente, pungente. Obambulasse.

Ante octiduum, dolorem hypogastrii intendi coepisse, et ad ventriculum usque diffundi. Vomuisse frequenter, per vices, sponte, maxime a pastu, pauca, acida, austera, amara, pituitosa. Gustatum assiduo fuisse depravatum, et analogum reiectae materiae, etiam extra tempora vomitionum. Respirationem hisce octo diebus fuisse saepius laboriosissimam brevissimamque, quasi hominis iamiam suffocandi. Caput modice, et per intervalla doluisse. Horripilationi assidue habuisse sensum, et abdomen vel mollioris etiam contrectationis impatiens, modiceque tympaniticum; urinas vero, quales in sanitate, et nullos praeter naturam calores.

Mane die 30. Martii, satis alacrem, peditemque venisse ante dixi. Levis cephalalgia: lingua alba, siccescens: appetitus prorsus deletus, et amaroris in ore sensus. Assumpta ruciat, aggitur, vomit acrida, acido-austera, amara, foetidissima, mucosa, viridia. Tussis: abdomen tumidulum omnem attactum averfatur, et acutissime dolet modice commoto, aut in alterutrum latus se convertenti, aut erigenti semet, non autem quiescenti. Alvus, et urina, et calor corporis, quemadmodum ipsi adhuc sano fuerunt.

Hoc octiduo modo obambulavit, foras etiam non raro egressus, modo decubuit. Heri a meri-

die ita decubuit, ut non amplius surrexerit, nisi hodie mane nos petiturus.

Pulsus ad nos veniens naturalibus vix debiliores habuit, vix etiam citatiores.

A meridie eius diei (30. Martii) alvus, hucusque sponte mota, substitit nullo clysterum genere sollicitanda. Vespera appetente, arteriarum ictus evanuerunt. Respiratio difficillima, abrupta, decurata. Anteaكتورum memoria vel in minutissimis illaesa, atque exactissima. Animi vigor. Supinus decumbere nulla amplius ratione poterat, sed erectus sedebat, vel in alterutrum latus reponebatur.

Summa sensuum omnium integritate ad extremum usque vitae momentum usus, et anodyniam atque a vividissimo abdominis cruciatu immunitatem nullam expertus, sera vespera occubuit.

Sectum cadaver pulmonem sinistram totum, quemadmodum etiam pericardium exhibuit veluti incrustatum, obvestitumque membrana tenac, laridacea, tres quatuorve et quinque hinc inde lineas crassa, lamellosa, vasis sanguiferis, manifestissimis, et qua cum pulmone, a quo poterat deglubi, et qua cum pleura cohaeserat, atque per omnem sui substantiam perreptata.

Hic pulmo, intra crassum et membranaceum saccum ita conclusus, pulmone dextro fuerat multo minor, ab omni alio nihilominus vitio liber, et sanus. Laevum hoc thoracis cavum paucillum aquae turbidae continebat.

Pulmo dexter, suprema praecipue eiusdem portio, tuberculis, nodisque scatebat, fabae, avelanae, iuglandis nucis magnitudinem habentibus, et perquam duris.

Omentum, in pelvim usque descendens, crassum et inflammatissimum ex toto nigrescebat. Intestina, praecipue tenuia, rubebant, libebant, nigricabant.

Cavitas abdominalis libram unam eum dimidia ichorosae cuiusdam aquae conclusit.

Eiusmodi intra thoracem membranas saepe in aliis offendi, variae et crassitiei et tenacitatis, quasve deglubere non difficulter a visceribus vicinis, iisque illaesis, poteram. Non paucae, eae praecipue quae tenaciores erant et esse vetustiores videbantur, luculenta vasa rubra nudis etiam atque inermibus oculis exhibuerunt.

Transversim dissectae varia quasi strata, aut laminas varias sibi invicem impositas, ab se invicem paulo difficiliter separabiles, diverseque consistentiae monstrabant.

In iis maxime id genus membranas deprehendi, quos ex thoracis inflammatione saepius aegrotasse constabat.

An a sero phlogistico transudante, et inflammationem non optima crisi solvente nascebatur? an ex numero laminarum eiusmodi membranam constituentium exantlatas olim pectoris inflammationes supputabimus? at unde haec nova vasorum progenies?

Paralysis saturnina.

Raro occasio fuit paraliseos saturninae remediis tentandae, cum, in tanto licet ex colica saturnina decumbentium numero, nemo artibus caperetur, qui eosdem integros et expeditos habuit, cum nos accederet,

In quinque solum aegris, inter quos duo vigente adhuc colica mihi committebantur, brachiis domi iam sideratis atque e trunco pendulis (tres reliquis ab aliis singuli Medicis suae quivis domi a torminibus liberati ad Nosocomium mittebantur) vires ignis electrici experiebar.

Atque hi ultimi, brachiis nervinorum remedium usu iam aliquantum invigoratis et incipientibus moveri, et succrescente denuo eorundem carne, ad electricam machinam stata quotidie hora accedere iussi sunt, ut curationis ibidem compendium et complementum faciant.

Factitii fulminis ictus vix uno octiduo exeperant, nervinis domi suae non sepositis, cum brachia denuo tenuari, eorumque elaterem elanguescere conspiceremus, abolita iterum illa exigua morrice vi quam ad machinam attulerunt, recruduit etiam artuum dilacerans et gravis dolor.

Ab incepto, utut inviti, desistere cogebamur, et insistere solis nervinis, camphorae, gummi ferulaceis, atque castoreo, et spirituosis aromaticisque artuum frictionibus.

Haec remedia, et ipsum tempus, insignis aegritudinum chronicarum per saepe medicus, atque a laboribus saturninis vacatio multum emolumentum attulerunt, non vero curationem perfectam. Membrorum officio denuo, sed morosius, uti licuit.

Unum alterumve novi ab electrica flamma magis laesum, nec multum adiutum a nervinis: at sulphuratae Baadensium thermae evidentius profuerunt citiusque, et artus exsolutos effecerunt labori pares.

Novi equidem multorum de vi electrica ob-

servationes hisce meis contrarias; neque meas idcirco protuli ut eas illorum subvertam.

Sed quid viderim ipse, utut in quinque solum aegris, non potui reticere. Resument forsasse alii, resumam et ego eadem experimenta, ut posthac constet, an etiam hanc speciem exsolutionis electricitas sanet.

An forte paralyfes saturninae ab aliis observatae nervinorum aliorum vi potius, atque ita sanabantur, ut in auxilium simul vocata electricitas solummodo minus nocuerit, utpote superata ab eorundem nervinorum potestate?

In duobus brachiorum paralyfi unaque et colica laborantibus, postquam ventris tormenta consopivi, virtutis electricae periculum ita feci, ut ab omni alio remedio aegros tunc prohiberem. Sed manifestius laedebantur quam tres illi ab aliis Medicis ad me missi, qui una et electricitate usi sunt et aliis nervinis.

Litem observatio dirimet, sed pluries repetita, et casta. Soli nempe electricitati committere morbum oportebit, atque aliis remediis non suffultae.

Aliam equidem paralyfin, alia nempe ab origine prognatam, vis electrica plurimum emendavit. Virum consistente aetate, brumali frigore rigentem, cum cubiculum ingrederetur percalescens, et accenso ibidem foco assideret, mox sensuum confusio coepit brevi iterum evanida, atque artuum sinistrorum, brachii crurisque, et musculorum in laevo faciei latere exolutio perfecta et permanens. Variis atque etiam decantatissimis remediis frustra diutius applicatis, atque humero, ob emortuam musculorum ligaminumque vim iam semiluxato, hominem electricitati subiaci quotidia-

nae, remissae primo, dein identidem intensiori.

Trium fere mensium spatio, qui antea pedem non moverat, solus iam gradiri firmato talo et perparum claudicante, atque humeri vinculis attractis articulatione reponi. Nulla omnino interim movendi brachii facultas, etsi minus iam emaciati.

Tandem longae curationis taedio, utat perfficacis, discessit.

Sed redeo ad paralyfin saturninam, atque ad ipsam quoque colicam, quam haec artuum exolutio non raro comitatur, aut sequitur, aut etiam antecedit. Mirabar nempe multoties esse quosdam qui de plumbo, tanquam peculiaris et specificae cuiusdam colicae et paralyseos causa, movere dubium possint, atque huius veneni quandam quasi apologam scribere.

Equidem multi plumbata impune tractant, et multis annis. Verum cum in opere saturnino non assidue versentur, nec sufficientem ideo quantitatem hore hauriant, alvo utantur expedita et diæta involvente, atque etiam minus irritabiles fortasse nervos sortiti sint, fieri potest ut diu a morbi furis immunes maneat, etsi non ab omni morbosa diathesi,

Multa quoque incommoda in alias causas refundi solent, utut saturno in acceptis referenda. Ventris flatus molesti et frequentes, ventriculi premens dolor, lotii per vices temporaria et levis difficultas, asthma fugax, sed crebrum, mira illa hypocondriacarum et hystericarum affectionum varietas et variegata multitudo, fuga hominum, meticulosa mentis diathesis, vertigo, et ineffabilis quaedam aspectus oculorumque conditio etc., certe in hoc hominum genere plerumque plumbo debentur.

Tinctores exteri, qui in sua quavis patria artem impune exercuerunt, Viennae haud longo tempore a morbo insalutati persistunt. Phaenomeni hanc causam reperi: quod Viennae, prae alio Europae loco pigmentorum plumbeorum usus et frequentissimus sit et maxime profusus. Id exteri, quotquot sanaveram, unanimes fatebantur.

Colicae huius et paralyseos frequentia, quo utroque malo suos saturnus multat, vel ipsum in vulgus nota est.

Atque hinc multorum oculis magis quam opinioni paucorum credendum puto.

Vis antiseptica radice arnicae.

Quantis viribus radix arnicae in putridissimis dysenteris comprimendis pollet, solertissimi primum *Collinii* nostri experimenta demonstrant, cui genuinum praestantissimi huius remedii usum grati debemus, tum aliorum etiam, meaque.

Nullum certe medicamentum novi, quod *specifici antidysenterici* compellationem maiori sibi iure possit vindicare.

Habebunt in posterum Medici, qui exercituum sanitati praesunt, quo hanc castrorum pestem efficacius, quam quacunque alia hucusque reperta methodo, profligent.

In pernicioso alvino fluxu, qui febres malignas non raro comitatur, et, excussa licet saburra, ob atoniam intestinorum permanet, atque universum in omni omnino diarrhoea a viscerum abdominalium imbecillitate nata, radicem arnicae cuicunque alteri remedio anreire alibi demonstravi (1).

(1) pag. 85, 94, part. I. et Cap. VI, part. II.

Sed etiam iis haec radix, eaque sola, salutem attulit, qui amplo quodam vulnere externo consumebantur, ingentem forte puris vim ichorivse profundente.

Quosdam largo profluvio puris, colliquante feбри, sudore nocturno, et alvi fluxu iam ad incitas redactos hac sola radice sanavi, qui antea magnas corticis Peruviani doses incassum devorant.

Eam remedii huius confidentiam habeo experiundo comparatam, ut rebus propemodum conclamatis, in hac consumptionis specie non desperem.

Urgente malo, omni altera hora drachmam pulveratae radice exhibui, ut intra 24. horas uncia una cum dimidia fuerit absumta.

Perraro vomitum commovit, atque solum initio, et cui, utpote suapte cessaturo, non medebamur.

Quantum emolumenti medicina castrensis capiet, si eximiae vires medicamenti tantopere antiseptici magis fuerint vulgatae!

Capitis laesiones.

Iuencula 24. annos nata (1), ad Nosocomium deportabatur. Qui aegram nobis commiserunt, narrarunt, eam ante tres septimanas ex prima domus contignatione per gradus scalae fallente gressu devolutam cecidisse. Ad sinum frontalem sinistrum levi et cutaneo vulnere, quod intra quatrimum coaluerat, fuisse perstrictam. Inde a lapsu vomituriisse frequenter, exaluisse, leviter

---

(1) De qua mentio iam promissa est. Cap. XII. §. Connubii part. II.

que inhorruisse variis vicibus, et quotidie: nocte mentem obscure plerumque aegrotasse: cephalalgiam interdum adfuisse in toto occipite, et capitis latere sinistro. Sanguinem semel e pede extractum esse.

Die 14. Octobris 1777., ad Nosocomium venit. Febriculae vix vestigium, si pulsus et corporis calorem consulueramus, quam maxime naturales. Lingua praerubra, praecalida, glutinosa: delirium mite, et per vices.

Eo die aquam cum melle et aceto multam hausit, adiecto pauco sale menio. Delirium mite et constans.

Alterius diei vespera, emetico propinato, pauca viridia revomuit. Desipientia minor et per intervalla solum, et

Die 16. Octobris, mens firmior. Solventia salinaque continuantur.

Die 17., denuo paulo valentius emeticum hausit ex scrupulis duobus radicis ipecacuanhae, et granis totidem tartari emetici confectum. Vomuit multo plura, amara, pultacea. Mens inde omnino firma.

Decocto dein radicis graminis, taraxaci, et chichorei usa est. Verum cum in diarrhoeam permolestam incideret, et vires absumentem, radicem arnicae propinabamus, quam tunc ubique utilissimam observabamus, si cui alvus fluxerat ob intestinalis tubi atoniam, quod genus alvini fluxus aegrorum nostrorum plerosque per Aestatem atque Autumnii initia vexavit.

Morbo iam declinante, tussis nocturna accessit cum epigastrii dolore, maxime inter tussendum, et anacatharsi; nulla, aut pauca, mucosa.

Prout ventriculus et intestina vigorem receperunt, in tussis componebatur.

Die 11. Novembris, non tussivit, e lecto surrexit. Reconvalescit.

Complura exempla habeo februm biliosarum malignantis naturae lapsum ab alto consecutarum. Functiones animae multum inde turbatas ea ipsa meditatio restituit, quae febrim ipsam biliosam aggressa est, et illuviem praecordiorum emeto catharsi exantlavit.

Sero in non dissimili casu caput trepano fuisse perforatum, cum aeger a lapsu tenuiter primo, elapsis vero aliquot diebus graviter febreret, et cum mentis emotione. Ubi vulnus comparebat, terebra applicabatur: nil alieni repertum est. Aeger paucos post dies delirus obiit.

Cranio referato, nihil prorsus vitiosi occurrebat, at magna viscerum abdominalium ruina, hepatis suffusio biliosa, intestinorum livor, atque necrosis: qualia nempe in febre biliosa, solent, neglecta et inauspicata curatione in malignam conversa.

Alios ex alto delapsos, et mentis impotes, quiete sola, enemate frequente, et iterata phlebotomia sanavi.

Quosdam vero, quorum vulnera sedulo explorata momenti non magni videbantur, quive mitius in speciem aegrotabant, calvaria, ubi nulla suspicio esse poterat, diffissa diffractaque, et effusus in basin cranii et in anfractus cerebrinos sanguis sustulit.

Adeo subinde difficilis atque ambigua diagnosis est, an in lapsu ab alto encephalon idiopathicae et quonam vitio laboret, an vero commotum systema gastricum biliferumque mentem ob quemdam utriusque consensum turbet!

Conclusio secundae Partis.

Libello ad finem decurrente non possum silentio praeterire, quantopere industria viri egregii Iosephi *Caußman*, Philadelphienfis Americani, in administrandis Nosocomii rebus sim usus.

Postquam enim doctrinam atque ingenium singulare eminenti quadam ratione omnibus abunde comprobasset, amplissimo Medicorum Viennensium ordini adscriptus est, mihiq; additus, ut in Nosocomio secundarii Medici vices obeat.

Ea sparta ita praeclare defungebatur, ut nuper ad faciendam in exercitu Caesareo medicinam cum summa commendatione evocaretur.

Atque ita laborem horum exegi, cuius dulcem hercle mercedem retuli, si vel paucissimis is bene vertat, ut hoc aevi quodcunque est felicius degant.

Conabor er posthac, si vita et fanitas suppetat, ut genuinas temporum morborumve imagines porro sistam, meaque conferam ad morborum popularium cognitionem et febrium veriorem doctrinam.

Ita omnino agendum arbitror,

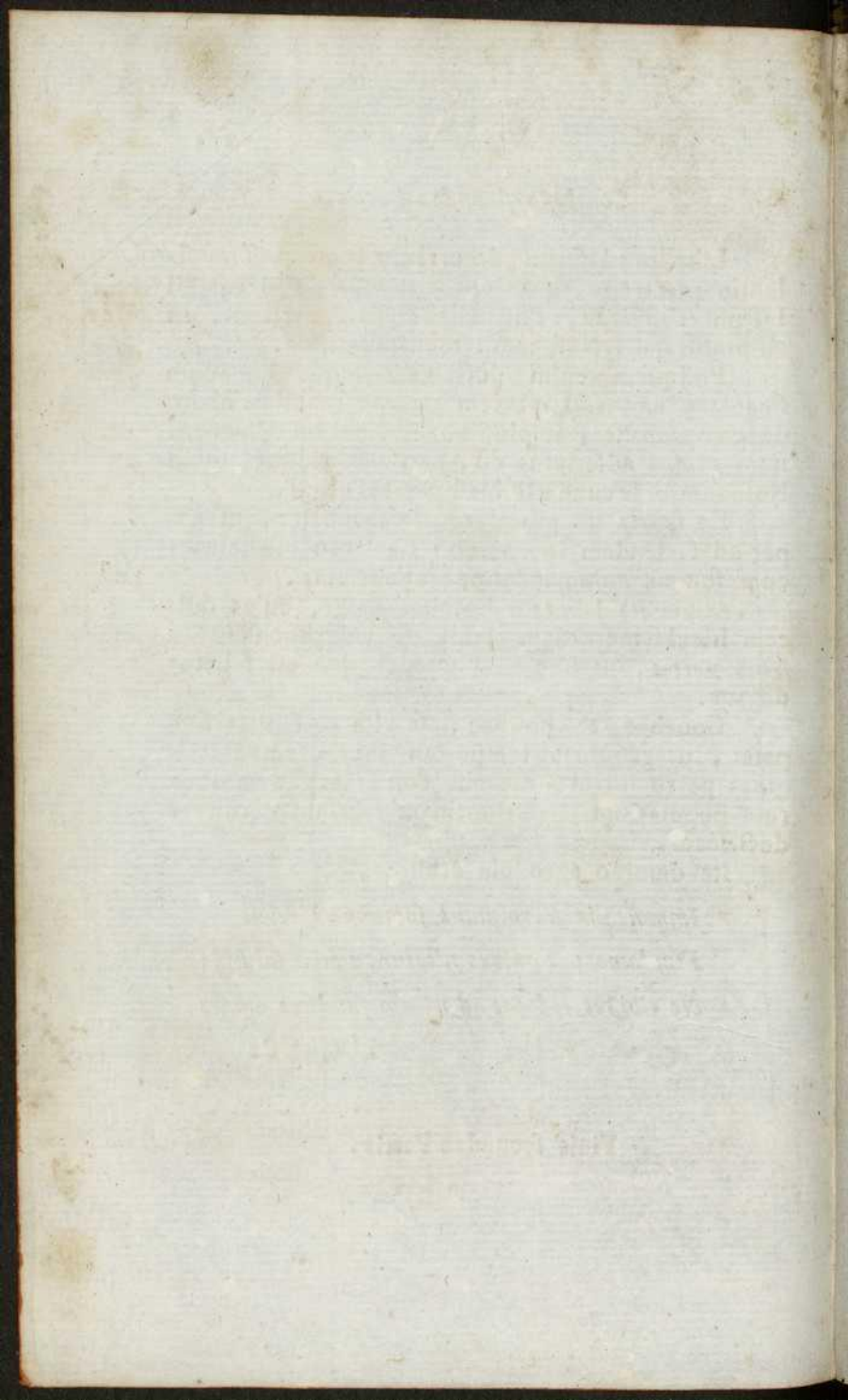
Immortalis si volumus subiungere rebus

Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:

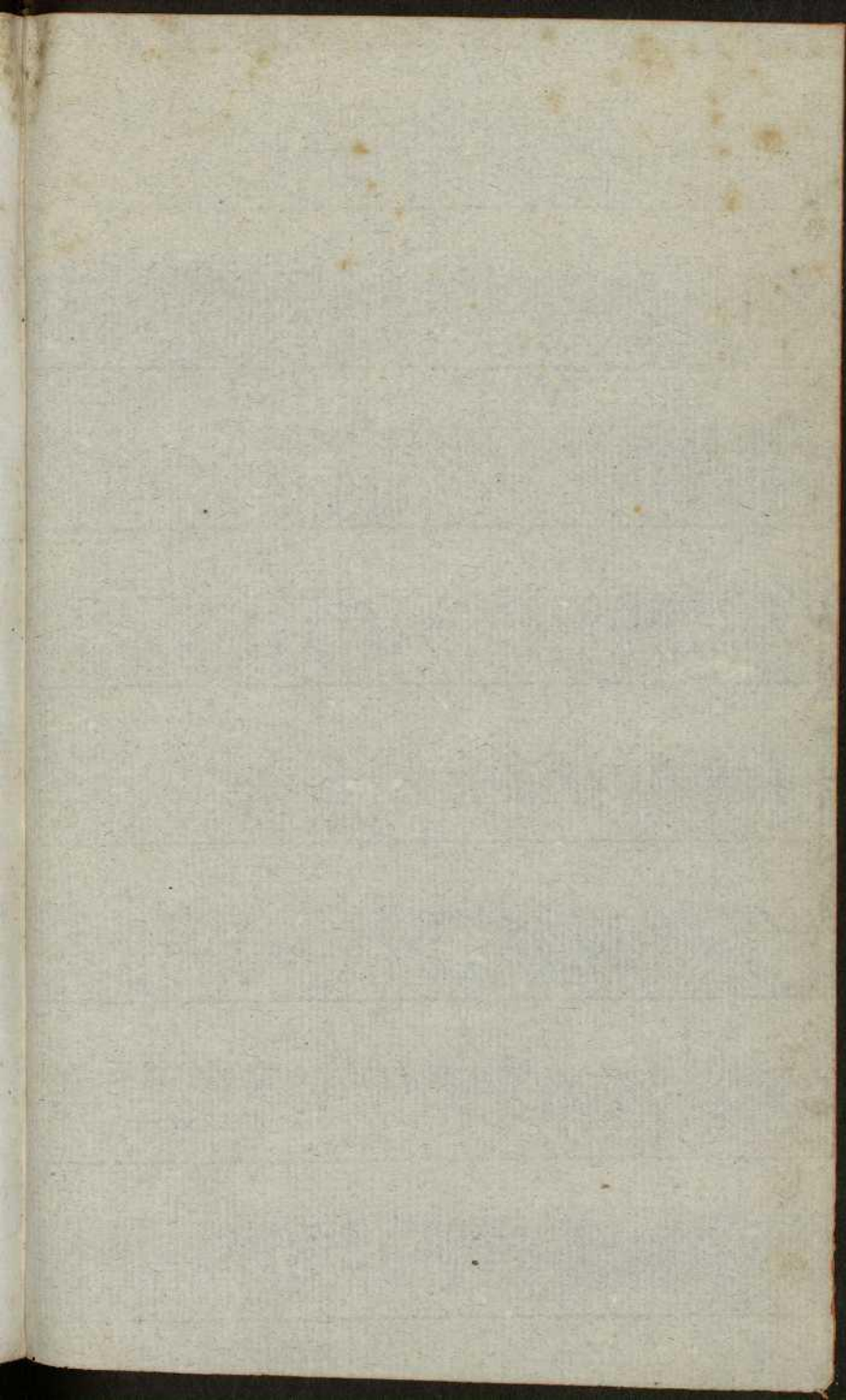
Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.

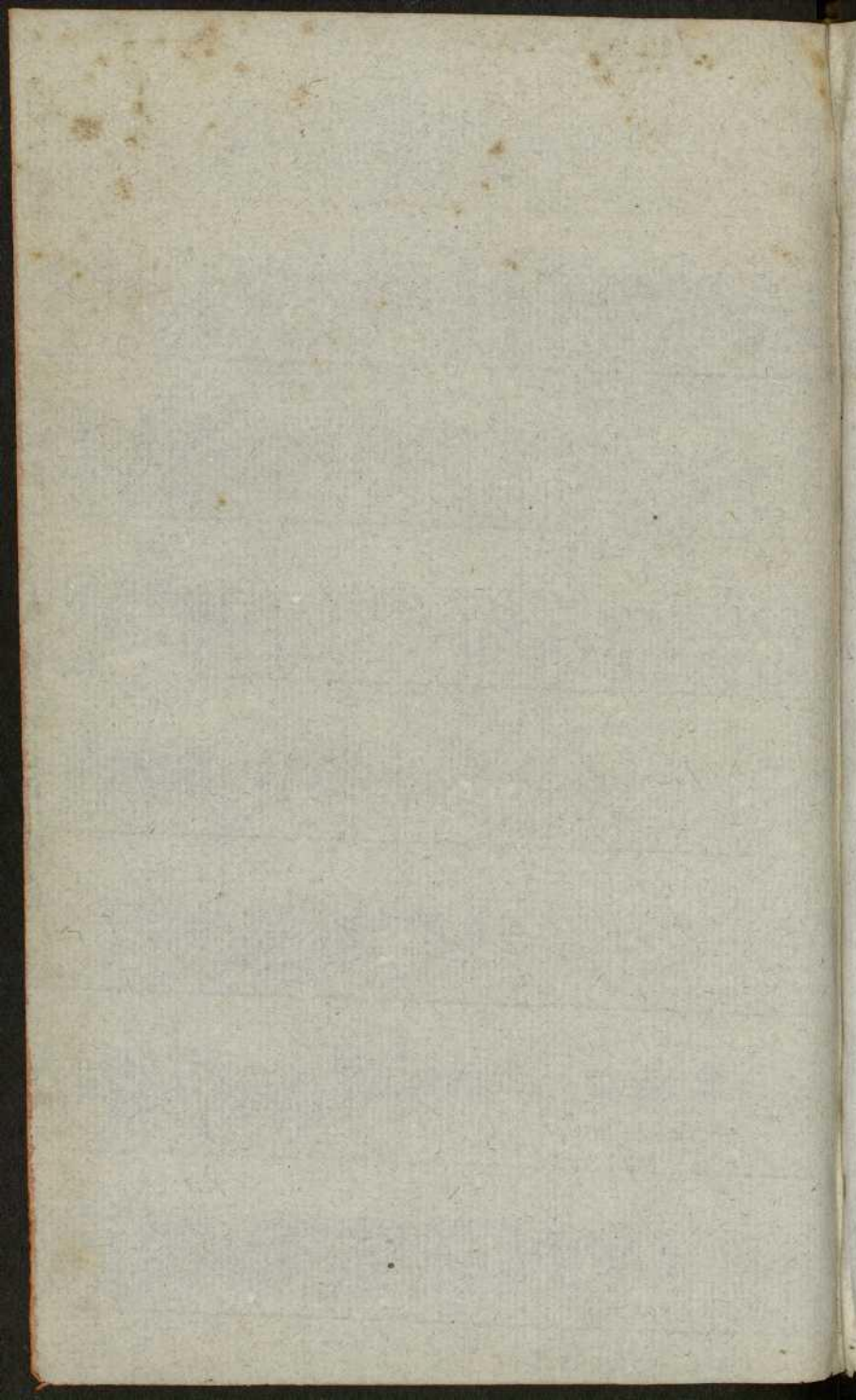
LUCRET.

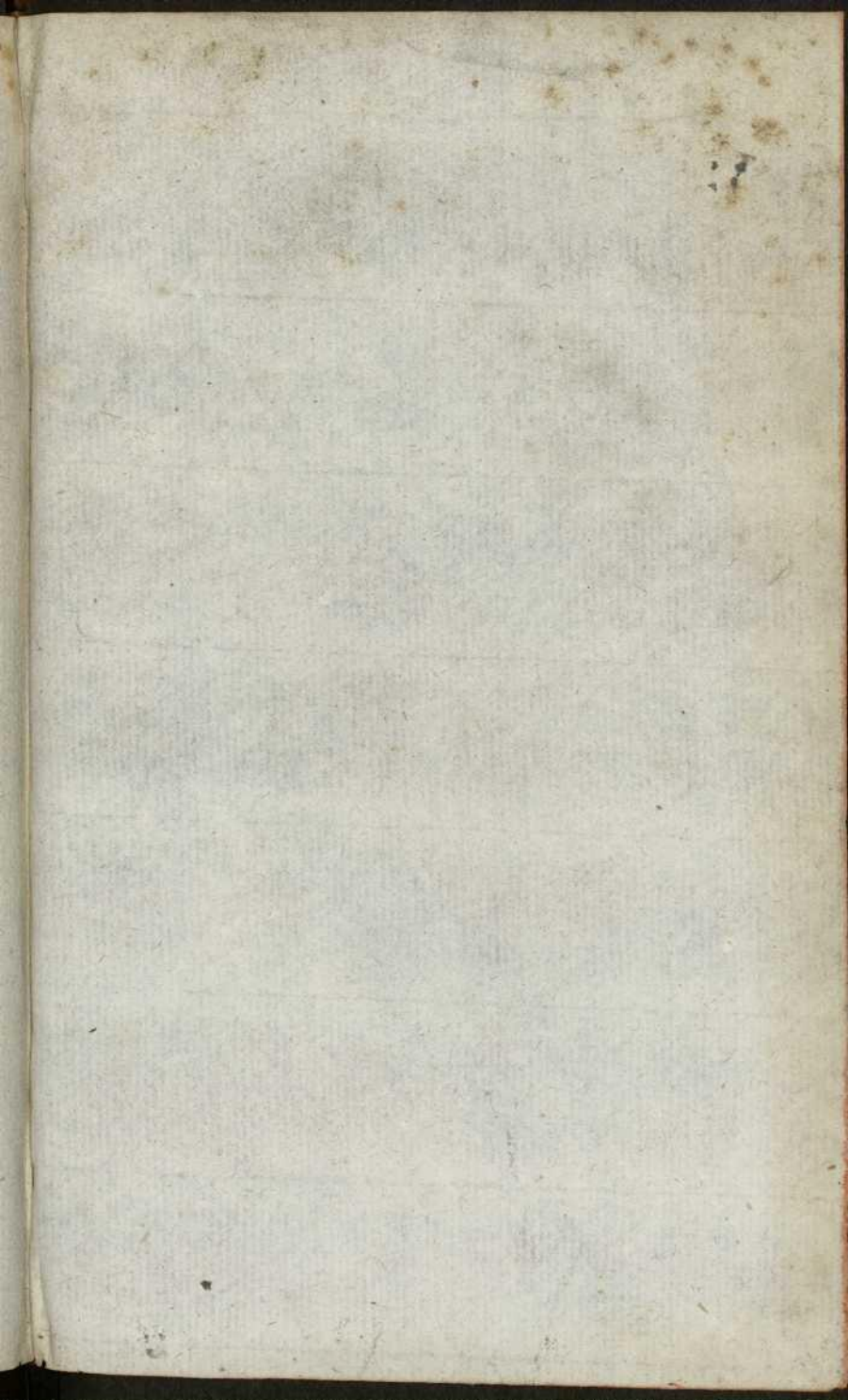
Finis secundae Partis.

ESTANTE 9.º

Tabla 8.ª

N.º 21

132

STOLL
RATIO
MEDENDI

2

13.227